
9
4-e
25

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
9
1 B
25

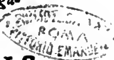
HISTORIA ECCLESIASTICA

VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

Res præcipuæ, non solùm ad Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS TERTIUS

Complectens tria Ecclesiæ sæcula Septimum, Octavum, & Nonum.

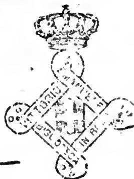

AUCTORE

FR. IGNATIO HIACYNTHO AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

ROMÆ MDCCXVII.
Apud Franciscum Gonzagam.

SUPERIORUM PERMISSU.

NOS FR. ANTONINUS
C L O C H E

Sacræ Theologiæ Profeſſor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magiſter Generalis & ſervus ſalutem.

TEnore præſentium noſtrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodum Patri Fratri *Ignatio Hiacyntho Amat de Graveſon* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctori ac in Collegio Caſanatenſi Conventus Sanctæ Mariæ ſuper Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ noſtræ Provinciæ Alumno typis edendi Opus in plures Tomos diſtributum, cui titulus eſt: *Hiſtoria Eccleſiaſtica variis Colloquiis digeſta, &c.* dummodò prius approbatum fuerit à duobus Ordinis noſtri in Theologia Magiſtris, & aliis ſervatis de jure ſervandis. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu noſtro Sanctæ Mariæ ſuper Minervam die 8. Martii 1717.

Fr. Antoninus Cloche
Magiſter Ordinis.

Loco ✠ Sigilli.

Fr. Bernardus d'Arcet Magiſter, & Socius.

Regiſtr. fol. 79.

Haud minùs felicitèr in rei litterariæ commodum, quàm citò, lucem aſpicit publicam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ variis Colloquiis digeſtæ Volumen tertium ſæcula ſeptimum, octavum, & nonum complectens, à Reverendo Admodum Patre Ignatio Hiacyntho Amat de Graveſon, multi ſtudii, multæ doctrinæ, acris & elegantis ingenii, miræ morum ſuavitatis, & jucundiſſimi rerum & ſermonum leporis viro concinnatum, cui jure merito poteſt accommodari quod ſcribit Seneca Epiſt. 59. *Habet verba in poteſtate: non effert te oratio, nec longiùs quàm deſtinaſti, trahit. . . . . preſſa ſunt omnia, & rei aptata. Loqueris quantumvis & plùs ſignificas, quàm loqueris.* Hocce Volumen nihil fidei adverſum, nihil bonis moribus contrarium continet, quin multimodâ & ſolidâ eruditione refertum eſt. Quarè in omnium utilitatem, Theologorum in primis, à quibus diù deſiderata eſt plana & accurata Hiſtoriæ Eccleſiaſticę Epitomes, prælo committetur. Datum Romæ in Conventu & Collegio S. Mariæ ſuper Minervam die 13. Novembris anni 1717.

Fr. Antonius Bardon, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, & Catedraticus Caſanatenſis, Ord. Prædicat.

Eccè

ECcè in Orbem litterarium prodit Volumen tertium Historiæ Ecclesiasticæ ab Reverendo Admodum Patre Fratre *Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo concinnè digestum. Quod, jubente Reverendissimo Patre *Antonino Cloche* Ordinis Prædicatorum Magistro Generali, cùm sedulò ac diligentèr perlegerim, nihil in eo planè detexi, quod sivè Orthodoxæ Fidei dogmatibus, siuè Christianæ Ethices documentis, non sit consentaneum. Quid verò de reliquis præclarissimi Operis dotibus sentiam, istud quidem animo pervoluere, quàm oratione complecti, longè faciliùs est. Cùm priora ejusdem celeberrimi Authoris de Historia Ecclesiastica Volumina perlustrandi provinciam assumpsissem, cuncta in ipsis adeò limata, docta, erudita, adamussim exacta offendi, ut nihil selectum magis, nihil jucundius, aut dici, aut excogitari posse, putarem, existimaremque. Ast, mea me fefellit opinio, clarissimus quippè Concinnator in hocce, quod præ manibus habeo, Opere, ità reconditos eruditionis fontes aperuit, gratos eloquentiæ lepores sparsit, accuratas Critices leges propinavit, Ecclesiasticos in suum quosque ordinem re-

degit Faſtos, ità demùm amæniſſimum rerum geſtarum campum expanſit, ut ſeipſum ſuperaſſe videatur. Quamobrèm, iſtud omninò dignum cenſeo, ut typis committatur. Datum Romæ, in Conventu Sanctæ Mariæ ſuper Minervam, die 13. Novembris, anni 1717.

Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædicatorum, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus.

I M-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri Palatii Apostolici.

T. Episcopus Heracliæ Vicesgerens.

APPROBATIO D. LEANDRI DE PORZIA

Prioris Lerinensis

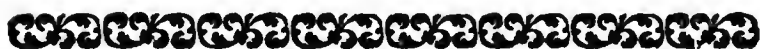
Ordinis Sancti Benedicti Sac. Indicis Congregationis Consultoris, necnon S. Officii Qualificatoris.

JUssu Reverendissimi P. Fr. Gregorii Selleri Magistri Sacri Palatii Apostolici, perlegi librum inscriptum: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis digesta &c. Tomus tertius &c.*; cùmque illum invenerim quolibet nomine laude & publica luce dignissimum, ideò censeo typis esse vulgandum, ut ex hoc Opere littera-

ria

ria Respublica ejus commodi acceſſionem percipiat quod ex aliis à celeberrimo Authore exornatis & editis hucusque percepit. Romæ ex Ædibus S. Calliſti die 4. Octobris 1717.

D.Leander de Porzia Prior Lerinenſis.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

IN-

INDEX
COLLOQUIORUM
Quæ continentur in hoc tertio Tomó.

COLLOQUIA
In Hiſtoriam Eccleſiaſticam
VII. & VIII. ſæculi.

COLLOQUIUM I.

COLLOQUIUM II.

COL-

COLLOQUIUM III.

COLLOQUIUM IV.

COLLOQUIUM V.

COLLOQUIUM VI.

COL-

COLLOQUIA

In Hiſtoriam Eccleſiaſticam IX. ſæculi.

COLLOQUIUM V.

COLLOQUIUM VI.

HISTO-

HISTORIA ECCLESIASTICA

VII. & VIII. Ecclesiæ sæculi.

Variis Colloquiis digesta.

Eptimi, & octavi Ecclesiæ sæculorum Historiam, quæ magnam dicendi segetem, argumentorum varietatem, & multorum eventuum copiam suppeditat, juxtà methodum à nobis hactenùs observatam sex Colloquiis ita absolvam, ut indè tamen nullum Historia Ecclesiastica patiatur dispendium, nihilque eorum prætermittam, quæ ad plenam & accuratam illius notitiam desiderari possunt. In primo itaque Colloquio commonstrabimus, quo loco essent res Ecclesiæ in sæculis septimo & octavo sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero, exhibebimus continuam seriem Episcoporum, qui in duobus hisce sæculis præcipuas Ecclesiæ Sedes, Romanam scilicèt, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam occuparunt. In tertio referemus exordium, progressum, casum, atque interitum Hæresum, quæ in his duobus sæculis Ecclesiam infestarunt. In quarto agemus de Conciliis, tùm Generalibus, tùm Nationalibus,

quæ ſive ad proterendas obortas Hæreſes, ſive ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam variis in locis fuerunt celebrata. In quinto proferemus in medium Viros illuſtres, qui in duobus iſtis ſæculis doctrinâ & pietate in Eccleſia præfulſerunt. In poſtremo dabimus ſpecimen Doctrinæ, Diſciplinæ, & Moralis Chriſtianorum, qui ſæculis ſeptimo, & octavo vixerunt.

COLLOQUIUM PRIMUM.

De ſtatu & loco, quo erant res Eccleſiæ ſæculis ſeptimo, & octavo ſub Imperatoribus & Principibus Chriſtianis.

M. SEriem jam dedimus in præcedentibus noſtris Colloquiis Chriſtianorum Imperatorum, qui ſexto Eccleſiæ ſæculo ſummâ rerum potiti ſunt uſque ad *Mauricium* è Cappadocia ortum, qui adoptatus à *Tiberio* ſocero ſuo (nupſerat enim Conſtantinæ Tiberii Imperatoris & Anaſtaſiæ filiæ) habenas Imperii moderari cepit anno DLXXXII. Fuit autem *Mauricius* ſtrenuus Imperator, qui per ſuos Duces *Philippicum* & *Germanicum* Perſas devicit, & cum *Chagano* Avarûm Rege, qui Thraciam, Mæſiam, aliasque Orientalis Imperii regiones ferro flammâque devaſtabat, ſæpiùs, variiſque eventibus pugnavit. Hujus Imperatoris in Sanctos Martyres pietatem commendat *Theophylactus* lib. 6. cap. 1. ubi refert, *Mauricium* Auguſtum ex Urbe exeuntem, & marinâ tempeſtate exceptum, Heracleam Thraciæ urbem in Propontide veniſſe, *Glyceriæque* Virginis Mar-

Martyris Templum ingressum maximâ pietate illud fuisse veneratum, atque pecuniam ad partes illius Templi illato per *Avaros* incendio vastatas ac prolapsas iterùm excitandas exornandasque erogasse. Hæc Sancta Virgo *Glyceria*, ut obiter dicam, martyrium passa est sub *Antonino* Imperatore, ut videre est in Actis illius martyrii ex MS. Græco latinè ab *Henschenio* redditis, ejusque solemnis est apud Orientales veneratio ad diem XIII. mensis Maii, ut liquet ex variis Synaxariis, & Menæis Græcis ab eodem Henschenio in Actis Sanctorum Bollandianis ad eumdem diem citatis. Sed, ut ad *Mauricium* Imperatorem redeamus, de illo idem Theophylactus lib.8. cap.14. Scribit rem sanè memorabilem, videlicèt in Urbe Chalcedonensi ex adverso Bizantii sitâ esse Templum Sanctæ *Euphemiæ* Martyris, ubi ejus sacratissimum Corpus asservatur, & die, quo ipsa martyrium obiit, in conspectu omnium loci Episcopum spongiis à Corpore mortuo plurimum sanguinis colligere, quod per vascula vitrea ab eodem loci Episcopo adventantibus distribuitur. Huic insigni miraculo assensum præstare noluit *Mauricius* Imperator, asseruitque, illud fallacium hominum commentum esse. Quam ob rem Sepulchrum, ut diligentiùs arcanum exploraret, obsignavit, quod ubi statâ die aperuisset, iterùm sanguis instar fontis effluxit, tuncque Mauricius incredulitatem deposuit, & summâ imposterùm veneratione Sanctam illam Martyrem prosecutus est. Colitur autem Euphemia in Martyrologio Romano, & in aliis die XVI. Septembris in persecutione Diocletianea martyrio coronata. Hæc de Mauricii Imperatoris pietate prodit Theophyla-

 ctus,

ctus, sed illius vitia non tacens, fatetur, avaritiæ vitium, quo ille laborabat, defectionis occasionem præbuisse militibus, à quibus anno DCCII. *Phocas* faustis gratulationibus, totoque applaudente populo Imperator salutatus vitam Mauricio eripuit, postquam, ipsomet adspectante, omnes illius filios per summam crudelitatem jugulari jussisset. Mauricio Imperatori annos tantùm Imperii viginti tribuunt *Zonaras*, *Cedrenus*, aliique passim Historici, sed annos completos, ut ferè fit, tantùm numerant. Quò fit, ut probabilior sit sententia illorum, qui asserunt, *Mauricium* annum vicesimum primum Imperii inchoasse. Mauricius siquidem die XIV. mensis Augusti anni DLXXXII. Tiberio Constantino Imperatori successit, & exeunte mense Novembri anni DCII. trucidatus est, ac subindè imperavit annos viginti, menses tres, dies aliquot.

D. Ex qua regione ortus erat *Phocas*, & quot annos imperavit?

M. *Phocas* è Thracia oriundus obscuro genere, corpore & animo turpissimus fuit, atque per octo annos non tàm Imperium gubernavit, quàm tyrannidem exercuit. In primis, *Narsetem* Romani exercitus Ducem, aliàs rebellem, iteratis juramentis, datâque fide per *Domentziolum* nepotem suum de securitate perfidiosè revocatum, vivum exuri præcepit, sicque Romanum Imperium privavit Duce post hominum memoriam maximo, cujus nomen adeò Persis formidandum erat, ut, eo prolato, pueris suis timorem incutere solerent. Dein, impotenti furori suo Phocas laxavit habenas, multos Principes & nobiliores cives è medio sustulit, in amicos Mauricii Imperatoris crudelem carnificinam

nam exercuit, & necdùm humano cruore satiatus *Constantinam* Augustam Mauricii uxorem, ac tres ejus filias capitibus truncari mandavit, sæviitque promiscuè in totam familiam Mauricii, eamque penitùs internecione delevit. Hunc scelestum Imperatorem, seu potiùs Tyrannum in omnes libidines effusum *Chosroes* Persarum Rex cædem Mauricii ulturus bello appetiit, & Mesopotamiam, Syriam, Palæstinam, Phæniciam, Galatiam, & Paphlagoniam depopulatus est, multoque Romanorum sanguine vindicavit *Mauricium* à Romanis Tyranno Phocæ proditum, vel flagitiosè desertum. Denique anno DCX. factâ conjuratione contra hunc Tyrannum, *Heraclius* acclamatus est Imperator, à quo in certamine profligatus *Phocas* in Regiam sese recepit, quò *Probus* Patricius, & *Photius*, quem Cedrenus *Photinum* appellat, cujus uxorem Tyrannus ille vi constupraverat, cominùs cum valida militum manu eum insecuti, ex Palatio raptum ad *Heraclium* adduxerunt, cujus jussu dextrâ Phocæ ab humero præcisâ & capite amputato, manus ipsius cuspidi imposita à Foro per mediam Urbem traducta est, caput autem conto præfixum eodem quoque modo circumlatum est, truncus verò corporis per ventrem raptatus ad Chalcam Hyppodromi deportatus in Foro Bovis à militibus combustus est, sicut refert Author Chronici Alexandrini. Egregiam in hac contra *Phocam* conjuratione operam Heraclio navavit *Priscus* gener Phocæ, & hac de causa ab Heraclio semel Imperio potito factus Cappadociæ Præfectus; sed cùm res novas moliretur, ejusdem Heraclii Imperatoris jussu interfectus est, pœnâque mulctatus suâ proditione dignâ. Sub *Phoca* Impera-

tore Templum, quod Romæ appellatur *Pantheon* in Ecclesiam Sanctæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum Martyrum conversum fuit, & consecratum à Bonifacio IV. Summo Pontifice, qui illud à *Phoca* petiit, & obtinuit, teste *Anastasio* Bibliothecario. Visitur etiamnùm Romæ istud Templum, diciturque *Sancta Maria Rotunda* ob ædificii formam.

D. Fuitne *Heraclius* optimus Imperator?

M. Heraclius inter bonos Imperatores haud dubiè esset annumerandus, si grassanti Monothelitarum Hæresi non favisset, eique, proposito publicè Edicto, sive, ut dicunt, *Ecthesi*, vires roburque non addidisset. *Imperio assumpto*, ut scribit Theophanes, *rem omnem Romanam labefactatam reperit Heraclius. Europam enim Barbari reddiderant desertam, universam Asiam Persæ pessum-dederant, & Urbes integras in captivitatem abduxerant, Romanumque exercitum bellis consumpserant continuis*. Sed, quod magis dolendum est, & æternis lachrymis prosequendum, ut verbis utar Auctoris Chronici Alexandrini, anno quinto Imperii Heraclii, seu Æræ Christianæ DCXIV. præter benè multas Orientis Civitates, Hierosolyma à Persis vi subacta captaque est, multis millibus in ea Clericis, Monachis, & sacris Virginibus occisis. Prætereà, incensum est Dominicum Sepulchrum, nobilissima Dei Templa, & pretiosa, omnia eversa; veneranda Crucis ligna unà cum suis vasis, quorum innumerus erat numerus à Persis ablata sunt: Ipseque *Zacharias* Patriarcha in captivitatem abductus. Anno autem septimo Imperii Heraclii, seu Æræ Christianæ DCXVI. Persæ Ægyptum, Alexandriam, & Ly-

Lybiam ad fines usque Æthyopiæ suam in potestatem redegerunt. Chalcedonem quidem occupare haud potuerunt, sed, præsidio ad eam obsidendam relicto, secesserunt, quam tamen eodem anno ceperunt. Tam adversam fortunam expertus Imperator *Heraclius*, totque calamitatibus perculsus, supplex à *Chosroe* Persarum Rege pacem petiit, quam cùm impetrare nullo pacto potuisset sese ad bellum accinxit; in solo Deo totius spei ac fiduciæ suæ sacram, ut ajunt, anchoram figens. Sed cùm pecuniæ inopiâ laboraret, argentum & aurum ex magna Ecclesia & ex aliis sacris Ædibus mutuatos nummos indè cudit, collectumque ex Provinciis populum militari disciplinâ exercuit, & in Asiam duxit, ubi per sexennium cum ducibus *Chosrois* divino fretus præsidio felicitèr pugnavit, & tandèm anno DCXXVII. in Persidem irrumpens in fugam vertit Chosroem Persarum Regem, qui *Mardasen* juniorem filium sibi successorem destinavit. Quod ægrè admodùm ferens *Siroes* ejus filius primogenitus in Patrem, actutùm arma movit; qui captus, gravibusque onustus catenis conjectus est in carcerem. *Mardases*, quem nuper Chosroes Regem coronare decreverat, & reliqui ejus liberi sub illius conspectum è medio sublati sunt; quin & ipsemet Chosroes jussu Sirois filii sui primogeniti sagittis confossus periit. Tùm *Siroes* Patris sui necem per litteras Imperatori Heraclio nunciavit, detentos custodiis Christianos cum Patriarcha *Zacharia*, & vivifico sacræ Crucis ligno restituit, sicque pax Romanos inter & Persas sancita est, sacrum Crucis Domini lignum ab Heraclio Imperatore primùm Constantinopolim, deindè Hierosolymam delatum est,
 indè-

indèque institutus solemnis in Ecclesia dies festus Exaltationis sanctæ Crucis, de quo legendus est *Florentinius* in notis ad diem XIV. mensis Septembris in Martyrologio Hieronymiano. Mortuus est *Heraclius* Imperator ex aqua intercute anno ætatis suæ sexagesimo sexto, æræ Christianæ sexcentesimo quadragesimo primo, cùm annos triginta, menses quatuor & dies sex imperasset. De *Ecthesi*, seu de formula fidei, quæ sub *Heraclii* nomine fuit promulgata, commodiùs differemus in Colloquio tertio, ubi de Monothelitarum Hæresi agemus.

D. Quis in Imperio successit Heraclio?

M. Heraclio Imperatori anno DCXLI. successit jam designatus Augustus *Constantinus* ejus filius, qui postquam menses quatuor imperasset, instigante *Pyrrho* Patriarcha Constantinopolitano Hæretico Monothelita, è vivis sublatus est, veneno ei propinato à noverca *Martina* Augusta, cujus filius *Heraclius* junior, seu *Heracleonas* creatus est Imperator, qui tamen post sex menses à Senatu exauctoratus in exilium unà cum matre relegatus est, cùm hæc linguam, iste nasum perdidisset. Eo amoto, factus est Imperator *Constans* Constantini, & Gregoriæ filius, qui fuit pessimus Imperator, & Catholicæ Fidei defensorum acerrimus insectator, nihilque non molitus est, ut Monothelitharum Hæresis undique vulgaretur. Hunc *Paulus* Patriarcha Constantinopolitanus Hæreticus Monothelita nactus sceleris socium, *Typum* exposuit, & *Constantis* Imperatoris nomine promulgavit, quemadmodum *Sergius* sub nomine Heraclii Imperatoris *Ecthesim* ediderat. Erat autem *Typus* Edictum quoddam, quo sub specioso prætextu conciliandi Ecclesiarum pa-

pacem, silentium indicebatur de una, aut duabus in Christo voluntatibus, & operationibus. At hoc silentium, ut ostendam in Colloquio tertio, erat hæreticum, & in Ecclesiæ Catholicæ veram Religionem profitentis perniciem comparatum. *Vasques* Societatis Jesu Theologus hallucinatus est, dum *Typum* Constantis Imperatoris putavit esse hominem Hæreticum Monothelitam. Non solùm hoc Edicto, quod *Typus* dicitur, *Constans* Imperator de Fide Catholica malè meritus est, sed etiam per omnem crudelitatem, libidinem & avaritiam sese exercuit, in quorum ultionem scelerum, ita permittente Deo, à Saracenis, in Oriente, & à *Grimoaldo* Longobardorum Rege bello lacessitus haud prosperè cum illis pugnavit. Fratrem suum *Theodosium*, quem Diaconum inaugurari jusserat, crudelitèr occidit, cujus tamen morte adeò territus est, ut ab eo tempore visus sit sibi eum videre in habitu Diaconi poculum offerre his verbis: *bibe Frater*. Quarè furiis agitatus in Siciliam navigavit, & relictâ Constantinopoli, Syracusas elegit Imperii Sedem, cùmque hùc evocasset uxorem ac liberos, eos Constantinopolitani dimittere noluerunt. Mutatione tamen loci somnium haud mutavit miser, sed instar Caini ad recordationem sui fratricidii exhorrescens, anno tandem sexcentesimo sexagesimo octavo, Imperii vicesimo septimo Syracusis cæsus est in balneo, situlâ ipsius capiti à quodam *Andræa* graviter impactâ, Auctore *Mizizio* Armeno. *Constantis* Imperatoris mortem ubi rescivit *Constantinus* Constantis filius, dictus à promissâ, quam gestabat, barbâ *Pogonatus* in Siciliam cum ingenti Classe venit, & *Mizizium* Tyrannum unà cum

cum Patris *Constantis* interfectoribus neci tradidit. Anno itaque sexcentesimo sexagesimo octavo *Constantinus* dictus *Pogonatus*, mortuo patre *Constante*, Imperio, quod nonnullis jàm anteà annis absente patre Constantinopoli administrare ceperat, solus potitus est, collegasque habuit fratres suos *Tiberium* & *Heraclium*, quos tamen anno decimo quarto Imperii sui in suspicionem rerum novandarum adductos ab Imperio amovit, solusque cum *Justiniano* filio imperavit. A Saracenis validissimâ classe instructis per septennium ferè Constantinopoli obsessus est Imperator Constantinus Pogonatus, sed tandem ope Dei-paræ Virginis Urbe Constantinopolitanâ liberatâ, Saracenos egregiè repulit, & quidquid eorum superfuit, oborta repentè procella omninò penè delevit. Verùm à Bulgaris de Sarmatiæ finibus egressis magnâ clade disjectus pacem cum eis inire coactus est, pactam annuatim pecuniam eis persolvendo, Mysiamque incolendam concedendo, quam à suo nomine *Bulgariam* appellavere. Sub Constantino *Pogonato*, & *Agathone* Romano Pontifice celebrata fuit contra Monothelithas sexta Synodus generalis anno sexcentesimo octogesimo, Imperii Constantini Pogonati anno duodecimo. Sed de hac Synodo generali in Colloquio quarto copiosè disseremus. Obiit Constantinus Pogonatus anno DCLXXXV. Imperii sui decimo septimo, ut habent Theophanes, Zonaras, & Nicephorus in Historia.

Mortuo Constantino Pogonato *Justinianus II.* Costantini Pogonati & Anastasiæ filius Patri successit anno DCLXXXV. ætatis suæ decimo sexto. Fuit Princeps crudelis & imprudentissimus; quippè qui om-

omnia, quæ à parente suo de pace ac reliquâ Reipublicæ ordinatione constituta fuerant, pervertit, totumque Imperium in maximum discrimen adduxit. Refert Theophanes, quod ejus Imperii initio *Abimelech* Saracenorum Califa ad Justinianum pacis ergò Legatos misit, quam his conditionibus pepigit, ut Imperator comprimeret agmen *Mardaitarum*, qui erant Libani incolæ; Abimelech verò in singulos dies mille nummos aureos, equum, & servum Imperatori penderet, atque uterque Princeps justâ & æquali portione Cypri, Armeniæ, & Iberiæ vectigalia inter sese dividerent. Hanc pacem valdè Romanæ Reipublicæ probrosam ac perniciosam fuisse convenit inter omnes Historicos Bizantinos. Justinianus siquidem Imperator Mardaitas, qui à Maronitis non sunt diversi, ad duodecim millia è loco priori tollens, Romanam potentiam elevavit ac mutilavit, æneum murum, ut inquit *Cedrenus*, destruxit, Urbesque munimentis infirmas & habitatoribus his in partibus vacuas reliquit. Ad hæc, Justinianus Imperator totis tribus annis *Leontium* quemdam Patricium, qui Orientalibus copiis præfuerat, in custodia detinuit, eumque posteà dimissum Græcis præposuit. At Leontius injuriæ memor, & Justiniani Imperatoris in Cives Constantinopolitanos sævientis crudelitate permotus Imperium invasit anno sexcentesimo nonagesimo sexto, Justinianum, qui annum Imperii sui decimum complebat, naso mutilatum in Chersonesam Urbem relegavit, indèque Justinianus, quod naso truncatus esset, cognominatus est *Rhitnometus*. Exulante itaque Justiniano Imperium arripuit Leontius, classemque misit in Saracenos Africam

de

devastantes. Sed milites re parùm felicitèr gestâ, cùm sibi à Leontio pertimescerent, Imperatorem salutarunt *Apsimarum*, à quo Leontius captus in Dalmatiam truncato naso ablegatus est anno Imperii sui tertio, seu anno æræ Christianæ DCXCVIII. quo anno *Apsimarus* dictus *Tiberius* à Classiariis militibus, ut mox dixi, Imperator in Africa renunciatus, Constantinopoli, Imperioque potitus est, quod per septem annos tenuit, hoc est, usque ad annum DCCV. quo Justinianus Imperator decimo exilii sui anno armis *Trebellii* Bulgarorum Ducis adiutus sese Imperio restituit, & *Apsimarum* rerum potientem, atque *Leontium* interfecit, ut mox ostendemus in Historia Imperatorum, qui octavo Ecclesiæ sæculo clavum Imperii gubernarunt.

D. Statum Ecclesiæ sub Imperatoribus Christianis, qui in septimo sæculo summâ rerum in Oriente potiti sunt, sat superque descripsisti. Sed nihil adhuc dixisti de *Mahometo*, qui sicut nuperrimè audivi à viris eruditis, novum in septimo sæculo Imperium instituendo, novamque Religionem inducendo, Christianos acritèr insectatus est, suosque sectatores ad Religionem Christianam radicitus extirpandam excitavit.

M. Natus est *Mahometus* in Urbe *Mecca*, & à prædonibus Saracenis puer adhuc in Arabiam deportatus, atque Ismaëlitæ cuidam Mercatori diviti venditus Camelorum curator aliquamdiù fuit; sed mortuo illo Mercatore, cui venditus fuerat, viduam illius duxit uxorem, hisque nuptiis locupletatus mercaturæ Camelorum, cui priùs vacabat, renunciavit, militiamque professus Principatum ambire, atque Christianis, ceù infensissimis hostibus, atrocis-

cissimum bellum indicere cepit, in quo, sic permittente Deo, tàm felicitèr ei cessit martis alea, ut nefarii ipsius Sectatores ea jàm possideant loca, in quibus aliàs Christi Religio maximè florebat. Sectam conflavit *Mahometus*, & pestilentem invexit doctrinam, in qua quidquid prophanum est in Ethnicis, quidquid superstitiosum in Judæis, quidquid impium in Hæreticis, quidquid in Epicureorum schola impurum, collegit. Sed de hac *Mahumetis* sectâ & doctrinâ agemus in Colloquio tertio, ubi sectas & Hæreses, quæ septimo & octavo sæculis obortæ sunt, referemus. Mortuus est ille impostor totus crapulæ & libidini deditus anno Christi sexcentesimo tricesimo secundo, die decimâ septimâ mensis Maii, cujus Sepulchrum etiamnùm *Mechæ* per Magnetes pensile visitur, & ad illud Mahometani Religionis ergò frequentes conveniunt, dùmque ad illud peregrinantur, propriam uxorem cognoscere haud possun t, sed aliam sibi pacto quodam conducere debent, & suam alterius locare libidini. Hinc non mirum, si infinita utriusque sexus libidinosorum turba ad effrænatam explendam in honorem Mahometi libidinem illùc confluat, suam sub specioso illius peregrinationis, & larvatæ Religionis obtentu indomitam celando libidinem, sicut refert *Abrahamus Ecchellensis* in Historia Arabum cap. 5. Hìc autem obitèr advertere debes, Arabibus antequàm Pseudo-Propheta *Mahometus* suam spargeret doctrinam, non unam, eamdemque omnibus fuisse Religionem, sed quosdam illorum Mosaicam, alios Christianam Legem fuisse professos, & reliquos varias in sectas scissos, variisque cultibus mansisse addictos. Qua de re legendus est

jàm

jàm citatus Abrahamus Ecchellensis in supplemento Historiæ Orientalis cap.6.

D. Quisnam fuit status Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui septimo sæculo in Occidente Regiam potestatem obtinuerunt?

M. Anno DLII. vel DLIII. destructo penitùs in Italia à *Narsete* Romani exercitus Duce Gotthorum Regno, quod in *Theodorico* ceperat anno CCCCXCIII. & desiit in *Teja* ultimo in Italia Gotthorum Rege, sicut jàm observavimus in Colloquio primo in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, Imperatores Græci, qui in Oriente summâ rerum potiebantur, Italiam quoque per Exarcham, qui Sedem suam Ravennæ fixerat, administrarunt. Sed anno quingentesimo sexagesimo octavo Longobardi è Pannonia egressi in Italiam irruperunt, Ecclesias spoliarunt, Sacerdotes interfecerunt, agros devastarunt, ædificia incenderunt, totamque Italiam armis occuparunt, exceptis Româ, & Ravennâ, quò ne penetrarent, impediti sunt ab Exarchis Imperatorum, qui ut mox diximus, suam Sedem Ravennæ habebant. Longobardi suum in Italia domicilium constituerunt, Regnumque stabilierunt, quod duravit annis ducentis sex, hoc est, ab anno DLXVIII. quo in Italiam ingressi sunt, usque ad annum DCCLXXIV. quo *Carolus Magnus* Francorum Rex *Ticinum*, seu *Papiam* obsidens ac fortitèr debellans, eamdem Civitatem una cum *Desiderio* ultimo Longobardorum Rege, & cunctis, qui cum eo erant, cepit, & universum Longobardorum Regnum suæ potestati subjugavit, quemadmodum testatur *Anastasius* Bibliothecarius. Sed hac de re plura dicemus, dùm Caroli Magni gesta & victorias referemus.

Afri-

Africa, quam *Belisarius* insignis sub *Justiniano* Imperatore Romani exercitus Dux à Wandalis, qui eam occupaverant, anno DXXXIII. liberaverat; adulto jàm septimo sæculo in potestatem venit Saracenorum. Hi quippè anno DCXLVII. distractam Africam inter Imperatorem *Constantem*, & *Gregorium* Præfectum, qui contrà Imperatorem rebellans seditionem moverat, aggressi sunt. Eam, occiso Gregorio, qui in ea potentior erat, sibi reddidere vectigalem, & anno DCXCVIII. Carthaginem ac universam Africam invaserunt. A tempore autem captæ à Saracenis Africæ Religio Christiana sensim sine sensu decrevit, ab Infidelibus scilicèt conculcata. Perseveravit tamen per aliquot sæcula, etsi neque in septima, neque in octava Synodo generali aliqui ex Africa Episcopi comparuerint,

Gallia ab anno CCCCXCVI. quo *Clodoveus* Francorum Rex suscepto Baptismate Fidem Christi amplexus est, non alios habuit Reges, quàm Christianos, quorum seriem à morte Clodovei ad finem usque septimi sæculi brevitèr hìc describam, quia inter illos multi fuerunt pietate insignes, quorum curam Regni & Ecclesiæ pervigilem, incredibile studium pacem servandi, jus suum unicuique tribuendi, prava corrigendi puniendive impensè laudant Annales Francorum, sed potissimùm laudabilem illam sollicitudinem procurandi, ut ad sanciendam in suo Regno Ecclesiæ disciplinam convocarentur Concilia Nationalia, de quibus jàm in nostris Colloquiis in historiam sexti Ecclesiæ sæculi sermonem habuimus & alia de quibus in sequentibus nostris Colloquiis acturi sumus.

Mortuo Clodoveo Francorum Rege anno DXI. qua-

quatuor ejus filii, videlicèt *Theodericus*, *Chlodomerus*, *Childebertus*, & *Clotarius* Regnum ejus acceperunt atque diviſerunt: *Theodericus ſuam Sedem Metis ſortitus eſt*, *Chlodomerus Aurelianis*, *Childebertus Pariſiis*, & *Clotarius Sueſſionis*, ut ſcribit *Fredegarius* in Epitome cap. 30. At Chlodomerus anno DXXIV. cæſus eſt in bello Burgundico; Theodericus verò ejus frater obiit anno DXXXIV. eique ſucceſſit *Theodebertus* ejus filius. Eodem anno DXXXIV. Childebertus, Clotarius, & Theodebertus Burgundiam obtinuerunt, & fugato *Audomaro* Burgundiæ Rege, illius Regnum inter ſeſe diviſerunt, ſicque extinctum eſt Burgundiæ Regnum. Defuncto Theodeberto anno DXLVII. ſucceſſit *Theodebaldus*, qui juxtà Gregorium Turonenſem lib. 4. capite nono, *ſeptimo Regni ſui anno* obiit, hoc eſt, anno DLIII. nullam prolem reliquit Theodebaldus, quò factum eſt, ut Clotarius non tantùm Regnum ejus cum theſauris acceperit, ſed & *Vldetradam* illius uxorem ſtrato ſuo copulaverit, qui tamen, ut ibidem ait Gregorius Turonenſis, *increpitus à Sacerdotibus reliquit eam*, *dans ei Garibaldum* primum *Bajoariæ*, ſeu Bavariæ Ducem. Childebertus Francorum Rex, poſtquàm regnaſſet quadraginta ſeptem annos completos, è vivis abiit anno DLVIII. Multa Monaſteria, dùm viveret, à fundamentis erexit, inter quæ præcipuè memorantur Monaſterium Sancti *Vincentii* Pariſiis conſtructum, quod nunc Monaſterium Sancti Germani *de Pratis* nuncupatur, Monaſterium Arelatenſe, & Monaſterium Sancti *Calephi*, vulgò ut hodiè vocatur gallicè *Sainct Calais* in Diœceſi Cœnomanenſi. Childebertus moriens nullam prolem, maſculam, ſed duas dumtaxàt ſuperſtites reliquit filias,

filias, ac subindè ad Clotarium solum Childeberti fratrem universum Francorum Regnum devolutum est. Clotarius Francorum Monarcha anno Regni sui ineunte quinquagesimo primo è vivis excessit anno Christi DLXI. extat in Capitularibus Regum Francorum à doctissimo *Baluzio* editis Constitutio Clotarii, in qua multa pro commodis Ecclesiæ statuta leguntur. Clotario superstites vixerunt quatuor filii, videlicèt *Charibertus*, *Guntramnus*, *Chilpericus*, & *Sigibertus*, qui Regnum hoc pacto inter se se diviserunt: Charibertus Regnum obtinuit Childeberti, sedemque Regiam habuit Parisiis; Guntramnus habuit Regnum Clodomiri, ac Sedem tenuit Aurelianensem; Chilpericus accepit Regnum Clotarii, sedemque Suessionensem occupavit; Sigibertus Regnum Theodorici sortitus est, sedemque habuit Rhemensem. Is postremus Francorum Rex uxorem duxit *Brunichildem* filiam Athanagildi Wisigothorum Regis; Chilpericus verò ejus frater Matrimonium iniit cum *Fredegunde* pessima fœmina, cujus facinora à Baronio Tomo 7. Annalium ex Historia Gregorii Turonensis passim relata æternas memoriæ ejus notas infamiæ inusserunt, adeò ut de ea non aliter, quàm de monstro quodam ac portento loqui nunc cuiquam liceat aut sentire. Mortuo Chariberto sine prole mascula anno DLXX. Francia in tria Regna divisa est, in *Austrasiam* nimirum ad Orientem sitam, *Neustriam* ad Occidentem, & *Burgundiam*. Sigiberti ditio, Austria, Chilperici Neustria; Guntramni Burgundia nuncupata est. De qua divisione legenda sunt, quæ habet doctissimus *Cointius* in Annalibus Francorum ad annum DLXVII. num. XLI. Chilpericus bel-

lum indixit fratri suo Sigiberto, qui ei strenuè restitit; sed, jubente *Fredegunde* uxore Chilperici, Sigibertus anno DLXXV. occisus est à duobus Sicariis cultris veneno infectis. Sigiberto successit *Childebertus II.* ejus filius. Ejusdem *Fredegundis* jussu anno quingentesimo octogesimo quarto Chilpericus furentis illius fœminæ vir trucidatus est, dùm è venatione regrederetur, eique successit Clotarius II. Sanctè vixit Guntramnus Burgundiæ Rex, & anno DXCIII. ad Deum migravit, atque ab Ecclesia inter Sanctos relatus est, cujus depositionem ad diem XXVIII. mensis Martii multa Martyrologia celebrant, ut videre est apud Bollandum in Actis Sanctorum ad illum diem. Guntramnus moriens instituit Childebertum II. Francorum Regem Hæredem suum. At Childebertus II. vivere desiit an. DXCVI. duosque reliquit filios *Theodoricum*, & *Theodebertum*, quorum Regnum *Brunichildis* utriusque Avia partim per se se, partim per proceres administravit. Circa idem tempus regnabat in Neustria Clotarius II. Chilperici filius, annum undecimum egressus, cujus tutelam *Fredegundis* mater gerebat. Quarè, tùm temporis in Francia dignitas Regia penès parvulos erat, potestas verò penès mulieres. Theodebertus decimum ætatis annum, Theodoricus nonum agebat, illeque Metis Regni sedem statuit, hic Aurelianis, ut docet *Fredegarius* in Epitome cap. 16. Theodebertus Austrasiæ Rex anno DCXII. à fratre suo Theodorico in prælio victus, & unà cum suis filiis Clotario, & Meroveo interfectus est. Anno verò sequenti, seu DCXIII. Theodoricus arma movens contra Clotarium II. disenteriæ morbo periit, atque post ipsius mortem

tem Clotarius, filiis Theodorici, eorumque Avia Brunichilde è vita ſublatis, Monarchiam Francorum ſolus regere cœpit, quam poſtquàm per ſexdecim annos tenuiſſet, mortuus eſt anno DCXXVIII. Iſte Clotarius Francorum Monarcha ter duxit uxorem. Ex *Haltetrude* ſuſcepit *Dagobertum*, quem Auſtraſiæ Regem declaravit anno DCXXII. Ex *Beretrude* habuit Charibertum, ſed ex *Sichilde*, quam, teſte Fredegario cap.54. pro Mæcha habuit, nullam ſuſtulit prolem. Qua de re legendus eſt doctiſſimus *Cointius* in Annalibus Francorum ad annum DCXXIX. Mortuo Clotario ſucceſſit *Dagobertus* ejus filius, qui Franciæ totius obtinuit Imperium, exceptâ Aquitaniæ parte, quam Chariberto fratri ceſſit. Sed Chariberto, ejusque filio Chilperico, non diù poſt vitâ functis, Dagobertus univerſa, quà latè patet, Franciâ potitus eſt. Aliquibus vitiis, præſertim avaritiæ & libidini addictus fuit Dagobertus, ab illis tamen reſipuit, & ad meliorem frugem converſus per multos annos, quàm plurima ſinceræ pœnitentiæ dedit argumenta. Epiſcoporum, atque Aulicorum pietate præſtantiſſimorum conſortio plurimùm delectatus eſt, largas pauperibus erogavit eleemoſynas; Eccleſias, aut Monaſteria, præcipuè Sanctorum *Dionyſii*, Mauritii, ac Martini excoluit, & locupletavit, ut paſſim in Actis Sanctorum, qui ejus ætate vixerunt, legere eſt apud Bollandum. Mortuus eſt Dagobertus anno DCXXXVIII. & duos reliquit filios Sigibertum III. quem Regem Auſtraliæ inſtituit anno DCXXXIII. & Clodoveum II. quem Regni Burgundiæ & Neuſtriæ hæredem deſignavit, eumque moriens, & *Nantildem* uxorem ſuam commiſit curæ *Egæ* Majoris domus. Hinc fa-

ctum est post mortem Dagoberti Francorum Regis, ut in Galliis Majores domus sub specie administrationis Palatii Regnum ipsum gubernarent, ac nudo inanique nomine Regio pueris Principibus relicto, summam virium, potentiamque Regalem occuparent. Sigibertus III. post obitum patris sui Dagoberti regnavit in Austrasia, *Pippino* Majore domus Regni administro, probatissimæ fidei viro. At mortuo Sigiberto III. Austrasiæ Rege anno DCLIV. *Grimoaldus* Major domus Regni Austrasiæ, pulso Dagoberto Sigiberti Regis filio Regni legitimo hærede, *Childebertum* filium suum Regem constituit. Verùm paucos post menses Childebertus, & Grimoaldus exauctorati sunt, solioque dejecti, Sigibertus verò Austrasiæ Regno restitutus, post cujus obitum *Clodoveus II.* alter Dagoberti filius Regnis Burgundiæ, & Neustriæ, quæ à patre acceperat, Austrasiæ Regnum, ejecto Childeberto Tyranno Grimoaldi filio, adjunxit. Mortuus est Clodoveus II. an. DCLVI. & ex *Bathilde* Sanctissima Regina uxore sua tres reliquit filios, scilicèt Clotarium III. Childericum, & Theodoricum. Quod vulgò dicitur de insania Clodoveo Regi afflictâ, & de templis ab eo spoliatis, putidum commentum est, quod plenissimè confutatum reperies apud *Hadrianum Valesium* lib. XX. Rer. Franc. ubi plura habet de Clodovei II. Regis tàm virtutibus, quàm vitiis; nobis enim, ob præscriptam in nostris Colloquiis brevitatem, in his immorari non vacat. Clotarius III. post mortem patris sui Clodovei solus in universa Francia regnare cœpit, sed anno quarto ejus Regni in finem vergente, hoc est, sub finem anni DCLX. Austrasiis tumultuantibus, & Regem, qui soli Austriæ dominaretur, sibi dari poscen-

ſcentibus, *Bathildis* Regina, ut tumultus ſedaret, eisdem præfecit Childericum filium ſuum ſecundò genitum, & fratrem Clotarii, indèque Clotarius Burgundionibus tantùm, ac Francis Neuſtraſiis imperavit, vel, ut meliùs dicam, alieni ſemper fuit arbitrii. Nàm primùm ſub tutela Bathildis matris ſuæ fuit, deindè, quamdiù regnavit, ſub manu *Ebroini* Majoris domus, quem in locum *Erchinoaldi* præfecti Palatii defuncti ſuffecit. Tunc enim, ut jàm obſervavimus, omnia in Galliis Majores domus Regiæ pro ſuo arbitrio & Imperio adminiſtrabant. Clotarius III. anno ætatis circitèr decimo nono, Regni decimo quarto, nullis relictis liberis, è vivis exceſſit anno DLXX. At poſt ipſius mortem *Ebroinus* Major domus *Theodoricum* fratrem natu minorem, Clotarii III. in Regnum levavit, ſed *Childericus II.* frater ejusdem Clotarii natu major Theodoricum fratrem ſuum Regno dejecit; in Monaſterium Sancti Dionyſii propè Pariſios miſit, & Ebroinum Majorem domus in Monaſterium Luxovienſe exulem deportari juſſit. Verùm, occiſo Childerico II. anno DCLXXIII, Theodoricus frater Childerici natu minor, auditâ ejus morte, è Monaſterio dimiſſus Regnum recuperavit, poſtquàm diſſipaſſet factionem *Ebroini*, qui poſt cædem Childerici II. è Monaſterio, in quo fuerat incluſus, egreſſus; Pſeudo-Clodoveum, quem Clotarii III. Regis filium mentiebatur, Regem proclamaverat. Sub idem tempus *Dagobertus II.* Sigiberti III. filius, qui poſt patris mortem in exilium ablegatus fuerat, auditâ Childerici II. morte, ſtatim ſeſe in Auſtraſiam contulit, regnoque potitus eſt. Sed anno DCLXXX. Dagobertus II. ejusque filius Sigibertus dolo *Ebroini*,

& consensu quorumdam Episcoporum insidiosè occisi sunt, iisque extinctis *Martinus* & *Pippinus* Austrasianæ militiæ Duces contra Theodoricum Regem hujus nominis III. & contra Ebroinum Majorem domus acie ductâ, ut gentis injuriam, ac Dagoberti necem ulciscerentur, profligati sunt, & *Martinus* dolo Ebroini interfectus est. Ast *Pippinus*, Heristallus vulgò cognominatus, in Theodoricum Regem, & Bertharium Majorem domus an. DCLXXXVII. arma iterùm movens, utrumque in Textriciana pugna devicit, Parisios occupavit, & Majoratum domus Regiæ in universa Francia obtinuit, ac deinceps auctoritate infra Regiam maximâ exercuit sub quatuor Francorum Regibus. Mortuus est Theodoricus III. Francorum Rex an. DCXCI. tres ex *Chrotilde* uxore sua suscepit filios, scilicèt Clodoveum III. Childebertum III. & Clotarium IV. Prior, seu Clodoveus III. immediatè patri suo Theodorico in Regnum Franciæ successit, obiitque an. DCXCV. absque prole. Regnavit quatuor annis completis, & quintum inchoavit. Childebertus III. hæreditario jure fratri suo Clodoveo successit, annis septemdecim regnavit, & abiit è vivis anno DCCXI. Filium unicum Dagobertum III. Regni reliquit hæredem, de quo, sicut & de aliis Regibus, qui octavo sæculo Francorum Monarchiam tenuerunt, magis apposite disseremus, postquàm continenti ordine ea exposuerimus, quæ spectant ad statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis, qui in septimo sęculo tàm in Oriente, quàm in Occidente summâ rerum potiti sunt.

D. Quinam fuit status Ecclesiæ sub Regibus, qui septimo sæculo supremum in Hispaniis dominium obtinuerunt?

M. Opti-

M. Optimus fuit ſtatus Eccleſię ſub Regibus, qui ſeptimo ſæculo Hiſpaniarum Regnum adminiſtrarunt. Ariana quippè Hæreſis, quæ ab an. CCCLXXVII. in Hiſpaniis altas radices egerat, fuit tandem penitùs exterminata anno DLXXXIX. auctoritate *Reccaredi* piiſſimi Regis, qui patri ſuo *Leovvigildo* in Hiſpaniarum Regnum ſucceſſerat anno DLXXXVI. Refert ſiquidem *Sanctus Iſidorus* in Chronico Gothorum, *Athanaricum* Gothorum Regem Hiſpaniis dominantem miſiſſe anno CCCLXXVII. Legatos ad Imperatorem *Valentem* Arianum, & ab eo Doctores, qui ſuos Chriſtianam Fidem edocerent, poſtulaſſe; atque in eam Gothorum gentem peſtiferum Arianæ ſuæ Hæreſeos virus *Valentem* Imperatorem transfudiſſe: *Cujus blaſphemiæ*, inquit Sanctus Iſidorus, *malum per diſceſſum temporum, Regumque ſucceſſu annis ducentis tredecim tenuerunt, qui tandem reminiſcentes ſalutis ſuæ, renunciaverunt inolitæ perfidiæ, & Chriſti gratia ad unitatem Fidei Catholicæ pervenerunt*. Reccaredus itaque fuit primus Gothorum Rex Catholicus, qui Gothos, & Suevos ad Fidem Catholicam adduxit, & poſtquàm annos quindecim, menſem unum, & dies decem ſapientiſſimè regnaſſet, maximo ſui relicto deſiderio, è vivis exemptus eſt anno DCI. Leges Gothicas in Compendium redegit religioſiſſimus ille Rex, multis præliis Romanos devicit, Gothorum Imperium florentiſſimum reddidit, & filium ſuum *Liubam*, vel, ut alii meliùs dicunt, *Liuvam* Hiſpaniarum Regni reliquit hæredem, qui patri ſuo haud impar futurus fuiſſet, niſi *Vviterici* proditione periiſſet, poſtquàm regnaſſet annis duobus, ut ait Sanctus Iſidorus in Chronico. Occiſo Livva, *Vviteri-*

cus Parricida Regnum occupavit, qui, cùm per septem annos regnasset, famaque vulgasset, ipsum velle Arianam Hæresim in Regnum Hispaniarum postliminiò revocare, gladio occubuit; conjuratione quorumdam inter epulas interfectus anno DCX. Ei successit *Gundamarus*, qui, postquàm duos annos non integros regnasset, obiit nullâ prole relictâ anno DCXII. Gundamarum in Regno Hispaniarum excepit *Sisebutus*, qui quarto Regni sui anno duas leges promulgavit, quibus Judæos sibi subditos Fidem Catholicam amplecti jussit. Hæ duæ Sisebuti leges extant in Gothorum legum volumine. Obiit Sisebutus anno DCXX. & *Reccaredum* filium parvulum reliquit Regni hæredem, qui tamen tribus dumtaxàt mensibus patri superstes fuit. Reccaredo itaque è vivis sublato, *Svinthila* procerum suffragiis Regnum adeptus est anno DXXI. Sed à *Sisenando* adversùs ipsum factâ conjuratione anno DCXXX. Dagobertus Francorum Rex Burgundicum exercitum in Hispaniam destinavit, ut Sisenando contra Svinthilam Regem suppetias ferret. Ubi autem divulgatum est in Hispania, exercitum Francorum ad auxilium Sisenandi properare, omnis Gothorum exercitus sese è vestigio Sisenandi ditioni subjecit. Anno itaque sequenti, seu DCXXXI. Svinthila, postquàm annis decem regnasset, solio dejectus est, eo potissimùm nomine, quòd pulsis ex Hispania hostibus, & publicâ pace stabilitâ, vitiis fræna laxaret, atque in ejus locum suffectus est Sisenandus, qui annos tres, menses undecim, & dies sexdecim cùm regnasset, obiit anno DCXXXV. Mortuo Sisenando Regnum conscendit *Chintila*, qui illud annos tres, menses octo, dies novem summâ pace administravit,

vit, & excessit è vivis anno DCXXXIX. *Chintilæ* subrogatus est *Tulga* ejus filius, qui ineunte anno tertio Regni sui obiit anno DCXLII. Defuncto Tulga, Regnum vi, & armis occupavit *Chindasvintus*, quod ut familiæ suæ hæreditarium faceret, filium suum *Reccensvintum* Regni consortem declaravit an. DCXLIX. Regnavit autem Chindansvintus solus annos sex, menses octo, dies viginti, & postquàm filium suum Reccensvintum consortem Regni declarasset, vixit tres annos, menses quatuor, dies undecim; quod tempus in filii Regno numeratur, eò quod ob præcipitem atque affectam patris ætatem, solus Reccensvintus ejus filius rerum poriretur, & Rempublicam universam pro voluntate gubernaret. Obiit autem Reccensvintus filius Chindasvinti Kal. mensis Septembris anni DLXXII. postquàm regnasset annis XXIII. mensibus septem, diebus undecim, sumpto videlicèt Regni ejus exordio ab anno quingentesimo quadragesimo nono, quo à patre suo Chindansvinto in Regni consortium adscitus est. Reccensvinto successit *Wamba*, qui, ut inquit *Vasæus* in Chronico, nullis precibus & lacrymis adduci potuit ut Regnum susciperet, usque dùm quidam è Ducibus ense stricto extrema illi minatus est, nisi in preces Gothorum concederet. Cessit tandem *Wamba* minis magis, quàm precibus, atque Toleti Rex inauguratus est. sed, postquàm summâ cum prudentia annis octo, mense uno, diebus quatuordecim regnasset, Regno spoliatus est anno sexcentesimo octogesimo malis artibus *Eruigii*, qui ambitione regnandi abreptus Wambæ Hispaniarum Regi venenum propinandum curavit, cùmque Vvamba hausto veneno videretur animam agere, positâ comâ

mâ, atque in Sacerdotis morem detonſus, Monachi cucullum induit, quem poſteà, recuperatâ licet priſtina valetudine, dimittere noluit,ſed in Monaſterio vitam ſanctiſſimè tranſegit. *Ervigius* Regnum, etſi malis artibus quæſitum,rectè tamen adminiſtravit. Veritus tamen ne filii ſui poſt ipſius mortem à proceribus opprimerentur, *Egicam* arctâ cognatione Vvambæ ſanguini annexum adoptavit generum ſuum, *Cixilone* filia in conjugium datâ, quibus ita conſtitutis, mortuus eſt anno DCLXXXVII. Regnavit annis VII. dies XXV. Poſt Ervigii mortem *Egita* Hiſpaniarum Regnum adeptus, *Cixilonem* uxorem ſuam, ex qua *Vvitizam* filium ſuſcepit, in odium patris *Ervigii* repudiavit. Sumpſit etiam ſupplicium de Proceribus, quorum operâ Vvambam Regem in fraudem impulſum, atque de rerum culmine dejectum eſſe conſtabat. Obiit *Egica* anno DCCI. Cùm regnaſſet annos XV. nempè X. Solus, & quinque alios cum Vvitiza filio ſuo. Hæc eſt ſeries Regum, qui ſeptimo ſęculo Hiſpaniarum Regni habenas moderati ſunt, quique Catholicam Religionem profitentes, omnem, quamdiù vixerunt, operam dederunt, ut in rem Fidei & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ ea Nationalia celebrarentur Concilia, de quibus in quarto Colloquio ſermonem inſtituemus.

D. Chriſtiana Religio ſuſcepit ne ſeptimo Eccleſiæ ſæculo aliquod apud Infideles Nationes incrementum?

M. Jàm obſervavimus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam ſexti Eccleſiæ ſæculi, Sanctum Auguſtinum, aliosque Sanctiſſimos Monachos à S. Gregorio Magno Papa ſub finem ſexti ſæculi in Angliam miſſos Chriſtianam Religionem plurimùm ibidem pro-

promovisse. Verùm, hic obitèr advertere debes, Britanniæ Insulam, quæ modo *Anglia* appellatur, fuisse in septimo Ecclesiæ sæculo in septem Regna divisa, quorum primum erat *Regnum Cantii*; alterum, *Regnum Australium Saxonum*, sive *Sud Saxiæ*; tertium, *Regnum Orientalium Anglorum*, seu *Estangliæ*; quartum, *Orientalium Saxonum Regnum*, seu *Est-Saxiæ*; quintum, *Mediterraneorum Saxonum Regnum*, sive *Merciorum*; sextum, *Northumbrorum Regnum*; septimum, *Occidentalium Saxonum*, sive *Vvest-Saxiæ Regnum*. Hac factâ Regnorum Angliæ divisione, nunc brevitèr præfigere debemus tempus, quo Christiana Fides in hisce Angliæ Regnis fuerit suscepta. In primis, Regnum Cantii Fide Christianâ fuit illustratum à Sancto Augustino, aliisque Monachis, qui, ut jàm diximus, à S. Gregorio Magno Summo Pontifice in Angliam sexto Ecclesiæ sæculo ad illius gentis conversionem missi sunt. Alterum, in Anglia Regnum, seu Australium Saxonum, vel Sud-Saxiæ dictum ad Fidem Christianam convertit *S. Wilfridus* anno DCLXXXI. is quippè cum consensu Regis *Etheluardi* (qui paulò antè in Merciorum Regno, suggerente *Wlfhere* Rege, sacro Baptismate initiatus fuerat) populis illius Regni Verbum Dei, quod ipsis necdùm fuerat prædicatum, annunciavit, & Infidelium utriusque sexus, quosdam voluntariè, alios verò Regis Imperio coactos ab Idololatria revocavit, Fideque Christianâ imbuit. Quin, & ipse Rex *Ethelvardus* in Religionem Christianam optimè affectus, Villam, in qua manebat, ad Sedem Episcopalem fundandam concessit, ibidemque Vvilfridus Monasterium fratribus suis fundavit. In tertio Angliæ Regno, dicto Orienta-

talium Saxonum, seu Estangliæ, Christianam Religionem maximè propagavit *Sigbertus* Rex, qui anno DCXXIX. in suorum subditorum conversione usus est operâ *Sancti Felicis* Episcopi Burgundi, & *Sancti Fursei* Abbatis Latiniacensis Monasterii, qui Ministerium Evangelicum strenuè executi sunt, Vitam *S. Felicis* describit *Bollandus* ad diem VIII. mensis Martii, & Vitam *Sancti Fursei* à duobus Auctoribus Anonymis scriptam die XVI. mensis Januarii, quo colitur, notis illustrat. In quartum Angliæ Regnum appellatum Orientalium Saxonum, seu Est-Saxiæ, Fidem Christianam circà annum DCLV. introduxit *Sigibertus* illius gentis Rex, qui petiit ab *Osvvio* Northumbrorum Rege Christiano ut aliquot sibi Doctores daret, qui populos ipsi subditos verâ Fide illuminarent. Annuit lubentissimè Rex *Osvvius*, & ad illum misit *Ceddum* cum altero quodam Presbytero, *qui omnia perambulantes, multam Domino Ecclesiam congregarunt*, inquit Venerabilis Beda lib. 3. cap. 22. Porrò, Sigibertus Anglorum Orientalium, seu Est-Saxiæ Rex à *Finano* Episcopo unâ cum suis subditis Baptismum suscepit, & sub ipso plurimùm in hoc Regno dilatata est Christiana Religio. *Ceddum* Primum illius Regni *Est-Saxiæ* Episcopum ordinavit *Finanus*. In quintum Angliæ Regnum, dictum Mediterraneorum Saxonum, sive Merciorum, Fidem Christianam intulit *Osvvius* Northumbrorum Rex circà annum DCLV. Is quippè, occiso *Penda* Rege Merciorum, jure belli illius Regnum obtinuit, & gentem istius Regni ad fidei gratiam perduxit. Sextum in Anglia Regnum, idest, Northumbrorum, qui erant Angli ad Aquilonem Humbræ fluminis plagam inco-

incolentes, Fidem Christianam accepit sub Rege *Eduino*, qui anno DCXXVII. Baptizatus est. Hoc Northumbriæ Regnum erat antiquitùs in duas Provincias, seu Regna, divisum, *Berniciorum* scilicèt, & *Deirorum*, ut testatur Beda lib.3. cap.1. In utroque Regno *Paulinus* infinitam gentis illius multitudinem sacro lavacro abluit, quam ob rem Honorius I. Summus Pontifex in præmium laborum ad eum misit *Pallium*, atque Eboracensem Episcopum creavit. Nusquam floruit magis in hoc Northumbriæ Regno Christiana Religio, quam sub Osvvaldo, & Osvvio Regibus, quorum eximiam in Deum pietatem ac Religionem, in pauperes, & peregrinos singularem beneficentiam pluribus commendat *Beda* lib. 3. cap. 6. & 14. Denique, anno DCXXXV. Saxones Occidentales, seu Vvest-Saxiæ, *Birino* Episcopo, quem Honorius I. Pontifex Maximus miserat, prædicante, Fidem Christi susceperunt. Ipse *Cynigisus* eorum Rex à Birino baptizatus est, & è sacro Fonte à Sancto Osvvaldo Northumbrorum Rege susceptus. Sedes Episcopalis *Dorcincæ* constituta est, quæ urbs hodie *Dorcestria* vocatur. Sic Christiana Religio in septimo Ecclesiæ sæculo longè latèque in omnibus Angliæ Regnis propagata est, & per id temporis Ecclesia Anglicana maximè floruit. Habuit quippè Antistites Sanctissimos, & Reges pietate conspicuos, qui fundandis Ecclesiis, & construendis Monasteriis egregiam operam posuerunt.

Inter populos, qui septimo sæculo Christianam Religionem amplexi sunt, numerantur *Croatæ*, quos Constantinus Porphyrogenita *Chrobatos* appellat. Hi quippè anno DCXXX. Imperante in Oriente

te *Heraclio*, relictâ Idololatriâ baptizati sunt. Qua de re plura habet *Lucius* in Historia de Regno Dalmatiæ & Croatiæ.

Eodem etiam sæculo septimo *Saxones*, *Frisios*, *Bajoarios*, quos nunc *Bavaros* appellamus, *Suevos*, aliosque Germaniæ populos, qui tunc Regum Francorum dominationi subditi erant, ad Fidem Christianam adduxerunt Sancti *Vvillebrordus* Primus Episcopus Trajectensis, & *Rudbertus* Primus Episcopus Salisburgensis. Verùm, anno DCLXXI. Isti populi, excusso Francico jugo, ad relictas superstitiones inclinarunt, pluresque in limine Rheni fluminis ad Idololatriam reversi sunt. Hinc octavo sæculo Gregorius II. Romanus Pontifex, intelligens sibi ad dignitatem Sedis suæ incumbere curam universalis Ecclesiæ, Legatum in Germaniam misit *Sanctum Bonifacium*, ut illìc daret operam conversioni Paganorum, ad quam promovendam Sanctus ille Antistes unà cum sociis sibi adjunctis omnes suas curas, labores & cogitationes convertit, atque zelo Apostolico accensus Fidem Christianam in illas Provincias felicitèr restituit, ut mox ostendemus, exhibendo statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis octavi sæculi.

D. Hactenùs statum Ecclesiæ sub Principibus Christianis septimi sæculi satis demonstrasti, expone nunc eodem ordine, quo loco, tàm in Oriente, quàm in Occidente fuerint res Ecclesiæ sub Imperatoribus & Principibus Christianis octavi sæculi?

M. *Justinianus* Imperator hujus nominis II. qui, ut jàm diximus in Historia Imperatorum septimi Ecclesiæ sæculi, à *Leontio*, qui Imperium invaserat, mutilatus naso in Urbem *Chersonam* an. DCXCV. fue-

fuerat ablegatus, armis *Trebellii* Bulgarorum Ducis adjutus, post decem annorum exilium sese Imperio restituit anno DCCV. & *Tiberium Apsimarum*, atque *Leontium*, qui tempore ejus exilii tyrannidem arripuerant, interfecit. Imperio itaque denuò restitutus Justinianus II. crudelem carnificinam exercuit, & pacem, quam cum Bulgaris pepigerat, quorumque ope fuerat in Imperium restitutus, temerè ingratus violavit. De Chersonitis, apud quos exulaverat, & quos sibi quondàm insidias struxisse meminerat, vindictam sumere volens, classem contrà eos misit, omnesque mactari jussit, exceptis juvenibus & pueris velut ad servitutem reservatis. At posteà, dolens quod juvenibus perpecisset, alteram classem ad ipsos trucidandos transmittere decrevit. Quod ubi compertum habuissent Chersonitæ, auxilium Chagani Avarûm Regis implorarunt, & Justiniani Imperatoris nomine abrogato, *Bardanem* anteà exulem Imperatorem proclamarunt, quem, mutato nomine, *Philippicum* nuncuparunt. Hic novus Imperator dictus *Philippicus* sine pugna Constantinopolim ingressus, occidit *Tiberium* Justiniani filium, & paulòpost ipsiusmet Justiniani caput amputatum in Occidentem conspiciendum traduxit. Imperator itaque Justinianus II. postquàm in Imperium anno DCCV. fuisset restitutus, annos sex illud obtinuit, & occisus est anno DCCXI. fuit ultimus è familia Heraclii senioris, quæ cum ipso fuit omninò extincta, postquàm sæculo integro Romanis imperasset. Occiso itaque Justiniano, Imperium *Philippicus* invasit anno DCCXI. Malè partâ dignitate pessimè usus est. Monothelitis impensè favit, sextæ Synodo generali, in qua hi Hæretici proscripti sunt,

sunt, sese infensum exhibuit, & Orthodoxos atrociter persecutus est. Quapropter, anno secundo Imperii sui, qui fuit DCCXIII. cùm sub meridiem somno indulgeret, à conjuratis excæcatus est pridiè Pentecostes, & in carcerem detrusus; sequenti verò die, seu sacro Pentecostes Festo, à Populo, & Senatu Constantinopolitano *Artemius* dictus *Anastasius II.* salutatus est Imperator. Vir fuit *Philippico* Imperatori olim à secretis, omni doctrinæ genere excultus, & in agendo versatissimus. At in Saracenos classem cùm misisset ille Imperator, contigit quod milites, qui, re infectâ, ad ipsum iratum regredi pertimescebant, quemdam nomine *Theodosium*, quem obvium habuere, Imperatorem proclamaverint. Quarè Imperator *Artemius* dictus *Anastasius II.* de salute desperans dedit manus, & Monasticum habitum induit. Eum Imperio ultrò sese abdicantem *Theodosius* acclamatus Imperator anno DCCXV. Salvum esse jussit, & Thessalonicam in exilium egit anno DCCXVI. At Theodosius Imperator, vir licèt optimus, & ergà Ecclesiam, Fidemque Catholicam benè affectus, uno tantùm anno cum uno aut altero mense Imperio potitus est. Nàm cùm audiisset *Leonem* dictum *Isaurum* ab exercitu fuisse Imperatorem salutatum, spontè cessit Imperio, & *cùm ipse, tùm filius quoque Clericorum Albo adscripti, reliquum vitæ tempus in pace transegere*, inquit Theophanes. Theodosium itaque in Imperio excepit *Leo* hujus nominis III. dictus *Isaurus*, qui Imperium iniit anno DCCXVII. fuit Princeps impiissimus, sacrarum Imaginum eversor, ad quas è medio penitùs tollendas Pseudo-Synodum Constantinopoli coëgit, Gregorii II. Summi Pontificis vitæ

vitæ insidiatus est, S. Germanum Episcopum Constantinopolitanum sacrarum Imaginum defensorem acerrimum è Patriarchali Solio dejecit, ejusque loco *Anastasium* suffecit, omnes tàm viros, quàm mulieres *Iconoclastarum* hæresim, quam invexerat, detestantes morti tradidit, indèque dictus *Iconomachus*, & *Theomachus*. Obiit ex intercute, vel ex dysenteria anno DCCXLI., Imperii sui XXIV. Ejus Impietatis æquè ac Imperii hæres ac successor fuit *Constantinus* ejus filius hujus nominis V. à stercore, quo, dùm baptizaretur, sacrum Fontem fædavit, dictus *Copronymus*. Fuit etiam appellatus *Cabalinus* ab equino stercore, cujus odore & tactu homo impurissimus vehementèr delectabatur. Extat in Operibus S. Damasceni Oratio *contrà Constantinum Cabalinum*, quam doctissimus noster *Combefisius* in Historia Hæresis Monothelitarum, & tom. 2. Auctarii Bibliothecæ Patrum Græcorum edidit, dignamque censuit, quæ Sancto Damasceno, qui pro sanctis Imaginibus egregiam navavit operam, vindicetur. Eamdem Orationem Cl. noster, mihique amicissimus *Michaël le Quien* in recenti, quam adornavit, Operum S. Damasceni Editione publicavit; illam tamen Sancto Damasceno, ceu spurium fætum, abjudicat. Impietatem Patris sui *Leonis* superavit Constantinus Copronymus Imperator. Nullum quippè fuit superstitionum, præstigiarum, & fascinationum genus, cui non esset supra modum addictus. Leges omnes tam divinas, quàm politicas impunè violavit. In omnem prætereà libidinem effusus, Dei-paræ Virginis, & Sanctorum hostis infensissimus fuit, sacrarum Reliquiarum exterminator, sanctarum Imaginum eversor, & nefarius

Orthodoxorum insectator. Constantinopoli anno DCCLIV. Pseudo-Synodum suæ farinæ Episcoporum convocavit, in qua decretum est, Imagines Idola esse, qui eas colerent, Idololatras; jussumque, hanc Pseudo-Synodum *septimam OEcumenicam* esse appellandam. Circà verò administrationem Imperii hæc gessit Constantinus Copronymus, *Artabasdum*, qui Imperium occupaverat, vicit, eumque & duos ejus filios excæcavit; Arabes expugnavit, cum Bulgaris primùm infelicitèr bellum gessit, sed ipsos posteà ingenti prælio fudit; Exarchatum amisit in Italia, denique, Bellum iterùm Bulgaris illaturus miseram in hac expeditione efflavit animam non longè ab *Arcadiopoli* ex dolore carbunculi in pedibus anno DCCLXXV. cùm imperasset ab obitu Patris annos XXXIV., menses duos, dies viginti sex. Ejus corpus sepultum fuit Constantinopoli in Basilica SS. Apostolorum Petri & Pauli, sed postmodùm justo Dei judicio indè effossum, jubente *Michaële* Imperatore *Theophili* filio, in Foro Amastriano crematum est. Constantino Copronymo successit in Imperio Orientis *Leo* hujus nominis IV. ejus filius, qui anno DCCLI. die sextâ mensis Junii à Patre in consortium Imperii adscitus, ejus impietatem imitatus est. Adversùs Orthodoxos immanitèr sæviit, Imagines everti jussit, & ad earum exterminium Pseudo-Synodum convocavit. Gemmarum insanâ cupiditate flagrans, coronam auro, lapillisque pretiosissimis radiantem, quam Imperator *Heraclius* Religionis ergò, & in Dei honorem in templo deposuerat, suo ipse capiti sacrilegâ temeritate imposuit. Quod scelus è vestigio ultus est Deus, fecitque ut ex capite illius scelesti erumperent carbunculi,

culi, quorum cruciatibus periit anno DCCLXXX. postquam ab obitu Patris imperasset annos quinque exceptis diebus sex. In regimine Imperii hoc unum dumtaxat laude dignum fecit, quod, validissimo in Syriam misso exercitu, innumeram Saracenorum multitudinem cęcidit. Post ejus obitum *Irene* ejus uxor, & *Constantinus* ejus filius annum duodecimum agens Imperii habenas moderari cæperunt, Monasteria in libertatem asseruerunt, & viam salutis omnibus aperuerunt, uti narrat *Baronius* ex Theophane. Verùm Constantinus hujus nominis VI. Leonis IV. & Irenes filius decennio post susceptum à Patre Imperium, hoc est, anno DCCXC. Irenem matrem suam rerum administratione privavit, solusque per septem annos, idest, usque ad annum DCCXCVII. crudelissimè regnavit, quarè omnibus exosus, *Irenes* matris suæ jussu excæcatus est, tantâque crudelitate ipsi effossi sunt oculi, ut paulò post præ dolore è vita migrarit. Eo itaque Imperatore è vivis sublato, *Irenes* ejus mater Imperio sola potita est per quinque annos, hoc est, usque ad annum DCCCII. quo *Nicephorus* Patricius Constantinopolitanus eam in ordinem redegit, & eam omnibus fortunis exutam in *Lesbum* relegavit, ubi nondùm vertente anno defuncta est. Ipse verò *Nicephorus* eodem anno DCCCII. vacuum Orientis Imperium invasit, de quo plura dicemus in Historia noni Ecclesiæ sæculi.

D. Fuitne in Occidente felicior Ecclesiæ conditio sub Principibus Christianis octavi sæculi?

M. Recepto in Occidente impio & ferali *Leonis Isaurici* Imperatoris Orientis contrà sacras Imagines Edicto, voluerunt Itali avitæ Religionis tena-

ces in apertam defectionem erumpere, & excusso Leonis Isaurici jugo, novum Imperatorem Catholicum creare. Ast Gregorius II., qui tùm temporis universæ Ecclesiæ clavum regebat, susceptis consiliis intercessit, populumque, ne ab obedientia Imperatoris desisceret, impedivit. Quapropter fides adhibenda non est *Theophani*, quem *Zonaras* & *Cedrenus* Scriptores Græci secuti sunt, asserentes, Gregorium II. Romam, atque Italiam, cæterasque Occidentis Provincias ab obedientia, Imperioque *Leonis Isaurici* abduxisse, quod quidem oppidò falsum esse constat ex testimoniis *Anastasii Bibliothecarii*, & *Pauli Diaconi*, qui, ut videre est apud Baronium, affirmant, Gregorium II. Pontificem Maximum tumultuantes populos, & ab Imperatoris obedientia recedere meditantes in obsequio & fide Imperatori debitâ continuisse. Non inficior tamen fieri quidem potuisse, ut Itali ex hæresi Leonis Isaurici Imperatoris à Gregorio II. Summo Pontifice damnatâ occasionem sumerent pellendi Duces ab Imperatore per Italiam constitutos, & vectigalia non solvendi; sed ab hac rebellione fovenda tantùm abfuit Romanus ille Pontifex, ut Exarcham hæretici illius Imperatoris, cujus conversionem sperabat, & fusis ad Deum precibus obnixè flagitabat, in integrum restituerit, sicut refert *Anastasius* in Vita Gregorii II. Verùm, cum Longobardorum Reges Italiam octavo sæculo armis atrocitèr vexarent, & Romam sæpiùs obsidione cingerent, nec in tanto rerum discrimine eorum Impetus Imperatores Græci compescere aut possent, aut vellent; coacti fuere in his angustiis constituti Summi Pontifices *Gregorius II.*, *Gregorius III.*, *Zacharias*, & alii

& alii eorum successores omni præsidio destituti convolare ad Reges Francorum *Carolum Martellum*, *Pippinum*, & *Carolum Magnum*, eorumque implorare auxilium, quod ipsis felicitèr cessit. Reges quippè Francorum, validissimo in Italiam ducto exercitu, Longobardos profligarunt, ipsisque ereptum Ravennæ Exarchatum in potestatem Romani Pontificis transtulerunt, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in Vita Stephani III.

D. Summam laudem profectò merentur Galliarum Reges, quorum pietati ac munificentiæ tam amplum dominium Romana Ecclesia acceptum referre debet. Sed ut gesta Regum Francorum magis perspecta habere possim, describe nunc brevitèr seriem, & præclara facta Regum, qui octavo Ecclesiæ sæculo Monarchiam Gallorum gubernarunt.

M. Dagobertus III., qui ut jam observavimus, in Francorum Regnum anno DCCXI. successit Patri suo Childeberto III., ejusque successores Chilpericus II., Clotarius IV., & Theodoricus IV. Regium dumtaxàt nomen & titulum habuerunt, summa verò potestas fuit penès *Carolum Martellum* majorem domus Regiæ, virum singulari virtute, maximâ auctoritate, & felicitate penè incredibili præditum. Nemo enim plura quàm *Carolus* bella civilia & externa gessit, nemo plura prælia commisit, nemo plures ex hostibus victorias tulit, quas inter insignis est, omniumque Historicorum calamo celebrata illa victoria, quam propè Turones de Saracenis Gallias miserè devastantibus retulit, in qua ad trecenta septuaginta quinque hominum millia fuisse cæsa fama est. Porrò tantam mansuetudinem in se exprimebat Carolus Martellus, ut nunquam, nisi in

acie ferrum ſtrinxiſſe dicatur, nec in populares bello captos, hoſteſque ſæviiſſe; immò, cùm *Rangefredo* apud Francos Neuſtraſios majori domus conjurato inimico ſuo cùm vitam adimere poſſet, non ſolùm non ademit, ſed Civitatem Andegavenſem illius ditioni ſubjecit. Childerico II. Gallorum Auſtraſiorum Regi, quem duplici prælio devicit, Regnum, nomen & inſigne Regium reliquit. *Hunoldo* Eudonis Aquitaniæ Ducis filio Aquitaniam reddidit. *Plectrudem* novercam ſuam, à qua cuſtodiæ antehàc mandatus paternis opibus fuerat injuſtè excluſus, punire nefas duxit. Denique, Carolus Martellus ſe ſe munificentiſſimum præbuit erga Monaſteria Treverenſe, Fontanellenſe, & San-Dionyſianum, & multa alia Cœnobia vel ipſe erexit, vel locupletavit, ut paſſim in ſuis Annalibus demonſtrat doctiſſimus *Cointius*. Ex his & aliis id genus Caroli Martelli virtutibus, ac rebus præclarè geſtis, quæ legi poſſunt apud *Hadrianum Valeſium* lib. xxv. Rerum Francorum, facili negotio evincitur, falſum omninò eſſe, quod non nulli Novi Scriptores ſæculi finxere, videlicèt Carolum Martellum poſt mortem ad Inferos damnatum eſſe, eumque in inferno torqueri vidiſſe *Eucherium* Epiſcopum Aurelianenſem. Hanc quippè malè conſarcinatam fabulam exploſerunt *Baronius* in Annalibus, *Sirmondus* in Notis ad *Caroli Calvi* Capitulare xxiii. *Henſchenius* in Notis ad Vitam S. Eucherii, & *Cointius* ad annum DCCXLIII. num. IV. & ſeqq. Falſum itidèm eſt, Carolum Martellum Eccleſiaſtica bona Laïcis diſtribuiſſe, & Eccleſiarum pecunias in uſus proprios vindicaſſe. Auctor quippè libelli *de majoribus domus Regiæ* teſtatur, Carolum Martellum nihil Eccleſiis abſtuliſſe ut

indè

indè ditior fieret, sed ut stipendia militibus daret propter assiduitatem bellorum, præsertim adversùs Saracenos, Saxones, & Frisios, qui in tenebris Idololatriæ adhùc erant immersi. Fatendum tamen est, Carolum Martellum reddituum Ecclesiasticorum administrationem Laïcis, aut Clericis nulla professionis suæ notâ insignitis concessisse, quod in gravem posteà degeneravit abusum. Episcopi siquidem suarum Ecclesiarum redditibus destituti, videbantur tantùm Vicarii, vel Suffraganei, aut Chorepiscopi Administratorum, aut Commendatariorum. Jussit quidem *Pippinus* filius Caroli Martelli, ut, juxtà tertium Canonem Concilii Suessionensis id ætatis celebrati, Episcopi legitimi, non verò Laïci intrusi, Episcopatibus, & bonis Ecclesiasticis pleno jure potirentur. At hoc Pippini decretum, aliaque ejus super hac re ab eo promulgata Edicta effectu penitùs caruerunt, tùm quia hi Laïci, qui bona Ecclesiastica possidebant, potentiores erant, quàm ut ex illorum manibus ea extorqueri possent; tùm quia ipsemet Pippinus, qui præter Regiam, quâ in Galliis pollebat, potestatem, titulum adhùc Regium peroptabat, cautior erat, quàm ut viros præpotentes, qui bonis Ecclesiasticis impunè fruebantur, à se alienare vellet. Quò factum est, ut octavo sæculo multæ Ecclesiæ in Galliis, præsertim Remensis, & Senonensis, Episcopis & Metropolitis carerent, quia bonorum Ecclesiasticorum Usurpatores prædam, cui inhiabant, sibi è manibus eripi nequaquàm patiebantur, totisque viribus impediebant, ne legitimi Episcopi, aut Metropolitæ suarum Ecclesiarum possessionem inirent. Ad hunc gravissimum in Galliis grassantem abusum multa

octavo sæculo habita sunt Concilia, de quibus alio in Colloquio datâ operâ differemus. Obiit Carolus Martellus de Regno Francico optimè meritus anno DCCXLI., & quatuor superstites reliquit filios, videlicèt *Carolomannum*, cui Austrasiam, seù Orientalem Franciam dedit; *Pippinum*, cui Neustriam, seù Occiduam Franciam quasi hæreditariam reliquit; *Ægydium*, quem sacris addictum ad Rotomagensis Episcopatus Infulas promoverat, antequam moreretur; & *Grifonem* natu minimum, quem, utpotè ferocem, ab hæreditate exclusit. *Carolomannus* Orientalis Franciæ Rex post debellatos Saxones, & perdomitos Alemannos, mundo, & Regno nuncium remisit, atque Pippino permissis fortunis ac ditionibus suis, in Cœnobio Montis Cassini vitam monasticam professus sanctè obiit. Videsis Carolomanni Elogium, quod texit *Mabillonius* part. 2. sæculi 3. Benedictini. *Grifo* filius Caroli Martelli natu minimus ægrè ferens, se in nullam hæreditatis partem admissum, bellum aduersùs fratres suos mouere cæpit, sed sæpiùs debellatus, & è totâ Francia expulsus, in Alpium transitu, dùm Italiam peteret nova bella instauraturus, occisus est. Carolomanni abdicatione, & Grifonis morte, omnis potestas in vnum Pippinum ipsorum fratrem germanum traducta est. Regium quidem nomen & honoraria jura *Childericus* hujus nominis III., qui anno DCCXLII. Francorum Rex salutatus fuerat, per decennium adhùc retinuit, sed anno DCCLII. ob Socordiam in Conventu Suessionensi depositus ac detonsus in Sitivense, seù Bertinianum Monasterium detrusus est, & Pippinus Galliarum Rex fuit renunciatus. Cum hoc Childerico extincta est prima stirps

ſtirps Galliarum Regum *Merovingiorum* dicta, cæpitque in Pippino ſecunda ſtirps Regum Francorum *Carlovingiorum* nuncupata. Pippinus itaque Galliarum Rex inauguratus iis virtutibus inclaruit, quæ nomen ejus ad æternam memoriam propagarunt. Romanos quippè Pontifices Stephanum II. & Stephanum III. protexit à Longobardis, & à Græcis injuſtè vexatos. Longobardos in Italia aggreſſus eſt & profligavit. *Aiſtulphum* eorum Regem in fugam dedit; & cum illo eâ tantùm lege pepigit pacem ut Ravennatem Exarchatum, aliasque Ciuitates Romano Pontifici reſtitueret. Aſt Francorum diſceſſu *Aiſtulphus* metu ſolutus cùm datis promiſſis ſtare nollet, iterùm Pippinus tranſgreſſis Alpibus hoſtem adoritur, ipſique ereptum Ravennæ Exarchatum Romano Pontifici aſſeruit, ac perpetuò addixit. Poſt hæc, & alia id genus præclarè geſta Pippinus anno Regni ſui XVII., ſeù anno æræ Chriſtianæ DCCLXVIII. extremũ diem clauſit Pariſiis. Ejus filii *Carolus*, & *Carolomannus* eodem anno paternum Regnum partiti ſunt; ſed Carolomanno intrà triennium extincto, *Carolus* ſolus regnavit, & ſub ipſo Occidentalis Imperii dignitas, quæ anno CCCCLXXVI. in *Auguſtulo* deſierat, meliore Orbis Chriſtiani ſæculo poſt interſtitium annorũ CCCXXIV. refloreſcere occæpit. Fuit autem *Carolus* à magnitudine rerum geſtarum *Magnus* poſt mortem appellatus, domi foriſque optimus, ingenii ac morum virtutibus clarus, bellicâque virtute nulli ſecundus. Hadriano I. Pontifici Maximo contrà Longobardos ſuppetias laturus, curſu celeri ſuperatis Alpibus cum numeroſo exercitu Italiam venit, & à Summo illo Pontifice apparatu honorificentiſſimo Romæ exce-

exceptus donationem à Pippino Patre suo Romanæ Ecclesiæ factam confirmavit, addito Spoletano Ducatu. Dein, Româ digressus Ticinum, seù Papiam obsedit, ubi capto *Desiderio*, ultimo Longobardorum Rege ac Leodium relegato, Longobardorum Regno potitus, à Leone III. Pontifice Maximo, ob præclaram Ecclesiæ Romanæ navatam operam, Imperator Occidentis est renunciatus, aureoque diademate coronatus die Natalis Christi Domini anni DCCCI. Multa Capitularia edidit à *Baluzio* tom. I. Capitularium Regum Franciæ inserta, quæ leges cùm Ecclesiasticas, tùm civiles complectuntur. Complures Ecclesias, variaque Monasteria muneribus & privilegiis auxit, quæ in Annalibus Ecclesiasticis Francorum à doctissimo *Carolo Cointio* exaratis describuntur tomo VI. Academias Parisiis, Osnaburgi, Papiæ, Bononiæque fundasse dicitur, & pluribus in Civitatibus Scholas publicas ad Juvenum educationem instituit. Hæc ad propagandam Religionem, restituendam disciplinam, atque amplificandam Ecclesiam Romanam præstitit Carolus Magnus, cujus bellica virtus in administratione Regni maximè emicuit. Ab anno siquidem DCCLXXII. usque ad annum DCCLXXXV. cum Saxonibus pertinax bellum gessit, quod felicitèr tandem confecit, illis, unà cum *Vvithekindo* eorum Duce, ad baptismum suscipiendum adactis, *Frisios*, *Hungaros*, *Saracenos* in Hispania, *Avares*, *Bohemos*, & *Danos* vicit ac profligavit. Sed de Carolo Magno in nostris Colloquiis in nonum Ecclesiæ sæculum iterùm redibit sermo, quia ad exordium noni sæculi, hoc est, usque ad annum DCCCXIV. vitam produxit.

D. Gaudeo planè, quod de Ecclesia Romana tam

tam benè meriti sint Gallorum Reges, & extinctum jam diù in Occidente excitarint Imperium. Nunc Statum Ecclesiæ sub Regibus, qui octavo sæculo Hispanias gubernarunt, rogo te ut breviter exponas.

M. Res Ecclesiæ sub Regibus, qui octavo sæculo in Hispaniis dominium obtinuerunt, pessimo loco fuerunt. At enim *Vvitiza*, qui, sicut superiùs observavimus, in Regnum Hispaniæ successit Patri suo *Egicæ* anno DCCI. moribus depravatus Regnum exhibuit, teste *Mariana* lib.6. cap. 19. omnium turpitudinum maculis deformatum, crudelitate immane, & præcipuè impietate aduersùs Divinas & Ecclesiasticas leges insigne. Excessit è vivis *Vvitiza* anno DCCX. Regni sui decimo, & duos reliquit filios *Ebam*, & *Sisebutum*, quibus tamen prætermissis, *Rudericus*, ut in nummis appellatur, Hispaniæ Regnum suscepit. Verùm anno sequenti, seù DCCXI. à Saracenis in Hispanias irrumpentibus victus & occisus est. Celebris est hic annus Saracenorum in Hispanias transitu, & Gothicæ Majestatis in Hispaniarum Regno extinctione, quæ Ruderico ultimo in Hispaniis Gothorum Regi adscribitur. Ille quippè invitam licèt ac reluctantem filiam *Juliani* Comitis, *Clavam* nomine, violavit, eamque pellicis loco habuit. Quam injuriam *Julianus* ultus est Rei-publicæ pernicie, habitoque cum *Muza*, qui *Vlit* Miramolini Saracenorum nomine Africam gubernabat, tractatu, Mauros in Hispaniam evocavit, à quibus Hispali occupata, decretorio tandem certamine Rudericus Rex profligatus, deletum Gothorum Imperium; & in Christianos crudelitèr sævitum est. Dùm huic Hispanicæ expeditioni totus

tus incumbit *Muza*, & miseris modis Hispanias dilacerat, *Pelagius* quidam genere Gothus in Montibus Asturicis contrà Mauros rebellat anno DCCXII. & Asturiarum Rex proclamatur. Quod cùm audisset *Tarek* Saracenorum exercitus Dux, qui Cordubæ residebat, *Alchaman* militiæ Præfectum misit, unà cum *Oppa* Episcopo Hispalensi, *Egica* quondam Hispaniarum Regis filio, qui à Saracenorum partibus stabat. At *Pelagius*, qui se receperat in Speluncam, cui *S. Mariæ de Covandoga* nomen est, minas & promissa, quibus *Oppas* Hispalensis Episcopus eum ad obedientiam reducere satagebat, contemnens, è latebris erupit, et, Divino favente numine, ingentes Saracenorum edidit strages, *Oppam*que perfidum patriæ hostem cepit. Hoc tantæ cladis nuncio perculsus *Munuzas*, qui Civitati *Gegioni* Maritimæ, & Asturiis pro Saracenis præsidebat, fugam arripuit; sed ab Asturibus in vico, qui *Olalies* dicitur, captus & interfectus est. Hac insigni de Saracenis reportatâ victoriâ *Pelagius*, vir impiger, juxtà ac pius, & unicum afflictæ Hispaniæ auxilium, non solùm Astures ad spem libertatis erexit, eorumque Regnum firmavit, sed etiam in vicinas Regiones propagavit, *Legione* videlicèt, *Gegione*, aliisque munitissimis Urbibus à Maurorum servitute ac tyrannide ereptis. Obiit Pelagius anno DCCXXXVIII. filiumque superstitem reliquit, nomine *Favilam*, qui ei in Regno successit, sed nullâ re egregiè gestâ clarus anno secundo Regni sui ab Urso interfectus est. Mortuo *Favila* absque prole, *Alphonsus* gener Pelagii Hispaniarum Rex salutatus, captatis ex intestinis Maurorum discordiis rei benè gerendæ occasionibus, Asturiarum Regnum armis

armis amplificare non destitit. Fuit Alphonsus Rex Catholicæ Religionis cultor eximius, ob idque *Catholicus* cognominatus. Captis Civitatibus Episcopos restituit, Christianorum templa instauravit, vel Mauricæ superstitionis sordibus contaminata repurgari curavit, sacrâ suppellectili exornavit, locupletavitque, ac denique multis virtutibus celebris, & post plures de Saracenis reportatas victorias, fato functus est anno DCCLVII. quinque ex *Ormisinda* filia Pelagii Regis, quam uxorem duxerat, liberos reliquit, *Froilam*, *Bimaranum*, *Aurelium*, & *Ausendam*, sivè *Adesindam* filiam. Ex Ancilla verò filium dictum *Mauregatum* suscepit. Froila in Regnum Asturiarum Alphonso Patri suo successit, Mauros ingenti prælio superavit, Vascones perduelles domuit; sed partam tot victoriis gloriam turpitèr fædavit nece fratris sui *Bimarani*, in cujus vindictam vicissim à fratre suo *Aurelio* occisus est, relicto filio *Alphonso* dicto *Casto*. Post Froilam regnavit *Aurelius* ejus frater parricidio Regnum adeptus. Quo regnante bellum servile in Hispania exarsit, Servis contrà Dominos arma sumentibus, quod tamen Regis prudentiâ mox sopitum est, ut scribit *Vasæus* in Chronico. Mortuo Aurelio anno DCCLXXV. *Silo* sororis ejus maritus in Asturiarum, & Legionensium Regnum ei successit, sed cùm filios non haberet *Silo*, neque spem suscipiendæ prolis, animum à negotiis avertit, otio ac quieti indulsit, summamque rerum penès Alphonsum dictum *Castum* Froilæ Regis filium reliquit, ut scribit idem *Vasæus* in Chronico. Anno DCCLXXXIII. è vivis excessit *Silo*, eique successit *Alphonsus* Froilæ Regis filius appellatus *Castus* quod à *Berthæ* uxoris suæ am-

amplexibus perpetuò abstinuerit. Ægrè tulit *Mauregatus*, quod communi Magnatum suffragio Regnum ad Alphonsum, cujus Patruus erat, tametsi ex stupro genitus, fuisset delatum. Undè injuriæ ferendę impatiens ad Mauros,& ad *Abderrhamanum* eorum Regem confugit, comparatisque Saracenorum copiis, & Alphonso Rege in Cantabriæ partem compulso, Regnum occupavit, quod annis quinque & menses sex tenuit, & per id temporis, juxtà pactum, quod cum Saracenis pepigerat, solvit, proh pudor! ignominiosum tributum annuum quinquaginta nobilium Virginum, & totidem plebejarum. At mortuo Mauregato anno DCCXC. *Veremundus* Diaconus Bimarini à Froila occisi filius Asturiarum Rex acclamatus Alphonso cognomento *Casto* Regnum restituit, seù cum eo corregnavit, usque ad annum DCCXCI. quo Historici Hispanici initium Alphonsi solius regnantis consignant. Fuit autem Alphonsus Rex, teste *Mariana*, perpetuâ rerum gestarum felicitate, bellicis artibus, Clementiæ, Religionis, & liberalitatis laude suis apprimè charus, exteris formidabilis, cujus virtute inclinatæ Hispaniæ res stetêre. Ad ultimam senectutem cùm processisset, propediè moriturus *Ramirum* Veremundi Regis filium in Procerum conventu successorem Regni designavit, & è vita discessit anno DCCCXLIII. vel, ut alii volunt, anno DCCCXLIV. Hæc est series Regum Christianorum, qui octavo Ecclesiæ sæculo Legionensium & Asturiarum Regno in Hispaniis potiti Christianos à Maurorum tyrannide in libertatem asseruerunt, dùm cæteri Christiani, qui in aliis Hispaniarum partibus sub Maurorum Imperio parebant, duræ servitutis jugo oppressi

pressi gemerent, adeòque modò *mixti Arabes*, modò *Muzarabes* appellarentur, eo quod cum Mauris, seù Arabibus promiscuè essent confusi. Hinc Missa & Officia Ecclesiastica, quibus illi Christiani sacris operantes utebantur, *Mozorabica* dicebantur, qua de re Legesis peritos Rituum Ecclesiasticorum viros Cardinalem *Bona*, Card. *Thomasium*, & *Joannem Mabillonium*.

D. Fuitne Christiana Religio octavo Ecclesiæ sæculo apud barbaras nationes propagata?

M. Christianam Religionem octavo Ecclesiæ sæculo plurimùm in Germania promovit S. *Bonifacius* aliàs *Vvinfridus* appellatus, natione Anglus, qui anno DCCXVI. prædicandi Euangelii causâ, assumptis duobus aut tribus Monachis, ex Anglia in Frisiam navigavit, ubi ad veram fidem erudiendis Frisiis triennium unà cum S. *Vvillebrodo* illius Regionis Episcopo postquàm consumpsisset, Episcopali dignitate recusatâ, eam Provinciam deservit ut Germaniæ partes adiret, ad quas se à Gregorio II. Summo Pontifice missum dicebat. Ivit itaque in *Hassiam*, & *Thuringiam*, ubi felicissimo exitu Euangelium prædicavit. Exin, Romam profectus à Gregorio II. Legatus Sedis Apostolicæ creatus est, ut auctoritate Apostolicâ Gentibus, quibus Christus necdùm fuerat annunciatus, Euangelium prædicaret, ipsumque sibi demandatum adimpleret concionandi Officium. Episcopus etiam ab eodem Summo Pontifice consecratus est, sed nulli tamen determinatæ sedi affixus, quò faciliùs hàc illàc percurrendo Euangelium in Germania disseminaret, & Oves undique conquisitas in unum Ovile congregare posset. Multa ad stabiliendam fidem, & san-

& fanciendam difciplinam Ecclefiæ in Germania celebravit Concilia S.Bonifacius. *Bajoariam*, quam nunc *Bavariam* dicimus, in quatuor Epifcopatus, nempè Salisburgenfem, Frifingenfem, Ratisponenfem, & Pataviensfem divifit, & in hanc Provinciam, procul eliminatâ Idololatriâ, difpulfisque erroribus, quibus adhùc *Bajoarii* adhærefcebant, fidem Chriftianam poftliminio revocavit, ut teftatur S. *Vvillibaldus* in ejus Vita, ubi hæc habet: *non folùm invitatus* (S. Bonifacius) *Bajoariorum ab Odilone Duce, fed & fpontaneus vifitavit incolas, manfitque apud eos diebus multis prædicans & euangelizans Verbum Dei, veraque fidei ac Religionis Sacramenta revocavit*. Poft multos in Germania exhauftos pro converfione Infidelium labores, S. Bonifacius anno DCCXLV. Epifcopus Moguntinus cum Metropolitæ dignitate à *Zacharia* Romano Pontifice factus eft. Quam Ecclefiam rexit ufque ad annum DCCLIII. quo Frifiam iterùm profecturus *Lullum* fucceflorem impetravit, quem ipfemet, accedente Pippini Francorum Regis confenfu, confecravit, & in Epifcopatum Moguntiacenfem fibi fubftituit. Tunc verò pergens in Frifiam Epifcopatus Trajectenfis adminiftrationem fufcepit, cùmque latas Frifonum Regiones prædicandi Euangelii causâ indefeffo ftudio luftraret, venit ad flumen quoddam, ubi inhumanâ cæde unà cum fuis fociis pro fide necatus eft die V. menfis Junii anni DCCLIV. vel DCCLV., & in Monafterio Fuldenfi quod ipfe fundaverat, fepultus. Vitam S. Bonifacii Germaniæ Apoftoli paucis ab ejus obitu annis S. *Vvillibaldus* fcripfit, quam *Othlonus* Monachus, qui anno MLXII. vivebat, Epiftolis, Actis Conciliorum, & aliis id genus monumentis auxit, eam-

eamque præviis observationibus illustratam doctissimus *Mabillonius* inseruit part. II. sæculi III. Benedictini. In conversione Infidelium, qui in variis Germaniæ Provinciis octavo sæculo adhùc reperiebantur, egregiam itidem cum S. Bonifacio navarunt operam S. *Vvillebrordus*, S. *Vvillibaldus*, & S. *Vvnebaldus*. Enim verò S. Willebrordus tentatam ab Archiepiscopo Coloniensi *Egberto*, & *Vvigberto* Frisonum conversionem felicitèr perfecit, et, ut testatur S. Bonifacius in Epist. 99. ad Stephanum Papam, Sedis Traiectensis ad Rhenum Auctor ac primus Episcopus fuit, quam Sedem posteà Paulus IV. Summus Pontifex anno MDLX. in Archiepiscopalem erexit. De ejusdem Episcopatus institutione loquitur Venerabilis Beda lib. 5. cap. 12. additque, S. Willebrordum plures Ecclesias, & non nulla Monasteria per illas Regiones construxisse, atque in illis Antistites constituisse. S. *Vvillibaldus* Eistensis Ecclesiæ primus Episcopus à S. Bonifacio Germaniæ Apostolo consecratus, Monasterium ibidem condidit, latèque per vastas Bojoariorum, seù Bavarorum Provincias cum multis operariis Christi fidem propagavit, & postquàm per multos annos hunc Episcopatum rexisset, ad Deum migravit. Duæ extant Vitæ hujus Sancti, primi Ecclesiæ Eistensis Episcopi. Una à quadam sanctimoniali Heidenheimensis Monasterii scripta; altera ab Auctore Anonymo perantiquo Scriptore edita, & utraque Vita à doctissimo Mabillonio sæculo III. Benedict. part. II. recitata, & Notis illustrata est. Denique S. *Vvnebaldus* frater Sancti Willibaldi in Thuringiam anno DCCXXXVIII. accessit, populos illius Provinciæ fide Christianâ imbuit. Dein, in Bojoariam

ſeſe contulit, permultos ibidem adhùc Paganorum præſtigiis pollutos à pravitate morum abduxit, atque tranſacto triennio in Germaniam rediit, ubi frater ejus Vvillibaldus in Urbe Eiſtenſi Epiſcopus erat. In hac Diœceſi ad locum, qui vocabatur *Heidenen*, Monaſterium extruxit, primusque fuit Abbas hujuſce Monaſterii Heidenheimenſis. Plurimas Paganicæ pravitatis ſuperſtitiones, multosque diabolicâ fraude deceptos Idola colentes in his partibus adinvenit. Alii namque Aruſpicia obſervantes, alii incantationum frivola facientes, alii variis vitiis impliciti ad eum occidendum vel comburendum ſæpè numero per maleficia animum intenderunt. Sed vir Dei tot inter pericula intrepidus,& pro ſalute illorum incredibili zelo exæſtuans non deſinebat docendo plebem ab erroribus Infidelium perſuadendo educere. Vita S.Vvnebaldi primi Heidenheimenſis Abbatis ſcripta à quadam ſanctimoniali Heidenheimenſi ejus conſanguinea extat ſæculo III. Benedictin- part. I.

Hunc in modum octavo Eccleſiæ ſæculo Chriſtiana fides per viros Apoſtolicos in Germania ſata ac propagata eſt, à qua tamen Saxones cùm identidem deficerent, coactus eſt *Carolus* Magnus Occidentis Imperator ſæpiùs cum illis redintegrare bellum, donec anno DCCLXXXV. de eorum Idololatria & perfidia inſignem triumphum egit, Saxoniam in Provinciam redegit, *Vvitichindum* illius gentis Ducem Baptiſmum poſtulantem Attiniaci ſacro Fonte levavit, eique nonnullas reſtituit Arces, alias præſidiis firmavit. Tunc *Vvitichindus* Saxonum Dux ſacro Baptiſmate initiatus, ſciens Carolum Magnum de conſtruendis in Saxonia Eccleſiis ſollicitum eſſe, ido-

idoneum obtulit locum, quem suo jure servabat ad ripam *Vvisurgis*, ubi *Mindensis* Episcopatus fundatus est, & *Herimbertus* primus Episcopus ordinatus. Præter hunc Mindensem Episcopatum, alius in Saxonia erectus est, *Verdensis* scilicèt, ut ostendit *Henschenius* ad diem primum mensis Martii in Vita S. *Suiberti* Episcopi & Frisonum Apostoli. Postremò, *Hunnos*, seù *Avares*, qui jam penè à trecentis annis Romanos afflixerant, quique Christianæ Religionis erant infensissimi hostes, cùm *Carolus Magnus* debellare decrevisset, *Theodo*, vel *Tudo*, aut *Todanus* eorum Rex ad eum supplex venit, ut unà cum suis fidem Christianam, prostratis ac contritis Idolis, susciperet. Eum ad se venientem Carolus Magnus honorificè excepit, baptizatum muneribus cumulavit, Presbyteros, qui illam gentem edocerent fidem Catholicam, misit; & thesaurum ab *Henrico* Francorum exercitus Duce ex Hunnorum Regia Urbe, quæ *Ringus* dicebatur, ad se transmissum partim distribuit inter Episcopos, Abbates, & Optimates; partim Romam per *Angilbertum* ad limina Apostolorum deferri jussit. Sic Carolus Magnus bellum in Germania contrà Barbaras & Infideles nationes magno semper Christianæ Religionis bono gessit, easque, divino adjutus præsidio, à gentili cultu sincerè conversas ad fidem Christianam firmitèr retinendam felicitèr traduxit. Sed de his, quæ à Carolo Magno in Germania pro conversione Infidelium gesta fuisse hactenùs diximus, legendi sunt *Eginghardus* in Vita Caroli Magni, *Poëta Saxonicus*, *Annalista Loiselianus*, *Annales Laureshamenses*, *Bertiniani*, *Fuldenses*, & *Metenses*. Sed satis huc usque disseruimus de statu & loco quo erant res

Ecclesiæ sæculis septimo octavo sub Imperatoribus & Principibus Christianis.

COLLOQUIUM II.

In quo exhibetur continua series Episcoporum, qui sæculis septimo & octavo præcipuas Sedes, Romanam videlicèt, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam tenuerunt.

D. CUM Ecclesia Romana sit omnium Ecclesiarum Mater, & illius Sedes totius unitatis Ecclesiasticæ centrum jure optimo à Sanctis Patribus appelletur; præstat ut Colloquium nostrum exordiamur à serie Episcoporum, seù Summorum Pontificum, qui sæculis septimo, & octavo Sedem Romanam tenuerunt, atque universam Ecclesiam tanquàm Christi in terris Vicarii gubernarunt.

M. Texuimus in nostris præcedentibus Colloquiis seriem Summorum Pontificum, qui Sedem Romanam tenuerunt à S. Petro Apostolorum Principe usque ad S. Gregorium Magnum, hoc est, usque ad annum sexcentesimum quartum, quo S. Gregorius Magnus immortalis memoriæ Pontifex, postquam sedisset annos tredecim, menses sex, dies decem, mortuus est, & sepultus in Basilica B. Petri Apostoli die XII. mensis Martii, ut scribit Anastasius Bibliothecarius. Ad superos itaque S.Gre-

S. Gregorio Magno evocato, *Sabinianus* natione Tuſcus, poſt interpontificium menſium ſex & diei unius, Romanus Pontifex ordinatus eſt die XIII. menſis Septembris ejuſdem anni ſexcenteſimi quarti. Fuerat *Sabinianus* Sancti Gregorii Magni Diaconus, ejuſque Conſtantinopoli, imperante *Tiberio*, Apocriſarius. Breviſſimum fuit Sabiniani Pontificium. Nàm, teſte Anaſtaſio, annum unum dumtaxàt, menſes quinque, & dies novem ſedit, obiitque die XXII. menſis Februarii anni DCVI. Optimè *Papebrochius* in *conatu Chronico-Hiſtorico Pontificum Romanorum* obſeruat, Baronium fidem adhibere non debuiſſe fabulæ à *Sigiberto* in Chronico relatæ, Sabinianum ſcilicèt Romanum Pontificem propter avaritiam & duritiem ſuam in pauperes, à ſuo deceſſore S. Gregorio Magno per noctem apparente increpitum, percuſſumque in capite paulò poſt exceſſiſſe ex hac vita. Hæc ſiquidem narratiuncula nullo antiquitatis monumento nititur, nihilque tale habet quiſquam antiquorum, qui de Vita & Miraculis S.Gregorii Papæ ſcripſerunt, ne quidem *Joannes Diaconus*, qui tamen datâ operâ finem libri quarti Vitæ S. Gregorii Magni ejuſmodi vindictæ exemplis per duodecim capita deductis implevit. Apage ergo hanc fabulam. Poſt mortem Sabiniani ceſſavit Epiſcopatus menſes XI. dies XXVI. ut ait Anaſtaſius, & die decimâ nonâ menſis Februarii anni DCVII. *Bonifacius III.* Patriâ Romanus renunciatus eſt Pontifex Romanus, qui Edictum à *Phoca*, improbiſſimo licèt Imperatore, obtinuit, quo ſanciebatur, nomen Epiſcopi *OEcumenici*, ſeù *Univerſalis*, unum decere Romanum Pontificem, non autem Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui antehàc illud temerè uſur-

paverat. Vetuit hic Summus Pontifex in Synodo Romæ habitâ sub Anathematis pœna, ne Romano Pontifice, vel alio quovis Episcopo adhùc vitam agente, de illius successoris electione tractaretur, nisi post tertium ejus mortis ac depositionis diem. Obiit Bonifacius III. die decimâ mensis Novembris anni DCVII. post illius mortem fuit interpontificium novem mensium & quindecim dierum. Quapropter Bonifacius IV. ex Valeria Civitate Marsorum oriundus, die vicesimâ quintâ mensis Augusti anni sexcentesimi octavi fuit Pontifex Romanus consecratus. Petiit à *Phoca* Imperatore Templum, quod appellatur *Pantheon*, in quo, teste Anastasio, fecit Ecclesiam Sanctæ Mariæ semper Virginis & omnium Martyrum. Cujus Ecclesiæ, quæ etiamnùm Romæ extat, dedicatio inscripta est in antiquis Martyrologiis ad *diem* III. *Idus mensis Maii*, seù ad diem XIII. Maii, ut videre est in Martyrologiis *Bedæ*, *Usuardi*, *Adonis*, *Notkeri*, & in Martyrologio Romano hodierno, ubi appellatur: *Dedicatio Sanctæ Mariæ ad Martyres*. Sedit Bonifacius IV. annos sex, menses octo, dies tredecim, & ad Deum migravit die septimâ mensis Maii anni DCXV. Vacavit sedes post mortem Bonifacii IV. quinque menses & dies vndecim, ac subindè *Deus dedit* Patriâ Romanus die decimâ nonâ mensis Octobris ad Pontificatum fuit evectus. Sedit annos tres, dies viginti, obiitque die VIII. mensis Novembris anni DCXVIII. Hujus Sancti Pontificis nomen in Martyrologio Romano *Galenisii*, & in antiquioribus non legitur, sed *Baronius* ob præclaras ejus virtutes Martyrologio Romano à se auctoritate Apostolicâ emendato illius nomen inscripsit ad diem VIII. Novembris. Refert etiam

etiam *Baronius*, Epistolam Sancti illius Pontificis ad *Gordianum* Episcopum Hispalensem. Verùm, hanc Epistolam suppostitiam esse, ex eo maximè probant periti hujus temporis Critici, quod nullus in Ecclesia Hispalensi *Gordianus* sederit sub Pontificatu *Deus dedit*. Constat enim, Sanctum *Isidorum* Hispalensem rexisse Ecclesiam ab anno Christi sexcentesimo usque ad annum sexcentesimum tricesimum sextum, ut ex *Ildephonso* Episcopo Toletano colligitur, ex quo sequitur, *Isidorum* Hispalensem Episcopum superstitem fuisse non solum Summo Pontifici *Deus dedit*, sed etiam ejus successori Bonifacio V. Mortuo Summo Pontifice *Deus dedit*, fuit interpontificium non *mensis unius & dierum sexdecim*, uti perperàm habent quidem Catalogi, sed *anni* unius, mensis unius, & dierum sexdecim, ut videre est apud *Cl. Pagium* ad annum Christi DCXVII. Undè Bonifacius V. natione Campanus, die vicesimâ tertiâ mensis Decembris anni sexcentesimi decimi noni ordinatus est Pontifex Romanus. Sub illius Pontificatu *Edvinus* Northumbrorum in Anglia Rex Gentilis accepit in uxorem *Edilbergam* fœminam Christianam. Quod conjugium ubi accepit Bonifacius Papa, litteras ad Edvinum Regem misit, quibus eum ad fidem Christianam hortatus est, aliasque direxit ad conjugem ejus *Edilbergam* piissimam fœminam, quibus illam monuit, ut salutis *Edvini* Regis sedulam ageret curam. Has Epistolas refert Baronius, easque descripsit ex Venerabili *Beda* lib.2. Hist. Eccles. Gentis Anglorum. Sedit Bonifacius V. non annos septem, menses decem, & diem unum, ut visum est Baronio, Natali Alexandro, & aliis, sed sedit annos quinque, menses de-

 cem,

cem, fine ullâ dierum appendice, ut videre eft apud jam citatum Cl. Pagium, cujus in confignandis Romanorum Pontificum annis Chronotaxim, ut potè cæteris accuratiorem fequor. Bonifacius itaque V. qui Pontifex Romanus confecratus fuerat die XXIII. menfis Decembris anni DCXIX. obiit die XXII. menfis Octobris anni DCXXV. Mortuo Bonifacio V. poft interpontificium quinque dierum *Honorius I.* confecratus eft Pontifex Romanus die XXVII. menfis Octobris ejufdem anni DCXXV. fedit Honorius I. annos duodecim, menfes undecim, dies fexdecim, & fepultus eft in Bafilica B. Petri Apoftoli die XII. menfis Octobris anni DCXXXVIII.

D. Sine, quæfo, ut te de Honorio I. Summo Pontifice loquentem paulispèr interpellem. Erant nuperrimè non nulli viri eruditi, qui pertendebant, Honorium I. Romanum Pontificem in Monothelitarum Hærefim impegiffe, eoque nomine in fexta Synodo Generali fuiffe damnatum. Quid de illius Pontificis doctrina fentiant alii viri eruditi, lubenti animo aufcultabo.

M. Duæ Epiftolæ, quas *Honorius I.* Summus Pontifex ad *Sergium* Hæreticum Monothelitam Epifcopum Conftantinopolitanum fcripfit, uberem infigni controverfiæ de illius Orthodoxia, vel Monothelifmo, fuppeditarunt materiam, & præfertim quòd Summus ille Pontifex Anathemate cum aliis Monothelitis implicatus reperiatur in Actis fextæ Synodi Generalis, qualia nunc extant. Omnes ad unum Hæretici, ut Sedi Apoftolicæ, quam cane pejus & angue odio profequuntur, infamiæ labem inurant, non dubitant afferere, *Honorium I.* Romanum Pontificem in Monothelifmi luto hæfiffe, quod

etiam

etiam visum est quibusdam Catholicis, dictitantibus, standum esse judicio sextæ Synodi Generalis, quæ Honorium Papam Hæreticorum Monothelitarum Classi accensuit. Quod quidem Catholicorum argumentum, ut eliderет Baronius, existimavit, Acta sextæ Synodi Generalis non haberi sincera, sed interpolatrice manu fuisse adulterata. Verùm, hanc Eminentissimi Annalium Parentis conjecturam ab omni veri specie abhorrere judicant Classici Scriptores, ut opportuniùs ostendemus in quarto Colloquio, ubi de Conciliis contrà Monothelitarum Hæresim celebratis, & præsertim de sexta Synodo Generali, deque illius Actorum integritate sermonem instituemus. Hìc ad Honorium I. Romanum Pontificem vindicandum à Monothelitarum Hæresi brevitèr observasse sufficiat, Summum illum Pontificem à Monotheliticis deliramentis penitùs alienum quidem fuisse, gravitèr tamen peccasse, tùm quia consultationem *Sergii* Patriarchæ Constantinopolitani, & *Cyri* Patriarchæ Alexandrini, qui Monothelitica Hæresi erant infecti, ambiguis responsis elusit, neque statim emergentem hanc Hæresim damnavit, sicut ei ex officio incumbebat, ut testatur *Leo II.* Pontifex Romanus in Epistola *ad Hispanos Episcopos* his verbis: *Qui*, scilicèt Honorius Papa, *flammam hæretici dogmatis non, ut decuit auctoritatem Apostolicam, incipientem extinxit, sed negligendo confovit*. Secundò, *Honorius* non solùm silentio & dissimulatione peccavit, permittendo ut Monothelitarum hæresis latiùs grassaretur, sed etiam quia præposteram servauit œconomiam, quâ voluit ut de una, vel gemina in Christo servatore nostro voluntate & operatione altum silen-

ſilentium haberetur, cùm tamen debuiſſet geminam in Chriſto voluntatem & operationem, quam negabant Monothelitæ, apertè defendere, confirmare,& propalare tanquàm fidei Catholicæ dogma. Tertiò, *Honorius* in ſuis Epiſtolis aſſerit, voces geminæ voluntatis & operationis eſſe *novas, Patribus ignotas, recentèr inductas*, ac proindè inter fideles non introducendas; ait etiam: *ineptum, otioſum, & grammaticale* eſſe, duas in Chriſto poſt unionem voluntates & operationes manſiſſe, eosque, qui de una, vel gemina in Chriſto voluntate veritatem indagare volunt, *Vanos* appellat *Naturarum ponderatores, otioſos negotiatores*; quibus certè loquendi modis Monothelitarum hæreſi patrocinari viſus eſt. Quartò, *Honorius* nimiâ facilitate aſſenſus eſt Conſiliis *Sergii* Patriarchæ Conſtantinopolitani Hæretici Monothelitæ, ac plus æquo fidem adhibuit calumniis, quas ille Monothelita in ſuis Epiſtolis contrà *Sophronium* Epiſcopum Hieroſolymitanum Monothelitarum hæreſis inſectatorem acerrimum confinxerat. Ob has & conſimiles rationes Patres ſextæ Synodi Generalis *Honorium* tanquàm Hæreſeos fautorem & diſſimulationis reum damnarunt, non tamen ut Hæreticum ſententiâ, ac electione pravâ & pertinaciâ infeſtis Monothelitarum dogmatibus conſentientem. Hinc jure ac merito viri ſanctitate & doctrinâ toto in Orbe Chriſtiano conſpicui ab Honorio I. Romano Pontifice Hæreſeos labem abſterſerunt, quos inter ſunt *Joannes IV.* Pontifex Maximus in Apologia pro *Honorio* ad Conſtantinum Imperatorem filium Heraclii, S. *Maximus Martyr* in Dialogo cum Pyrrho Monothelita, & in Epiſtola ad *Marinum*, quæ extat inter Anaſta-
ſii

ſii collectanea; *Anaſtaſius Bibliothecarius* in ſuis ad *Joannem Diaconum* Collectaneis. Prætermitto Scriptores modernos, *Combefiſium* in ſua *Hiſtoria Monothelitarum*, *Natalem Alexandrum*, *Antonium Pagium*, aliosque Scriptores Eccleſiaſticos, qui præclaris diſſertationibus Monothelitarum hæreſim ab Honorio I. Summo Pontifice amoliuntur. Sed in ſequentibus noſtris Colloquiis de Honorii hujus nominis primi Pontificis Maximi Orthodoxia iterùm redibit ſermo.

D. Redeamus ad ſeriem Pontificum, qui ſæculo ſeptimo Sedem Romanam tenuerunt?

M. Poſt interiectum unius anni, ſeptem menſium, & quindecim dierum ab obitu Honorii hujus nominis primi interpontificium, *Severinus* Patriâ Romanus conſecratus eſt Pontifex Maximus die XXVIII. menſis Maij anni ſexcenteſimi quadrageſimi. Hujus tamdiù dilatæ ordinationis cauſam merito rejicit Baronius in negatam confirmationem ab Exarcha Ravennatenſi, & ab Imperatore, donec *Ecthejim* Imperatoris Heraclii electus Pontifex Romanus approbaſſet, ſed cum *Severinus* nullo pacto ſua approbatione munire voluiſſet, & potiùs illam unà cum Monothelitarum Hæreſi damnaſſet, *Iſaacius* Exarcha Ravennatenſis Romam venit, & Patriarchicum Lateranenſe expilavit. Sedit *Severinus* menſes duos & dies quatuor, obiitque die prima menſis Auguſti ejusdem anni ſexcenteſimi quadrageſimi. Mortuo Severino, vacavit Sedes Apoſtolica menſes quatuor, & dies viginti quatuor; quarè *Joannes IV.* natione Dalmata ordinatus eſt Pontifex Romanus die XXIV. menſis Decembris ejusdem anni ſexcenteſimi quadrageſimi. Quo anno

no Romæ indixit Synodum contrà Monothelitas, quorum Hæresim confixit, illiusque Synodi exemplar misit ad *Heraclium* Imperatorem. Sedit annum unum, menses novem, dies octodecim, ac fato functus est die undecimâ mensis Octobris anni sexcentesimi quadragesimi secundi. Post illius obitum cessavit Episcopatus mensem unum, & dies tredecim, ideòque *Theodorus* natione Græcus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesimâ quartâ mensis Novembris ejusdem anni sexcentesimi quadragesimi secundi. *Pyrrhum*, & *Paulum* Patriarchas Constantinopolitanos Hæreticos Monothelitas damnavit hic Summus Pontifex, seditque annos sex, menses quinque, & dies novemdecim, atque humanis ereptus est die decimâ tertiâ mensis Maii anni DCXLIX. Post mortem Theodori fuit interpontificium dierum quinquaginta duorum, sicque *S. Martinus* oriundus è Civitate Tudertina in Provincia Tusciæ ordinatus est Pontifex Romanus die quintâ Julii anni DCXLIX. Nihil prętermisit Imperator *Constans* ut à Summo illo Pontifice extorqueret confirmationem *Typi* à se promulgati, seù perfidæ fidei formulæ, planèque Orthodoxæ doctrinæ oppositæ Edicto propositæ. Verùm, Martinus hujus nominis primus Pontifex Maximus sibi semper constans, Dei furorem ac minas magis veritus, quàm Imperatoris, ei morem gerere noluit, sed Romæ convocatâ Lateranensi Synodo *Typum* Imperatoris *Constantis*, & Monothelitarum Hæresim, ejusque Coriphæos *Cyrum* Patriarcham Alexandrinum, *Sergium*, *Paulum*, & *Pyrrhum* Constantinopolitanos successione Patriarchas damnavit. Hæc Monothelitarum damnatio, nec non Anathema *Typo*

Con-

Constantis Imperatoris in hac Synodo dictum, maximam apud eumdem Imperatorem *Martino* Sanctissimo Pontifici conflarunt invidiam. Id enim, ubi accepisset Hæreticus ille Imperator, multa in eum confinxit crimina, propter quæ *Calliopam* Exarcham Ravennatensem Romam anno DCLIII. misit, qui militari manu armatus Sanctum Pontificem die XIX. mensis Junii apprehensum noctu imposuit navi, & ad Insulam *Naxon* (quæ una est ex Insulis Cycladibus in Mari Ægæo positis) deportavit, in qua insula Sanctus ille Confessor anno integro moratus est continuis morbis afflictus & laboribus plurimis oppressus. Indè, ad diriora subeunda tormenta Constantinopolim perductus, post interrogationes sibi à Sacellario Ecclesiæ Constantinopolitanæ factas, catenis ferreis toto corpore vinctus per Urbem tractus est, Dein, in carcerem conjectus, pressurâ vinculorum, frigore & inediâ maceratus fuit, jamque de vita Sancti illius Pontificis planè actum erat, nisi ejus cædem *Paulus* Patriarcha Constantinopolitanus, Hæreticus licèt Monothelita, moriens Imperatori dissuasisset. Morti itaque ereptus est S. Pontifex, ut mortem diuturniorem in exilio pateretur. *Chersonam* quippè relegatus omnium rerum inopia, morbis & ærumnis confectus ad cælestem patriam Martyrum coronam percepturus migravit die XVI. mensis Septembris anni DCLV. Hìc autem obitèr observandum est, Ecclesiam Romanam à die decima nona mensis Junii anni sexcentesimi quinquagesimi tertii, quo die S. Martinus Papa, ut jam diximus, captivus ductus est, usque ad diem octavam mensis Septembris anni sexcentesimi quinquagesimi quarti, quo ordinatus

tus est *Eugenius* Pontifex Romanus, fuisse gubernatam ab Archidiacono, Archipresbytero, & Primicerio, ut testatur idem S. Martinus in Epist. xv. ad *Theodorum*. Sed cùm timeret Clerus Romanus, ne à *Constante* Imperatore daretur Romanus Pontifex, qui ejusdem cum ipso Monothelitarum hæresis esset propagator, alium Pontificem Romanum, *Eugenium* scilicèt, superstite adhùc S.Martino, die octava Septembris anni sexcentesimi quinquagesimi quarti eligendum, ordinandumque necessariò duxit. *Baronius* existimat, *Eugenium* electum Pontificem Romanum usque ad S. Martini Papæ mortem, quæ, ut diximus, accidit die xvi. mensis Septembris anni DCLV. per imaginem dumtàxàt sedisse, & Vicariâ solùm potestate gregem gubernasse, quem postea, S. Martino defuncto, doctrina & exemplo pavit. At Cl. *Pagius* in sua Critica Baronii ad annum DCLII. & DCLIV. asserit, *Eugenium* electum Pontificem Romanum, vivente licèt adhùc S. Martino, verè Pontificiâ auctoritate Romanam rexisse Ecclesiam; quia etsi hæc Eugenii electio facta fuerit inscio S.Martino, attamen postquam illam electionem à Clero Romano ad præcavendas *Constantis* Imperatoris Monothelitæ insidias factam esse accepisset Sanctus ille Pontifex pro fide Catholica exul, eam sibi gratam fuisse testatus est in Epistola Chersonâ ad quemdam sibi Charissimum scriptâ, quam recitat Baronius. Præterquam quod, à sæculis planè inauditum est, mortuo, vel absente Romano Pontifice, fuisse aliquem Vicarium Romanæ Ecclesiæ Præfectum. A die itaque octava mensis Septembris anni DCLIV. numerari debet tempus Pontificatus *Eugenii* hujus nominis primi, cùmque, teste Ana-

Anastasio, sederit Eugenius annos duos, menses octo, dies viginti quatuor, sequitur, Eugenium Papam mortuum esse die prima mensis Junii anni sexcentesimi quinquagesimi septimi. Post mortem Eugenii vacavit Sedes Pontificia mensem unum, dies viginti novem, ut scribit Anastasius. Quarè die tricesima mensis Julii anni sexcentesimi quinquagesimi septimi *Vitalianus* patriâ Signiensis Provinciæ Campaniæ ordinatus est Pontifex Romanus, cujus & in propaganda Religione Catholica studium, & animi magnitudo variis exercita casibus sæpè sæpiùs eluxit. *Constantem* Imperatorem Hæreticum Monothelitam ad Catholicas partes traducere totis viribus conatus est, eumque Romam venientem amantèr & perhonorificè excepit. Sedit *Vitalianus*, teste Anastasio, annos quatuordecim, menses sex, & obiit die XXVII. mensis Januarii anni DCLXXII. ad quam diem *Bollandus* in Actis Sanctorum Vitam ejus descripsit. Post mortem *Vitaliani* fuit Interpontificium duorum mensium,& dierum viginti quinque, undè die vicesima secunda mensis Aprilis ejusdem anni DCLXXII. *Adeodatus* consecratus est Pontifex Romanus. Sedit annos quatuor, menses duos, & dies quinque, ac subindè mortuus est die vicesima sexta mensis Junii anni DCLXXVI. Post illius obitum cessavit Sedes menses quatuor & dies quinque, & *Donus* illius successor ordinatus est Pontifex Romanus die I. mensis Novembris ejusdem anni DCLXXVI. Sedit annum unum, menses quinque, dies decem, & decessit è vita die XI. mensis Aprilis anni DCLXXVIII. Post *Doni* mortem cessavit Pontificatus menses duos, dies quindecim, adeòque S. *Agatho* natione Siculus die vice-

vicesima septima mensis Junii ejusdem an. DCLXXVIII. inauguratus est Pontifex Romanus, qui habitâ Romæ Synodo Monothelitas damnavit, præfuit per suos legatos sextæ Synodo OEcumenicæ contrà eosdem Hæreticos Monothelitas anno DCLXXX. coactæ, seditque annos tres, menses sex, dies quindecim, obiitque die decima mensis Januarii anni DCLXXXII. Mortuo Agathone, fuit Interpontificium septem mensium & septem dierum, atque in ejus locum S. *Leo* hujus nominis secundus die XVII. mensis Augusti ejusdem anni DCLXXXII. suffectus est & ordinatus Pontifex Romanus. Is sextam Synodum Generàlem auctoritate sua confirmavit, seditque menses decem, dies septemdecim, & ad Deum migravit die III. mensis Julii anni DCLXXXIII. Post mortem *Leonis II.* cessavit Episcopatus menses undecim, dies viginti duos, quò fit ut *Benedictus* hujus nominis secundus, Patriâ Romanus consecratus fuerit Pontifex Romanus die XXVI. mensis Junii DCLXXXIV. sedit menses decem, dies duodecim, & abiit è vivis die VII. mensis Maii anni DCLXXXV. Duæ Epistolæ, quæ *Benedicti* secundi nomine inscribuntur, quarum prima directa est ad *Petrum* Notarium Regionarium, altera data est ad *Ervigium* Hispaniarum Regem jure merito tanquàm spuriæ à Cardinali Baronio rejiciuntur. Post *Benedicti* hujus nominis secundi obitum cessavit Pontificatus menses duos & dies quindecim, ut habet Anastasius, ac subindè Joannes hujus nominis V. natione Syrus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesimâ tertiâ mensis Julii anni DCLXXXV. sedit annum unum, menses decem, & mortuus est die secunda mensis Augusti anni DCLXXXVI. Post mortem Joannis

nis V. fuit Interpontificium mensium duorum, & dierum octodecim, quam ob rem *Conon* genere Thrax ordinatus est Pontifex Romanus die vicesima prima mensis octobris ejusdem anni DCLXXXVI. Sedit menses undecim, & è vita migravit die XXI. mensis Septembris anni DCLXXXVII. Mortuo *Conone* Summo Pontifice, extitit Schisma *Theodorum* Archipresbyterum inter & *Paschalem* Archidiaconum, ut ex Anastasio narrat Cardinalis Baronius, ad quod duorum Pontificatui inhiantium Schisma consopiendum, Clerici, Magistratus, & exercitus Duces, post Interpontificium duorum mensium, & dierum viginti duorum, tertium elegerunt, videlicèt *Sergium* hujus nominis Primum, qui Pontifex Romanus consecratus est die XV. mensis Decembris anni DCLXXXVII. Sedit annos tredecim, menses octo, di es viginti tres, & fato functus est die VII. mensis Septembris anni DCCI.

D. Descripsisti hactenùs seriem Summorum Pontificum, qui septimo Ecclesiæ sæculo Sedem Romanam tenuerunt, nunc, quæso te, recense eodem ordine Chronologico alios Pontifices, qui octavo Ecclesiæ sæculo eidem Sedi Romanæ, atque universali Ecclesiæ præfuerunt.

M. Mortuo *Sergio* hujus nominis primo, die VII. mensis Septembris anni DCCI. post Interpontificium unius mensis & dierum viginti, *Joannes VI.* natione Græcus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesimâ octavâ mensis Octobris festo Apostolorum *Simonis* & *Judæ* sacrâ ejusdem anni DCCI. Sedit annos tres, menses duos, & dies duodecim, obiitque die IX. mensis Januarii anni DCCV. Eodem anno, post unius mensis, & dierum decem & octo Inter-

pontificium, *Joannes VII.* natione Græcus die primâ mensis Martii creatus est Pontifex Romanus. Hic Sanctum *Wilfridum* Eboracensem Episcopum ab *Alfrido* Northumbriæ in Anglia Rege multis calumniis oppressum habitâ Romæ Synodo absolvit, & in sedem, è qua injustè pulsus fuerat, restituit. Pontificatum gessit per duos annos, menses septem, dies septemdecim, atque supremum diem obiit die XVII. mensis Octobris anni DCCVII. defuncto Joanne VII. cessavit Pontificatus menses tres, ideòque *Sisinnius* natione Syrus die decimâ octavâ mensis Januarii anni DCCVIII. Pontificatum iniit, seditque dumtaxàt dies viginti, & vitam cum morte commutavit die sextâ mensis Februarii ejusdem anni DCCVIII. Post mortem Sisinnii fuit Interpontificium unius mensis, & dierum undeviginti, quapropter *Constantinus* natione Syrus ordinatus est Pontifex Romanus die vicesima quartâ mensis Martii ejusdem anni DCCVIII. Constantinopolim ab Imperatore Justiniano vocatus Summus ille Pontifex, magno cum honore anno DCCX. ab illo exceptus est, rexitque Ecclesiam Romanam usque ad diem VIII. mensis Aprilis anni DCCXV. quo ex hac vita discessit. Constantino è vivis sublato, vacavit Sedes Pontificia dies quadraginta, quare *Gregorius* hujus nominis *Secundus*, Patria Romanus die XIX. mensis Maii an. DCCXV. consecratus est Pontifex Romanus. Ille est, qui Joannis Episcopi Constantinopolitani Epistolam Synodicam recepit, *Sanctum Bonifacium* Presbyterum Anglum, Virum Sanctissimum, conversionis Infidelium & prædicandi Euangelii causa in Germaniam misit, Episcopum ordinavit, & ad omnia Capita, de quibus fuerat ab

ab ipso consultus, respondit perdoctâ Epistolâ, quæ incipit: *Desiderabilem mihi*; quam *Gratianus* perperàm adscribit Gregorio III. *Caroli Martelli* opem adversùs Longobardos Italiam infestantes imploravit idem Summus Pontifex, Iconoclastarum Hæresim confixit in Synodo Romæ habitâ, & ad Imperatorem *Leonem Isaurum* illius Hæresis promotorem duas gravissimas scripsit Epistolas, ut illum ad veram fidem adducere posset. Sed surdo cecinit. Immò, pessimus hic Imperator in rabiem actus vitæ Sancti istius Pontificis sæpiùs per suos Exarchas, duces, aliosque suæ impietatis ministros insidiatus est, ac omninò de vita Sancti hujusce Pontificis fuisset conclamatum, nisi Romani, & Longobardi *desiderantes*, ut inquit Anastasius, *mortem pro defensione Pontificis sustinere gloriosam*, ipsum conjunctis viribus ab hostium dolis & insultibus incolumem servassent. Quapropter, ut scribit idem Anastasius in Vita illius Pontificis, *gratias voluntati Populi referens* (Gregorius II.) *blando omnes sermone, ut bonis in Deum proficerent actibus, & fide persisterent, rogabat; & ne desisterent ab amore & fide Romani Imperii admonebat*. Tantâ Summus ille Pontifex moderatione usus est, ut, teste *Paulo Diacono*, lib. 6. de Gestis Longobardorum cap. 49. Ravennæ & Venetiarum exercitus ad rebellionem contra Imperatorem paratos in officio continuerit, *& nisi eos prohibuisset Pontifex, Imperatorem super se constituere fuissent aggressi*. Idemque confirmat Anastasius in Vita Gregorii II. ubi hæc habet, *Cognita Imperatoris* (seu Leonis Isauri) *nequitia, omnis Italia consilium iniit ut sibi eligeret Imperatorem, & Constantinopolim duceret. Sed compescuit tale consi-*

lium Pontifex, sperans conversionem Principis. Alitèr se gessit idem Summus Pontifex Gregorius II. erga *Anastasium* Pseudo Episcopum Constantinopolitanum. Hunc siquidem Anastasium, quem Imperator *Leo Isaurus* in locum Sancti Germani legitimi Episcopi Constantinopolitani injustè depositi subrogaverat, Anathemate confixit Gregorius II. eumque tanquàm hæreticum Iconoclastam execratus est. Sedit Gregorius II. annos quindecim, dies viginti tres, & mortuus est die vicesimâ mensis Februarii anni DCCXXXI. Ablato è vivis Gregorio II. post breve Interpontificium *Gregorius III.* natione Syrus consecratus est Pontifex Romanus die decimâ octavâ mensis Martii anni DCCXXXI. fuit Pontifex doctrinâ & pietate insignis. Pallium Archiepiscopatus Sancto Bonifacio Germaniæ Apostolo, ob præclaros in conversione Infidelium exantlatos labores concessit, & ad novem Capita, de quibus ab ipso consultus fuerat, respondit. Ad profligandam invalescentem indies Iconoclastarum Hæresim totus incubuit, & ut Italiam à Longobardis miserè vexatam liberaret, ad *Carolum Martellum* Majorem domus Regiæ Francorum duas Legationes unâ cum clavibus Sancti Sepulchri, & vinculis S.Petri misit,eumque,postquàm Longobardos valido in Italiam ducto exercitu in ordinem redegisset,*Patricium* dixit. Sedit Gregorius III. annos decem, menses octo, dies decem, & die undecimâ, quę fuit vicesima octava mensis Novemb.an.DCCXLI. sepulturæ mandatus est.Post breve ab ejus obitu Interpontificium, die tricesima mensis Novemb. ejusdem anni, S. Andreæ Apostolo sacra, *Zacharias* natione Græcus consecratus est Pontifex Romanus,

qui

qui pacem cum *Luitprando* Longobardorum Rege sanxit, ejusque in Longobardorum Regno successori *Rachi* dicto suasit ut Monachum indueret, & Regulam Sancti Benedicti in Cœnobio Cassinensi profiteretur. Plures ad Sanctum Bonifacium Germaniæ Apostolum scripsit Epistolas, ei Synodum celebrandi facultatem impertivit, tres Episcopatus ab eo institutos confirmavit, & ad novarum sedium Episcopos communem direxit Epistolam. Eidem Bonifacio ipsum consulenti, an baptizatus *in nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta* esset rebaptizandus? respondit, non esse rebaptizandum. *Adalbertum* & *Clementem* Episcopos Hæreticos, de quibus ad ejus sanctitatem retulerat Bonifacius, damnavit in Synodo Romæ habitâ. Coloniam, & posteà Moguntiam in Metropolim erexit, ad varia Capitula, quæ Bonifacius per *Burchardum* Vvirtzburgensem Episcopum in litteris proposuerat, respondit, eidemque Bonifacio Archiepiscopatui Moguntino renunciare cupienti assensum præbere noluit. Plerique Scriptores, tùm veteres, tùm recentiores *Zachariam* Romanum Pontificem Auctorem faciunt translationis Regni Francorum à Childerico Tertio postremo Merovingiorum stirpis Rege ad Pippinum Majorem domus Regiæ. Alii verò Scriptores id negant. Certum est, Galliarum Optimates, quandò de *Childerico III.* Rege ob ignaviam deponendo, & *Pippino* in ejus locum substituendo actum est, Zachariam Pontificem Maximum anno DCCLI. per Legatos in re tanti momenti consuluisse, eique exposuisse, Regiam potestatem residere apud vacuum Regii nominis simulacrum, Pippinum verò Majorem domus Regiæ, & Ca-

Caroli Martelli filium virum esse acerrimum bello, & pacis artibus solertem, atque de tota ferè Europa optimè meritum, quippè qui Franciam intestinis seditionibus agitatam, & à finitimis populis lacessitam potentissimè tueretur, ac Religionem Christianam in Italia periclitantem ob Longobardorum bella, & Græcorum Hæresim; in Hispaniis oppressam Mahometicæ sectæ peste, & in plerisque Germaniæ locis extinctam ob Idololatriam: in libertatem, pristinumque decus assereret. Ad hanc Optimatum Galliæ Consultationem respondit Zacharias Papa, Regio nomine ornandum esse Pippinum, penès quem erat libera totius Galliarum Regni administratio. Hujus Sancti Pontificis monentis & consulentis auctoritatem secuti Galliarum Proceres, Childericum III. Regem, cujus socordia Reipublicæ Christianæ & Regno exitialis erat, deposuerunt, & *Pippinum* anno DCCLII. in Urbe Suessionensi Regem acclamarunt. Sedit *Zacharias* annos decem, menses tres, dies quatuordecim, & mortuus est die decimâ quartâ mensis Martii anni DCCLII. Mortuo Zacharia Summo Pontifice, *Stephanus* Presbyter ad Pontificatum electus est, & in Lateranense Patriarchicum immissus, *ubi biduo manens, tertio die, postquàm à suo surgeret somno, subitò obmutuit, & sequenti die defunctus est*, inquit Anastasius. Hunc Stephanum Presbyterum inter Pontifices Romanos numerari haud debere, existimant nonnulli Viri eruditi, eo quod nunquàm fuerit ordinatus Pontifex Romanus. Quæ ratio licèt plausibilis sit, quia tamen multi Scriptores Ecclesiastici, post Baronium, hunc Stephanum affirmant verum esse Pontificem, eumque *Stephanum Secundum*

dum appellant, ideò nos â communi opinione, quam pervulgata Romanorum Pontificum series in Tabulis Chronologicis approbare videtur, recedendum non esse autumamus. Huic Stephano II. successit *Stephanus III.* natione Romanus, qui fuit ordinatus die vicesimâ sextâ mensis Martii an. DCCLII. Hic est, qui ab *Aistulpho* Longobardorum Rege vexatus Legatos Constantinopolim misit, ut ab Imperatore *Constantino Copronymo* auxilium peteret, sed, postquàm frustrà illud implorasset, in Franciam iter suscepit, â Pippino Rege honorificentissimè exceptus est, eumque, & illius filios *Carolum*, & *Carolomannum* Reges inauguravit. Romam reversus, cùm nollet *Aistulphus* Longobardorum Rex pactis conventis stare, denuò Pippini Francorum Regis auxilium poposcit, eumque monuit, ab Aistulpho Romam esse obsessam. Tunc Pippinus, abjectâ omni cunctatione, Romam venit, Longobardos profligavit, eripuitque ex eorum Tyrannide Ravennam, totumque Exarchatum, Pentapolimque, ac viginti Civitates his Provinciis comprehensas, atque illarum dominio Ecclesiam Romanam sua munificentia & regali liberalitate adauxit. Sedit Stephanus Tertius annos quinque & dies viginti novem, & mortuus est vicesimâ quarta Aprilis anni DCCLVII. Mortuo Stephano Tertio, vacavit Sedes Pontificia triginta quinque diebus, & *Paulus* hujus nominis Primus ejus frater consecratus est Pontifex Romanus die vicesima nonâ mensis Maii ejusdem anni DCCLVII. Ad Pippinum Regem confestim scripsit Summus ille Pontifex, se fœdus, quod Pippinus cum Stephano II. illius decessore pepigerat, servaturum. Scripsit

etiam Epistolam ad omnes Francos, quæ in Codice Carolino legitur num.XXII. in qua gratiarum actiones uberrimè continentur. Fuit Paulus I. Pater lustralis seu, ut vocant, Patrinus *Gislanæ* filiæ Regis Pippini, quicum arctissima necessitudine devinctus erat, & in quo magnam spem, ob illius singulare in Apostolicam Sedem studium, posuerat. Contra *Desiderium*, qui in Regno Longobardorum Aistulpho successerat, quique Ditionem Pontificiam vexabat, & igne ferroque Provinciam Pentapoleos cum Ducatibus Spoletano, & Beneventano vastabat, legationem misit *Paulus I.* ad Pippinum Regem, à quo auxilium petiit ad recuperandas Civitates, quas *Desiderius* Longobardorum Rex Apostolicæ Sedi necdùm restituerat. Ab eodem Pippino sæpiùs Summus ille Pontifex auxilium postulavit tùm contra Græcos, qui classem in Italiam transmittere decreverant,& Ecclesiæ Ditiones, Romamque invadere in animo habebant; tùm contrà Longobardorum Regem *Desiderium*, qui in Sedis Apostolicæ subditos impunè grassabatur, nec restituebat Civitates Pippinianâ donatione Sedis Apostolicæ dominio assertas, ac vindicatas, ut constat ex frequentibus litteris à Paulo I. Pontifice Maximo ad Pippinum datis, quas Codex Carolinus exhibet. Tentavit etiam idem Summus Pontifex *Thassilonem* Bajoariæ Ducem cum Pippino in concordiam reducere, eamque ob rem Legatos misit, qui Ticinum cùm venissent, à *Desiderio* Longobardorum Rege ulteriùs progredi prohibiti sunt. Construxit Paulus I. Monasterium in paterna domo in honorem Sanctorum *Stephani* & *Silvestri*. Erga Pauperes & carcere vinctos mansuetudinis & charita-

ritatis laude excelluit, seditque annos decem, mensem unum,& Spiritum Deo reddidit die XXVIII. mensis Junii anni DCCLXVII. Eodem die, quo mortuus est Paulus I. *Toto* Dux Nepesinæ Civitatis curavit subitò eligi in Romanum Pontificem *Constantinum* fratrem suum laïcum, & à Georgio Episcopo Prænestino die V. mensis Julii ejusdem anni consecrari. Sedem Apostolicam, quam invaserat Constantinus,tenuit per anni spatium & mensem unum, nempè à die V. mensis Julii anni DCCLXVII. quo fuit consecratus, usque ad diem quintum mensis Augusti anni DCCLXVIII. quo die *Constantinus* Sedis Apostolicæ invasor depositus est & in Monasterium *Cellas novas* deportatus. Circà idem tempus *Vvadilpertus* Presbyter extraxit è Monasterio Sancti Viti *Philippum* Presbyterum, eumque ad Summum Pontificatum evexit. At utroque ejecto Pseudo Pontifice, *Stephanus* hujus nominis IV. natione Siculus, summo omnium ordinum consensu die VII. mensis Augusti Pontifex Romanus creatus est.Romę Synodum habuit, in qua *Constantinus* Antipapa damnatus est, & omnia ab illo Pseudo-Pontifice peracta,nulla & irrita fuere declarata. *Carolum* & *Carolomannum* Francorum Reges monuit, *Desiderium* Longobardorum Regem non restituisse Civitates Ecclesiæ Romanæ ablatas, & ad illos etiam vehementissimam exhortationem misit, ne *Desiderii* Longobardorum Regis filiam in uxorem acciperent, neve suam purissimam stirpem de Sede Apostolica optimè meritam impuro stirpis Longobardorum sanguine, qui in Sanctam Sedem malè affecti erant, turpiter fœdarent. Sedit Stephanus IV. annos tres, menses quinque, dies viginti septem, & obiit

die

die secundâ mensis Februarii anni DCCLXXII. Mortuo Stephano IV. *Hadrianus* hujus nominis I. Civis Romanus, post Interpontificium aliquot dierum consecratus est Pontifex Romanus die IX. mensis Februarii ejusdem anni DCCLXXII. Carolomanni Regis filios noluit Francorum Reges inaugurare, ob idque à *Desiderio* Longobardorum Rege vexatus imploravit auxilium Caroli Magni Francorum Regis, ad quem plures scripsit Epistolas, & Vexillum Sancti Petri misit initio Pontificatus sui. His Sanctissimi Pontificis litteris excitatus Carolus, & magno, ut par erat, defendendæ Sedis Apostolicæ zelo accensus bellum contra *Desiderium* suscepit, eumque Ticini obsessum in suam redegit potestatem, Romano verò Pontifici non solùm omnia, quæ à Pippino Patre donata erant, rata esse voluit, verùm etiam adjecit alia quamplurima, Sabinense videlicèt territorium, Spoletinum Ducatum, & Beneventanum, quæ accuratè ab Anastasio in Vita Hadriani I. referuntur. *Felicis* Episcopi Urgellitani errorem de Filiatione adoptiva Christi damnavit Hadrianus I. suosque Legatos misit ad Septimam Synodum Nicææ congregandam, & ad Synodum Francofordiensem, de quibus Synodis differemus in Colloquio quarto. Carolum Magnum Romam venientem idem Summus Pontifex magnificentissimo suscepit apparatu, eique obtulit, sicut optimè observat *Sirmondus* Tomo secundo Conc. Gall. non Epitomem, sed integram Collectionem tùm Canonum Conciliorum ad usum Ecclesiarum Occidentalium, ex qua deinceps illa Epitome conflata est; tùm etiam Epistolarum Decretalium à Siricio Papa ad Gregorium usque hujus nominis II. Addit insuper

per *Sirmondus*, illum ipſum Carolo Magno datum eſſe librum, qui *Codex Canonum* à Nicolao Papa appellatur diſtinct. 19. Cap. *Si Romana Eccleſia* &c. quique Moguntiæ primùm excuſus eſt anno MDXXV. & in Editione poſteà Pariſienſi ſic inſcriptus eſt: *Codex vetus Eccleſiæ Romanæ*. In hac Epitome continentur Canones Apoſtolici XLV. Ancyrani XXIV. Neocæſarienſes XV. Gangrenſes XX. Antiocheni XXV. Laodicenſes LVIII. Sardicenſes XXI. Carthaginenſes XXXIII. Africani CV. Integra verò Collectio Canonum complectitur viginti Canones Nicænos, & alios Canones Conſtantinopolitanos, Epheſinos, & Chalcedonenſes, qui in Epitome deſiderantur. Jus eligendi Romanum Pontificem, & Inveſtituram Epiſcopis conferendi Carolo Magno Hadrianum I. Summum Pontificem conceſſiſſe ſcribit *Sigibertus* ad annum Chriſti DCCLXXIII. ex quo idem penè ad verbum excripſit *Gratianus* diſtinctione 63. Cap. *Hadrianus*. Sed hanc conceſſionem planè fictitiam eſſe probat Anaſtaſii Bibliothecarii, Eginhardi, & antiquorum Scriptorum, qui res à Carolo Magno geſtas memoriæ prodiderunt, ſilentium. Præterquamquòd, nullibi legitur, Carolum Magnum ejuſque filios illo jure in Romani Pontificis electione unquàm fuiſſe uſos, quo tamen omni procùl dubio uſi fuiſſent, ſi reverà illis eſſet conceſſum. Obiit *Hadrianus I.* die XXV. menſis Decembris anni DCCXCV. Poſtridiè mortis illius Leo III. Patria Romanus, & die inſequenti conſecratus eſt Summus Pontifex, cujus vitam ſummatim perſtringemus in Colloquiis noſtris in Hiſtoriam noni Eccleſiæ ſæculi, quo ad Deum migravit, hoc eſt anno DCCCXVI.

D. Se-

D. Seriem Summorum Pontificum, qui sæculis septimo & octavo Sedem Romanam tenuerunt, in præclaro ordine collocasti, superest modò, ut, juxtà eumdem ordinem Chronologicum, attexas seriem Episcoporum, qui iisdem sæculis septimo, & octavo sedibus Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ præfuerunt.

M. Rem sanè perdifficilem postulas, quam tot in tenebris, quibus successio Patriarcharum Alexandrinorum, Antiochenorum, & Hierosolymitanorum in septimo, & aliis sequentibus sæculis obsita est, enucleare velle, hoc opus, hic labor est. At enim, ex quo Barbari, seu Saraceni in septimo Ecclesiæ seculo, seu anno DCXV. Alexandriam subegerunt, Antiochiam, & Hierosolymam an. DCXXXVII. expugnaverunt, deploratissimus fuit illarum Ecclesiarum status. Hæretici siquidem, & præsertim *Jacobitæ* sedes Patriarchales Alexandrinam, & Antiochenam invaserunt, eorumque dumtaxat Patriarcharum Alexandrinorum Jacobitarum seriem, & historiam habemus ex Elmacino, Eutychio, Chronico Orientali, & ex aliis Scriptoribus Orientalibus descriptam. *Nicephorus* etiam suum Episcoporum Hierosolymitanorum Catalogum claudit in *Sophronio*, qui mortuus est anno DCXXXVII. Successionem Patriarcharum Jacobitarum, qui à septimo sæculo Sedem Alexandrinam tenuerunt, accuratè exhibent doctissimi Continuatores Bollandi in Historia Chronologica, quam præmiserunt ad Tom. V. mensis Junii, & Cl. *Eusebius Renaudotius* in Historia Patriarcharum Alexandrinorum, quos Scriptores, si per otium liceat, consulere poteris, nec enim illa

Pa-

Patriarcharum in Sede Alexandrina successio tanti, meâ quidem sententiâ, in rem Ecclesiæ esse debet, ut in ea texenda diutiùs hìc immoremur.

D. Quid sibi vult istud Jacobitarum nomen, & quinam sunt eorum errores?

M. Nihil in Chronico Orientali, & apud eos, qui de Coptis, vel de Orientalibus medii ævi meminerunt, recurrit frequentiùs, quam *Jacobitarum*, & *Melchitarum* appellatio, quam hìc breviter explicabimus. A quodam *Jacobo* Monacho Syro, Severi discipulo, Dioscoritani, seu Eutychiani erroris defensore acerrimo, *Jacobitis* nomen inditum est. Hic *Jacobus* cognominatus *Zanzalus*, & *Baradæus*, plerosque Syros dementavit. Quò factum est, ut Monophysitæ, idest, Eutychiani, deinceps *Jacobitæ* fuerint vulgò appellati. Catholici, qui Jacobitarum errores respuebant, *Melchitarum* cognomen acceperunt, à voce *Melchi*, quæ Siriacè *Regem* significat, ut videre est apud Nicephorum Callixtum lib.18. Hist. Eccles. cap.52. Catholici itaque appellabantur *Melchitæ*, quia adhærebant Imperatoribus, qui Concilii Chalcedonensis, in quo Hæresiarcha *Eutyches* damnatus fuerat, auctoritatem tuebantur. De Jacobitarum origine disputant inter se Critices disciplinæ periti. Alii eam referunt ad initium sexti sæculi, alii ad exordium septimi; qua de re legesis *Appendicem ad Patriarchas Alexandrinos de Coptis, & Jacobitis*, quam doctissimi Bollandi Continuatores ad Tom. v. mensis Junii subjecerunt. Verùm, prætermissâ illâ quæstione, quæ non est magni momenti, breviter hìc dumtaxàt observare debes, Jacobitas, præter Eutychianam Hæresim de una tantùm in Christo natura, quam etiam-

etiamnùm acerrimè tuentur, aliis erroribus implicitos esse. Primò, Baptismum simul cum Circumcisione requirunt. Secundò, fronti, aut genis inusto cauterio affirmant Peccatum Originale remitti. Tertiò, Confessionis Sacramentalis usum ac necessitatem inficiantur. Quartò, Purgatorium dari negant, ac proindè Animas corporibus exutas fidelium precibus juvari. Quintò, Primatum Romani Pontificis non agnoscunt. Postremò, hunc palmarem cum Græcis errorem propugnant, quod Spiritus Sanctus non procedat à Filio, sed tantùm à Patre. Sed, quamvis hisce erroribus infecti sint Hæretici Jacobitæ, invictè tamen contrà Hæreticos nostri temporis Lutheranos, Calvinistas &c. evincunt Polemici Scriptores Catholici, plura fidei dogmata, quæ modo ab illis pervicaciter negantur, constanter fuisse à Jacobitis semper propugnata. At enim Crucis signum, ejus Imagines, alias quoque Beatissimæ Virginis & Sanctorum, orationes ad eorum auxilia postulanda, cereos, suffitus, cultum Reliquiarum, peregrinationes ad loca sancta, & jejunia cum abstinentia à certis eduliis, carnis macerationes, vitam Monasticam, Castitatis vota, Vasa sacra, Festa, publicas supplicationes statis temporibus, ac multa alia, quæ nos Catholici à majoribus tradita religiosè observamus, per mille & ducentos annos à Jacobitis custodita & credita fuisse, liquidò demonstrat jam citatus *Eusebius Renaudotius* in sua Historia Patriarcharum Alexandrinorum; quam tibi Auctor sum ut aliquandò legas. Bollandiani operis Continuatores loco mox laudato existimant, Patriarchas Jacobitas, qui octavo Ecclesiæ sæculo Sedem Alexandrinam tenuerunt, à suis erroribus resi-

resipuisse, & cum Ecclesia Romana Communionem redintegrasse. Sed hanc Jacobitarum Ecclesiæ Alexandrinæ cum Ecclesia Romana concordiam optimo jure negat *Eusebius Renaudotius*, tùm quia constat, Jacobitas Ecclesiæ Alexandrinæ Patriarchas Monophysiticam, seù Eutychianam Hæresim, quâ ab initio fuerunt infecti, sæculo octavo non deposuisse, nec ad Catholicam Fidem rediisse, cùm altum sit ea de re Scriptorum Latinorum, Græcorum, Arabumque silentium, qui tamen insignis hujusce eventus, & Patriarcharum Jacobitarum Ecclesiæ Alexandrinæ ad Ecclesiam Romanam aditus memoriam posteris non invidissent; maximè cùm Maronitarum ad Ecclesiam Catholicam reversio à Latinis, & à Scriptoribus Orientalibus non fuerit prætermissa, & *Gajanitarum*, *Barsanufianorum*, & obscuriorum quorumdam Hæreticorum cum Jacobitis conversio in Historia Alexandrina consignata reperiatur. Tùm quia etiam non solùm ex Authorum silentio, sed ex indubitatis Coptarum, & Antiochenorum Jacobitarum monumentis certum ac exploratum est, Jacobitas cum Ecclesia Romana nullam prorsùs Communionem habuisse. In illorum quippè Historia abjuratæ aliquandò ab ipsis Eutychianæ Hæreseos ne vola quidem, vel minimum extat vestigium, sed potiùs idem error de una tantùm in Christo natura semper ab eis retentus legitur, Anathemata adversùs Generale Concilium Chalcedonense similia habentur, necnon cultus religiosus *Dioscori*, ejusque successorum Hæreticorum, videlicèt *Severi*, *Petri Gnaphæi*, & *Benjamini*, quos omnes damnavit Ecclesia Catholica. Demùm, nullam Latini, vel Græci Orthodoxi cum Jaco-

Jacobitis communionem habuerunt. Immò, cùm Latini Hierosolymis regnarent, capitalis & Apostasiæ loco habebatur nimia cum ipsis familiaritas. Nulla itaque fuit Jacobitarum Patriarcharum Ecclesiæ Alexandrinæ cum Ecclesia Romana Communio usque ad Legationem *Gabrielis* Patriarchæ Alexandrini ad Clementem VIII. Pont. Max. qui per suas litteras Romanæ Sedis Primatum agnovit, & Othodoxam Fidem professus est. Cæterùm, an sincero, vel ementito animo Orthodoxam fidem Gabriel ille Patriarcha Alexandrinus amplexus fuerit? Deus novit. Sed quidquid habuerit in animo, experientia docuit, decantatam illam & nimium celebratam unionem nullum tulisse fructum, non magis quàm tot alias cum Græcis in Conciliis Lateranensi, Lugdunensi, & Florentino factas uniones.

D. Post mortem itaque S. Eulogii, qui, sicut memini te observasse in quarto Colloquio in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, Sedem Alexandrinam tenuit usque ad exordium septimi sæculi, hoc est, usque ad annum DCVII. Cæteri, qui in Sede Alexandrina sęculis septimo & octavo S. Eulogio successerunt, fuerunt Hæretici Jacobitæ.

M. Omnes Patriarchæ Alexandrini, qui S. Eulogio successerunt, fuerunt Hæretici Jacobitæ, paucis tamen exceptis, quos hic brevitèr indicabo. Mortuo S. Eulogio Patriarcha Alexandrino anno DCVII. successit *Theodorus Scribo* Patriarcha itidem Orthodoxus, cui annos duos tribuunt Nicephorus in Chronico, & Tabulæ Theophani insertæ, obiitque anno DCIX. Theodoro Scriboni in Sede Alexandrina eodem anno suffectus est *S. Joannes Eleemosynarius*, qui Ecclesiam Alexandrinam rexit usque

usque ad annum, quo Alexandria in Barbarorum, seu Saracenorum potestatem redacta est, hoc est, usque ad annum sexcentesimum decimum sextum, à quo anno mors S. Joannis Eleemosynarii removeri haud potest, ut rectè observant *Rosvveidus* in Notationibus ad Vitam S. Joannis Eleemosynarii, *Petavius* in Notis ad Breviarium Nicephori, *Bollandus* ad diem XXIII. Januarii in Commentario prævio ad hujus Sancti Vitam, & *Antonius Pagius* in Critica Baronii ad annum DCXX. Vitam S. Joannis Eleemosynarii Patriarchæ Alex. Primùm scripta fuit à Joanne Moscho, & à Sophronio Episcopo Hierosolymitano, qui à Metaphraste, & *à Leontio* Neapoleos in Cypro Episcopo in Vita ejusdem S. Joannis Eleemosynarii, quam descripsit, *Viri Excellentissimi* appellantur. Hìc autem obitèr observes velim, Hunc Joannem Moschum, à quo dicimus scriptam fuisse Vitam S. Joannis Eleemosynarii, in Editione *Aloysii Lippomani* cognominari *Eviratum*, sed perperam. Cognomento siquidem dicebatur *Eucrates*, ut optimè advertit eruditus noster *Michaël Lequien* in suis Notis in 1. tom. Editionis Operum S. Damasceni pag. 328. quod quidem mendum corrigi debet ex titulo libri, quem edidit *Joannes Moschus*, qui inscribitur: *Pratum Spirituale*, quem titulum publicavit *Cotelerius* tom. 2. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ, & sic habet: *Joannis Eucratæ liber, qui inscribitur Pratum Spirituale, quod floridam ferat Vitarum narrationem Cælestis Roseti*. Mortuo S. Joanne Eleemosynario Patriarcha Alexandrino anno DCXVI. *Georgius* Monachus in ejus locum subrogatus est. Hìc est, qui scripsit Vitam S. Joannis Chrysostomi, ex qua Photius in Bibliotheca cap. XCVI. excerpta

quædam dedit, & de Auctore judicium tulit. Habetur hæc Vita inter varia ad S. Chrysostomum spectantia in Editione Græca Operum illius adornata ab *Henrico Savillo*. Ecclesiam Alexandrinam gubernavit Patriarcha *Georgius* usque ad an. DCXXX. & uno, aut altero post ejus mortem anno Hæretici Monothelitæ Sedem Alexandrinam occuparunt. *Cyrus* quippè Phasidis Episcopus, de quo multa in sequentibus Colloquiis dicenda nobis occurrent, postquam Sedem Alexandrinam fuisset adeptus, unionem fecit cum Theodosianis Acephalis, quorum ea in Urbe ingens erat numerus, et, ad Monothelitarum Hæresim de una tantum in Christo voluntate & operatione stabiliendam, convocavit Alexandriæ Conciliabulum anno DCXXXIII. in quo novem edidit Capitula, quorum ultimò asseruit: *eumdem unum Christum & filium operari Deo decibilia & humana unà & virili operatione secundum Sanctum Dionysium*. Qua in re observa, si placet, frontem perfidi illius hæretici, quem non puduit textum *S. Dionysii* interpolare, & pro *nova Dei-virili operatione*, substituere *unà & virili operatione*, quam fraudem Pseudo-Magistri sui posteà alii Monothelitæ secuti sunt. Post peractum istud Conciliabulum *Cyrus* scripsit ad *Sergium* Constantinopolitanum, suæque Epistolæ novem illa Capitula Alexandriæ fabricata & promulgata adtexuit. *Sergius* gratulatoriam Epistolam ad Cyrum scripsit, insertam Synodo Lateranensi Secretario tertio, in qua novem illius Capitula, quæ purum putumquè olebant Monothelismum, palàm approbavit, summisque laudibus prosecutus est. Verùm Cyrus anno DCXL. accusatus quod omnem Ægyptum Saracenis prodidisset,

diffet, Patriarchali dignitate ab Imperatore Heraclio exutus eft, in quam tamen anno DCXLI. ab Imperatore *Heracleona* poft patris Heraclii, & Conftantini fratris obitum reftitutus eft, Sedemque Alexandrinam tenuit ufque ad annum DCXLIII. quo fucceſſorem habuit *Petrum* ejusdem farinæ hominem, feù Hæreticum Monothelitam, qui ex hac vita deceffit anno DCL. Poft Petri mortem, cæteri, qui ad hæc ufque tempora fecuti funt Patriarchæ Alexandrini, & quorum Catalogum, atque Hiftoriam habemus, fuerunt Hæretici Jacobitæ. Teftatur tamen Theophanes, *Cofmam* Alexandrinum Patriarcham anno DCCXLII. *cum ipſa Civitate Monothelitarum pravitate à Cyri, qui fub Heraclio vixit, temporibus eam Civitatem obtinente, abjurata, & errore cognito; ad Orthodoxam Eccleſiam rediiſſe*. At fidem hac in re Theophani non effe adhibendam rectè monet Cl. *Euſebius Renaudotius* hac ratione permotus, quod *Eutychius* Patriarcha Alexandrinus Annalium Alexandrinorum Auctor, quique Monothelitarum Hærefim acritèr ubique confectatus eft, nunquàm tamen *Cofmam* Patriarcham Alexandrinum Monothelitarum hærefis infimulavit, immò, omnes Catholici Alexandrini illum tanquam Orthodoxum femper habuerunt. Quapropter, verofimiliùs putat *Renaudotius*, quod, Ægypto à Romano Imperio avulsâ, cum *Melchitæ*, feù Orthodoxi, ob Religionis conformitatem cum Græcis Conftantinopolitanis fufpecti effent apud Mahumedanos, non potuerunt per plures annos ad Patriarchæ Catholici electionem conventum Epifcoporum facere, atque ità, dùm non haberent Patriarcham, ex fumma neceffitate tenebantur confugere ad vicinum

F 2 Tyri

Tyri Metropolitam, eò faciliùs, quod Syria erat tùm in Arabum poteſtate. Contigit autem, ut anno DCCXLII. Orthodoxi pleniorem conſecuti libertatem *Coſmam* virum Orthodoxum elegerint ac conſecrarint Patriarcham Alexandrinum, quamvis eodem tempore alter eſſet Patriarcha Jacobita, qui Jacobiticæ Eccleſiæ Alexandrinæ præerat.

D. Nullus igitur omninò in præſentia ſupereſt Catalogus, ex quo nobis innoteſcere poſſit ſeries Patriarcharum Alexandrinorum?

M. Seriem Patriarcharum Alexandrinorum deſcriptam habemus in Chronico Orientali, & à *Severo*, *Elmacino*, *Abulfaragio*, & ab aliis Scriptoribus Arabibus ſectæ Jacobiticæ addictis, qui conſultò in texenda ſerie Patriarcharum Alexandrinorum, poſt *Dioſcorum* Hæreticum Eutychianum, qui in Patriarchatu Alexandrino ſucceſſit S.Cyrillo anno CCCCXLIV. meminêre dumtaxàt Patriarcharum Eutychianorum, & Jacobitarum, qui Sedem Alexandrinam occuparunt, prætermiſſis tàm Orthodoxis, quàm Hæreticis, qui, licèt fuerint Patriarchæ Alexandrini, Jacobiticam tamen ſectam non ſunt profeſſi. Hanc autem ſeriem Patriarcharum Alexandrinorum à tempore S. Marci Euangeliſtæ, qui fuit primus Epiſcopus Alexandrinus uſque ad annum MDCCIII. Cl. *Renaudotius* ex laudatis mox Scriptoribus Arabibus contexuit, eamque eodem ordine in rem tuam hìc deſcribere haud pigebit.

Series

Series Patriarcharum Alexandrinorum.

Seriem, vitam, & gesta horumce centum & trium Patriarcharum Alexandrinorum, quorum multi ne nomine quidem antehàc noti erant, accuratè prosequitur Cl. Eusebius Renaudotius *in sua Historia Patriarcharum Alexandrinorum.*

Doctissimi etiam Operis Bollandiani continuatores dissertationem Chronologicam in centum & tres illos Patriarchas Alexandrinos ad tom.v. mensis Junii præmiserunt, in qua multa tradunt Monumenta, quæ ad Historiæ Coptitarum, & Jacobitarum notitiam apprimè necessaria sunt. Hos itaque Scriptores, qui datâ operâ perdoctè & elegantèr eâ de re pertractarunt, consule, si plura scire aveas.

1. S. Marcus.
2. Anianus.
3. Melianus, seù Abilius.
4. Cerdo.
5. Primus.
6. Justus.
7. Eumenius.
8. Marcianus.
9. Celadion.
10. Agripinus.
11. Julianus.
12. Demetrius.
13. Heraclas.
14. Dionysius.
15. Maximus.
16. Theonas.
17. Petrus Martyr.
18. Achillas.
19. Alexander.
20. Athanasius.
21. Petrus II.
22. Timotheus.
23. Theophilus.
24. Cyrillus.
25. Dioscorus.
26. Timotheus II.
27. Petrus III.

28. Athanasius II.
29. Joannes I.
30. Joannes II. dictus Reclusus.
31. Dioscorus junior.
32. Timotheus III.
33. Theodosius.
34. Petrus IV.
35. Damianus.
36. Anastasius.
37. Andronicus.
38. Beniamin.
39. Agatho.
40. Joannes III. dictus Semnudæus.
41. Isaac.
42. Simon.
43. Alexander II.
44. Cosmas I.
45. Theodorus.
46. Chail.
47. Mennas.
48. Joannes IV.
49. Marcus II.
50. Jacobus.
51. Simon II.
52. Yucab.
53. Chail II.
54. Cosmas II.
55. Sanutius.
56. Chail III.
57. Gabriël I.
58. Cosmas III.
59. Macarius.
60. Theophanius.
61. Mennas II.
62. Ephræm.
63. Philotheus.
64. Zacharias.
65. Sanutius II.
66. Christodulus.
67. Cyrillus II.
68. Michaël I.
69. Macarius II.
70. Gabriël II.
71. Michaël II.
72. Joannes IV.
73. Matthæus I.
74. Joannes V.
75. Cyrillus III.
76. Athanasius III.
77. Gabriël III.
78. Joannes VI.
79. Theodosius II.
80. Joannes VII.
81. Joannes VIII.
82. Beniamin II.
83. Petrus IV.
84. Marcus III.
85. Joannes IX.
86. Gabriël IV.
87. Matthæus II.
88. Gabriël V.
89. Joannes X.
90. Matthæus III.
91. Gabriël VI.

92. Mi-

92. Michaël III.
93. Joannes XI.
94. Joannes XII.
95. Gabriël VII.
96. Joannes XIII.
97. Gabriël VIII. hic est, qui, ut superiùs diximus, ad Clementem VIII. litteras direxit, & Romani Pontificis agnovit Primatum.
98. Marcus IV.
99. Joannes XIV.
100. Matthæus IV.
101. Marcus IV.
102. Matthæus V.
103. Joannes XV. hic est, qui, ut referunt Bollandiani Operis continuatores ex Epistolis à Patre *Bernarto* Societatis JESU scriptis, Chrisma, quod ducentis abhinc annis factum non fuerat, magno apparatu consecravit anno millesimo septingentesimo tertio.

D. Habuitne Ecclesia Antiochena, quæ, ut mox observasti, sæculo septimo in Saracenorum potestatem venit, eamdem infaustam in serie suorum Patriarcharum sortem, quam sub illorum Barbarorum jugo passa est Ecclesia Alexandrina?

M. Immò deploratior quadantenùs fuit sæculis septimo & octavo, aliisque sequentibus Ecclesiæ Antiochenæ status, quàm Alexandrinæ. Id siquidem habuit Ecclesia Alexandrina præ Antiochena Sede, quam Euthychianæ, & Jacobiticæ sectæ homines occuparunt, quod Ecclesia Alexandrina Hæreticos quidem & per vim intrusos, Episcopos tamen, semper habuit aut in ipsa Urbe, aut in Monasteriis, quia statim ac Ægyptus in Arabum potestatem venit, integram Patriarchæ sectæ Jacobi-

ticæ in Christianos ejusdem sectæ auctoritatem recuperarunt, eamque jugitèr conservarunt. Contrà verò Jacobitæ Antiocheni, cum ab Imperatoribus Christianis Urbe pulsi fuissent, eaque sæpè illorum armis recepta fuerit, vix vnquam conquieverunt, & pauci admodùm inter illos aliquâ doctrinæ laude floruerunt. Quocircà mirum nemini videri debet, quod de illorum rebus vix quidquam occurrat, adeò ut successio Patriarcharum Antiochenorum à septimo Ecclesiæ sæculo ex certis Monumentis nullâ ratione texi possit, ne Græcorum quidem, cùm hiulci sint multis in locis eorum Catalogi. *Nicephorus* in Anastasio II. seù juniore, Patriarcha Antiocheno, qui, ut observavimus in Colloquio quarto in Historiam sexti Ecclesiæ sæculi, postquàm sedisset annos duodecim, Martyrio sub *Phoca* Imperatore coronatus est anno DCIX. vel, ut alii volunt DCX. in hoc, inquam, Anastasio II. Nicephorus claudit Catalogum Patriarcharum Antiochensium, eo potissimum nomine, quod ab eo tempore Episcopi plerùmque Hæretici eam Sedem occuparint, quorum nulla ad nos notitia pervenit. Vehementer itaque optandum esset, ut hi, qui nunc rerum Ecclesiasticarum Monumentis investigandis, atque illustrandis tantâ diligentiâ & summo Reipublicæ literariæ emolumento incumbunt, eamdem in texenda & in præclaro ordine collocanda Patriarcharum Antiochenorum serie Provinciam in se susciperent, quâ Cl. *Eusebius Renaudotius* in serie digerenda & Historia Patriarcharum Alexandrinorum concinnanda tam egregiè, tamque laudabilitèr defunctus est.

D. Extat ne adhùc Catalogus Episcoporum, qui

qui Ecclesiæ sæculis septimo & octavo Sedem Hierosolymitanam tenuerunt?

M. Hierosolymitanos Patriarchas usque ad S. *Sophronium*, qui, ut mox dicemus, decessit ex hac vita anno DCXXXVII. nominatos quidem certâ serie habemus; cæterorum verò post Sophronium Patriarcharum Hierosolymitanorum nomina, usque ad latinorum in terram sanctam sæculo undecimo adventum, vix quidem cognita sunt. Id autem accidit, quia gementibus sub duro & barbarico Saracenorum jugo Ecclesiis Syriæ & Ægypti, atque cum primis Hierosolymitanâ, quæ à Saracenis capta est anno DCXXXVII. nemo fuit, qui Patriarcharum Hierosolymitanorum successionem investigaret, nisi postquam undecimo sæculo victricibus latinorum armis, Duce *Godefrido Bullonio*, liberata Urbs sancta est, & Christianorum cultus tamdiù hìc intermissus cæpit caput attollere. Seriem dedimus in præcedentibus nostris Colloquiis Patriarcharum, qui Sedem Hierosolymitanam tenuerunt usque ad Patriarcham, qui appellabatur *Amos*, quique obiit anno DCI. Patriarchæ Amos in Sede Hierosolymitana successit *Isichius*, vel, ut alii dicunt *Isaacius*, cui Nicephorus in Chronico, & Tabulæ Theophani insertæ octo annos assignant, ac proindè mortuus est anno DCIX. Isichio, seù Isaacio successit *Zacharias*, qui anno DCXIV. captâ à Persis Hierosolymâ captivus ductus est, eoque in captivitatem abducto, *Modestus* Presbyter tanquàm Zachariæ Vicarius Ecclesiam Hierosolymitanam rexit, ut probat Baronius ex antiquo Monacho in Epistola ad Eustathium, idque etiam liquidò colligitur ex Auctore Anonymo coævo, qui Vitam Sancti Anastasii Persæ scripsit, ibi

ibi enim, juxtà versionem Bollandi ad diem XXII. mensis Januarii de *Modesto* Presbytero dicitur: *qui eo tempore Vicarius erat Apostolici Throni*, scilicèt Hierosolymitani. *Modestus* itaque Ecclesiam Hierosolymitanam tanquàm Zachariæ Vicarius rexit usque ad annum DCXXIX. quo anno Zacharias è captivitate redux Sedi suæ Hierosolymitanæ restitutus est. Verùm Zacharia mortuo anno DCXXXI. *Modestus* ejus anteà Vicarius in Sedem Hierosolymitanam subrogatus est, eamque tenuit usque ad annum DCXXXIII. In Menæis Græcorum colitur *Modestus* ad diem XVI. mensis Decembris. Duæ adhùc supersunt orationes à Modesto scriptæ, una *in unguentum ferentes Mulieres*; altera, *in occursum*, quæ referuntur à Photio in Bibliotheca Codice CCLXXV. Modesto in Sede Hierosolymitana successit *Sophronius*, qui Monothelitarum Hæresis fuit acerrimus insectator, eamque in Synodo à se Hierosolymis convocatâ damnavit. Mortuus est anno DCXXXVII. quo à Saracenis Hierosolymorum Urbs capta est. Illius Vitam ex variis Scriptoribus collectam Bollandus recitat ad diem XI. Martii, quâ die celebris est ejus cultus tàm apud Græcos, quàm apud latinos. De Operibus S. Sophronii Patriarchæ Hierosolymitani commodiùs agemus in Colloquio quinto. Nicephorus in suo Chronicò nomen tantum Sophronii memorat, & in eo Patriarcharum Hierosolymorum Catalogum claudit; quò fit, ut modo seriem Patriarcharum Hierosolymitanorum, qui hanc Sedem post S. Sophronium tenuerunt, usque ad latinorum in terram sanctam sæculo undecimo adventum ignotam penè habeamus. Legendus tamen est *Tractatus Præliminaris*, quem

quem *Pappebrochius* præmisit ad tom. III. mensis Maii, in quo Catalogum texuit Patriarcharum Hierosolymitanorum à S. Jacobo fratre Domini Primo Hierosolymorum Episcopo usque ad *Dositheum*, qui anno MDCLXXII. Synodum Hierosolymis celebravit pro asserenda reali præsentia Corporis Christi in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, cujus Acta Parisiis typis excusa Græco-latinè habentur.

D. Fuitne etiam interrupta series Patriarcharum, qui sæculis Ecclesiæ septimo & octavo Sedem Constantinopolitanam tenuerunt?

M. Sedes Constantinopolitana sęculis Ecclesię septimo & octavo continuam & citrà ullam interruptionem habuit Patriarcharum seriem, quamvis in eam intrusi interdùm ab Imperatoribus fuerint Hæretici, Monothelitæ, & Iconoclastæ. Texuimus in præcedentibus Colloquiis seriem Patriarcharum Constantinopolitanorum usque ad *Cyriacum*, qui *Joanni Jejunatori* in Sede Patriarchali Constantinopolitana successit anno DXCV. eamque tenuit, teste Nicephoro in Chronico, annos undecim, & obiit anno DCVI. Cyriaco successit *Thomas I.* qui è vivis excessit anno DCVIII. successorem habuit *Sergium*, qui, ut Monothelitarum Hæresim, quâ erat infectus, latiùs divulgaret; non solùm Pseudo-Synodum Constantinopoli coëgit, sed etiam composuit *Ecthesim*, seù fidei formulam, & expositionem, in qua dici in posterum prohibebatur tam una, quàm duplex in Christo operatio, licet interim in hac fidei expositione disertè asseratur una tantum in Christo voluntas, ceù doctrina omnium Sanctorum Patrum. Hanc tamèn fidei formulam, quam proprio marte fabricavit *Sergius*, non suo, sed Heraclii Imperato-

ris

ris nomine vulgandam curavit, ut hoc pacto majores in Ecclesia tragædias excitare posset. Aliquantò post publicatam Ecthesim, seù illam formulam fidei & Pseudo-Synodum Constantinopolitanam ad *Ecthesis* confirmationem celebratam mortuus est *Sergius* anno DCXXXVIII. postquàm annis viginti octo Ecclesiam Constantinopolitanam pessimè administrasset. Post Interpontificium unius circitèr anni à morte Sergii, *Pyrrhus* thronum Constantinopolitanum conscendit, qui statim Constantinopoli collegit Conciliabulum, in quo omnia, quæ à Sergio decessore suo, & à Cyro Patriarcha Alexandrino in favorem Monothelitarum decreta fuerant, corroboravit. Ast Pyrrho hæretico Monothelita Sede Constantinopolitanâ anno DCXLI. dejecto, suffectus est, *Paulus* hæreticus itidem Monothelita, qui sedit annos tredecim & menses aliquot, vitâque functus est anno DCLV. Demortuo *Paulo*, Imperator *Constans* in Sedem Constantinopolitanam restituit Pyrrhum, qui tamen eodem anno sexcentesimo quinquagesimo quinto extinctus est. Sublato è vivis Pyrrho successit *Petrus* paritèr Monothelita, qui omnium S. *Maximi* tribulationum ac persecutionum auctor fuit ac fautor. Sedit ad annum usque sexcentesimum sexagesimum sextum, quo anno defunctus est, & in ejus locum substitutus *Thomas* hujus nominis II. qui Patriarchatum gessit usque ad annum sexcentesimum sexagesimum octavum, quo anno ei successit *Joannes*, qui, postquàm sedisset annos quinque, menses novem juxtà Nicephorum in Chronico, obiit anno DCLXXIV. Utrumque Patriarcham *Thomam*, & *Joannem* Orthodoxos fuisse, liquet ex Actis sextæ Synodi. At Baronius Acta sextæ

tæ Synodi Generalis depravata esse existimans, sibi perperàm persuasit, utrumque Patriarcham in Actis sextæ Synodi Catholicum malè prædicari. Hæc Eminentissimi Annalium Parentis hac in re allucinatio magis patebit ex his, quæ in quarto Colloquio dicturus sum, ubi ostendam, Acta sextæ Synodi Generalis esse indubitatæ fidei, eaque nunquàm fuisse interpolata. Joanni Patriarchæ Constantinopolitano Orthodoxo mortuo anno DCLXXIV. successit *Constantinus* Patriarcha etiam Catholicus, qui, ut Nicephorus in Chronico docet, sedit anno uno, mensibus octo, diebus septem, & obiit an.DCLXXVI. Ei in throno Constantinopolitano successit *Theodorus* Presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ, Syncellus, & Vasorum custos, sed pessimus Hæreticus Monothelita, qui post duos annos, hoc est, anno DCLXXVIII. è Sede Constantinopolitana ab Imperatore *Constantino Pogonato* dejectus est, & in ejus locum subrogatus *Georgius*, qui Ecclesiæ Constantinopolitanæ præfuit usque ad annum DCLXXXIII. quo anno mortuus est, & Theodorus antehàc depositus in Sedem Constantipopolitanam restitutus est, seditque post suam restitutionem, ut scribit Theophanes, annos tres, & pervenit usque ad annum DCLXXXVI. In Theodori locum electus est Patriarcha Constantinopolitanus *Paulus* Laïcus,& Imperatori à secretis, cui Theophanes septem annos tribuit, quod etiam in Tabulis ejus Chronico insertis legitur. Quapropter obiit anno DCXCIII. præfuit hic Patriarcha Synodo Trullanæ, quæ dicitur *Quinisexta* celebrata anno DCXCII. Post mortem Pauli, Sedi Constantinopolitanæ Præfectus est *Callinicus*, qui, ut legitur tam in Chronico Nicephori, quàm

in

in Chronico Theophanis, ſedit annos XII. hoc eſt, ab anno DCXCIII. uſque ad annum DCCV. quo anno à Juſtiniano in Imperium reſtituto oculis orbatus Callinicus Romam in exilium miſſus eſt, eo quod adhæſiſſet *Leontio*, qui Juſtinianum Imperatorem è ſolio dejecerat, & Cherſonam relegaverat. Amoto Callinico, Sedem Conſtantinopolitanam obtinuit *Cyrus*, qui ſedit annos ſex, ideſt, ab anno DCCV. uſque ad annum DCCXI. quo anno ab Imperatore *Philippico* è Patriarchatu Conſtantinopolitano dejectus ad ſuum Monaſterium redire compulſus eſt. Cyrum in throno Conſtantinopolitano excepit *Joannes*, quem alii cum Baronio Monothelitarum anteſignanum appellant, alii verò, cum *Combeſiſio* in Hiſtoria Monothelitarum, & *Pagio* in Critica Baronii eum à Monothelitarum Hæreſi vindicant. Sedit Joannes annos tres, & mortuus eſt an. DCCXV. eodem anno Sanctus *Germanus* Cyzici anteà Epiſcopus ad thronum Conſtantinopolitanum evectus eſt. Synodum Conſtantinopoli cöegit contrà Monothelitas. Sacrarum Imaginum cultus fuit acerrimus propugnator. Undè Theophanes & alii Hiſtoriæ Bizantinæ Scriptores, Græcorumque Menæa narrant, hunc eximium Patriarcham, cum *Leonis* Imperatoris ſacrarum Imaginum everſoris pertinaciam frangere haud poſſet, depoſito in Altari ſuperhumerali, ideſt, Pallio, Epiſcopatu ſpontè ceſſiſſe, atque in Monaſterium ſe recepiſſe. Rem tamen aliter narrat S. Damaſcenus in *Oratione ſecunda de Imaginibus*, ubi apertè innuit, S. Germanum non ſpontè ceſſiſſe Epiſcopatu, ſed à *Leone* Imperatore Sede pulſum & in exilium miſſum fuiſſe. Sic enimi loquitur S. Damaſcenus juxtà verſionem doctiſſimno

nostri *Lequien*: *Nunc quoque B. Germanus tùm vita, tùm dicendi gratia resplendens, plagis affectus exulat, cum pluribus aliis Episcopis, quorum nomina ignota nobis sunt: non ne hoc prædatorium est?* S. Damasceno favet Scriptor Vitæ S. Stephani junioris Martyris, ubi testatur S. Germanum à *Leonis* Imperatoris Satellitibus *pugnis & conviciis throno fuisse deturbatum*. Huic auctori jungunt eruditi Bollandi continuatores *Constantinum Pium* in Paphlagonia Episcopum, qui inventionis reliquiarum S. Euphemiæ Historiam texens, de S.Germano ait: *Quamobrem Sanctissimum Patrem nostrum vita & sermone coruscantem, Sede ejecit*. Sede itaque dejecto & in exilium ablegato S. Germano Episcopo Constantinopolitano, *Leo* Imperator hominem suæ sectæ, *Anastasium* videlicèt Hæreticum Iconoclastam in Sedem Constantinopolitanam intrusit anno ineunte DCCXXX. Huic Anastasio Nicephorus tribuit annos XXI., sed veriùs auctor Tabularum, quæ Theophani insertæ sunt, ei tribuit annos XXIV. quapropter, cùm Anastasius, ut mox diximus, Sedem Constantinopolitanam anno ineunte DCCXXX. invaserit, necesse est, eum in vivis esse desiisse anno DCCLIII. Anastasio successit *Constantinus* anteà Monachus & Episcopus Syllæi, ut Nicephorus, & Theophanes habent. Sedit annos tredecim, & obiit anno DCCLXIII. post illius obitum *Nicætas* à Sclavis originem ducens Eunuchus suffragio Constantini Copronymi Imperatoris consecratus est Patriarcha Constantinopolitanus, seditque usque ad annum DCCLXXX. in ejus locum *Paulus* Venerabilis lector, natione Cyprius, doctrinâ & virtute præstans creatus est Patriarcha Constantinopolitanus,

nus, feditque ufque ad annum DCCLXXXIV. quo anno ad thronum Conftantinopolitanum fublimatus eft *Tharafius*, Vir Sanctiffimus, qui profeffionem fidei fuæ mifit ad Hadrianum hujus nominis I. Pontificem Maximum, & ftatim facrarum Imaginum cultus reftaurandi zelo accenfus appulit animum ad celebrationem Concilii Generalis, cujus folâ auctoritate profligari poterat Iconoclaftarum Hærefis tot annorum diuturnitate roborata, tot locis longè latèque diffufa. Sedit Tharafius annos viginti duos, ut teftatur *Ignatius* Diaconus Magnæ Ecclefiæ Conftantinopolitanæ, & Dein Nicæę Metropolitanus in ejus Vita cap. XI. ubi etiam narrat varia miracula ad illius Sepulchrum peracta. Quarè, Tharafius Ecclefiam Conftantinopolitanam rexit ufque ad annum DCCCVI. quo ad Deum migravit. Sub hoc Patriarcha Conftantinopolitano, Imperantibus in Oriente *Irene*, & *Conftantino* ejus filio, habita eft anno DCCLXXXVII. Synodus feptima Generalis, quæ dicitur *Nicæna fecunda* contrà Iconoclaftas Hæreticos, qui facris Imaginibus bellum indicebant, easque penitùs exterminare fatagebant. De qua Synodo, ficut & de aliis Conciliis tam Generalibus, quàm Nationalibus, quæ in fæculis feptimo, & octavo fuerunt in Ecclefia celebrata, latè in quarto Colloquio differemus.

COL-

COLLOQUIUM III.

De Sectis, & Hæresibus, quæ sæculis septimo & octavo Ecclesiæ emerserunt.

D. CUm in isto Colloquio de ortu, progressu, atque interitu Sectarum, & Hæresum, quæ in sæculis septimo, & octavo Ecclesiæ prodierunt, sermonem instituere debeamus, ordo doctrinæ postulat, ut ab his Sectis, & Hæresibus, quæ seculum septimum infestarunt, initium ducamus; dein, ad illas progrediamur hæreses, quæ octavo Ecclesiæ sæculo eruperunt. Mox itaque, si placet, recense & expone Sectas, & Hæreses, quæ obortæ sunt septimo Ecclesiæ sæculo.

M. Septimo Ecclesiæ sæculo ex inferno prodierunt impia Secta, quam procudit *Mahometes* impostor post homines natos maximus, & duæ Hæreses, quarum una dicitur *Paulicianorum*, altera *Monothelitarum*, quæ latissimè propagata, & Imperatorum patrocinio fulta, diù multùmque afflixit Ecclesiam.

D. Quænam est Origo, & doctrina sectæ Mahometanæ?

M. Secta Mahometana incepit anno sexcentesimo vicesimo secundo, Auctore *Mahomete*, seù *Mahumede*, qui hoc anno impiam suam cæpit spargere doctrinam, indèque crevit, ac magnoperè amplificatum est ipsius Regnum in Oriente; quodque magis deplorandum est, ejus Sectarii, seù Sarace-

ni, ipsas quoque Hispanias anno septingentesimo decimo quarto ingressi sunt, & ibi fuerunt appellati *Mauri* à proximo portu, è quo solverunt, cùm in Hispanias venirent, quod Regnum diù occuparunt, & in eo suam tyrannidem exercuerunt. Hierosolymam etiam, ut jàm observavimus, iidem Saraceni Mahometis Sectarii expugnarunt, anno sexcentesimo tricesimo septimo, eamque tenuerunt usque ad finem undecimi sæculi, hoc est, usque ad adventum Latinorum in Orientem, à quibus expulsi sunt Saraceni, & Christiana in his plagis reflorere cæpit Religio. At, Latinis sub finem duodecimi sæculi à *Saladino* Ægypti Sultano debellatis, & ab Oriente secedere coactis, iterùm hæc pestis, Mahometana dico, totum Orientem longè latèque corripuit, & etiamnùm (proh dolor) miserè devastat. Enim verò, ut obiter dicam, tametsi in Oriente superstites adhùc sint aliquæ Christianorum Ecclesiæ, quàm misera tamen sit illarum conditio, & quàm depravata sit avitæ doctrinæ Confessio, ex eo vel maximè intelligi potest, quod decem sunt genera Christianorum, qui hàc illàc dissipati Orientem incolunt. Quorum *Primi* sunt Latini, qui Romano Pontifici Christi in terris Vicario, ut par est, obediunt, & Catholicæ Ecclesiæ dogmata amplectuntur. *Secundi*, sunt Græci Schismatici, qui Patriarcham Constantinopolitanum pro suo Capite agnoscunt. *Tertii*, sunt Indi, seù Æthyopes, qui parent *Presbytero Joanni*, qui vulgò dicitur *Prete Jean*. *Quarti*, sunt Jacobitæ, qui & Coptitæ, qui unà cum Baptismo circumciduntur, & unam tantùm in Christo naturam admittunt. *Quinti*, sunt Nestoriani in Tartaria, & India, qui duas in Christo per-

personas reponunt. *Sexti*, sunt Maronitæ in Syria, & Phœnicia, qui sunt Monothelitæ, seù, qui unam in Christo voluntatem, divinam videlicèt, profitentur. *Septimi*, sunt *Armenii*, qui suum habent Præsidem, cui obtemperant, & quem *Catholicum* appellant. Sunt tamen alii Armenii, qui à Religiosis Ordinis Sancti Dominici ad Fidem Catholicam adducti subduntur auctoritati Romani Pontificis, & ab Archiepiscopo ex eodem Ordine assumpto hactenùs reguntur. *Octavi*, sunt Georgiani, qui Mediam, Persidem, & Mare Caspium habitant, atque Græcorum linguâ & ritibus utuntur. *Noni*, sunt Suriani, sic dicti à *Sur* Civitate Assyriæ, qui in plerisque sequuntur Græcorum Religionem, & aliàs appellantur Samaritani. *Decimi*, sunt *Mozarabes* in Arabia, qui in multis consentiunt cum Ecclesia Romana. Ex tot sectis, in quas in præsentia miserum in modum Christiani in Oriente distracti sunt, facile, inquam, colligitur, quàm deplorabilis sit illorum in his locis conditio, quàm latè dominetur impia secta Mahometana, & quam denique funestam cladem Christianismo intulerit *Mahometes* scelestus impostor, dùm novam invexit Religionem, suamque detestabilem publicavit doctrinam, quam congessit in peculiarem librum, quem arabicè nuncupavit *Alcoranum*, idest, *Volumen Præceptorum*, cujus compositioni tredecim annos impendisse dicitur, & quem tamen Cœlo tanquàm sibi delapsum ubique venditavit. In nova sua Religione struenda *Mahometes* consortes habuit Judæum, & Monachum, quem Sanctus Damascenus in libro de Hæresibus *Arianum* fuisse scribit, *Nestorianum* alii, *Ricoldus* ex Saracenorum utique scri-

ptis *Jacobitam* esse affirmat. Ut ut sit, constat Judæum in cudendo Alcorano potiores partes habuisse. Nàm præter pauca, quæ ex spuriis Gnosticorum Euangeliis excerpta sunt, totus hic liber Talmudistarum, & Medrashitarum nugis refertus est. Auctor istius malè consarcinati libri ait, cæremonias legis Mosaicæ, putà Circumcisionem, delectum ciborum, lotiones varias corporis, & alia id genus similia ad salutem esse necessaria, licitamque esse Polygamiam. Prætereà negat, tres esse in Deo Personas, & Christianos non secus ac Gentiles passim *Sociatores* appellat, ac si Trinitatis Fide Deo consortes attribuant. Christum negat esse Deum, quamvis Sur. 3. & alibi Jesum Christum nuncupet *Verbum Dei*, *Spiritum Dei*, *Prophetarum eximium*, ex Maria Virgine, quam putido anachronismo Aaronis, Moysisque sororem esse asserit, natum; qui miracula à tenera ætate ediderit (illa utique quæ in libro Apocrypho *de Infantia Salvatoris* leguntur) quique minimè sit passus, sed altero in ejus locum subjecto illæsus ad Cęlos evaserit Sur. 22. Fanum Mecchanum, *Caabam* dictum, ad quod Arabes undique quotannis conveniebant, ab exordio rerum fuisse extructum fingit, uni Deo Optimo Maximo consecratum, instauratum ab Abrahamo, & Ismaële post diluvium, atque deindè Idolorum superstitione pollutum. Lapidem illum quadratum, quem uti Numen hactenùs Arabes coluerant, Cœlo dimissum esse dictitat, lapidem verò alterum, qui in *Caabæ*, seu Templi atrio jacet, ait esse illum lapidem, in quo sunt divinitùs impressa vestigia Abrahami, quandò ex Agare Ismaëlem genuit. Vini potum, porcinæ, & morticinæ carnis esum suis Secta-

ctariis interdixit *Mahometes*, totusque libidini deditus eis post hanc vitam pollicetur beatitudinem, quæ consistit in fœdis voluptatibus corporis, quibus affatim potientur in Paradiso omnibus deliciis carnalibus affluente. Sunt, qui voluptates istas, quas post hanc vitam promittit Mahometes, ad sensum allegoricum trahunt, at ejusmodi voluptates in nativo, & litterali sensu à suo Pseudo-Propheta intellectas fuisse affirmant Alcorani Commentatores, quos *Maraccius* in annotationibus suis ad Sur. 2. & in prodromis citat. Verbo dicam, hic liber dictus *Alcoranus*, qui sectæ Mahometanæ legem complectitur, totus quantus est, à capite ad calcem scatet næniis, fabulis, Antilogiis, & erroribus quidquid verò habet rectum, & puriori rationis lumini consonum, id totum Mahumetes hausit ex historia veteris, & novi Testamenti, quam tamen multis gerris, ineptissimis Rabbinorum nugis, & Arianorum, Sabellianorum, Manichæorum, aliorumque hujus furfuris Hæreticorum crassis erroribus turpitèr fœdavit atque interpolavit. Plura legesis apud *Hottingerum* in *Historia Orientali*, ubi de Mahometis ortu, Pseudo-Prophetiâ, Dogmatibus, Hegirâ, præliis, morte, deque toto Orientalium cultu & Religione fuso calamo tractat.

D. Cùm vera Religio ad benè beatèque vivendum, & ad cordis puritatem, veritatisque contemplationem ordinetur, facilè admodùm intelligo, veram esse haud posse Religionem Mahometanam, quæ terrenam dumtaxàt promittit felicitatem in expletione libidinis & gulæ, atque in obscæna voluptate sensuum positam. At, me hercle, nullo pacto capere possum, quî fieri potuit, ut lex Ma-

hometana in tàm brevi temporis ſpatio orbis parte maximâ dominaretur, & à tot diverſis nationibus ſuſciperetur. Hoc enim, ut ſæpiùs à te audivi, inter cætera motiva, ſeu credibilitatis argumenta, quibus Chriſtianæ Religionis contrà Ethnicos, & Hebræos adſtruitur veritas, non ultimum eſſe videtur, quod Chriſtiana Religio, mortuo Chriſto Servatore noſtro & in Cœlos recepto, fuerit maximâ celeritate & Romæ, & in toto, quà latè patet, orbe non ſine miraculo ſuſcepta. Quod tamen nemini admiratione dignum, vel miraculosè factum videbitur, cùm idem in propagatione falſæ Religionis Mahometanæ contigerit.

M. Longum certè latumque intercedit diſcrimen inter propagationem Chriſtianæ Religionis & Mahometanæ ſectæ. Crevit quippè Mahometana ſecta armorum vi & licentiâ vitiorum. Nec mirum eſt; quod innumeri penè homines hanc Mahometis legem amplexi fuerint, quæ nullam habet difficultatem ſive in credendis, ſive in agendis, & quæ multùm indulget ſenſibus & cupiditati, ſecundùm quam, ut ſatis experientiâ notum eſt, longè major pars hominum vivit, potiùsquam ſecundùm rationem. At verſâ vice, Religio Chriſtiana, ut optimè ait Sanctus Auguſtinus, non armis fuit inducta & per orbem diffuſa, *ſed fide inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, miraculis confirmata eſt* in nomine Chriſti patratis ab Apoſtolis, quibus, utpotè hominibus ignobilibus, pauperibus, rudibus, & imperitis ſermone, neque natalium ſpendor, nec divitiæ, nec poteſtas, nec Philoſophia aut eloquentia auctoritatem conciliabant. Id profectò maximi miraculi loco habendum eſt. Nec minùs ſingulare

lare

lare prodigium est, quod Religio Christiana, quæ credenda proponit Mysteria humanæ impervia rationi, quæque sensibus sanctissimis suis præceptis juge bellum indicit, potuerit tàm citò toto orbe disseminari & stabiliri à duodecim Piscatoribus, qui atroces persecutiones, diræque mortis supplicia pro tuenda veritate fidei, quam annunciabant, invictâ patientiâ sustinuerunt. Cui enim, sodes, si micam, aut scintillam rationis habuerit, credibile unquàm videbitur, Apostolos adeò insaniisse, ut probrosam mortem oppetere voluerint pro defensione doctrinæ Christi, quam falsam esse sibi conscii fuissent? Credat hoc Judæus Appella. Mors itaque Apostolorum, qui fuerunt satores ac propagatores Christianæ Religionis, miracula ab ipsis frequentissimè patrata in confirmationem doctrinæ, quam prædicabant, Oracula Prophetarum, quæ in Christo vero Messia esse completa disertè probarunt, hæc, inquam, & alia benè multa, quæ brevitatis ergò silentio prætermitto, Sole clariùs ostendunt, Christianam Religionem omnibus veræ Religionis characteribus esse insignitam. Sed his veræ Religionis Notis omninò destituta est Mahometana secta. Nec enim ullis miraculis fuit confirmata, cùm ipsemet *Mahometes* in suo Alcorano ullam se miraculorum patrandorum habuisse potestatem ultrò fateatur. Nullus unquàm Propheta Mahometo, ejusque legi testimonium perhibuit. Et sanè, quo pacto Prophetæ potuissent Mahometo & ejus legi perhibere testimonium, cùm ex ipsomet Alcorano facilè evincatur, Mahometum fuisse hominem flagitiosissimum, cædibus, rapinis, perjuriis, & libidine dumtaxàt insignem, ejusque

legem non novam exhibere revelationem, sed potius tàm veteris, quàm novæ revelationis divinæ utriusque fœderis paginis contentæ corruptelam esse, vel, ut meliùs dicam, errorum, mendaciorum, & fabularum centonem, ut tibi, si per otium liceat, Alcoranum legenti liquidò patebit.

D. Eccur igitur permisit Deus summè bonus & summè verax, ut ferox ista Mahometana gens multis felicibus bellorum eventibus, ac victoriis Christianos superaverit, & sancta Palæstinæ loca, quæ Christus Dominus vitâ, doctrina, & morte suâ consecravit, in suam redegerit potestatem?

M. Quòd Mahometani de Christianis aliquandò victorias retulerint, quòd sanctissima Palæstinæ loca invaserint, id totum, volente Deo, & plerùmque nos ob peccata nostra castigante, ut pater filios, evenisse persuasum habere debes, eumque nihilominùs adorare par est, qui, ut dicitur in Scriptura Sacra, *mutat tempora, & ætates, & transfert Regna atque constituit*. Cæterùm, felicibus bellorum eventibus atque victoriis non demonstratur Religionis veritas; aliòqui vera fuisset Græcorum, Romanorumque, dùm Idola colebant, Religio. Rerum siquidem tùm temporis potiebantur, multisque victoriis toto orbe inclyti erant. Quis etiam nescit, Hebræos, qui Deum unum verum colebant, ab Infidelibus, Deo illis ob peccata irato, sæpè fusos fuisse? Præterquamquòd Mahometanos non semel à Christianis cum exigua manu, Deo exercituum pro ipsis pugnante, terrâ marique cæsos ac profligatos fuisse & legimus in Historiis, & nostris temporibus vidimùs, hoc præsertim anno millesimo septingentesimo decimo sexto, quo hæc scribo.

bo. Vidimus, inquam, Mahometanos, seù Turcas, qui victoriis elati, jàmque nullo labore Peloponnesi potiti, impudenti fiducia Christianis insultabant, eisque terrâ ac mari ineluctabilem cladem, in Italia, & in Imperio Romano minabantur, ab exercitu Imperatoris Caroli VI. quamvis numero longè inferiori, terrestri commisso prælio fuisse fugatos, dissipatos, ac tantùm non omnes ad unum internecione deletos. Nec secundam magis fortunam Mahometani Mari sunt experti. Etsi enim classem haberent ex omni memoria maximam, sicque instructam annonâ, commeatu, armis, nauta, milite, machinis & tormentis, ut Christianis ultimum exitium allatura videretur; nihiloseciùs Venetorum, & aliorum Principum Christianorum fœderatorum classe deterriti, & quasi panico terrore perculsi, jàm inceptam Corsyræ urbis, vulgò *Corfu* obsidionem turpitèr relinquere, atque maturare fugam coacti sunt. Sic supremo favente numine, & pro Christianis Cœlo pugnante, abierunt in ventos, desierunt in strepitum fumumque tot ferales, tàmque numerosi Mahometanorum exercitus in Christianos immissi, nullusque dubito, quin propediem de toto Imperio Othomano actum penitùs ac conclamatum sit, si Augustissimus Imperator, quem Deus sospitem diù ac incolumem servet, victricia sua arma in illud pari felicitate deinceps inferre non desistat. Sed hactenùs satis de Mahometana secta, quam egregiè confutavit *Natalis Alexander* Dissertatione sexta sęculi septimi Historię Ecclesiasticę.

D. Quisnam fuit Auctor Hæresis *Paulicianorum*, quam sæculo Ecclesiæ septimo ortam esse in exordio nostri Colloquii observasti?

M. Re-

M. Refert *Cedrenus* extitisse anno decimo tertio Imperii *Constantis*, hoc est, anno Christi DCLIII. *Constantinum* quemdam, qui & *Sylvani* nomen usurpabat, *Paulicianorum* sectæ Principem, qui Manichæorum hæresim renovavit. Constat tamen Paulicianorum Hæresim esse illo Constantino antiquiorem; nàm Manichæi Paulicianorum nomen sibi sumpserunt à *Paulo* quodam *Samosateno*, qui diù antè prædictum Constantinum hanc Hæresim promulgaverat. De illis Paulicianis, eorumque erroribus hæc habet Cedrenus: *Servant Manichæorum Hæresim, duo principia cum illis affirmantes. Unum tantùm esse ajunt, quod illos à Romana Ecclesia disjungat. Se enim sentire alium esse Deum Patrem Cœlestem, qui in hoc mundo nihil habeat potestatis, habeat autem in futuro: alium Deum Mundi, cui in præsentem mundum jus sit. Romanos autem profiteri, esse unum Deum, eumdemque Patrem Cœlestem & universi Factorem. Se Christianos, nos Romanos appellant.* Præter hunc errorum de duobus principiis, quem Pauliciani Hæretici cum Manichæis communem habebant, alios errores disseminabant, negantes divinam Mariæ Virginis Maternitatem, præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento. Prætereà, omnem Cruci Christi Domini venerationem adimebant, Prophetas, & Sanctos explodebant, mendacium & Religionis simulationem licitam esse affirmabant, sacras litteras suis accommodabant erroribus, & in omne spurcitiæ genus effusi impotenti suæ libidini, deposito omni pudore, fræna laxabant. Verùm, de Paulicianorum erroribus legendi sunt jàm citatus Cedrenus *in Compendio Historiarum*, ubi illos fusè

sè prosequitur, & *Eutymius* in Panoplia titulo vicesimo, ubi eosdem errores accuratè refellit. Hæc Paulicianorum hæresis latè per Orientem adhùc nono Ecclesiæ sæculo grassabatur, ut nos docet *Porphyrogenneta* in Vita *Michaelis* Imperatoris filii Theophili, ubi hæc habet: *Paulicianos per Orientem conatur* (Theodora Augusta mater Michaëlis Imperatoris) *ad veram fidem transferre, sin minùs extirpare, ac de medio tollere: quæ res ingentibus malis Romanum Orbem implevit. Mittit itaque in eam rem procerum quosdam ac Magistratuum. Hi alios in Crucem agebant, alios gladio cædebant, alios profundo mari mergebant. Sublati ad centum millia ejusce generis suppliciis: publicata substantia, ac fisco illata.* Sdbdit idem *Porphyrogenneta*, Manichæum dictum *Corbeam* cum quinque millibus ejusdem Religionis ad *Melitinæ Amerem*, ideſt, Præfectum, profugisse, indèque ad *Ameramnunem*, seù Calypham Saracenorum, profectum, communibus studiis Romanam Ditionem invasisse, Urbes tres condidisse, & multas clades Romanis intulisse, quod fusiùs Baronius Eminentissimus Annalium Ecclesiæ parens ad annum Christi octingentesimum quadragesimum quintum ex *Curopolate* narrat.

D. Describe nunc, quæso, ortum & progressum Monothelitarum Hęresis, & in primis expone, in quo situs esset palmaris istorum Hæreticorum error?

M. Palmaris Monothelitarum error in eo positus fuit, quod unicam in Christo Domino operationem, adeòque unicam voluntatem, divinam videlicèt, propugnarent. Quod quidem ut clariùs intelligas, obitèr observare debes, ineunte septimo Ecclesiæ sæculo omnes tàm Orientis, quàm Occi-

cidentis Patriarchas, & Episcopos, juxtà definitiones Conciliorum Ephesini, & Chalcedonensis, quæ contrà Nestorium, & Eutychetem celebrata fuerunt, duas in Christo naturas, divinam scilicèt, & humanam in unitate Personæ divinæ admisisse; ex quo fidei dogmate ab universa Ecclesia recepto necessariò consequi videbatur, duas itidem in Christo agnosci debere voluntates & operationes, divinam nimirum & humanam. Ast, circà an. DCXXII. insurrexerunt Hæretici, qui hanc consecutionem negarunt, asserentes, naturam humanam in Christo ità esse unitam Verbo Divino, ut licèt mente, aliisque facultatibus, quæ naturæ humanæ sunt appendices, prædita esset, ipsa tamen natura humana in Christo propriam non exerceret operationem, sed unica in Christo esset Operatio, profecta quidem à Verbo Divino, ut à Principe causa, ab humanitate verò ut à causa purè instrumentaria. Quam ob rem isti Hæretici, qui ex infecta Eutychianorum stirpe tanquàm mali surculi pullularunt, dicti sunt *Monothelitæ*, quòd, exclusâ operatione, & voluntate humanâ, unicam in Christo operationem & voluntatem divinam profiterentur. In hoc errore proram puppimque, ut ajunt, suæ hæreseos Monothelitas constituisse, patet ex Coriphæis illius sectæ, videlicèt ex Epistola *Cyri* Alexandrini Monothelitarum Patriarchæ ad *Sergium* Patriarcham Constantinopolitanum Monothelitarum primipilum; ex Epistola *Sergii* ad *Honorium I.* Romanum Pontificem, & denique, ex *Macario* Patriarcha Antiocheno, Monothelita insigni, qui in sexta Synodo generali contrà Monothelitas coactâ hæc palàm effutire non erubuit: *Si membratim incidar,*

dar, inquit, *& jacter in mare, neque duas voluntates, neque duas operationes dico in Domino nostro Jesu Christo, uno Sanctæ Trinitatis*. Hunc Monothelitarum errorem apertè damnant concors SS. Patrum doctrina, & locupletissima Scripturæ Sacræ testimonia, in quibus Christus Dominus sic alloquitur Patrem suum: *Pater, si possibile est, transeat à me Calix iste: Verumtamèn non sicut ego volo, sed sicut tu vis*. Matth.cap.26. item Lucæ cap.22. *Pater, si possibile est, transeat à me Calix iste: Verumtamèn non mea voluntas, sed tua fiat*. Et Joannis cap. 6. *Descendi de Cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris*. His similibus, quæ passim in sacris litteris occurrunt, referendis testimoniis consultò supersedeo, quia *Sanctus Maximus* in disputatione, quam habuit cum *Pyrrho* Hæretico Monothelita, ea accuratè collegit, hisque ad confutandum illum Hæreticum appositè usus est. Consulendus est etiam *Natalis Alexander*, qui Monothelitarum errores perdoctè refellit in Dissertatione quinta, quæ extat in Panoplia adversùs Hæreses septimi Ecclesiæ sæculi.

D. Quo pacto propagata est Monothelitarum Hæresis, & quinam præcipui fuerunt illius Auctores, atque Fautores?

M. Propagationi Monothelitarum Hęresis ansam & occasionem dedit imprudens *Heraclius* Imperator, qui deceptus est in congressu, quem anno DCXXII. habuit cum *Paulo Monuculo* hæretici *Severi* Discipulo ac Sectatore, qui Monothelitarum hæresim se tùm primùm profiteri testatus est. Hujus congressus meminit *Sergius* Constantinopolitanus Episcopus Monothelita in Epistola ad Honorium

rium I. Summum Pontificem, quæ habetur Actione XIII. sextæ Synodi Generalis. Scribit etiam *Theophanes* eumdem Heraclium Imperatorem fuisse paritèr deceptum in altero congressu, quem anno DCXXIX. habuit cum *Athanasio* Jacobitarum Patriarcha, Viro vafro & pernicioso, qui Monothelitarum errore erat infectus. Verum, doctissimus noster *Combefisius* in Historia Hæresis Monothelitarum Disputatione primâ cap. 6. observat, fictitium planè & fabulosum esse hunc congressum Imperatoris Heraclii cum Athanasio, & rectâ fronte pugnare cum iis, quæ à Scriptoribus narrantur de congressu *Pauli Monuculi* sectæ Severianæ cum Imperatore Heraclio, adducitque nonnulla argumenta, quibus hanc Athanasii cum Heraclio congressionem oppugnat. Non ausim tamen ipse omninò cum *Combefisio* congressum illum Imperatoris Heraclii cum Athanasio tanquàm confictum penitùs explodere, tùm quia *Theophanes* in sua Historia illius congressus Heraclii cum Athanasio apertam mentionem facit; tùm quia etiam noster eruditissimus *Jacobus Goarus* in suis Notis ad Theophanem ostendit leviora esse Combefisii tela, quàm ut Historiæ à Theophane scriptæ veritas lædatur, idemque cum Jacobo Goaro sentit doctissimus noster *Michaël Lequien* in suis Annotationibus in Opera S. Damasceni. Quapropter hanc secundam congressionem Imperatoris Heraclii cum Athanasio Jacobitarum Patriarcha, utpotè necdùm satis compertam, in medio relinquo. Hoc unum certissimè apud omnes constat, Heraclium Imperatorem jam ab anno sexcentesimo vicesimo secundo à *Paulo Monuculo* Severi Hæretici discipulo deceptum, consuluisse *Sergium* Constan-

ſtantinopolitanum Epiſcopum, & *Cyrum* Phaſidis Epiſcopum, ſed poſteà ad Patriarchicum thronum Antiochenum translatum, an ſcilicèt in Chriſto duplex eſſet voluntas? à quibus iſtud habuit reſponſum: unam tantùm in Chriſto dicendam eſſe voluntatem & operationem. Neque admodùm Sergio Monothelitarum ſectæ patrono ac parenti laborandum fuit, ut Imperatori Heraclio ſuum virus afflaret, tùm quia Sergio tanta cum Heraclio intercedebat neceſſitudo, ut adversùs Perſas profecturus hic Imperator, ſuos filios ejus curæ ac fidei commiſerit; tùm quia etiam, Oriente tùm temporis varias in ſectas miſerè diſtracto, Imperator Heraclius facilè ſibi perſuaſit, fore ut hac unius in Chriſto voluntatis & operationis aſſertione, cujus par non animadvertebat periculum, unionem Acephalorum, aliorumque Orientis Hæreticorum cum Catholicis facilè procurare poſſet. Sic imprudentiſſimus ille Imperator hæreticum dogma de una in Chriſto voluntate & operatione, tanquam novum pro antidoto venenum à Sergio accepit, atque inductus ſpecioſo illo hæreticorum cum Catholicis unionis titulo magnum in Eccleſia excitavit incendium, quod poſteà difficilè extingui potuit. Intereà, Cyrus Patriarcha Alexandrinus, ut jam in ſuperiori Colloquio obſervavimus, coëgit anno DCXXXIII. Conciliabulum, in quo novem edidit Capitula, in quorum ſeptimo purum putumque Monotheliſmum de una in Chriſto voluntate & operatione ſtabiliebat. Hæc novem Cyri Capitula in hac Pſeudo-Synodo Alexandrina fabricata obviis ulnis excepit & ſuo calculo confeſtim approbavit *Sergius* Conſtantinopolitanus, ſed ea ſtrenuè rejecit

So-

Sophronius Monachus, intrepidus fidei Catholicæ defensor, qui, cùm de una, vel duplici voluntate & operatione in Christo convenire haud posset cum Cyro, ad Sergium Constantinopolitanum perrexit apud eum coràm acturus causam, & ad sollicitandam eadem operâ Capituli septimi in Conciliabulo Alexandrino conditi abrogationem, in quo una tantum Dei-virilis voluntas decernebatur. Invenit Sophronius Sergium in eodem erroris luto hærentem cum Cyro, quarè, re infectâ, Constantinopoli profectus in Palæstinam reversus est, ubi post mortem *Modesti* Hierosolymorum Patriarchæ, in ejus locum ipsemet suffectus est, Conciliumque habuit Antistitum Palæstinę, in quo composuit Epistolam illam Encyclicam de more ad Patriarchas mittendam, & recitatam in sexta Synodo Actione undecimâ, in qua disertissimis Sanctorum Patrum auctoritatibus abundè evincit, dari in Christo duplicem voluntatem & operationem, Actaque sua Synodica *Honorio* hujus nominis primo Summo Pontifici, & *Sergio* Constantinopolitano transmisit, ut legitur in libello Synodico. Hujus Sophronii Synodi, in qua Monothelitarum Hæresis confixa est, meminit *Theophanes* ad annum vicesimum Imperatoris Heraclii, ubi, quæ ad originem & progressum Monothelismi spectant, uno tenore refert. Acceptâ Synodica Sophronii Epistolâ, *Sergius* Constantinopolitanus Episcopus scripsit ad Honorium Romanum Pontificem litteras decimæ Actioni Synodi sextæ insertas, quibus Sophronium atris coloribus depingit, & ad consulendum Ecclesiasticæ paci proponit tanquàm omninò necessariam silentii œconomiam, quâ videlicèt neque una, neque gemina in Christo operatio,

ratio, vel voluntas deinceps diceretur, ob emergens, ut inquiebat, ex intempestivo illarum vocum usu scandalum, sed unus idemque filius Unigenitus verus Deus Dominus noster Jesus Christus dicatur operatus tam divinam, quàm humanam operationem. Hanc silendi dispensationem, quam frustrà conatus erat Sergius persuadere Sophronio, facilè Honorio I. Romano Pontifici persuasit. *Honorius* quippè duas ad Sergium scripsit Epistolas, in quibus non tantùm eum laudat, quòd novitatem vocabuli *unius*, vel *geminæ* in Christo operationis, *quod possit simplicibus scandalum generare*, prudentèr sustulerit, sed etiam fatetur unam voluntatem Domini Nostri Jesu Christi, *quia*, inquit, *à divinitate assumpta est nostra natura, non culpa; illa profectò quæ ante peccatum creata est, non quæ post prævaricationem vitiata*. Ex eo loquendi modo, quem in suis ad Sergium Epistolis usurpavit Honorius I. Romanus Pontifex, Hæretici, & quidam etiam Catholici Scriptores existimarunt, hunc Summum Pontificem in hæresim Monothelitarum impegisse, & unam tantùm in Christo voluntatem & operationem admisisse. Verùm, non est dubium, quin oppidò fallantur. Honorius siquidem Papa dùm unam voluntatem in Christo asserit, id dumtaxàt intellexit de Christo secundum naturam humanam considerato, cujus duas esse voluntates contrarias, mentis nimirùm & carnis, Orthodoxo sensu jure merito negavit, quia illa pugna voluntatum in homine peccati originalis fructus est, cujus omninò expers fuit Christus Dominus, à quo, ut observat Summus ille Pontifex, *assumpta est nostra natura, non culpa*. Sic germanam Honorii mentem explicant, & à Monotheli-

thelitarum Hæresi vindicant Joannes IV. Summus Pontifex in *Apologia pro Honorio ad Constantinum Imperatorem Heraclii filium*, S. Maximus in *Dialogo cum Pyrrho*, Anastasius Bibliothecarius præfatione *in sua ad Joannem Diaconum Collectanea*. Undè, quemadmodùm S. Cyrillus Alexandrinus disputando contrà Nestorium, hanc propositionem: *Una est natura Verbi incarnata*, asseruit in sensu Catholico, & à sensu Eutychianorum, qui eamdem loquendi formam posteà usurparunt, penitùs alieno; ità Honorius mente Catholica dixit, & in sensu Monothelitarum errori prorsùs opposito, unam esse in Christo voluntatem. Duas siquidem voluntates Christi divinam scilicèt & humanam absolutè non negavit, sed tantummodò duas voluntates in humana Christi natura pugnantes sibique contrarias exclusit, propter rationem superiùs allatam. Cæterùm, lubens fateor, Honorium gravitèr peccasse, dùm de una, vel geminâ in Christo voluntate, & operatione silendi invexit œconomiam. Quod, ut faciliùs intelligas, distinguendum est duplex œconomiæ genus. Vel enim silendi œconomia cadit suprà personas, quæ hæreseos insimulantur, vel suprà fidei doctrinas. Et quidem si de personis sit quæstio, prudentissimè Ecclesia aliquandò dispensationem adhibuit & silendi œconomiam, quâ protraheretur illarum damnatio, donec intimiùs res elucesceret. At quando de fidei doctrinis suboritur aliqua dissensio, & veritas aliqua impugnatur, quæ in Sanctis Patribus, in Scripturis Sacris, & in Conciliorum definitionibus haud obscurè continetur, nullâ tunc opus est œconomiâ, aut silendi dispensatione, sed statim ab iis, ad quos spectat, apertè est defi-

definienda, ut liquet pluribus exemplis Veterum Patrum, qui in hostes Ecclesiæ primo adhùc impetu acritèr insurrexerunt, eorumque errores in ipsis cunis præfocarunt, parùm curantes quòd homines impii ac novitatum amatores scandala indè paterentur, dummodò veritas Catholica usque ad sanguinis effusionem vindicaretur. In hoc itaque culpandus est Honorius Papa, quòd in hac doctrina fidei de duabus in Christo voluntatibus & operationibus præposteram indixerit silendi œconomiam, & quòd Monothelitarum Hæresim latiùs grassari permiserit, quam tamen actutùm auctoritate sua reprimere debuisset. Sed quamvis Honorius Papa à peccato excusari haud possit, à Monothelitarum tamen Hæresi, quâ nunquàm fuit infuscatus, facilè purgari potest, quid quid contrà obstrepant hæretici, quos inter *Guillelmus Cave* in Historia litterali sæculo Monothelitico hæc scribit: *Laterem lavant, operam oleumque perdunt, quotquot Honorium ob Hæresim Monotheliticam à Synodo Generali sexta damnatum hac labe eximere allaborant*. Quod quidem quàm falsum sit, & Sancti illius Pontificis doctrinæ injurium, facilè intelliges, si præter ea, quæ hactenùs in ejus defensionem diximus, consulas nostrum *Combefisium* in Historia, quam edidit, Monothelitarum Hæresis, & nostrum *Natalem Alexandrum* in Dissertatione secunda septimi Ecclesiæ sæculi, ubi latè probat, tam verè, quàm piè Honorium I. à Monothelitarum Hæresi excusari posse.

Mortuo Honorio I. Romano Pontifice, *Sergius* Episcopus Constantinopolitanus Hæreticus Monothelita, sub specioso obtentu consopiendi tumultus, quibus tota perstrepebat Ecclesia, Auctor fuit Impera-

peratori Heraclio ut promulgaret *Ecthesim*, seù fidei expositionem, quam ipsemet Sergius proprio marte cuderat, in qua deinceps dici prohibebatur cùm una, tùm gemina in Christo voluntas & operatio. Hæc *Ecthesis* nomine Heraclii Imperatoris vulgata, & à Romanis Pontificibus *Severiano*, *Joanne IV.* & *Theodoro* Honorii primi successoribus damnata, extat Secretario III. Concilii Lateranensis *sub Martino I.* Summo Pontifice celebrata. Necdùm tamen hac Ecthesis Heraclii proscriptione Monotheliticæ Hæresi finis impositus est, ob pervicaciam *Pyrrhi* & *Pauli*, qui Sergio in Sede Constantinopolitana successerunt, & duo illius sectæ præcipua columina fuerunt. Hic siquidem *Paulus* Constantinopolitanus Episcopus, qui diù Catholicam fidem ementitus fuerat, detractâ tandem larvâ, induxit *Constantem* Imperatorem nepotem Heraclii, ut promulgaret anno DCXLVIII. *Typum*, seù Edictum, quo silentium indicebatur unius, vel duarum in Christo voluntatum & operationum, quod Edictum habetur in Concilio Lateranensi sub Martino I. indicto, Secretario IV. Postremò, hæc Monothelitarum hæresis attrita & profligata fuit in sexta Synodo OEcumenica sub *Agathone* Papa, & *Constantino Pogonato* optimo Imperatore Catholico anno DCLXXX. habita. Tentavit quidem *Philippicus Bardanes*, qui anno Christi DCCXI. Imperium invasit, hanc jacentem Hæresim, quâ à puero imbutus fuerat, utcumque erigere, sed illo Tyranno in ordinē redacto, & *Anastasio* Catholico Principe ad Imperii fastigium evecto, extincta est Monothelitarum Hæresis, & Catholica fides de duabus in Christo voluntatibus & operationibus in sexta Synodo Generali definita toto

toto Orbe Christiano suscepta est, exceptis tamen, ut observant Historiæ Ecclesiasticæ periti, Chaldæis, Armenis, & Maronitis, apud quos etiam post Concilium sextum Generale diù viguit Monothelitarum Hæresis. Sed de sectis, & Hæresibus, quæ septimo sæculo Ecclesiæ gremium dilacerarunt, hactenùs satis dictum sit.

D. Gestio nunc scire ortum ac progressum Hæresum, quæ in octavo Ecclesiæ sæculo proruperunt.

M. Duæ potissimùm Hæreses octavo Ecclesiæ sæculo emerserunt, videlicèt Hæresis *Iconomachorum*, seù *Iconoclastarum*, & Hæresis *Felicis* Urgellitani Episcopi, & *Elipandi* Toletani Antistitis.

D. Ab origine & progressu Iconoclastarum Hæresis exordium, si placet, ducamus.

M. Iconoclastarum Hæresis anno septingentesimo vicesimo tertio hoc pacto exorta est. Tiberiade vir quidam haud obscurus erat Judæorum superstitionibus addictus, qui cognominabatur *Sarantapechus*, infensissimus Christianorum hostis, & inuidiæ livore in Ecclesiam æstuans. Hic itaque malè feriatus homo illius, qui Saracenis tùm temporis imperitabat (*Jezidus* ille vocabatur) nimiam facilitatem cùm perspectam habuisset, conciliatâ sibi illius benevolentiâ, & studium ergà ipsum obtendens, quædam ei grata ac jucunda vaticinabatur, tùmque pollicitus est, si suggestionibus ejus morem gereret, Imperii diuturnitatem, ità ut triginta annos Imperii integros ageret, modò ex Christianorum templis, totiusque Imperii sui finibus Christi, & Sanctorum Imagines deturbaret. Hamum devoravit imprudentissimus Princeps, illiusque

præstigiatoris consiliis auscultans sacrilegum promulgavit Edictum, quo sacra Christianorum templa expilari, Sanctas Imagines dejici, lacerari & comburi jussit. Quod quidem impium Edictum prophanis & impuris manibus è vestigio executioni mandatum est; nàm qui ad id missi fuerant, inimicos Christi Judæos, Saracenosque ad jussa perficienda acriter urgebant; Christiani verò, quantumvis minis impellerentur, tam violentum facinus aggredi detrectabant. Verùm, hanc impietatem non diù inultam reliquit Deus præpotens scelerum vindex. At enim *Jezidus* ille Saracenorum Princeps, qui impiis hujus præstigiatoris Judæi consiliis per summam imprudentiam assensum præbuerat, cùm suâ spe delusus brevi tempore superstes fuisset, malè periit. Ejus autem filius, cui nomen *Ulido* erat, in paternum Regnum succedens, hunc præstigiatorem Judæum tanquàm Patris seductorem, ac insignem impostorem acerbissimâ & crudelissimâ morte multari præcepit, quò nequitiæ condigna præmia reportaret. Quo semel facto, mox per Orientem ornatum suum resumpsit Ecclesia & Sanctarum Imaginum instaurationem accepit. Hæc constant ex relatione, quam *Joannes* Hierosolymitanus Monachus Actione v. septimæ Synodi Generalis coràm Patribus recitavit, quæque seorsim edita est cum continuatoribus Historiæ Byzantinæ post Theophanem.

D. Certè mirari non subit, quod Judæi, & Saraceni Christianorum infensissimi hostes Sanctis Imaginibus bellum indixerint. At scire vellem, an hæc impietas ab Hebræis ad Christianos derivata sit?

M. Hanc

M. Hanc impietatem *Leo* hujus nominis III. dictus *Isaurus*, qui tùm temporis Imperium Romanum regebat, ab Hebræis accepit, eamque apud Christianos inducere tentavit, instigante præsertim *Constantino* Nacoliæ in Phrygia Episcopo, qui, ob suam hæresim, à suis Diœcesanis expulsus, in Aulam Imperatoris irrepsit, eumque contrà cultum Sanctarum Imaginum vehementèr accendit. *Leo* itaque anno decimo Imperii sui, sicut testantur *Theophanes*, & *Stephanus* Diaconus Ecclesiæ Constantinopolitanæ in Vita Stephani junioris, ut gratificaretur Judæis, quibus jure jurando sese obstrinxerat, concessurum se illis quid quid postulassent, cùm ad Imperium, quod ariolando ei fuerant vaticinati, provectus esset; sacras Imagines persequi cæpit, ad quas penitùs evertendas publicum posteà promulgavit Edictum, cui tùm in Oriente strenuè intercessit Sanctus *Germanus* Patriarcha Constantinopolitanus, tùm in Occidente Gregorius II. Summus Pontifex, qui perfidum illum Imperatorem ab hac impietate litteris ad eum datis avocare conatus est, sed frustrà; Barbarus quippè ille Imperator nomine & moribus *Leo* ergà Ecclesiam furore percitus à nefario proposito semel in animo infixo sacrorum Templorum Imagines destruendi divelli nequaquàm potuit. Immò in dies crudelior factus Venerabile Collegium *Studitarum* ejus impietatem aversantium, unà cum instructissima Bibliotheca injectis flammis concremavit. Dein, S. Germanum Constantinopolitanum Episcopum, qui ejus de abolendis Imaginibus decreto subscribere renuebat, Sede expulit, & in ejus locum subrogavit *Anastasium* fatalem Imperatoris in hac disseminan-

da Iconoclaſtarum hæreſi adminiſtrum, ſicut teſtatur jam citatus *Stephanus* in Vita Stephani junioris his verbis, quæ hic integra recenſere operæ pretium eſt: *His auditis*, nempè quæ de Venerandis Imaginibus dicebat S. Germanus, *improbus Imperator, more Leonis, cujus nomen ferebat, frendens, Satrapas enſibus armatos in Patriarchicam domum miſit, quibus præcepit, ut cum pugnis & conviciis Sanctum Virum indè deturbarent. Eo autem ejecto, & Monaſticæ vitæ participe facto, videre erat univerſam Civitatem melliflua Patris doctrina orbatam, fletum & ejulatum non parvum edere, itá ut dies illa, non dies, ſed tenebræ, & fletus ſuper fletum, & væ ſuper væ eſſet, ut loquitur Propheta. Jiſdem miſeris diebus impius Anaſtaſius impietatis manu Pontificatum occupavit vi militum, non ſuffragio divinæ pietatis, qui quidem omnia ad Eccleſiam pertinentia Imperatoris ædibus tradidit. Tùm Tyrannus libera poteſtate prodendæ hæreſis accepta, illicò Sanctam & Dominicam Chriſti Dei noſtri imaginem, quæ ſuper Imperatoria atria collocata ob effigiem Sancta Ænea dicebatur, dejicere & igni tradi tentavit. Quod quidem peregit. Interim verò dùm tollebatur, divino zelo roboratæ honorabiles mulieres fortitèr irruerunt, arreptaque ſcala, Spatharium, qui imaginem amovebat, in terram projecerunt, diſtractumque morti tradiderunt. Poſt hæc ad Patriarchicam domum ſtatim properantes, impium Anaſtaſium lapidibus petunt, ajentes*: impiiſſimum Caput, & veritatis hoſtis, ergò ne, idcircò Sacerdotium invaſiſti, ut ſancta & ſacra anathemata, ſivè donaria evertantur. *Hanc de ſe victoriam non ferens prophanus, à conſpectu piarum mulierum aufugit, & ad tyrannum confugiens, ei author fuit, ut ſanctas illas mulieres*

ferro interimeret. Quod quidem factum est, illaque pro Christi imagine inito certamine, victoriæ præmium ab ipso Christo receperunt, cum omnibus Sanctis victricibus in Regno Cælorum lætantes. Hactenùs Stephanus Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus in Vita Stephani junioris, quæ græcè ac latinè publicata est tomo 1. Analectorum Græcorum à *Jacobo Loppino* Monacho Benedictino. Sed in Germanum Sanctissimum Antistitem,& in pias mulieres, quæ ab ejus impietate abhorrebant, atrocitèr sæviisse non contentus *Leo* Imperator, furere adhùc cæpit adversùs Gregorium II. Summum Pontificem, cujus vitæ non solùm per suos Ministros sæpiùs insidiatus est, sed etiam in odium vindicatarum à Summo illo Pontifice imaginum, patrimonia Ecclesiæ Romanæ in Calabria, & Sicilia in Fiscum redegit,& Diœceses Illyricianas, Calabriam, & Siciliam, reliquasque Provincias usque Thraciam à Romano Pontificatu distraxit; de qua summa tyrannide & injustitia conqueruntur jure optimo Summi Pontifices Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum, & Nicolaus I. in Epistola ad *Michaëlem* Imperatorem, in qua earumdem Provinciarum, quas Ecclesiæ Romanæ tam injustè *Leo* Imperator abstulerat, restitutionem postulat. Tot malis, quæ scelestus ille Imperator *Leo* Sedi Apostolicæ intulerat, deterritus tamen non est Gregorius II. qui tùm temporis universæ Ecclesiæ clavum felicitèr regebat, sed in defensione avitæ fidei sibi semper constans, postquam *Leonem* ab hac impietate consiliis, ac litteris suis abducere haud potuisset, Concilium coëgit Romæ, in quo tam illum, quàm alios eadem hæresi infectos diris Christiano ritu devovit, ut narrant

rant Adrianus I. in Epistola ad Carolum Magnum, *Cedrenus*, & *Zonaras* Scriptores Græci. Idem præstitit Gregorius III. decessori suo virtutibus & pietatis zelo par. Is quippè Summus Pontifex, postquam per litteras & legationes animum *Leonis* Imperatoris emollire, atque ad meliorem frugem revocare incassum tentasset, Romæ Concilium habuit trium suprà nonaginta Episcoporum, in quo *extorris ab Ecclesia declaratur, qui antiquæ consuetudinis, & Apostolicæ Ecclesiæ fidelem usum contemnens, adversùs venerationem sacrarum Imaginum depositor atque destructor, & prophanator vel blasphemus existit.* Defensoribus sacrarum Imaginum adjunxit sese Sanctus *Joannes Damascenus*, qui in Aula Caliphæ Saracenorum dignitate & gratiâ eminens & Damasci Præfectus fidem adversùs nascentem Iconoclastarum hæresim impigro labore propugnavit, missis in Provincias Imperii Epistolis & Orationibus egregiis de Sanctarum Imaginum cultu. Quod ubi *Leoni Isauro* Imperatori innotuisset, eum malis artibus perdere in animum suum induxit, nactusque ejus manu scriptam Epistolam, aliam per Notarios peritos caracteribus persimilem exarari jussit, ut proditoria Epistola ejus manu scripta videretur. Hanc suppositititiam & proditoriam Epistolam misit Imperator *Leo* ad Calipham Saracenorum, qui actutùm Sancto Damasceno jussit truncari manum, quæ tamen die sequenti à Beata Virgine ei miraculosè reddita est. Quo insigni prodigio perculsus Saracenus Princeps eum pristinæ dignitati restituere voluit, quod Sanctus Damascenus recusavit, & ab eo, ægrè licèt, facultatem obtinuit secedendi in Monasterium. Hæc constant ex Vita eius-

ejusdem Sancti Damasceni scripta à *Joanne* Patriarcha Hierosolymitano, quam græcè & latinè exhibet doctissimus noster *Michaël Lequien* in fronte primi tomi recentis Editionis, quam adornavit Operum S. Damasceni. Sed de Constantia S. *Joannis* Damasceni in vindicando Sanctarum Imaginum cultu, & de Operibus ab eo lucubratis opportunior differendi sese dabit occasio in Colloquio quinto, ubi de Viris illustribus, qui sæculis Ecclesiæ septimo & octavo floruerunt sermonem instituemus.

D. Resipuitne tandem *Leo* Imperator ab impietate sua?

M. Leoni Isauro Imperatori Sanctarum Imaginum eversori frustrà obstitit S. *Germanus* Constantinopolitanus, nec furentem hominem Gregorii Secundi, tertiiue admonitio, dirarùmque imprecatio à proposito revocare unquàm potuerunt. In sua ergò impietate mortuus est *Leo* Imperator, ac filium reliquit *Constantinum*, dictum *Copronymum*, qui paternæ impietatis non minùs quàm Imperii hæres coëgit anno DCCLIV. trecentorum triginta & octo suæ farinæ Episcoporum Conciliabulum, in quo Imaginum cultum damnari curavit, persecutionem gravem in Catholicos excitavit, & maximè in Monachos, quos *Idolorum cultores* per contemptum appellitabat, Monasteria omnia militibus Iconomachis tradidit, Ordinem Monasticum penitùs extinguere sategit, Præfectos Iconomachos selegit Catholicis infensissimos, Sanctas Imagines disiecit, abolevitque, promiscuè in omnes viros sanctos ac Deo dicatos crudelissimè sæviit eo solo nomine, quod Iconoclastarum Hæresim detestarentur. Verùm, hic scelestus Imperator, verbo Christia-

ſtianus, ſed re Judæus, Manichæus, & Neſtorianus divinam vltionem in morte expertus fætidam animam expuit, eique ſucceſſit *Leo* hujus nominis IV. ejus filius, qui paulò minùs in ſacras Imagines debachatus eſt, & à Catholicorum perſecutione aliquamdiù abſtinuit; Hæreſis tamen nihilominùs dominata eſt, nec Imagines in templis reſtitui permiſit, immò, poſtquàm in pulvinari *Irenes* Imperatricis uxoris ſuæ duas Imagines reperiſſet, furorem ſuum prodidit adversùs Imaginum Cultores, quorum multos è medio ſuſtulit. At Leone IV. Imperatore demortuo, cùm ſumma rerum eſſet penès *Irenem* ejuſque filium *Conſtantinum*, cùmque Sedem Conſtantinopolitanam occuparet Patriarcha *Taraſius*, vir pietate non minùs quàm eruditione conſpicuus, habita eſt Synodus ſeptima Generalis, quæ Conſtantinopoli primùm incepta, Dein Nicæ̨ celebrata fuit anno DCCLXXXVII. in qua Synodo proſcripta eſt Iconoclaſtarum Hæreſis, & decretum fuit, ſacras Imagines eſſe colendas, atque anathemate perculſi ſunt ii omnes, qui ſacras Imagines frangerent. De hac Synodo Generali, uti & de aliis Conciliis, quæ tùm Romæ, tùm in Galliis octavo Eccleſiæ ſæculo pro cultu Sanctarum Imaginum habita ſunt, fusè diſſeremus in ſequenti Colloquio. Hìc tantùm duo breviter obſervaſſe ſufficiat, primò, hanc Iconoclaſtarum Hæreſim, quæ in ſeptima Synodo generali, quæ dicitur *Nicæna ſecunda*, fuit confixa, nono Eccleſiæ ſæculo inſtar hydræ ſuis redivivam cladibus ſub Imperatoribus *Leone Armeno*, *Michaële Balbo*, & *Theophilo* graves iterùm turbas & perſecutiones in Catholicos excitaſſe, ſicut datâ operâ commonſtrabimus in noſtris Col-

Colloquiis in Historiam noni Ecclesiæ sæculi. Præterea, observare debes, eamdem Iconomachorum impietatem secutis etiam temporibus revixisse, puta in *Joanne Vviclefo*, qui in Concilio Constantiensi sess.xv. fuit damnatus; ac post modùm, sæculo decimo sexto in *Luthero*, & *Calvino*, eorumque sequacibus, quos inter famosus fuit unus è Calvinianæ sectæ Pseudò Ministris, *Dallaus* videlicèt, qui librum natalitijs tenebris damnandum edidit, quem solidè confutavit noster *Natalis Alexander* sæculo Hist. Eccl. octavo, Dissertatione sextâ, ubi usum, cultumque Imaginum Christi ac Sanctorum non solùm cum lege Dei non pugnare, sed Religioni consentaneum esse, & fidelium excitandæ pietati perutilem omni argumentorum genere demonstrat.

D. Fuitne perantiquus in Ecclesia Sanctarum Imaginum usus?

M. Observat doctissimus *Petavius* lib. xv. Theologicorum Dogmatum de Incarnatione capite decimo tertio, Imagines ex eorum per se genere esse, quæ juris positivi, vel disciplinæ dicuntur. Hinc est, quod primis ab ortu Christianæ Religionis temporibus, cùm adhùc in eam gentilis grassaretur furor, & in hominum mentibus hæreret Idolorum superstitio, non tam frequens esset Sanctarum Imaginum usus. Ex quo nata est illa Gentilium Christianis facta exprobratio, quæ apud *Minucium Felicem* his verbis exprimitur: *Cur nullas aras habent* (Christiani) *templa nulla, nulla nota simulachra?* idem etiam Christianis crimini vertebat *Celsus* Ethnicus apud Origenem lib.8. *posthac*, inquit Origenes, *Celsus ait, nos Ararum, Statuarum, Templorumque dedicationes fugere*. Idem testatur *Arnobius* libro

libro sexto contrà Gentiles. Quod certè Christianis Ethnici obiicere haud potuissent, si in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis frequens fuisset apud Christianos Imaginum usus. Errant tamen Hæretici, dùm infrunito ore asserunt, nullum penitùs in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis fuisse Imaginum usum. *Theodorus* si quidem lector lib.1. Historiæ memorat, *Eudociam* ab Urbe Hierosolymitana misisse ad *Pulcheriam* Imaginem Matris Christi Domini, quam S. Lucas Euangelista depinxisse ferebatur. *Eusebius* etiam Cæsariensis de statua Christi per Syrophænissam, ut fama erat, confectâ agens cap.18. lib.7. Hist. Eccles. ait, non mirum esse, si Gentiles à Salvatore nostro beneficiis affecti hæc præstiterint, *cùm Petri, & Pauli, Christique ipsius pictas Imagines ad nostram usque memoriam servatas in tabulis viderimus*. Fuit igitur aliquis in tribus prioribus Ecclesiæ sæculis Imaginum usus, quamvis non ità frequens, quia id ætatis, vigente adhùc multis in locis Idololatriâ, consultiùs visum est Ecclesiarum Pastoribus ab Imaginum usu temperare, quàm, eo admisso, occasionem dare colendi imagines cum Gentilium scandalo & offensione. At in quarto Ecclesiæ sæculo, cùm jam nullum subesset Idololatriæ periculum, frequentior fuit Imaginum usus, etsi alibi citiùs, alibi tardiùs introductus fuerit, proùt Nationum captus & indoles erat, & qui illis præerant, expedire judicabant. Sequentibus deindè sæculis, postquàm plenâ adeptâ libertate lacertos quodammodò suos explicare cæpit Ecclesia, in omnibus locis ad magis fidelium promovendam pietatem Imagines palàm haberi cæptę, atque in Templis & Oratoriis propositæ sunt,

ſunt, quæ tamen antehàc in omnibus Ecclesiis promiſcuè, & frequentèr non adhibebantur, ſed tantùm in quibusdam Eccleſiis jam uſu eſſent receptæ atque approbatæ.

D. Uſus Statuarum, ſeù Figurarum extantium, qui nunc toto Orbe Chriſtiano percrebuit, fuitne in omnibus Eccleſiis æquè antiquus, ac uſus picturarum?

M. Non fuit in Eccleſia perindè antiquus uſus Statuarum, ac Picturarum. Septima quippè Synodus generalis, ſeù Nicæna ſecunda, in ea, quam condidit, fidei confeſſione, meminit tantùm picturarum, & admittit dumtaxàt in Religionis uſum ſolas coloribus depictas tabulas, non verò Statuas, ſeù Figuras extantes. Crediderim ipſe, ideò tardiùs Statuas à Chriſtianis fuiſſe uſurpatas, quòd de Statuis, ſeù Figuris extantibus intelligi potiſſimùm debeat ea Dei lex, quâ vetitum fuit omne ſculptile, & quòd etiam ea, quæ ſuper Imaginum uſu ſcripſerunt antiqui Patres in concertationibus cum Ethnicis, cadant præſertim in Statuas. Sed poſt ſeptimam Synodum generalem ſenſim ſine ſenſu venerationi fidelium expoſitæ ſunt Statuæ, maximè, cùm nullum ampliùs ſuboriri poſſet Idololatriæ periculum, & fideles de cultu, quem Imaginibus, & Statuis exhibere debebant, ſatis ſuperque à Paſtoribus eſſent edocti.

D. Eſtne licitum depingere Deum, & Angelos, qui puri ſunt ſpiritus?

M. Multi antiqui Patres uſum Imaginum Dei expedire negarunt. Hinc S. Auguſtinus lib. *de fide & ſymbolo* cap. 7. ait, *nefas eſſe Chriſtiano ſimulachrum Deo collocare in Templo*. Alii tamen Sancti Patres, & omnes

omnes modò Theologi existimant, Deum depingi posse, quia jam frequens & ab antiquissimo tempore receptissimus in Ecclesia ubique viget usus pingendi tres Sanctissimæ Trinitatis personas, *Patrem* videlicèt sub effigie senis; *Filium* sub specie hominis, cujus naturam in Incarnatione assumpsit; & *Spiritum Sanctum* sub figura Columbæ, in qua, dùm baptizaretur Christus Dominus, sese oculis hominum objecit. Quam consuetudinem Sanctissimæ Triadis depingendi personas consecravit Concilium Tridentinum sess. 25. cùm in suo decreto supponat, Deum depingi solere. Quantùm attinet ad Angelos, dubium non est, quin possint depingi, non quod sint corporei, ut perperàm visum est quibusdam vetustis Scriptoribus, sed quia sese sub figura humana, teste Scripturâ Sacrâ, identidèm conspiciendos exhibuerunt. Ità definitum est in septima Synodo generali; immò, testatur S. Gregorius Nazianzenus Oratione vicesimâ tertiâ jam usitatum fuisse quarto Ecclesiæ sæculo morem pingendi Angelos cum forma corporea sub candidis vestibus.

D. Legebam nuperrimè in quodam libro gallicè edito, non nullas Ecclesias, præsertim Gallicanam, diù multùmque restitisse definitioni de cultu Sanctarum Imaginum factæ in septima Synodo generali. Id an verùm sit, & quo pacto acciderit, rogo te ut paucis exponere non graveris.

M. Cultum aliquem, seù venerationem Sanctis Imaginibus exhiberi posse nunquàm negarunt Galliarum Præsules, sed tantùm admittere renuerunt disciplinam, seù modum illius Imaginum cultus, quem sanxerat septima Synodus generalis, seù Nicæna secunda, tot signis exterioribus insignitum, putà

putà deosculationibus, thymiamatibus, incensis, luminaribus coràm accensis, adgeniculationibus, capitis inflexionibus &c. Hæc enim Imaginum cultus disciplina, seù iste Imagines colendi modus Gallis inusitatus planè & inauditus erat, solique Deo ritus hi externi honorarii apud eos tùm temporis impendi solebant. Cùm igitur Galliarum Antistites pertimescerent, ne cultus interior Deo exhibitus promiscuè cum cultu interiori Imaginibus delato confunderetur, & ne hæc Imaginibus exhibita honorificentiora signa imperitis saltem & rudibus errandi darent occasionem, huic modo colendi Imagines reclamarunt. At in ejusmodi altercatione quæstio minimè versabatur de ipso Imaginum cultu, sed tantùm de modo Imaginibus deferendi cultum, qui ad meram disciplinam pertinet. Quocircà, quantùm ad ipsum fidei dogma de cultu Imaginum Episcopi Gallicani cum Græcis non pugnabant, sed dumtaxàt cultum superstitiosum & incompetentem reformidabant, & in disciplina solùm, seù in modo colendi Imagines à Græcis dissentiebant. Verùm, ut ut sit de hac altercatione, quam occasione cultus Imaginum octavo & nono Ecclesiæ sæculis Galliarum Episcopi cum Græcis habuerunt, de qua in sequenti Colloquio plura, auxiliante Deo, dicemus, certissimum est, finem huic controversiæ tandèm impositum fuisse, totumque Orbem Christianum definitioni septimæ Synodi generalis subscripsisse, & diù quidem antequam in piam illam & laudabilem de cultu Imaginum praxim insurgerent redivivi Iconomachi, Calvinistæ scilicèt & Lutherani, quorum impietatem meritò confixit Synodus Tridentina sessione vigesimâ quin-

tâ his verbis: *Imagines porrò Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in Templis præsertim habendas & retinendas, eisque debitum honorem & venerationem impertiendam: non quòd credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus propter quam sint colendæ, vel quòd ab iis sit aliquid petendum, vel quòd fiducia in Imaginibus sit figenda, velut olim fiebat à gentibus, quæ in Idolis spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ repræsentant, ità ut per Imagines, quas osculamur, & coràm quibus caput aperimus, procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur: id quod Conciliorum, præsertim vero secundæ Nicænæ decretis contrà Imaginum oppugnatores est sancitum. Illud verò diligentèr doceant Episcopi, per Historias Mysteriorum nostræ Redemptionis, picturis, vel aliis similitudinibus expressas erudiri & confirmari populum in articulis fidei commemorandis & assiduè recolendis; cùm verò ex omnibus sacris Imaginibus magnum fructum percipi, non solùm quia admonetur populus beneficiorum & munerum, quæ à Christo sibi collata sunt, sed etiam quia Dei per Sanctos miracula & salutaria exempla oculis fidelium subjiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem vitam, moresque suos componant, excitentque ad adorandum & ad diligendum Deum & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, Anathema sit. In has autem sanctas & salutares observationes si qui abusus irrepserint, eos prorsùs aboleri Sancta Synodus vehementèr cupit, ità ut nullæ falsi dogmatis imagines & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes statuantur.* Hoc, longiusculum licèt, Sacrosanctæ Synodi

nodi Tridentinæ Decretum hic consultò descripsi, quia in eo tota continetur Ecclesiæ super Sanctarum Imaginum cultu doctrina, & omnes damnantur abusus, qui in eum quoquo modo irrepere possunt.

D. De Iconoclastarum hæresi multa paucis complexus es, ac lubentissimè subscribo Concilii Tridentini Decreto, quod ad stabiliendum Sanctarum Imaginum cultum, & ad præcavendos quoscumque abusus, qui vel ex plebis ignorantia, vel ex Pastorum incuriâ in eum irrepere possunt, sapientissimè conditum est. Veniamus nunc ad alteram hæresim, quam octavo Ecclesiæ sæculo à *Felice* Vrgellitano Episcopo, & ab *Elipando* Toletano Antistite procusam fuisse, me anteà præmonuisti.

M. Circà annum DCCLXXX. *Elipandus*, qui Toletanæ Ecclesiæ in Hispania præerat, *Felicem* Episcopum *Vrgellæ*, quæ Civitas est in Pyrenæi Montis jugo sita, præceptorem quondam suum consuluit, quo pacto Christum agnosceret Dei filium, naturalem an adoptiuum? respondit *Felix*, Christum secundum naturam assumptam filium Dei esse non naturalem, sed adoptiuum, hoc est, Christum, quâ parte homo est, filium Dei esse adoptione, non naturâ. Undè, licèt unam personam in Christo confiteretur *Felix*, per consequentiam tamen quamdam recidebat in Hæresim Nestorii duas in Christo personas constituentis. Naturâ siquidem & adoptione unius Patris filius unus esse non potest, nisi gemina persona admittatur, quod erat Nestorii delirium. Hic fuit palmaris error, quem docuit *Felix*, editisque libris acritèr propugnavit, ut refert *Jonas* Aurelianensis Episcopus, idemque testantur *Etherius*,

& *Beatus* lib. 1. adversùs Elipandum. Hoc *Felicis* responsum ubi accepisset *Elipandus*, istud pestiferum dogma per Asturias, & Gallæciam disseminavit, *Felix* verò Septimaniam eodem errore infecit, sed Gallis, ac Germanis eum afflare frustrà conatus est, Carolo Magno Imperatore Antistites & Viros Galliarum eruditos ad novam hæresim oppugnandam excitante, atque auctoritate suâ Hæreticos comprimente, ut scribit jam citatus *Jonas* Aurelianensis initio lib. 1. *de cultu Imaginum* contrà Claudium Taurinensem. Id ubi rescivit *Hadrianus* hujus nominis primus Summus Pontifex, ad universos Hispaniarum Episcopos scripsit Epistolam, quæ est nonagesima septima Codicis Carolini, quâ eos monet, ut Elipandi Nestorianam in Christum Dominum blasphemiam, convocato Episcoporum cætu, quamprimùm coërcerent. Non destitit tamen Elipandus errorem, quem à *Felice* acceperat, publicare, multosque in suas partes adducere, inter quos fuerunt *Ascarius* Bracarensis Episcopus, & *Fidelis* Abbas, cui primò Elipandus suæ sectæ arcana revelavit, scriptâ ad eum Epistolâ anno Christi DCCLXXXV. ut docet *Beatus* Abbas initio libri primi adversùs *Elipandum*. Accessere etiam ad eamdem sectam Cordubenses nonnulli, ut liquet ex Elipando in Epistola ad *Felicem* nuper conversum, & ex Alcuino. In gliscentem hanc hæresim stylum acuerunt mox citati *Etherius* Uxamensis Episcopus, *Beatus* Abbas, nec non *Paulinus* Aquilejensis, sed in primis *Alcuinus*, qui contrà *Felicem* Urgellitanum septem edidit libros, & quatuor alios composuit adversùs *Elipandum* Toletanum. *Felix* Urgellitanus damnatus est Narbonæ primùm anno DCCLXXXVIII.
Dein

Dein Ratisponæ anno DCCXCII. tùm Francofurti ad Mænum anno DCCXCIV. mox sub *Hadriano* Summo Pontifice Romæ, ibidemque sub *Leone III.* anno DCCXCIX. adhæc, eodem anno in Synodo Urgellitana, ac demùm eodem itidem anno in Synodo Aquisgranensi confutatus convictusque est ab Alcuino. Post obitum tamen *Felicis*, qui in Synodo Aquisgranensi palinodiam decantasse, & ad saniorem mentem rediisse visus fuerat, & quem Lugduni in Galliis ex hac vita migrasse ex fama refert *Ado* in Chronico, invenit *Agobardus* Lugdunensis Archiepiscopus quemdam illius *Felicis* Dialogum, eoque perlecto, animadvertit *hominem diligentèr & fraudulentèr instaurasse, quantùm in se fuit, omnem pravitatem dogmatis sui, in quo dudùm fuerat detectus, & propter quem ab honore Episcopatus depositus.* Agobardi hoc de libello censuram *quidam ex fratribus indignè tulerunt*, arbitrati, eam non procedere ex *zelo fidei, sed invidentiæ*. Hinc est, quod tùm judicii sui æquitate, tùm fidei integritate ac religione impulsus, hanc *Felicis* Urgellitani *Schedulam*, ut vocat, seù *Dialogum*, impugnare aggressus est *Agobardus* in gratiam Simplicium, rudiumque Christianorum, *qui incautè admirantes vitam prædicti Felicis, probanda cuncta putabant, quæ dixisset; nescientes, quia non ex vita hominis metienda est fides, sed ex fide probanda est vita*. Opusculum hac de re suum *Agobardus* nuncupavit *Ludovico* Imperatori, & extat in Bibliothecis Patrum. Propter hanc fidei *Schedulam*, seù *Dialogum*, quem post obitum suum *Felix* Urgellitanus Episcopus reliquit, dubium est, an Hæresim reverà & sincero animo ejuraverit? Eum in errore suo mortuum fuisse ex fama refert

Ada in Chronico, ubi itá scribit: *anno Incarnationis Domini* DCCXCII. *Felix Urgellitanus Episcopus hæreticus deprehensus, adoptivum, non proprium Filium Dei Dominum nostrum Jesum Christum dogmatizans, qui ad præsentiam Adriani Pontificis Romani deductus hæresim verbis solummodò abdicavit. Synodus iterùm facta contrà supradictam hæresim in Francofurt, Legatis Sedis Apostolicæ præsidentibus Theophilacto & Stephano Episcopis; authoritate Sanctorum Patrum convictus & damnatus est iterùm Felix cum errore suo, perpetuoque exilio apud Lugdunum relegatus est, quem ferunt in eodem ipso suo errore mortuum.* Meliorem sortem nactus est *Elipandus* Toletanus Episcopus, ille siquidem, quamvis diù veritati restiterit, & errori suo mordicùs adhæserit, tandèm Alcuino, eum, ut ad gremium Ecclesiæ Catholicæ rediret, sedulò adhortanti cessit, & piè mortuus est, ut testatur *Tamagus* in Toletanorum Archiepiscoporum Catalogo.

D. Essetne modò hæreticus ille, qui, unicam in Christo Domino personam admittendo, diceret, eum esse filium Dei adoptiuum, supponendo adoptionem cadere non in personam, sed dumtaxàt in naturam humanam assumptam, ratione cujus Christo competat adoptio?

M. Nonnulli è Schola Theologi post *Durandum* lib.3. sent. dist.4. quæst.1. docent, Christum ratione naturæ humanæ dici posse filium adoptivum. Verùm, hæc sententia, pace illorum Theologorum dixerim, hæresi *Felicis*, & *Elipandi* haud parùm patrocinari videtur, quia nempè nemini privato Theologo licitum est pro nutu & arbitrio novas vocibus significationes affingere, alitèr nihil cer-

certum esset, nihil fixum in definitionibus Ecclesiæ, & aliundè in apertum discrimen vocaretur fides Catholica, cùm ex una parte certa omnibus tùm Jurisconsultis, tùm Theologis & fixa notio sit adoptionis, quæ sit assumptio personæ extraneæ; ex altera verò parte imminenti cum periculo fidei affirmaretur, Christum, ut hominem, esse filium Dei adoptivum, ex quo palàm sequeretur, non modò duos esse in Christo filios, sed & duas personas, reclamantibus ex adverso Scripturis, Sanctis Patribus, & Conciliorum decretis. Quocircà, cùm juxtà nativam hujus vocis *adoptionis* significationem, non in naturam, sed in personam cadat adoptio, duplicem personam in Christo admittere jure præsumeretur ille, qui eum diceret filium Dei adoptivum, tametsi profiteretur se id intelligere ratione naturæ humanę non ratione personę. Præterquàm quod falsò supponunt hi Theologi, naturam humanam Christi esse Verbo divino extraneam, ac subindè Christo adoptionem ratione naturæ humanæ competere posse. Falsò, inquam, id supponunt hi Theologi, natura si quidem humana in Christo respectu Verbi divini post factam semel unionem hypostaticam, quæ naturalis est & substantiva, non potest dici extranea, sed potiùs propria Verbo divino, ut potè quam, ut suam & propriam possidet Verbum, idque consentaneè ad mentem SS. Patrum, qui adversùs *Nestorium* dimicantes, ut ostenderent carnem, seù humanitatem non esse Verbo extraneam, & alienam, sed propriam, totis viribus allaborarunt. Apage ergò sententiam *Durandi*, & aliorum ei adstipulantium Theologorum, qui asserunt, Christum ratione naturæ humanæ esse filium adoptivum.

D. Suppetitne tibi aliquid aliud dicendum de Hæresibus, quæ octavo sæculo Ecclesiam exagitarunt?

M. Ne quid intactum relinquam, brevitèr hìc attexam errores *Adalberti* natione Galli, & *Clementis* genere Scoti, qui anno circitèr septingentesimo quadragesimo quarto turbas excitare, plebem Christianam ementitæ sanctimoniæ larvâ seducere, & S. Bonifacio Germaniæ Apostolo negotium facessere cæperunt. Horum hypocrisim, fanatismum, & deliria graphicè describit idem S. *Bonifacius* in Epistola, quam scripsit ad *Zachariam* Summum Pontificem, quæ inter Bonifacianas est centesima tricesima quinta. *Adalbertus* fuit damnatus in Synodo Suessionensi habitâ anno DCCXLIV. Rursùm, idem *Adalbertus*, & *Clemens* confixi sunt in Concilio secundo Germanico in Majoratu *Carolomanni* incerto loco celebrato anno DCCXLV. ut scribit *Othlonus* in Vita S. Bonifacii lib. 1. cap. 37. Postremò, ubi accepisset *Zacharias* Papa ea, quæ in Concilio Germanico contrà duos illos Hæreticos peracta fuerant, Synodum Romæ convocavit eodem anno DCCXLV. in quo in *Adalbertum*, & *Clementem* hanc tulit sententiam: *Aldebertus, cujus nobis Actus & nefaria commenta relecta sunt, quia se Apostolum censuit nominare, & capillos atque ungulas suas populis pro sanctuario exhibuit, seducens populum diversis erroribus, & quoniàm, sub obtentu Angelorum, in suo auxilio Demones invocavit, ab omni officio Sacerdotali deponatur, agens pœnitentiam pro commissis, & amplius populum minimè seducat. Sin autem in his erroribus perseveraverit, & populum ampliùs seduxerit, sit ei Anathema, & æterno Dei judicio condemnetur, omnis-*

omnisque, qui ei consenserit, vel ejus secutus fuerit doctrinam, aut adjunctus illi fuerit. Similitèr autem & Clemens, qui per suam stultitiam Sanctorum Patrum scripta respuit, vel omnia Synodalia Acta parvi pendit, inferens etiam Christianis Judaismum, dùm prædicat fratris defuncti uxorem posse in matrimonio jungi, insupèr & Dominum nostrum Jesum Christum descendentem ad Inferos, pios & impios simul indè abstraxisse; ab omni etiam Sacerdotali officio deponatur, & Anathematis vinculo obligetur, atque, nisi resipuerit, æterno Dei judicio condemnetur, vel etiam omnes, qui ejus sacrilegis consentiunt prædicationibus. Ex hac sententia, quam *Zacharias* Papa in *Adalbertum*, & *Clementem* in Synodo Romana tulit, patescunt errores, quibus duo illi Hæretici impliciti fuerunt, quosque rudi & imperitæ plebi instillare tentarunt. Sed de Hæresibus, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo prodierunt, hic plura non addam, acturus in proximo Colloquio de Conciliis, in quibus vel ejusmodi hæreses protritæ fuerunt, vel sancita est disciplina Ecclesiæ. Hoc erit igitur proximi nostri Colloquii argumentum, quod ad notitiam Historiæ Ecclesiasticæ omninò necessarium est.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis cùm Generalibus, tùm Nationalibus, quæ sæculis septimo, & octavo sive ad proterendas Hæreses, sive ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam variis in locis fuerunt celebrata.

D. CUm inter Concilia, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo indicta fuerunt, alia sint Generalia, alia Nationalia; quædam ad extirpandas Hæreses, quædam verò ad collapsam Ecclesiæ disciplinam instaurandam convocata; præstat ut incipiamus ab illis Conciliis, in quibus confixæ sunt Hæreses, & deindè progrediamur ad Concilia, in quibus sancita est Ecclesiæ disciplina. Cedo itaque in primis Concilia, in quibus damnata est Monothelitarum Hæresis quæ septimo Ecclesiæ sæculo multorum pervasit animos.

M. Sub *Joanne IV.* Romano Pontifice an. DCXL. habitum est Romæ Concilium, in quo damnata est Monothelitarum Hæresis, & proscripta itidèm *Ecthesis* Imperatoris *Heraclii*, sicut refert *Theophanes*, qui etiam testatur, in Africa in Provinciis Bizacena, Numidia, & Mauritania diversos paritèr convenisse Episcopos, qui alias Synodos celebrarunt, & Monothelitarum Hæresim confixerunt. Alterum Concilium anno DCXLVIII. Romæ convocavit *Theodorus* contrà *Paulum*, & Pyrrhum Episcopos Monothelitas, qui anathemate percussi sunt, & in

& in eos latæ sententiæ subscripsit *Theodorus* Papa calamo Christi Sanguine in Calice tincto, ut asserit *Theophanes*. Tertium Concilium, quod dicitur *Lateranense*, Romæ anno DCXLIX. die quintâ mensis Octobris coëgit *Sanctus Martinus* hujus nominis Primus Romanus Pontifex, ut *Typum* Imperatoris *Constantis* & Monothelitarum Hæresim damnaret. Hoc Lateranense Concilium absolutum fuit in Pervigilio Festi Omnium Sanctorum, eique interfuerunt centum & quinque Episcopi, inter quos erant *Maximus* Episcopus Aquilejensis, & *Deusdedit* Antistes Calaritanus. Constat hæc Synodus Lateranensis quinque Secretariis, seù Consultationibus totidem diebus confectis, condiditque viginti quinque Canones, in quibus damnatur Monothelitarum Hæresis, ejusque Auctores ac Sectatores anathemate configuntur, necnon *Ecthesis* Heraclii Imperatoris, & *Typus* Constantis Imperatoris proscribuntur. Prudenti tamen OEconomiâ ergà *Constantem* Imperatorem, qui *Typum* promulgaverat, se gessit *Sanctus Martinus* Papa. *Typum* namque sub *Constantis* Imperatoris nomine damnare noluit, nec anathemate eum ferire, ne indè Schisma fieret in Ecclesia, cujus paci & unitati consulere in votis habebat Sanctissimus ille Pontifex. Tanta autem fuit hujusce Concilii Lateranensis sub Sancto Martino I. congregatæ auctoritas, ut post quinque Synodos Generales in professionibus fidei à Pontificibus Romanis fieri solitis memoraretur, ut videre est in libro *Diurno Romanorum Pontificum* cap.2. tit. 9. Decreta istius Synodi Lateranensis S. *Martinus I.* publicavit per Epistolam Encyclicam ad omnes Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Abba-

bates, Monachos, & ad universos fideles directam. Hæc Monothelitarum Hæresis damnatio, & anathema *Typo* Constantis in Synodo Lateranensi dictum, iram hujus Imperatoris in Sanctum Pontificem *Martinum I.* vehementer accendit. Id enim ubi resciviſſet *Constans* Hæreticus Imperator, furore percitus ipsum à Constantiniana Basilica vi abductum in exilium ablegavit anno DCLIII. non verò, ut ait *Baronius*, anno DCL. Eo in exilio rerum omnium penuriâ, morbis, inediâ & ærumnis confectus ad Deum migravit Sanctiſſimus Pontifex, ſicut latiùs expoſuimus in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam ſeptimi Eccleſiæ ſæculi. Verùm, mortuo Imperatore *Constante*, filius ejus *Constantinus* dictus *Pogonatus*, optimus, & religioſiſſimus Princeps ad Solium Imperiale provectus eſt, qui, ſecundùm Deum, nihil antiquiùs habens, quàm ut pacem Eccleſiæ procuraret, litteras ad *Donum* Romanum Pontificem direxit, eumque invitavit ut convocaret Concilium generale, cui ipſe, vel ab eo miſſi legati præeſſent. Aſt, exempto rebus humanis *Dono* Pontifice Maximo, ad manus Agathonis ejus ſucceſſoris litteræ *Constantini* Imperatoris devenerunt, qui in tanto Eccleſiæ diſcrimine tàm juſtæ petitioni lubentiſſimè conceſſit, juſſitque ut, antè celebrationem Concilii generalis, variis in Regionibus Synodi celebrarentur, in quibus Monothelitarum Hæreſis profligata eſt, videlicèt in Synodo Mediolanenſi habitâ anno DCLXXIX. in Synodo Anglicana eodem anno indictâ, Præſide *Theodoro* Dorovernenſi Epiſcopo, & in Synodo Romana ab *Agathone* Summo Pontifice convocata, ut conſtat ex ejusdem Agathonis Papæ litteris ad *Constantinum Pogo-*

Pogonatum Imperatorem datis. His Synodis prostrata quidem est Monothelitarum Hæresis, quæ tandèm ultimo ictu confixa est à Synodo sexta OEcumenica, quæ est tertia Constantinopolitana, cujus Historiam hìc perstringere necesse est.

D. Quandonàm cæpta est Synodus ista Generalis, quot ei adfuerunt Episcopi, & qui illius Præsides?

M. Synodus sexta Generalis, quæ est Constantinopolitana tertia, cœpit Constantinopoli die VII. mensis Novembris anni sexcentesimi octogesimi in *Trullo*, ut legitur in prima Actione. Quid autem sit *Trullus*? latè explicat *Du-Cangius* in Constantinopoli Christiana lib. 3. parag. 32. & sequenti. Brevitèr hìc observasse sufficiat, *Trullum* nihil aliud esse, quàm Imperialis Palatii Secretarium in altum porrectum & supernè fornicatum, idest rotundum & concameratum. In eo itaque ædificio, quod Anastasius Bibliothecarius in Vita *Agathonis* Papæ *Basilicam*, & in Vita *Leonis II. Palatium* appellat, celebrata est Constantinopoli sexta Synodus generalis. De numero Episcoporum, qui huic sanctæ Synodo interfuerunt, non satis inter Scriptores convenit. Alii quippè cùm *Theophane* & *Cedreno* numerant, ducentos octoginta novem Episcopos. Alii centum sexaginta sex, à quo numerò non longè recedit *Photius*, qui in libello *de Synodis* recenset centum & septuaginta Episcopos. In tanta porrò opinionum discrepantia nihil certi de numero Episcoporum, qui sextæ Synodo generali interfuerunt, affirmare possumus. Hoc unum extrà omnem dubitationis aleam esse debet, scilicèt *Agathonem* Romanum Pontificem huic sextæ Synodo generali præ-

præfuisse per suos Legatos *Theodorum*, & *Georgium* Presbyteros, & *Joannem* Diaconum; deindè, omnes Episcopos, qui aderant, maximâ veneratione prosecutos fuisse Agathonem ut Vicarium Christi, Caput & Doctorem totius Ecclesiæ, eosque, secundùm ejus Epistolas ad Concilium directas, de dogmate fidei sententiam tulisse, ut liquidò constat ex Actis istius Synodi, ex Patrum Sermone Acclamatorio ad Imperatorem, & ex litteris Synodicis, quas Episcopi ad Agathonem Papam scripserunt. Huic sextæ Synodo generali interfuit etiam Imperator *Constantinus Pogonatus*, & honorificentiori loco sedit tanquàm Ecclesiæ & Concilii defensor, non tanquàm Judex Controversiarum fidei, quarum examen, aut Judicium ad laicalem quamcumque potestatem nullatenùs pertinere potest. Eâ de causâ *Constantinus* piissimus Imperator post omnes dumtaxàt Episcopos subscripsit his verbis: *Constantinus in Christo Deo Rex ac Imperator Romanorum legimus & consensimus*. At Legati Agathonis Papæ omnium primi subscripserunt; cæteri autem Episcopi hanc Formulam in suis subscriptionibus usurparunt: *N. Episcopus . . . . . . definiens subscripsi*. Ex quo facilè colligitur, *Constantinum* Imperatorem huic sextę Synodo interfuisse, aut subscripsisse, non ut Judicem Controversiarum fidei, sed tanquàm Concilii & Ecclesiæ defensorem.

D. Quid præcipuè actum est in sexta Synodo generali?

M. Octodecim Actiones, seu Sessiones habitæ sunt in sexta Synodo generali. Quinque priores Actiones habitæ sunt eodem anno, quo convocata est hæc Synodus, nimirùm anno sexcentesimo octogesi-

gesimo; tredecim verò aliæ anno sequenti, seu sexcentesimo octogesimo primo fuerunt celebratæ. In quinque prioribus Actionibus perlecta sunt Acta Conciliorum generalium Ephesini, Chalcedonensis, & secundi Concilii Constantinopolitani, quod est quintum generale. Lecta est etiam Epistola Agathonis Papæ, necnon Epistola Concilii Romæ contrà Monothelitas celebrati, quibus omnibus manifestò contrà *Macarium* Patriarcham Antiochenum insignem Monothelitam probatum est, non posse, citrà apertam Hæresim negari, duas in Christo esse voluntates & operationes. In sexta Actione, quæ habita est die XII. mensis Februarii anni DCLXXXI. data est Hæreticis facultas loca Sanctorum Patrum de unica Christi Domini voluntate & operatione in medium adducendi. Sed ea Sanctorum Patrum testimonia, quæ protulerunt Hæretici, truncata, & adulterata reperta sunt. In sexta Actione die XIII. Februarii ejusdem anni habitâ Legati Summi Pontificis laudarunt Sanctorum Patrum testimonia, quę disertè ostendunt duas in Christo esse voluntates & operationes. In reliquis undecim Actionibus non tantùm Monothelitarum error damnatus est, verùm etiam personæ, ac inter mortuos *Theodorus* Pharanitanus, *Cyrus* Alexandrinus Patriarcha, *Sergius*, *Pyrrhus*, *Paulus*, & *Petrus* Patriarchæ Constantinopolitani, Monothelitæ omnes. His additur *Honorius* hujus nominis Primus Pontifex Romanus, qui tamen propter Monothelitarum Hæresim non fuit damnatus, sed quod eam exorientem statim non compresisset, eique suo silentio plus æquo favisset, sicut in superiori Colloquio ostendimus. Inter vivos damnati sunt *Macarius* Patriar-

cha

cha Antiochenus Monothelitarum Antesignanus pessimus, *Stephanus* ejus discipulus, & *Polychronius* delirus senex ac miraculorum somniator, qui eò dementiæ prorupit, ut Patribus Synodi certò sponderet, mortuum hominem, universo adspectante populo, à se ad vitam revocatum iri statim atque cadaveris capiti scriptam fidei suæ (Monotheliticæ scilicèt) professionem admovisset. Adducitur itaque medium in Forum humanum cadaver, cui præstigiator *Polychronius* Chartulam, in qua scripta erat hæc propositio: *Qui non confitetur unam voluntatem, & unam Dei virilem operationem, non est Christianus*, ad caput, & ad pectus sæpiùs admovet, auribus etiam demortui nescio quid insusurrans. Sed surdo cecinit miser ille impostor, Cadaver enim exangue ac penitùs exanime, sicut antehàc remansit, nedùm se in pedes erexit. Sic impostor Polychronius sese omni populo hujus ludi spectatori deridendum propinavit, qui tamen inflexus & obstinatus, sicut Hæreticis solenne est, cùm ab hæresi revocari haud posset, Sacerdotio abdicatus est, & à Patribus Concilii anathemate percussus. Hanc infaustam Polychronii sortem imitari noluit *Georgius* Patriarcha Constantinopolitanus, licèt enim ipse antè celebrationem Concilii esset Monothelita, in eo tamen Hæresim suam abjuravit, & Catholicam fidem de duabus in Christo voluntatibus & operationibus palàm professus est, sicut testatur Venerabilis *Beda* in lib. *de sex mundi Ætatibus*. His celebratis octodecim Actionibus, & felicissimo exitu dirempto sexto Generali Concilio, Patres Synodicam relationem ad Agathonem Pontificem Maximum miserunt, confirmationem Concilii ab ipso

ipso postulantes, quam tamen *Agatho* Papa morte præventus dare non potuit, sed *Leo II.* ejus successor, post acceptam Epistolam, quam ad ipsum *Constantinus Pogonatus* Imperator pro confirmatione Concilii scripsit, prædictum Concilium sextum generale Apostolicâ auctoritate confirmavit, illudque cum aliis quinque universalibus Conciliis connumerari debere sanxit.

D. Perveneruntne usque ad nos sincera Acta sextæ Synodi generalis?

M. Cùm animadverteret Eminentissimus Annalium parens *Baronius*, *Honorium* Romanum Pontificem, à quo jure merito labem hæreseos abstergit, in Actis Concilii sexti generalis, qualia nunc habentur, anathemate implicatum reperiri, sibi, aliisque persuadere tentavit, ea ad nos sincera non pervenisse, sed fuisse interpolata artibus *Theodori* Constantinopolitani Episcopi, qui, cùm esset Monothelita, à Sede Constantinopolitana antè celebrationem sexti Concili generalis dejectus, & post modum in eodem Concilio cum cæteris Monothelitis proscriptus fuit. Sed statim post Concilium, cùm sedi suæ, emissâ Catholicæ Fidei professione, restitutus fuisset, pro eâ, quâ apud Imperatorem gratiâ pollebat, Acta Concilii sexti generalis corrupit, & suo proprio nomine ex iisdem expuncto, *Honorii* Papæ nomen substituit, atque ita Leoni II. Summo Pontifici, & cæteris aliis Patriarchis Acta sextæ Synodi generalis supposititia transmisit. Hæc est *Baronii* sententia, quæ viris eruditis nostræ ætatis minimè probatur. Acta siquidem sextæ Synodi, quæ nunc habentur, sincera esse, nec unquàm fuisse interpolata invictè ostendunt noster *Combefi-*

sius in Hiſtoria Monothelitarum Diſſertatione Apologeticâ pro Actis ſextæ Synodi, *Chriſtianus Lupus* in Diſſertatione de ſexta Synodo generali ad Actionem XVIII. Noſter *Natalis Alexander* in Diſſertatione ſecunda ſeptimi ſæculi, *Garnerius* in Appendice ad Notas capitis ſecundi Libri Diurni Romanorum Pontificum, *Antonius Pagius* in Critica Baronii, aliique doctiſſimi Scriptores, quibus in præſentia recenſendis ſuperſedeo.

D. Veneror, ut par eſt, Viros, quos laudaſti, apprimè eruditos, ſed ab opinione Baronii diſcedere mihi religio eſt, niſi perſpecta prius habuerim momenta, quibus ducuntur viri illi eruditi ad rejiciendam plauſibilem iſtam Baronii conjecturam, quæ ad purgandum *Honorium* Romanum Pontificem à Monothelitarum hæreſi, quæ ipſi affingitur, conferre plurimùm poteſt.

M. Hæc Baronii conjectura ideò viris eruditis arridere non potuit, quia nihil in ea obtruditur, quod non ſit incertum, vel falſum, vel incredibile. At enim primò, ſupponit *Baronius*, Theodorum Patriarcham Conſtantinopolitanum antè ſextam Synodum generalem fuiſſe Sede ſuâ ob Monothelitarum hæreſim ab Imperatore *Conſtantino Pogonato* dejectum. Sed hoc incertum omninò eſt, planèque ignoratur cauſa, ob quam *Theodorus* è Sede ſua Conſtantinopolitana pulſus fuerit. Si enim ob Monothelitarum hæreſim, ut cauſatur Baronius, Patriarchatu Conſtantinopolitano privatus fuiſſet, *Theodorus*, ut quid, amabo, Conſtantinus Imperator in ejus locum ſuffeciſſet *Georgium*, qui erat itidem Monothelita, quique, ut jàm obſervavimus, in ſexta dumtaxàt Synodo generali Or-

Orthodoxam fidem amplexus Monothelitarum hæresim ejuravit? Præterea, affirmat Baronius, *Theodorum*, statim post sextum Concilium generale suæ Sedi Constantinopolitanæ restitutum obliterasse suum nomen ex Actis illius Concilii, in quo tanquàm Hæreticus Monothelita proscriptus fuerat, & suo loco nomen *Honorii* Romani Pontificis fraudulentèr reposuisse. Id autem prorsùs abludit à vero, tùm quia de damnatione *Theodori* in Concilio sexto generali altum est apud Veteres, & apud etiam Anastasium Bibliothecarium silentium; tùm quia, si *Theodorus* fuisset in errore pertinax, atque in Concilio tanquàm Hæreticus Monothelita notatus, nunquàm profectò consensisset *Constantinus Pogonatus* Imperator egregius Fidei Catholicæ defensor, ut Sedi Constantinopolitanæ post Concilium restitueretur, sicut reverâ fuit restitutus. Cùm igitur *Theodorus* in sexta Synodo generali damnatus haud fuerit, abhorret ab omni veri specie, quod suum nomen è Catalogo Hæreticorum, qui hac in sexta Synodo confixi sunt, deleverit, ut Honorii Papæ nomen suum in locum intruderet. Nec minùs veritati Historiæ repugnat, quod ait idem Baronius, videlicèt *Theodorum* statim post celebrationem sexti Concilii generalis Sedi Constantinopolitanæ restitutum fuisse. Constat enim *Georgium*, qui in depositi Theodori locum subrogatus fuerat, tribus annis post celebratam sextam Synodum generalem adhùc superstitem vixisse, Sedemque Constantinopolitanam tenuisse, ut testatur *Theophanes* in Chronico. Quî igitur fieri potuit, ut *Theodorus* statim post celebrationem sexti Concilii generalis Sedi suæ Constantinopolitanæ fuerit restitutus?

Tertiò, incredibile penitùs esse asserunt Viri eruditi, *Theodorum* corrumpere potuisse Acta sextæ Synodi generalis, quia, etsi detur Baronio, Theodorum corrupisse Acta Concilii sexti generalis, quæ in Scriniis Ecclesiæ Constantinopolitanæ asservabantur, certè eadem adhibitâ fraude vitiare nequaquam potuit Acta ejusdem Concilii, quæ ad Sedes Patriarchales transmissa fuerunt. Constat siquidem ex Actione decima octava ejusdem Synodi, tradita fuisse quinque Sedibus Patriarchalibus Autographa definitionis fidei, quæ omnium Episcoporum, & Imperatoris subscriptione munita erant. Quis autem dicat, ejusmodi Acta sextæ Synodi ad quinque Sedes Patriarchales transmissa fuisse vitiata, & tamen de illo vitio nullum ex septuaginta quinque supra centum Episcopis, qui aderant Concilio, & quorum id scire maximè intererat, nullum etiam è Presbyterorum infinita multitudine reclamare, aut verbum aliquod hiscere aut mussitare ausum fuisse adversùs unum hominem (*Theodorum* videlicèt) famæ aliòqui deturpatæ, qui interpolatrice manu acta illa depravasset? Postremò, *Baronius*, & post eum nonnulli gestientes omnia, quæ *Honorium* Papam perstringunt abolere monumenta, non animadvertunt, quod, dùm Acta sextæ Synodi ideò depravata fuisse dicunt, quia in his *Honorius* Papa unà cum Monothelitis damnatus legitur, necesse est, si sibi constare velint, ut asserant, fuisse etiam deditâ operâ corrupta Acta Synodorum generalium septimæ, & octavæ, in quibus paritèr *Honorius* Papa damnatus & anathemate perculsus legitur. Necesse quoque est, ut dicant, Summos Pontifices Leonem II. & Hadria-

drianum II. Acta sextæ Synodi viciata, Sedi Apostolicæ injuriosa & plena calumniis in *Honorium* Papam ad se transmissa auctoritate suâ approbasse. Manifestum quippè est, *Leonem II.* in Epistola ad *Constantinum Pogonatum* Imperatorem, & in Epistola secunda ad Episcopos Hispaniæ accensere Honorium cæteris Monothelitarum Signiferis in sexta Synodo generali damnatis. Constat etiam, eumdem Summum Pontificem Acta Synodi sextæ, etiam quâ parte damnatur *Hinorius*, latinè reddita latinis legenda & recipienda exhibuisse, omnesque Galliarum, & Hispaniarum Præsules ea sibi exhibita recepisse. Mitto, brevitatis causâ, *Anastasium* Ecclesiæ Romanæ Bibliothecarium, qui Synodos suis temporibus habitas septimam, & octavam ex Græco in latinum transtulit, & Honorii Papæ damnationem, quam in Græcis Codicibus legerat, è sua versione latina non expunxit. Mitto etiam Collectores Canonum doctissimos *Ivonem*, *Anselmum*, *Deusdedit*, & *Gratianum*, in quorum mentem nunquàm venit Acta sextæ Synodi generalis fuisse interpolata. Quapropter, hi, qui cum *Baronio* pertendunt, Acta sextæ Synodi fuisse vitiata, quia in his *Honorius* damnatus reperitur, debent criminari Summos Pontifices, Concilia generalia, & illustres Scriptores, qui conceptis verbis asserunt, *Honorium* reverà fuisse damnatum in sexta Synodo generali, nec tamen de corruptione Actorum illius Synodi vel levitèr conqueruntur. Quod si hæc, utpotè omninò absurda, dicere non ausint Baronianæ sententiæ assertores, consequens est, ut fateantur, Acta sextæ Synodi generalis non fuisse vitiata, seque in abolenda Honorii Papæ damnatione, quæ in illis Actis legitur,

tur, immoderato affectu, studioque frustrà laborare. Plura videsis apud doctissimum nostrum *Combefisium* loco anteà laudato.

D. Persuadent quidem, fateor, gravissima ista, doctissimorum Scriptorum, quę adduxisti, momenta, at, pace illorum dixerim, Orthodoxiæ *Honorii* haud parùm officiunt. Si enim revocari in dubium ampliùs non possit, *Honorium* in sexta Synodo generali unà cum aliis Hęreticis Monothelitis proscriptum fuisse, & anathemate perculsum, quî poterit *Honorius* ab hęreseos labe vindicari, utpotè damnatus tanquàm Hæreticus ab OEcumenica Synodo, cujus judicium indeficiens esse, nullique errori obnoxium concors est omnium Catholicorum sententia. Hic est certè nodus gordius, quem nullo negotio secat *Baronius* docens, Acta sextæ Synodi generalis de industria fuisse vitiata, & *Honorium* in prædicta Synodo non fuisse damnatum. Quâ semel admissâ responsione, res planè confecta est, nullusque omninò de Honorii Orthodoxia dubitandi locus superesse potest.

M. Nodum istum gordium, ut vocas, non feliciter explicat, sed implicat magis hæc Baronii sententia, in qua, ut ostendunt viri eruditi, quos mox laudavi, nihil asseritur, quod non sit incertum, vel dubium, vel incredibile. Præterquamquòd, sic arguunt contrà conjecturam Baronii: Si in Actis sextæ Synodi generalis dumtaxàt legeremus, *Hononorium* fuisse damnatum, utcumque ad probandam *Honorii* Orthodoxiam inservire posset hæc, etsi falsa, conjectura *Baronii* asserentis, Acta sextæ Synodi fuisse corrupta, & Honorii damnationem Theodori Episcopi Constantinopolitani fraude fuisse in iis insertam. At cùm legamus etiam in Actis Concilio-

liorum generalium ſeptimi & octavi, Honorium fuiſſe tanquàm Hæreticum damnatum; cùm idem inſupèr teſtentur Summi Pontifices Leo II. & Hadrianus II. omneſque Scriptores Eccleſiaſtici, qui ea de re ſcripſerunt, nihil prorsùs ad promovendam Honorii cauſam juvare poteſt hæc Baronii conjectura, niſi fingamus, Acta Conciliorum Generalium ſeptimi & octavi fuiſſe ſimilitèr corrupta, & mox citatos Summos Pontifices, clariſſimosque Scriptores depravationem Actorum ſextæ Synodi malis Hæreticorum artibus factam ne tantillum quidem fuiſſe ſubodoratos. Credat hoc qui voluerit, nos verò tot laudatis teſtibus locupletiſſimis adhærentes, & ſubleſtæ Baronii conjecturæ veritatem hiſtoriæ præponentes, candidè fatemur, *Honorium* fuiſſe verè damnatum in ſexta Synodo Generali, non ut Hæreticum ſententiâ, ac electione pravâ, & obſtinatione, quæ tria ad propriè dictam Hæreſim neceſſaria eſſe fatentur omnes Theologi, ſed damnatum fuiſſe ceù Hæreticum communione, favore & patrocinio Hæreticis Monothelitis impenſo. Hoc eſt, ut clariùs dicam, *Honorius* in ſexto Concilio Generali damnatus eſt, non quòd unicam in Chriſto voluntatem & operationem docuiſſet, aut de ejus Orthodoxia dubitaretur, ſed ideò tantùm, quòd unicam in Chriſto voluntatem docentibus impenſiùs, quàm par fuiſſet, faverit, in his coërcendis & in ordinem redigendis negligens fuerit, Hæreſimque Monothelitanam latiùs diſſeminandi ſilentio ſuo, cauſæ fidei prorsùs noxio, opportunitatem eis ſuppeditaverit. Quamvis ergò Honorium à Monothelitarum hæreſi omninò alienum fuiſſe dicamus, eum nihiloſeciùs in ſexta Synodo generali juſtè damnatum fuiſſe cen-

ſemus, quia nimirùm naſcentis Monotheliſmi, Monothelitarumque fuit fautor. Eadem quippè culpâ alicujus erroris fautores, ac ipſimet Auctores tenentur, ut ait *Cœleſtinus* Papa ad Galliarum Epiſcopos ſic ſcribens: *Meritò namque nos cauſa reſpicit, ſi ſilentio faveamus errori*. Non alia, juxtà virorum peritorum ſententiam, expeditior ſuppetit via ad purgandum ex una parte Honorium Romanum Pontificem à Monothelitarum hæreſi, & ad tuendam ex alia parte veritatem hiſtoriæ, quâ certiſſimè conſtat, eumdem Honorium in ſexta Synodo generali fuiſſe damnatum.

Non me fugit, quoſdam eſſe Scriptores, qui, poſt *Bellarminum*, ut notam hæreſeos Monothelitarum ab Honorio Pontifice Maximo amoliantur, fatentur quidem, *Honorium* in ſexta Synodo damnatum fuiſſe tanquàm Hæreticum, ſed contendunt, Patres illius Synodi erraſſe in examine, & judicio, quod in cauſa Honorii tulerunt. Verùm, ut cordatè fatear, hic modus excuſandi *Honorium* meritò non placet, quia creditu admodùm difficile eſt, Patres non ſolum ſextæ Synodi, ſed & omnes Epiſcopos Conciliorum Generalium ſeptimi, & octavi, in quibus itidem *Honorium* damnatum legimus, erraſſe in ferendo de doctrina Honorii judicio. Ne igitur à Regia via recedere videar, concludo, *Honorium* Romanum Pontificem à Monothelitarum Hæreſi jure quidem optimo vindicari debere, eum tamen juſtâ de causâ à ſexta Synodo generali damnatum atque anathemate perculſum eſſe, non quòd in Monothelitarum impegiſſet Hæreſim, ſed quod eorum fautor eſſet, & in illis reprimendis negligentiæ reus: *Quia flammam Hæretici dogmatis,*

non

non ut decuit, auctoritate Apostolica incipientem extinxit, sed negligendo confovit, ut scribit *Leo II.* Summus Pontifex ad Hispaniæ Episcopos, seù, ut ait idem Papa ad Hispaniarum Regem: *Quia immaculatam Apostolicæ traditionis Regulam maculari permisit.*

D. De Synodis, in quibus jugulata ac confossa est Monothelitarum Hæresis, satis hactenùs disseruisti. Nunc recto ordine procedamus ad Concilia Nationalia, quæ sæculo septimo ad sanciendam & restaurandam Ecclesiæ disciplinam habita sunt, & in primis ordiamur ab his, quæ in Oriente fuerunt celebrata.

M. De Conciliis Provincialibus, seù Nationalibus, quæ septimo sæculo in Oriente pro bono Ecclesiæ regimine, ejusque disciplinæ instauratione celebrata sunt, nihil comperti habemus, quia eorum Acta ad nos usque non pervenerunt, exceptis tamen Actis & Canonibus Synodi Trullanæ, quæ dicitur *Quini-sexta*, quia cùm Synodi Generales quinta & sexta nullos pro Disciplina Ecclesiastica Canones edidissent, hanc Synodum Trullanam celebrarunt Episcopi Orientales, ut esset instar Appendicis & supplementi harumce duarum præcedentium Synodorum generalium, & hac de causa fuit *Quini-sexta* nuncupata. Hæc Synodus, quæ anno DCXLI. vel, ut alii volunt, DCXLII. Sub Sergio I. Romano Pontifice, & Justiniano II. Imperatore fuit convocata, appellatur à Baronio *Erratica*, quia à Sede Apostolica nunquàm fuit approbata. Quapropter oleum & operam perdidit *Guillelmus Cave*, dùm in *Historia sua literali, sæculo Monothelitico*, in odium Ecclesiæ Romanę frigidas ac nullius planè momenti rationes adducit, ut probet hanc Synodum Trullanam pro OEcu-

OEcumenica esse agnoscendam. In hac Synodo centum & duo Canones editi sunt, sicut testantur *Tharasius* Patriarcha Constantinopolitanus, septima Synodus generalis in confutatione Conciliabuli Iconoclastici, *Photius* in Nomocanone, & Auctor libelli Synodici. Ex illis centum & duobus Canonibus plures sunt optimi, jureque laudandi, utpotè antiquam disciplinam redolentes, & ad morum reformationem perutiles, ut ex illorum lectione tibi nullo negotio patebit. Sunt tamen inter illos Canones nonnulli, qui à Latina, seù Romana Ecclesia non fuerunt approbati, uti Canon II. quo octoginta quinque Apostolorum Canones & Constitutiones decernuntur admittendæ. Nec Canon XIII. quo Sanctissima Romanæ Ecclesiæ reprehenditur disciplina, quâ sacris Ministris usus conjugii interdicitur. Non est etiam approbatus Canon LV. quó jejunium Sabbati in Romana Ecclesia observari solitum damnatur. Non est quoque approbatus Canon LXVII. quo *abstinentia à sanguine & suffocato* Clericis sub pœna depositionis, Laicis verò sub pœna excommunicationis inhibetur. Hi, inquam, Canones ab Ecclesia Romana nunquàm recepti & approbati fuerunt. Similitèr, non est ex omni parte approbatus Canon LXXXII. quo prohibetur, ne Christus Salvator depingatur in imagine Agni, sed tantùm permittitur ut depingatur in imagine hominis, quâ demùm omnes sunt adimpletæ figuræ. Sed de his centum & duobus Synodi Trullanæ Canonibus, qui universam Ecclesiæ Orientalis complectuntur disciplinam, legendus est *Christianus Lupus* in Notis & Scholiis ad Canones Concilii Trullani, ubi de illis accuratissimè disserit.

D. Cùm

D. Cùm nullus dubitem, varia Concilia Provincialia, seù Nationalia, ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam septimo Ecclesiæ sæculo fuisse in Occidente convocata, optarem ut ea primò recenseres, quæ celebrata sunt in Ecclesia Gallicana, quæ, ut me jam præmonuisti, antiquæ disciplinæ conservandæ aut instaurandæ semper fuit studiosissimè intenta.

M. In Galliis septimo Ecclesiæ sæculo ad restaurationem disciplinæ quinque potissimùm celebrata sunt Concilia Nationalia, Parisiense nimirùm, Remense, Nannetense, Cabilonense, & Augustodunense, de quibus pauca hìc attingere sufficiet. Concilium Parisiense, quod, post obitum Baronii, cum eruditis Notis publicavit doctissimus *Sirmondus*, sub Clotario II. universam Francorum Monarchiam regente indictum est anno DCXV. Septuaginta novem Episcopos huic Concilio interfuisse legitur in veteri quadam collectione, quot in nullo præcedenti Galliarum Concilio adfuisse memorantur. Quò fit, ut Generalis Synodus appelletur in Concilio Remensi Canone tertio. Supersunt adhùc illius Concilii Canones quindecim, etsi plures in eo conditos fuisse pateat ex ejusdem Clotarii Regis Edicto, quod ipsi subnectitur. Horumce Canonum Ecclesiæ disciplinam spectantium explicatio legenda est in Historia Ecclesiæ Parisiensis à *Carolo Du-Bois* in lucem emissâ. Legendus paritèr est *Carolus Cointius* Tomo secundo Annalium Ecclesiæ Francorum ad annum DCXV.

Concilium *Remense* habitum est anno DCXXIV. Sub *Sonnatio* Remensi Archiepiscopo cum aliis quadraginta, vel ampliùs, Galliarum Episcopis, *ubi etiam*

etiam Sanctus Arnulphus Metensium Præsul invenitur interfuisse, ait *Flodoardus* lib.2. cap.7. in hoc Concilio conditi sunt viginti quinque Canones,qui antiquam redolent Ecclesiæ disciplinam, & doctissimis Notis fuerunt illustrati à *Carolo Cointio* Tomo 2. Annalium Ecclesiæ Francorum.

Concilium *Nannetense* circà annum DCXL. coactum est, eique interfuerunt Galliarum Præsules tàm Austriæ, quàm Neustriæ & Burgundiæ. In eo de disciplina Ecclesiastica viginti conditi sunt Canones,de quibus legendi sunt *Flodoardus* lib.2.cap.7. & *Sirmondus* in Collectione, quam publici juris fecit, Conciliorum Galliæ.

Concilium *Cabilonense* sub Clodoveo II. regnante, ut in ejus Præfatione legitur, convocatum est octavo Kalendas Novembris anni circitèr DCLXII. in eo plurima ad mores spectantia, & ad disciplinam Ecclesiæ conservandam utilitèr sancita sunt. Extant hanc in rem Canones XX. cum Notis *Sirmondi*, & cum Epistola illius Concilii ad *Theodosium* Arelatensem Episcopum, qui tùm publicam pœnitentiam ob publica peccata agebat; quem *Baronius* corrupto exemplari usus *Theodorum* appellat. Subscripserunt huic Concilio undequinquaginta Episcopi, & ab Episcopis directi Abbates quinque cum uno Archidiacono. Canones illius Concilii Notis illustravit *Carolus Cointius* Tomo tertio Annalium Ecclesiæ Francorum ad an. DCXLIV. ad quem istius Concilii Epocham retulit. Hoc Concilium Cabilonense est ordine secundum, nàm anno DCIII. habitum est Concilium Cabilonense primum, in quo *Desiderius* Viennensis Episcopus, instigante *Brunechilde* Regina, depositus est, ut videre est apud *Caro-*

Carolum Cointium ad annum DCIII. Tomo secundo Annalium Ecclesiæ Francorum.

Concilium *Augustodunense* circà annum DCXLIII. (de tempore enim haud satis convenit) habitum est in Burgundia à *Leodegario* Augustodunensi Episcopo. Canones, qui in eo conditi fuerunt, magna ex parte deperditi sunt, aliquot tamen publicavit *Sirmondus*, ut videre est in Collectione Conciliorum Galliæ. *Carolus* etiam *Cointius* Tomo tertio Annal. Ecclesiæ Francorum ad annum DCXLIII. Canones illius Concilii, qui Monasticam præcipuè spectant disciplinam inseruit, Notisque suis dilucidavit. In uno ex Canonibus istius Concilii prima fit mentio Symboli fidei sub nomine Sancti *Athanasii*, quod sic incipit: *Quicumque vult salvus esse &c.* Sed nunc convenit inter omnes viros eruditos, hoc Symbolum Sancti Athanasii nomine inscriptum, non esse genuinum illius fœtum. Ex alio ejusdem Concilii Canone intelligimus, *Leodegarium* Augustodunensem Episcopum vehementèr optasse, ut in Cœnobiis suæ Diœceseos nulla Regula Monastica, præter *Benedictinam* vigeret.

D. Quot Concilia Nationalia pro reformatione morum, & Disciplinæ Ecclesiasticæ restauratione in Hispaniis septimo sæculo fuerunt celebrata?

M. Benè multa Concilia Nationalia septimo sæculo in Hispaniis habita sunt pro Disciplina Ecclesiastica, quæ vitio temporum collapsa erat, novis legibus adstringenda, quæ hîc ordine Chronologico, quantùm fieri poterit, tibi exhibebo. Primum Concilium, quod in Hispaniis septimo sæculo fuit convocatum, est *Hispalense* secundum, non solùm pro negotiis Ecclesiasticis, sed etiam contrà

Ace-

Acephalos negantes duas in Christo naturas in una Divina persona, tempore *Sisebuti* Hispaniarum Regis, sub *Isidoro* Metropolitano indictum. Illius Concilii Epocha magnis tenebris circumsepta est, quia in eo nullus temporis character exprimitur. Hinc alii illud habitum fuisse putant anno DCXVII. Alii anno DCXVIII. Alii anno DCXIX. Extant hujus Concilii Acta cum Capitulis de negotiis Ecclesiasticis, & adversùs Acephalorum Hæresim tredecim, *Garsiæ Loaisæ* Notis illustrata Concil.tom.v. & apud Cardinalem *d'Aguirre* tomo secundo Concil. Hispaniæ.

Sequuntur posteà quatuordecim Concilia Toleti in Hispania septimo Ecclesiæ sæculo habita. Octodecim enim numerantur Concilia Toletana. De tribus prioribus, quorum primum celebratum est anno CCCC. Alterum anno DXXXI. Tertium anno DLXXXIX. satis superque jam egimus in præcedentibus Colloquiis. Quatuordecim, quæ sequuntur Concilia Toletana, & quæ sæculo septimo habita sunt, hìc breviter referemus. Ultimum verò Concilium Toletanum, seù decimum octavum, recensebimus agendo de Conciliis Nationalibus, quæ octavo Ecclesiæ sæculo in Occidente congregata fuerunt. Concilium itaque Toletanum IV. convocatum est anno Domini sexcentesimo vicesimo quarto, *Sisenandi* Hispaniarum Regis anno tertio. Ei præfuit Sanctus *Isidorus* Hispalensis Episcopus, & interfuerunt septuaginta Episcopi, qui septuaginta quinque constituerunt Canones pro fide & disciplina utilissimos, qui leguntur cum Notis *Garsiæ Loaisæ* Concil. tom.v. & apud Cardinalem *d'Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum quintum indictum

dictum est sub *Chintila* Rege Hispaniarum anno DCXXXVI. Ei præfuit *Eugenius* Episcopus Toletanus, novemque de rebus Ecclesiasticis editi sunt Canones, qui extant cum Notis *Garsiæ Loaisæ* Concil. tom. V. & apud Cardinalem *d'Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum sextum habitum est anno DCXXXVIII. cui interfuere quinquaginta duo Episcopi, & in eo circà Ecclesiæ disciplinam novemdecim constituti sunt Canones, quos Notis illustrarunt *Garsias Loaisa* Concil. tomo V. & Cardinalis *d'Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum septimum circà an. DCXLVII. regnante in Hispaniis *Chintasuinto*, coäctum est ad consulendum Ecclesiasticæ disciplinæ & incolumitati Regni, præsertim adversùs Tyrannos & transfugas, qui posteà è Nationibus externis redeuntes Hispanias bellis & seditionibus perturbabant. Extant Acta, & sex disciplinæ Ecclesiasticæ Canones in hoc Concilio editi, quos *Loaisa*, & Cardinalis *d'Aguirre* Notis illustrarunt locis sæpiùs laudatis. Concilium Toletanum octavum peractum est sub *Reccesvinto* Hispaniarum Rege anno DCLIII. in eo non pauca constituta sunt ad fidem & disciplinam Ecclesiasticam spectantia. Extant etiamnùm Acta istius Concilii & Canones XIII. in quorum duodecimo agitur de Judæis, qui *Placitum* Regi Hispaniarum *Reccesvinto* obtulerunt, in quo fatentur, se olim Edicto Regis *Chintilæ* præcipienti, ut fidem Catholicam amplecterentur, non nisi in speciem paruisse, sed nunc reverà promittere se Christianæ Religionis exactam observationem absque exceptione ulla, & pœnam mortis statuere cuilibet suorum, qui contrà faceret. Legendi sunt *Garsias Loaisa*

tom. VI.

tom. VI. Concil. & Cardinalis *d'Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ, ubi tredecim illius Concilii Canones Notis illustrant. Concilium Toletanum nonum anno DCLV. à sexdecim Episcopis, Præside *Eugenio* Antistite Toletano, convocatum est, & in eo conditi sunt ad restaurandam disciplinam Ecclesiæ septemdecim Canones, qui extant cum Notis *Loaisæ* tom.VI. Concil. & apud Cardinalem *d'Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum decimum habitum est anno DCLVI. in eo editi sunt septem Canones, in quorum primo decernitur, ut Festum Annunciationis Beatæ Virginis celebretur die decimâ octavâ mensis Decembris, quia, ut inquiunt Patres, prior festivitas, quæ illigata est diei vigesimæ quintæ mensis Martii, interdùm ob dies quadragesimæ, interdùm etiam propter Festum Paschale condignè satis non poterat celebrari. Hinc etiamnùm in Ecclesia Toletana peragitur solemnitas Annunciationis Beatæ Virginis die XVIII. mensis Decembris, & appellatur *Expectatio partus*, atque in tota Hispania colitur ut festivus dies, sicut videre est apud *Garsiam Loaisam*, & Cardinalem *d'Aguirre* locis mox à me citatis. Concilium Toletanum undecimum congregatum est sub *Wamba* Hispaniarum Rege anno DCLXXV. in eo, post editam fidei confessionem, conditi sunt sexdecim de re Ecclesiastica Canones, quos *Loaisa*, & Cardinalis *d'Aguirre* Notis illustrarunt. Concilium Toletanum duodecimum indictum est anno I. *Ervigii* Hispaniarum Regis, seù anno Domini DCLXXXI. Huic præfuit Sanctus *Julianus* Archiepiscopus Toletanus, & in eo tredecim sanciti sunt Canones, quos referunt & explicant *Loaisa*, & Cardinalis *d'Aguirre*.

re. Concilium Toletanum decimum tertium habitum est sub eodem *Ervigio* Hispaniarum Rege anno DCLXXXIII. Ei præfuit Sanctus *Julianus*, & in eo duodecim ad mores & disciplinam saluberrimi confecti sunt Canones, quos sæpè laudati *Loaisa*, & Cardinalis *d'Aguirre* Notis elucidarunt. Concilium Toletanum decimum quartum sub eodem *Ervigio* Hispaniarum Rege anno DCLXXXIV. convocatum est, ut, juxtà Leonis II. Summi Pontificis litteras, sexta Synodus, in qua Monothelitarum Hæresis damnata fuerat, per totam Hispaniam, & Galliam Gothicam reciperetur, quod & factum est. Extant hanc in rem Canones istius Concilii duodecim cum Notis *Loaisæ* tom. VI. Concil. & apud Cardinalem *d'Aguirre* tom. II. Concil. Hispaniæ. Concilium Toletanum decimum quintum anno DCLXXXVIII. celebratum est ad explicandas quasdam propositiones ab Episcopis Hispaniæ prolatas, & Benedicto II. Romano Pontifici suspectas. Episcopi enim Hispaniæ de Divinis Personis loquentes dixerant: *Voluntas genuit voluntatem*, ac prætereà: *Sapientia genuit Sapientiam*. Affirmaverant etiam iidem Episcopi, *Tres in Christo Dei Filio esse substantias*. Cùm igitùr hæ propositiones Benedictum II. Pontificem Maximum offendissent, Hispaniæ Episcopi in hoc Concilio mentem suam uberiùs explicarunt, & quo modo sensu Catholico, & absque ullo errore ejusmodi propositiones à se ipsis assertæ fuissent, ostendunt. In fine hujus Concilii Patres de juramento Ervigio Regi Hispaniarum præstito in tutelam ejus filiorum agunt, ut videre est apud *Loaisam*, & Cardinalem *d'Aguirre*, qui Acta illius Concilii exhibent, Notisque illustrant. Concilium Toletanum

decimum sextum coactum est anno DCXCIII. in eo Episcopi *Sisbertum* Toletanum Antistitem, ob perjurium & seditionem adversùs Regem, gradu dejecerunt, & uberiùs explicarunt propositiones circà Divinas Personas in Concilio Toletano XV. discussas. Legi possunt Acta Synodalia, & tredecim Canones illius Concilii circà disciplinam Ecclesiasticam & reformationem morum apud *Loaisam*, & Cardinalem *d'Aguirre*. Concilium Toletanum decimum septimum sub *Egica* Hispaniarum Rege congregatum est anno DCXCIV. in quo, post firmatam sanctæ fidei Regulam, editi sunt Canones octo, quos *Loaisa*, & Cardinalis *d'Aguirre* Notis explanarunt.

D. Hæc sunt igitur omnia Concilia Nationalia, quæ septimo sæculo in rem disciplinæ Ecclesiasticæ fuerunt celebrata?

M. His Conciliis Nationalibus, quæ hactenùs recensuimus, & in quibus sancita & instaurata est Ecclesiæ disciplina, alia quædam addi possunt, quæ hîc indicasse abundè sufficiet. In Lusitania *Emeritense* Concilium anno DCLXI. habitum est, extantque symbolum, & viginti tres Canones in eo conditi, Notisque illustrati à *Garsia Loaisa* tomo VI. Concil. & à Cardinali *d'Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. In Anglia anno DCLXXIII. celebratum est Concilium *Herefordiense*, Præside *Theodoro* Cantuariensi Episcopo, & in eo decem de Ecclesiæ disciplina sancita sunt capita, de quibus legi potest Venerabilis *Beda* lib. IV. Hist. Eccl. Anglorum cap. V. In Lusitania anno DCLXXV. convocatum est Concilium *Bracarense* IV. in quo de fide & disciplina novem editi sunt Canones, qui extant cum Notis

Loai-

Loaisa tomo VI. Concil. & Card. *d'Aguirre* tomo II. Concil. Hispaniæ. Denique, in Hispania Concilium *Cæsaraugustanum* sub *Egica* Rege peractum est anno DCXCI. in eo quinque de disciplina Ecclesiastica editæ sunt leges, quæ Notis illustratæ legi possunt apud *Loaisam*, & Cardinalem *d'Aguirre* locis mox laudatis. Habes nunc reducta in Compendium omnia Concilia Nationalia, quæ septimo sæculo in Occidente fuerunt celebrata, & in quibus sancita est Ecclesiæ disciplina. Progrediamur modò ad Concilia, quæ tàm in Oriente, quàm in Occidente octavo sæculo fuerunt celebrata.

D. In præcedenti Colloquio Historiam describendo Iconoclastarum Hæresis, quæ octavo sæculo Ecclesiam plurimùm infestavit, memini, te levitèr mentionem fecisse septimæ Synodi, quæ dicitur *Nicæna secunda*, in qua prædicta illa Hæresis confixa est. Nunc, ut plenam istius Synodi notitiam assequi possim, singula, quæ ad illam spectant, capita investigandi incessit animum cupido, & in primis scire velim, à quo convocata sit hæc Synodus septima generalis, quisve ei præfuerit?

M. Mortuo *Paulo* Episcopo Constantinopolitano, *Tarasius* vir apprimè Catholicus in ejus locum suffectus est anno DCLXXXV. qui tamen hanc dignitatem admittere noluit, nisi postquam Imperatores, *Constantinus* videlicèt adhùc puer, & *Irene* ejus Mater Concilii OEcumenici convocationem promisissent. Quapropter Imperatores, ut promissis starent, scripserunt ad *Hadrianum* Papam litteras, ad eumque miserunt *Constantinum* Episcopum Leontinum in Sicilia, & *Dorotheum* Episcopum Neopolitanum in Campania, rogaruntque, ut Concilium

generale convocaret, & illud suâ cohonestaret præsentiâ, vel, si venire haud posset, mitteret legatos, qui locum ipsius in eo tenerent. *Tarasius* etiam Patriarcha Constantinopolitanus litteras ad Hadrianum Summum Pontificem per *Leonem* Presbyterum suum direxit. Quibus acceptis litteris, *Hadrianus* Imperatores impensè laudavit, ad eos scripsit Epistolam, quæ extat Actione 2. septimæ Synodi generalis, misitque legatos suos *Petrum* scilicèt Archipresbyterum Ecclesiæ Sancti Petri, & *Petrum* S. *Sabæ* Abbatem, ut Synodo generali ejus nomine præessent. Patriarchæ Orientis, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus jugo Saracenorum id temporis oppressi Synodo septimæ generali interesse quidem non potuerunt, miserunt tamen legatos, qui trium Patriarchalium Sedium nomine ei adessent, & Ecclesiarum Ægypti, Orientis, & Palæstinæ fidem, atque antiquam de Sanctarum Imaginum cultu traditionem testarentur. *Politianus* Patriarcha Alexandrinus Legatum suum misit *Thomam* Monachum & Presbyterum, *Theodoretus* verò Patriarcha Antiochenus, & *Elias* Patriarcha Hierosolymitanus *Joannem* Monachum Presbyterum & Syncellum eâ legatione ornaverunt. Rebus sic constitutis, septima Synodus generalis, quam ad petitionem *Constantini* Imperatoris, & *Irenes* ejus Matris *Hadrianus* Romanus Pontifex indixerat, cœpta est Constantinopoli die decimâ septimâ mensis Augusti anni DCLXXXVI. sed Prætoriani milites Iconoclastarum hæresi infecti, tumultuantes nudatis gladiis impetum in Patriarcham, & in alios Episcopos fecerunt; quibus retundendis cùm pares non essent Imperatores, consultiùs visum est cedere tempori,

& in

& in annum sequentem Synodi celebrationem rejicere. Finxerunt itaque Imperatores exercitum adversùs Saracenos mittere, in quo milites illi Prætoriani, qui celebrationi Concilii intercesserant, profecti, & ab exercitu circumventi, armisque spoliati, in suas Provincias ac domos se se recipere jussi sunt. Alio demùm parato exercitu, & delectis aliis fidissimis Ducibus, miserunt Imperatores anno DCLXXXVII. per omnes Imperii Regiones Legatos, qui universos Episcopos *Nicæam* Bythiniæ Urbem ad Synodum invitarent. Nicæam itaque convenerunt treceuti quinquaginta Episcopi, Sedis Apostolicæ,& trium Sedium Patriarchalium Orientis Legati, qui unà cum *Tarasio* Imperialis Urbis Patriarcha Constantinopoli substiterant, ad Synodum se contulerunt, multique etiam adfuerunt Archimandritæ, Monachi, & Proceres. Cæpta est septima Synodus generalis, dicta ob locum, in quo celebrata fuit, *Nicæna secunda*, die XXIV. mensis Septembris anni DCLXXXVII. Legatos *Hadriani* Summi Pontificis huic Synodo præfuisse certissimè colligitur ex illius Actis, in quibus Legati Romani Pontificis ante *Tarasium* Patriarcham Constantinopolitanum, & ante Legatos trium Orientis Patriarchalium Sedium primo loco nominantur. Ex quibus septimæ Synodi generalis Actis evidentèr refellitur *Photius*, qui in libro *de septem Synodis* primum Præsidem septimæ Synodi generalis fecit *Tarasium* Patriarcham Constantinopolitanum. Sed mirari non subit, quod *Photius*, homo Schismaticus, primum Præsidem septimæ Synodi generalis Tarasium fecerit, cùm ipsemet eodem spiritu Schismatico actus aliarum Synodorum OEcumenicarum Præsi-

dem primum faciat Episcopum Constantinopolitanum, quod ex indubitatis Ecclesiasticis Monumentis apertè falsi convincitur.

D. Quid præcipuè actum est in septima Synodo generali, quæ *secunda Nicæna* appellatur?

M. In septima Synodo generali, seù Nicænâ secundâ, septem Actiones, seù Sessiones habitæ sunt. In prima Actione lectæ sunt litteræ *Constantini* Imperatoris, & *Irenes* ejus Matris, quibus inter alia decernebant, ut litteræ ab Hadriano Papa missæ, secundum Synodicam consuetudinem, publicè legerentur. Præterea, varii Episcopi, postquàm Iconoclastarum Hæresim ejurassent, & sinceram pœnitentiam exhibuissent, in Sacrum Consessum admissi sunt; illorum tamen Episcoporum, quorum mora in Hæresi diuturnior fuerat, suas in Sedes restitutio in aliam Sessionem procrastinata est. In secunda Actione lectæ sunt *Hadriani* Papæ litteræ ad Imperatores datæ, ejusdemque ad *Tarasium* Epistola. In tertia Actione multi Episcopi, qui lapsi erant, in Sedes suas restituti sunt, lectæque sunt litteræ Tarasii ad alios Patriarchas Orientis directæ, ac deindè litteræ eorumdem Patriarcharum ad Tarasium, quibus suam à Concilio, ob eam, quâ premebantur, Barbarorum tyrannidem, excusabant absentiam. In quarta Actione, ad legitimum probandum Sanctarum Imaginum usum, benè multa prolata sunt cùm Scripturæ Sacræ, tùm veterum Patrum testimonia. Post hæc, lecta est Epistola Gregorii III. Summi Pontificis ad S. Germanum Patriarcham Constantinopolitanum; lectæ itidèm ejusdem S. Germani aliæ Epistolæ ad *Joannem* Synadensem, ad *Constantinum* Natoliæ, & ad *Thomam* Clau-

Claudiopolitanum Episcopos. Quibus omnibus peractis, protulit Sancta Synodus multa in Hæreticos Iconoclastas Anathemata, & Catholicæ fidei professionem edidit, cui primo loco subscripserunt Sedis Apostolicæ Legati, & post illos *Tarasius* Patriarcha Constantinopolitanus, deindè, *Joannes*, & *Thomas* Legati Patriarcharum Orientalium, seù Alexandrini, Antiocheni, & Hierosolymitani, eam denique cæteri omnes Episcopi suâ subscriptione muniverunt. In quinta Actione ostensum est, Iconoclastas suam Hæresim de abolendo Sanctarum Imaginum usu & cultu hausisse à Judæis, Saracenis, Gentilibus, Samaritis, & Manichæis. In sexta Actione Patres prolixam inierunt disputationem, quâ Hæreticorum Iconomachorum, qui in Conciliabulo Constantinopolitano Sanctarum Imaginum usum & cultum damnaverant, discussa & cribrata sunt argumenta, illiusque Conciliabuli hæretica definitio per singula capita in integrum confutata est. In septima Actione sex præcedentia Concilia OEcumenica confirmata sunt, decretumque, Sanctis Imaginibus honorariam adorationem, non autem veram latriam exhibendam esse, & hi omnes Anathemate perculsi sunt, qui eas frangere auderent. Hanc pro asserendo Imaginum cultu definitionem his verbis emisit septima Synodus generalis: *Sequentes divinitùs inspiratum Sanctorum Patrum nostrorum Magisterium, & Catholicæ traditionem Ecclesiæ (nàm Spiritus Sancti hanc esse novimus, qui nimirùm in ipsa inhabitat) definimus in omni certitudine ac diligentia, sicut figuram preciosæ ac vivificæ Crucis, ità Venerabiles ac Sanctas Imagines proponendas, tàm quæ de coloribus, & tessellis, quàm quæ ex alia ma-*

materia congruentèr in Sanctis Dei Ecclesiis, & sacris vasis, & vestibus, & in parietibus ac tabulis, domibus, & viis, tàm videlicèt Imaginem Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, quam intemeratæ Dominæ nostræ Sanctæ Dei genitricis, honorabiliumque Angelorum & omnium Sanctorum simul & almorum virorum. Quantò enim frequentiùs per imaginalem formationem videntur, tantò qui has contemplantur, alacriùs eriguntur ad primitivorum eorum memoriam, & desiderium & ad osculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam. Non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæque solam divinam naturam decet, impartiendam; ità ut istis, sicuti figuræ preciosæ ac vivificæ Crucis, & Sanctis Euangeliis, & reliquis sacris monumentis, incensorum, & luminum oblatio ad horum honorem efficiendum exhibeatur, quemadmodùm & antiquis piæ consuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitivum transit, & qui adorat Imaginem, adorat in ea depicti subsistentiam. Sic enim robur obtinet Sanctorum Patrum nostrorum doctrina, idest, traditio Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, quæ à finibus usque ad fines terræ suscepit Euangelium.

D. Hæc fidei definitio de cultu Sanctis Imaginibus exhibendo facta in septima Synodo generali, fuitne recepta in universa Ecclesia?

M. *Hadrianus* Summus Pontifex, postquàm septimam Synodum generalem suâ auctoritate confirmasset, illius Acta in linguam latinam versa misit in Gallias, ubi, cùm Episcopi certa viderent venerationis signa Imaginibus adscribi solito honorificentiora, & quæ hactenùs in suis Ecclesiis erant inusitata, illicò reclamarunt adversùs Orientales, ac Synodum ab illis celebratam damnarunt. Id

egit

egit potissimùm *Carolus Magnus* Galliarum Rex quatuor famosis illis libris, qui dicuntur *Carolini*, quos vel ipse edidit, vel sub augusto suo nomine publicari permisit circà annum DCCXC. In his si quidem singula Nicænæ secundæ Acta ad Crisim, rigidumque examen revocata plus satis carpuntur. Quin, & Galliarum Præsules anno DCCXCIV. congregati in Concilio Francofordiensi septimam Synodum, quæ est Nicæna secunda, damnarunt Canone secundo his verbis: *Allata est in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui Imaginibus Sanctorum, ità ut Deificæ Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, Anathema judicarentur. Qui suprà Sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitutem renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.*

D. Quî potuerunt Galliarum Præsules in Concilio Francofordiensi congregati ad examen revocare & condemnare septimam Synodum, seù Nicænam secundam, quæ OEcumenica fuit, & ab Hadriano Romano Pontifice approbata?

M. Gravem profectò proponis difficultatem; ad quam dissolvendam multiplex adhibetur responsio. Prima eorum est, qui existimant, Synodum, quæ Canone secundo Concilii Francofordiensis, confixa est, non fuisse septimam Synodum generalem, seù Nicænam secundam, sed esse Pseudo-Synodum Constantinopolitanam ab Iconomachis habitam anno DCCLIV. Altera responsio est *Caroli Cointii*, qui in Annalibus Ecclesiæ Francorum tomo VI. ad annum DCCXCIV. ait, Canone secundo Concilii Fran-

Francofordienſis non perſtringi ſecundam Nicænam Synodum, quæ eſt ſeptima OEcumenica, ſed aliam damnari Synodum, quæ poſt ſeptimum Concilium generale, ſeù Nicænum ſecundum, celebrata eſt Conſtantinopoli pro cultu Imaginum, in qua multa definita ſunt, quæ Patribus Concilii Francofordienſis non placuerunt. Verùm, ut cordatè fatear, utraque reſponſio à veritate procùl abeſt. Prior falſi convincitur, quia conſtat, hanc Synodum ab Epiſcopis Concilii Francofordienſis fuiſſe condemnatam, quæ pro adorandis, ſeù colendis Sanctis Imaginibus fuerat celebrata; porrò, fatentur omnes, Synodum ab Iconoclaſtis habitā an. DCCLIV. non fuiſſe coactam pro cultu exhibendo Sanctis Imaginibus, ſed potiùs in ea damnatum & abolitum fuiſſe uſum & cultum Sanctarum Imaginum. Alteram quod ſpectat reſponſionem *Caroli Cointii*, nemo non videt, eam falsâ ſuppoſitione niti. Supponit quippè *Cointius*, inter Synodum Nicænam ſecundam, & Francofordienſem, habitam fuiſſe Conſtantinopoli aliam Synodum pro cultu Sanctarum Imaginum, quam à Patribus Concilii Francofordienſis damnatam fuiſſe affirmat. At prædictam illam Synodum Conſtantinopolitanam ceù fictitiam & planè ſuppoſititiam explodunt quotquot ſunt viri eruditi, quia nulla omninò ejus extant monumenta. Præter quàm quod, veteres Annaliſtæ Francorum memoriæ prodiderunt, rejectam eſſe in Concilio Francofordienſi hanc Synodum, quæ à Græcis *ſeptima* appellatur; Græcis autem, ut norunt omnes, ſolenne eſt Nicænam ſecundam Synodum appellare *ſeptimam*, non verò aliquam Synodum Conſtantinopolitanam. Cùm igitur duæ iſtæ adductæ

ductæ responsiones difficultati propositæ non faciant satis, duas alias proferam, quæ viris doctis probantur. In primis dici potest, septimam Synodum, seù Nicænam secundam à Patribus Francofordiensibus fuisse damnatam, quia decepti errore facti putaverunt, sicut videre est in Canone secundo mox citato, adorationem latriæ, quæ soli Deo debetur, à Nicæna secunda Synodo fuisse Imaginibus decretam, eosque anathemate fuisse perculsos, qui secùs sentirent. Hinc Patres Francofordienses in eo facti errore versantes Synodum Nicænam (cui totius penè Occidentis suffragia deerant, & quam *Hadrianus* Papa necdùm solemni ritu, missâ videlicèt ad universam Ecclesiam, & ad Imperatores Epistolâ confirmaverat) pro OEcumenica non agnoscebant, sed tantùm pro Nationali Græcorum Synodo, quam proindè à se damnari posse existimarunt, ut apertè declarat Auctor librorum, qui dicuntur *Carolini*, cap. 13. libri quarti his verbis: *Insolenti prætereà desiderio tàm isti* (seù Græci) *quàm eorum prædecessores, Synodum ambiunt agitare, eamque sex Venerabilibus Synodis associare, & septimæ Synodi nuncupatione censere*. Secundò, dici potest, sicut jam observavimus in præcedenti Colloquio, altercationem, quæ extitit inter Patres Francofordienses, & Nicænam secundam, non fuisse circà dogma fidei, hoc est, circà cultum, qui deferendus est Sanctis Imaginibus, sed dumtaxàt circà modum cultus, idest, circà disciplinam, quæ observari debebat in cultu Imaginum. At enim Patres Concilii Francofordiensis non negabant, cultum aliquem Sanctis Imaginibus esse exhibendum, sed solùm admittere renuebant cultum illum Imaginum,

ginum, qui nondùm in Galliis inoleverat, & quem tamen secunda Nicæna Synodus præscripserat multis signis exterioribus insignitum, puta luminariis coràm accensis, thymiamatibus, incensis, deosculationibus, capitis inflexionibus &c. Hunc, inquam, modum colendi Imagines à secunda Nicæna Synodo præscriptum admittere nolebant Patres Francofordienses, tùm quia apud suas Ecclesias alia vigebat disciplina; tùm quia etiam his ritibus, seù externis honorariis signis solus Deus apud ipsos id ætatis colebatur; tùm quia denique, formidabant, ne hic modus colendi Imagines à Synodo Nicæna secunda præfixus progressu temporis superstitiosus & periculosus evaderet propter abusum imperitorum, quibus præbere poterat occasionem errandi. Undè patet, Episcopos Concilii Francofordiensis penès variam disciplinam, non autem quoad ipsum fidei dogma, cum secunda Nicæna Synodo, quæ est septima generalis, pugnasse. Hanc fuisse genuinam Patrum Concilii Francofordiensis mentem, magis liquebit ex his, quæ dicturus sum in Colloquio quarto in Historiâ noni Ecclesiæ sæculi, ubi agendo de Concilio Parisiensi sub *Ludovico Pio* in causa Imaginum anno DCCCXXV. convocato, explicabo cum doctissimo *Mabillonio* doctrinam Gallorum circà cultum Imaginum.

D. Septima Synodus generalis, seù Nicæna secunda, præter illas septem Actiones, seù Sessiones, quibus profligavit Iconomachorum Hæresim, ediditne aliquot Canones?

M. Septima Synodus generalis ad restaurandam Ecclesiasticam disciplinam, quæ, grassante Iconoclastarum Hæresi, collapsa fuerat, viginti duos

edi-

edidit Canones, quorum primus confirmat omnes Canones cùm Apoſtolicos, tùm à ſex prioribus univerſalibus Conciliis, & à localibus Synodis conditos. Hic tamen Canon non eſt approbatus ab Eccleſia Romana, quæ non omnes Canones Apoſtolicos, ſed tantum quinquaginta ex eis agnoſcit & recepit, nec tres Concilii Conſtantinopolitani primi Canones, nec Chalcedonenſis Concilii viceſimum octavum, nec Synodi Trullanæ Canones unquàm probavit. Canon ſecundus ſeptimæ Synodi generalis ſtatuit, ut nemo deinceps in Epiſcopum ordinetur, niſi Pſalterium benè noverit, & Sacros Canones, Euangelium, Epiſtolas Sancti Pauli, & ad omnem Scripturam legendam parato promptoque ſit animo. Canon tertius omnem electionem Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi à Principibus factam reſcindit & irritam manere declarat. Canon IV. vetat Epiſcopis, ne aurum vel argentum, aut quævis munera alia à Clericis, vel Monachis ſibi ſubditis exigant. Canon V. punit eos, qui facultates ſuas vel integras, vel ipſarum partem, Eccleſiæ dederant, pro qua fuerant ordinati, & propterea inſuperbientes pauperibus, ob virtutem à Spiritu Sancto electis inſultabant, jubetque eos ultimum ſui ordinis locum tenere, ſi verò ſuperbiæ ſpecimen dare pergant, inflictâ quoque pœnâ eos corrigi & emendari decernit. Canon VI. Synodos Provinciales, quæ bis in anno fieri decreverat Concilium Nicænum, ſemel ſaltèm in anno celebrari præcipit, Principes verò, qui id prohibuerint, communione privat. Canon VII. jubet ut Sanctorum Reliquiæ in Templis collocentur, & deponendum eſſe declarat Epiſcopum, qui deinceps Templa abſque Sanctis Reli-

Reliquiis consecraverit. Canon VIII. definit, Judæos, qui, suscepto baptismo, Christianos se fingunt, & clam judaizant, non esse in Ecclesiam suscipiendos, nec eorum pueros baptizandos, nec servos emendos. Hic Canon ab Ecclesia Romana non est approbatus. Canon IX. districtè prohibet, ne Hæreticorum scripta, seù libri contrà Sanctas Imagines editi, retineantur. Canon X. Clericos illos deponit, qui propriâ relictâ Parrochiâ ad aliam migrant. Canon XI. servari præcipit Canonem vigesimum sextum Concilii Chalcedonensis de instituendo OEconomo in singulis Ecclesiis ac Monasteriis. Canon XII. Episcopos & Abbates, suæ Ecclesiæ, vel Monasterii alienantes, aut dissipantes bona, deponi mandat. Canon XIII. Monasteria Deo dicata, Sæcularium habitacula, seù domicilia fieri vetat. Canon XIV. prohibet, ne hi, qui à pueritia Clericali tonsura sunt insigniti, & Lectores ab Episcopo necdùm sunt ordinati, in Missa & Sacris Officiis ad Ambonem legant, etiam in Monasteriis. Canon XV. Clericum duabus in Ecclesiiis collocari, seù plura possidere beneficia inhibet. Canon XVI. Episcopos, Clericos, qui se preciosis & sericâ texturâ variatis exornant vestibus, corrigi jubet & puniri. Canon XVII. prohibet Clericis, & Monachis, ne nova inchoent Oratoria, aut Monasteria, nisi sumptus necessarios habeant ad illa perficienda. Canon XVIII. fœminas in Ædibus Episcoporum, vel virorum Monasteriis versari vetat, ut omnis pravæ suspicionis tollatur occasio. Canon XIX. Simoniam Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum avaritiam castigat, munus aliquod, ac pretium ab his exigentium, qui ad Sacerdotalem ordinem promo-

mouentur, vel ad vitam Monasticam accedunt. Canon xx. duplicia Monasteria, Monachorum & Sanctimonialium fieri vetat, iis tamen exceptis Monasteriis, quæ sub Sancti Basilii Regula militant, quia eorum structura & disciplina nullis pravis suspicionibus locum præbet. Canon xxi. Monachis & Monialibus propriis relictis Monasteriis, ad alia se transferre prohibet. Canon xxii. commendat in Christianorum conviviis modestiam, & ab illis arceri jubet eos, qui lyris, & cytharis, aliisque instrumentis musicis, & meretriciis cantionibus animas emolliunt; Clericos verò ac Monachos cum mulieribus etiam cognatis secretò manducare non sinit. Hi sunt viginti duo Canones, quos in rem disciplinæ Ecclesiasticæ condidit septima Synodus generalis, quæ dicitur Nicæna secunda, quorum explicatio legi potest apud *Christianum Lupum* in Scholiis & Notis ad septimam Synodum.

D. Circà Concilium Francofordiense, quod celebratum est anno DCCXCIV. tria me hactenùs docuisti, quæ memoriâ complector, videlicèt, in eo damnatam fuisse Hæresim *Felicis* Urgellitani Episcopi, & *Elipandi* Antistitis Toletani, qui asserebant, Christum esse filium Dei adoptivum; deindè, actum esse in eodem Concilio de cultu Imaginum, ac denique, Patres istius Concilii Francofordiensis non discrepasse à Synodo Nicæna secunda quantùm ad dogma fidei, de cultu scilicèt, qui Sanctis Imaginibus debetur, sed tantùm quoad disciplinam, seù modum colendi Imagines à Synodo Nicæna secunda præscriptum. Superest nunc, ut sciam numerum Episcoporum, qui huic Concilio Francofordiensi interfuerunt, & quot Canones in ipso editi fuerint?

M. Con-

M. Concilium Francofordiense coràm *Carolo* Magno, præsentibus *Theophilacto*, & *Stephano* Legatis *Hadriani* Summi Pontificis anno, quem indicasti, DCCXCIV. in Festo Paschatis à trecentis circitèr Episcopis ex Germania, Gallia, & Italia habitum est. In eo conditi sunt quinquaginta sex Canones, ad mores præcipuè & disciplinam Ecclesiæ spectantes, quos primus, post Baronii mortem, publicavit doctissimus *Sirmondus*. Anteà enim duo tantùm prodierant Canones, quorum primus damnat *Felicem*, & *Elipandum* Episcopos, qui in Christo Dei filio adoptionem adserebant. Secundus Canon Concilii Francofordiensis est de adoratione Imaginum, quem suprà retulimus. Alii ad morum & disciplinæ reformationem pertinent. Extant nunc quinquaginta sex illi Canones Concilii Francofordiensis tomo VII. Conciliorum. Consulendus etiam est *Carolus Cointius* tomo VII. Annalium Ecclesiæ Francorum, ubi de hoc Concilio Francofordiensi, de Epistolis in causa Feliciana scriptis, & de LVI. Canonibus in eo editis eruditè disserit.

D. Numquid alia ad proscribendas *Iconoclastarum*, atque *Felicis*, & *Elipandi* Hæreses octavo Ecclesiæ sæculo celebrata sunt Concilia?

M. *Iconoclastarum*, necnon *Felicis*, & *Elipandi* Hæreses octavo Ecclesiæ sæculo confixæ sunt in aliis particularibus Synodis, quarum, cùm in præcedenti Colloquio mentionem fecerim, superfluum omninò esset eas recensere, & crambem recoctam obtrudere. Solùm hìc obitèr observabo, regnante in Galliis Pippino, Synodum apud *Gentiliacum*, quod vix unâ leucâ Parisiis distat, habitam fuisse anno DCCLXVII. in qua, teste *Adone* in Chronico, duæ

duæ propositæ sunt quæstiones, quarum prima, hæc erat: *Utrùm* videlicèt *fingendæ ac pingendæ essent Sanctorum Imagines in Templis?* Altera: *Utrùm Spiritus Sanctus, sicut procedit à Patre, ità procedat à Filio?* Hujusce quæstionis de processione Spiritus Sancti à Filio in hoc Concilio Gentiliaco excitatæ hanc causam assignant viri eruditi: Tùm temporis Occidentales, seù Latini appellabant Græcos Hæreticos ob Hæresim Iconoclastarum, quâ erant infecti; Græci verò, ut clavum clavo truderent, Occidentales, seù Latinos, vocabant Hæreticos, eo quod Latini Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere assererent. Hinc *Pippinus* Rex Synodum Gentiliacensem convocandam duxit, ut Episcoporum judicio utraque dirimeretur quæstio. Non est dubium, quin in hac Gentiliacensi Synodo errores Græcorum improbati ac proscripti fuerint, licèt hujusce Synodi nihil ad nos, invidente fato, pervenerit....

D. Quotnam Concilia Nationalia octavo sæculo ad collapsam Ecclesiæ restaurandam disciplinam fuêre in occidente convocata?

M. In Hispaniis octavo Ecclesiæ sæculo unicum dumtaxàt Concilium Toletanum, seù decimum octavum, regnante *Witiza* anno DCCI. fuit celebratum, cujus tamen Acta ad nostra usque tempora conservari non meruêre, quia plura in hoc Concilio Capita Ecclesiasticæ disciplinæ contraria sancita sunt. Hoc fuit ultimum omnium Conciliorum Toleti celebratorum, immò, hoc excepto Concilio Toletano decimo octavo, nullas Synodos per integrum octavum sæculum in Hispaniis habitas fuisse observat eruditus Cardinalis *d'Aguirre* tomo III.

Concil. Hispaniæ, ad quem defectum quadantenùs resarciendum, quàm plurima idem doctissimus Cardinalis venerandæ vetustatis monumenta vel hactenùs inedita, vel quæ non ubique occurrunt, in eodem tomo publici juris fecit. Alia Concilia Nationalia, quæ octavo sæculo ad redintegrandam Ecclesiæ labefactatam disciplinam breviter hìc juxtà ordinem Chronologicum indicabo.

Anno DCCXLII. XI. Kal. Maii Concilium Germanicum I. loco incerto celebratum est, Præside S. Bonifacio Archiepiscopo, & Germaniæ Apostolo. In eo ad restituendam Ecclesiæ disciplinam, quæ sub *Carolo Martello* Majore Domus Regiæ multas in Galliis & in Germania clades passa fuerat, conditi sunt Canones XIX. in quibus multa statuuntur de Episcopis per Civitates ordinandis, de Synodis per singulos annos celebrandis, de antiquis Canonibus restaurandis, de Presbyteris adulteris, & Clericis in fornicationem lapsis, & de aliis id genus Ecclesiasticæ disciplinæ Capitibus. Hos novemdecim Canones eruditis Notis illustravit Clarissimus *Carolus Cointius* tomo V. Annalium Ecclesiæ Francorum ad annum DCCXLIII. ad quem refert celebrationem hujusce Concilii.

Anno DCCXLIII. habitum est *Liptinense* Concilium propè Cameracum sub *Carolomanno* Majore Domus Regiæ congregatum Kal. Martiis à S. Bonifacio Archiepiscopo. In eo duo Hæretici *Adalbertus* Gallus, & *Clemens* Scotus damnati sunt, gesta in Synodo Germanica confirmata, de variis rebus Ecclesiasticis & Monasticis consultum, conditique quatuor Canones, qui extant cum Notis *Labbei*, *Sirmondi*, & *Binii* tomo IV. Concil. Eosdem etiam Canones

nones Notis suis elucidavit *Carolus Cointius* tomo v Annal. Ecclesiæ Francorum ad annum DCCXLIV. ad quem rejicit istius Concilii convocationem.

Anno DCCXLIV. indictum est Concilium *Suessionense* in Galliis, cujus extant de disciplina Ecclesiastica Canones x. quorum primo statuitur, Fidem Nicęnam & antiquos Canones promulgandos & observandos esse. Decem istius Concilii Canones cum Notis *Sirmondi* extant tomo VI. Concil. & ad eos elucidandos plura adducit *Carolus Cointius* tomo v. Annal. Eccles. Francorum, ad annum DCCXLV. quo anno istam Synodum celebratam esse opinatur.

Anno DCCXLV. à S. *Bonifacio* Summi Pontificis Legato congregatum est Concil. Germanicum II. in quo, damnatis *Adalberto*, & *Clemente* hæreticis, necnon *Gervilione* Episcopo Moguntino, ob homicidii, quod commiserat, scelus, Episcopali Sede deposito, S. *Bonifacius*, qui Archiepiscopatum Regionarium per totam Germaniam, nullâ certâ assignatâ Sede hactenùs exercuerat, primus Moguntinus Archiepiscopus inauguratus est. Extant Acta Synodalia tomo VI. Concil.

Anno DCCLII. celebratum est Concilium *Vermeriense* in Diœcesi Suessionensi in Galliis in Palatio Regio, præsente *Pippino* Galliarum Rege; in quo de Incestu, Fornicatione, & Adulterio præcipuè actum est. Extant Canones XXI. ab hoc Concilio editi cum Notis *Sirmondi* tomo VI. Concil. *Carolus* etiam *Cointius* eosdem Canones Notis suis illustravit tomo v. Annal. Eccl. Francorum.

Anno DCCLV. coactum est Concilium *Vernense* in Galliis ad Sequanam fluvium in Palatio *Pippini* Galliarum Regis, in quo conditi sunt Canones viginti

ginti quinque disciplinæ Ecclesiasticæ apprimè utiles, qui cum Notis *Sirmondi* tomo VI. Concil. & à *Carolo Cointio* Notis itidem explicantur tomo V. Annalium Eccl. Francorum.

Anno DCCLVI. habitum est Concilium *Compediense* in Galliis, in quo confecti sunt duodeviginti Canones, qui omnes fermè spectant matrimonium, videlicèt gradus consanguinitatis, Fornicationem &c. extant hi Canones cum Notis Sirmondi tomo VI. Concil. & apud *Carolum Cointium* tom.V. Annalium Eccl. Francorum, ubi eos Notis suis explanavit.

Anno DCCLXXXIX. indictum est sub *Carolo Magno* Imperatore Concilium *Aquisgranense I.* cujus de disciplina, & de bono Ecclesiæ Regimine Capitula LXXXII, extant sub titulo *Capitularis Aquisgranensis* tomo VII. Concil.

Anno DCCXCI. congregatum est, sicùt luculentèr ostendit Clarissimus *Cointius*, Concilium *Narbonense* in Galliis, in quo limites Sedis Narbonensis constituti sunt. Hujus Synodi Acta extant tomo VI. Concil. & apud *Carolum Cointium* tomo VI. Annalium Eccl. Francorum, ubi de lite in hac Synodo agitatâ, deque singulis subscriptionibus Episcoporum pluribus agit.

Anno DCCXCV. ut asserit *Cointius*, vel an. DCCXCVI. sicùt videtur *Pagio*, celebratum est à *Paulino* Patriarcha Aquilejensi Concilium *Forojuliense* in Ditione Veneta, in quo actum est adversùs eos, qui variis impliciti erroribus, de Mysterio Sanctissimæ Trinitatis, ac præsertim de processione Spiritus Sancti non rectè sentiebant. Actum est etiam adversùs eos, *qui in duos videntur Filios unum Christum*

Dei

Dei filium dividere, dùm illum naturalem & adoptivum affirmare moliuntur, inquit *Paulinus* in sua Oratione ad Comprovinciales Episcopos. Quibus verbis ostendit *Paulinus*, istud Concilium Forojuliense congregatum non fuisse adversùs *Felicem* Urgellitanum, ut pervulgata fert opinio, sed generatim adversùs *Ebionitas*, *Nestorianos*, aliosque id genus hæreticos in sacrum Incarnationis Mysterium insurgentes. Conditi sunt in hocce Concilio Forojuliensi Canones quatuordecim, qui omnes ad disciplinam Ecclesiasticam spectant, hique legi possunt apud nostrum *Natalem Alexandrum* sæculo Ecclesiæ octavo, & apud *Carolum Cointium* tomo VI. Annal. Eccl. Francorum, ad annum DCCXCV.

Anno DCCXCVII. habitum est Concilium *Aquisgranense II.* regnante Carolo Magno. Extat *Capitulare* de rebus Regni, & Ecclesiæ in hoc Concilio editum, complectens undecim Capitula, tomo VII. Conciliorum.

D. Percensuistine omnia Concilia, quæ in Occidente octavo sæculo habita sunt, & in quibus restaurata est Ecclesiæ disciplina?

M. His Conciliis, quæ hactenùs percensui, duo alia addi possunt, quorum unum, videlicèt *Closveshoviense* anno DCCXLVII. in Anglia celebratum est à *Cuthberto* Cantuariensi Episcopo, regnante *Æthelbaldo* Merciorum Rege. In hoc Concilio de unitate Ecclesiæ, de statu Christianæ Religionis, de pace & concordia promovendis actum est, conditique sunt triginta Canones, qui legi possunt tomo VI. Concil. & apud nostrum *Natalem Alexandrum* octavo Ecclesiæ sæculo. Alterum Concilium est *Diglovìense* in Bajoaria, seù Bavaria anno DCCLXXI. *Thassilonis*

silonis Bajoariorum Ducis curâ & Consilio congregatum, in quo ad morum & disciplinæ reformationem, necnon ad publici Regiminis conservationem edita sunt Capitula XIII. quæ Notis illustrantur à *Carolo Cointio* Tomo V. Annal. Eccl. Francorum. Sed de Conciliis tàm Generalibus, quàm Nationalibus, quæ sæculis septimo & octavo fuerunt celebrata, hæc molli brachio attigisse sat superque sufficiat.

COLLOQUIUM V.

De Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæcula septimum & octavum doctrina & pietate illustrarunt.

D. AD perfectam absolutamque Historiæ Ecclesiasticæ notitiam nemo, ut sæpiùs à te audivi, attingere potest, nisi accuratè Opera Scriptorum Ecclesiasticorum dignoscat, genuina ab adulterinis, juxtà certas Disciplinæ Critices regulas, secernere sciat, notumque præfigere tempus, quo Viri illi doctrinâ & pietate illustres in Ecclesia floruerunt. Quapropter, te nunc de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæculis septimo & octavo præfulserunt differentem perlubenti animo auscultabo.

M. Agedum, incipiamus à Scriptoribus Ecclesiasticis, qui septimum Ecclesiæ sæculum in Oriente illustrarunt. In primis, septimo ineunte Ecclesiæ sæculo *Hesychius*, seù, ut alii dicunt, *Isichius* Patriarcha Hierosolymitanus scripsit *in Leviticum* libros septem, qui latinè prodierunt Basileæ an-

anno MDXXVII. & Parisiis anno MDLXXXI. in quibus juxtà vulgatam Scripturæ Sacræ Versionem à Sancto Hieronymo concinnatam Hesychius præclarè reserat Mysteria sub Cæremoniarum Mosaicarum cortice latentia. Extant ejusdem Hesychii Sermones nonnulli, Homiliæ, variaque Opera Ascetica. Verùm, cùm plures extiterint *Hesychii* tùm apud Græcos, tùm apud Latinos, certò affirmare non ausim, omnia Opera, quę nunc sub Hesychii nomine circumferuntur, edita fuisse ab Hesychio Hierosolymorum Patriarcha. Legendus est super hac re *Labbæus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, ubi de pluribus *Hesychiis*, & de Operibus, quæ ipsis attribuuntur, varias variorum sententias accuratè recenset. Circà initium ejusdem septimi Ecclesiæ sæculi claruit in Oriente *Eusebius* Episcopus Thessalonicensis, qui duo egregia Opera edidit, in quibus falsa dogmata Hæreticorum *Aphtardocetarum*, qui Corpus Christi semper fuisse incorruptibile dictitabant, funditùs evertit, & Catholicam veritatem solidè stabilivit. Extant excerpta, seù fragmenta utriusque Operis à laudato Eusebio editi apud Photium in Biblioth. Codice CLXII. Sub initium ejusdem septimi sæculi complures libros composuit *Joannes* à studiorum assiduitate dictus *Philoponus* Patriâ Alexandrinus, arte Grammaticus peritus, qui tamen Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo accenseri haud debet, quia, etsi magnam sibi comparaverit gloriam, dùm adversùs *Proclum Lycium* pro Christiana Religione scripsit, posteà tamen suo plus æquo indulgens ingenio multa impia dogmata propalavit. Nàm primùm cum Hæreticis Monothelitis unicam in Christo naturam admisit, & Concilium

lium Chalcedonense rejecit. Deindè tres in Deo naturas, seù substantias esse docuit, undè *Tritheitarum* Sectæ Auctor & Princeps dictus est, ut testatur *Leontius* in Libro de Sectis Actione v. Insupèr corporum resurrectionem negavit, aliosque errores temerè in vulgus sparsit. Deperdita sunt aliquot *Joannis Philoponi* Opera, quorum fragmenta quædam refert *Photius* in Bibliotheca Cod. XXI. LV. LXXV. CCXV. & CCXL. Inter Opera verò ejusdem *Joannis Philoponi* Philosophica, quæ etiamnùm extant Græco-Latinè excusa, duo sunt opuscula, quæ *Balthazar Corderius* anno MDCXXX. Viennæ Græco-Latinè edidit, quorum primum est *de Creatione Mundi*, seù Commentarius est in Caput I. Geneseos. Alterum continet *Disputationem de Paschate*. Sed de Joannis Philoponi Operibus legendus est *Casimirus Oudinus*, qui illa accuratè recenset in supplemento de Scriptoribus Ecclesiasticis à Bellarmino omissis. Satis hìc observasse sufficiat, deliramenta Joannis Philoponi fuisse confutata non solùm à *Theodosio* Monacho, in libro, qui temporum injuriâ periit, & cujus meminit *Photius* Codice XXII. & à *Nicia* itidem Monacho in libris, quorum meminit idem Photius Codice L. sed etiam acritèr oppugnata esse à duobus Scriptoribus, qui anteà fuerant ejus discipuli, videlicèt *Conone* & *Eugenio* in libris, qui ampliùs non extant. *Nicias* Monachus, mox à me laudatus, præter Opera, quæ adversùs Joannem Philoponum composuit, scriptionibus etiam Hæreticum *Severum* aggressus est, & Gentilium errores libris duobus impugnavit, ut videre est apud *Photium* Cod. L. *Themistius* Severianorum, Theopaschitarum, & Agnoetarum Sectarius scripsit Orationem inve-

invectivam contrà Joannis Philoponi errorem *de resurrectione carnis*, libellum etiam composuit Apologeticum pro secta Agnoetarum. Hunc librum Apologeticum à Themistio scriptum confutavit *Theodorus* Monachus Alexandrinus Severianorum, Theopaschitarum & Theodosianorum Hæresis defensor, cui ut vices rependeret *Themistius*, aliud peculiare opus in Theodorum publicavit, quod posteà à *Theodoro* tribus editis libris confutatum est. Verùm, ejusmodi Opera, quorum meminit *Photius* Codice CVII. ad nos usque non pervenerunt. *Antiochus* Monachus Palæstinus in celeberrimo S. *Sabæ* Monasterio, *Laura* dicto, scripsit *Pandecten divinæ Scripturæ*, seù *Compendium totius Religionis Christianæ & sacrarum Scripturarum doctrinæ, Homiliis* CXXX. *comprehensum*. Homilias istas à se latinè versas primus in lucem dedit *Godefridus Tilmannus* in Bibliotheca Patrum Parisiensi an. MDLXXV. Sed posteà Græcum textum unà cum Tilmanni latina versione dedit *Fronto Ducæus* anno MDCXXIV. Extat adhùc Homilia, quam *Joannes* Thessalonicensis, & *Gregorius* Antiochenus scripserunt in mulieres unguenta ferentes ad condiendum Corpus Christi Domini. Tres quoque Homilias de eodem argumento, seù in mulieres unguenta ferentes, & in Occursum Domini & Simeonis composuit *Modestus* Patriarcha Hierosolymitanus, quarum fragmenta dat *Photius* Codice CCLXXV. Vitam S. Joannis Chrysostomi scripsit *Georgius* Patriarcha Alexandrinus & successor Sancti *Joannis Eleemosynarii*, cujus Photius excerpta quædam exhibet Codice XCVI. eaque græcè scripta habetur in Editione græca Operum S. Joannis Chrysostomi adornata ab *Henrico Savillio*. Fastos Siculos, seù Chro-

Chronicon Alexandrinum huic Georgio Patriarchæ Alexandrino tribuit *Casimirus Oudinus* in supplemento de Scriptoribus Ecclesiasticis à Bellarmino omissis, lis tamen adhùc sub judice est, & necdùm constat, quisnam Auctor sit Fastorum Siculorum, seù Chronici Alexandrini? Hoc unum certum est, prædictum Chronicon Alexandrinum, quod ab orbe condito ad annum vicesimum Imperatoris Heraclii, ideft, usque ad annum DCXXIX. productum est, fœtum esse alicujus Scriptoris septimi Ecclesiæ sæculi. Vocatur autem *Chronicon* Alexandrinum, quia ejus Præfatiuncula nomen *Petri* Patriarchæ Alexandrini habet adscriptum. Fasti Consulares ex eo Chronico deprompti nuncupati sunt ab *Onuphrio Panuino*, *Fasti Siculi*, quia hoc Chronicon in Sicilia primum repertum fuit ab *Hieronymo Surita*, & operâ *Antonii Augustini* Auditoris Rotæ advectum Romam, deindè vulgatum à Patre *Radero* Soc. Jesu anno MDCXV. & à Domino *Du-Cange* denuò editum sub hoc titulo: *Chronicon Paschale*. Continuam Consulum seriem non modo exhibet Chronicon istud Alexandrinum, sed & plura complectitur venerandæ vetustatis monumenta, quò fit, ut apud viros eruditos magnum obtineat authoritatis pondus. *Joannes Moschus*, dictus *Eucrates*, & non, ut alii volunt, *Eviratus*, floruit septimo sæculo in Oriente, fuitque Auctor libri, qui inscribitur: *Pratum spirituale*, quem nuncupavit *Sophronio* Hierosolymorum Episcopo, qui ejus in vita Ascetica discipulus fuerat, individuus peregrinationum Comes, ac rerum, quæ in eo narrantur, plurimarum locupletissimus testis. Eo in libro *Joannes Moschus* simplici stylo describit Vitam, jejunia, modestiam, pau-

paupertatem, obedientiam, gesta, apothegmata, miracula insignia Ascetarum, seù Monachorum, quorum virtutes ac res præclarè gestas partim à se visas, partim ab aliis auditu acceptas undique conquisiverat. *Georgius Pisides* Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus & Carthophilax scripsit *Carmen Jambicum in Hexameron*,& *Historiam rerum gestarum ab Imperatore Heraclio*,aliaque complura Opera,quæ ad nos usque non pervenerunt. *Sophronius* Hierosolymorum Episcopus, & Fidei Catholicæ adversùs Monothelitas acerrimus defensor, aliquot orationes, & Vitam *Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ* Pœnitentis scripsit. Sophronio coævus fuit *Andreas*,cognominatus *Hierosolymitanus*, quòd Monasticam Vitam Hierosolymis coluerit, patriâ tamen fuit Damascenus, & Archiepiscopus Cretensis, qui septemdecim composuit Homilias, seù Orationes, præcipuè in Salutationem Angelicam, in Exaltationem Sanctæ Crucis, in Mariam Ægyptiacam &c. quas cum aliis ejusdem Auctoris Opusculis in lucem eruit, & cum doctissimis Notis edi curavit doctissimus noster *Combefisius*.

Verùm, ut cordatè fatear, horumce Scriptorum Græcorum, quos hactenùs memoravi, facilè Princeps est *Sanctus Maximus* Abbas, egregius Fidei Catholicæ propugnator. Is antiquâ nobilitate ortus ab Imperatore *Heraclio* in Aulam accitus est, ubi aliquamdiù Imperatori fuit à secretis. At Heraclio in Hæresim Monothelitarum lapso, Aulam deseruit, & in Monasterium *Chrysopolim* dictum secessit, ejusque Præfecturam suscipere à Monachis coactus est. Cùm verò Monothelitarum Hæresim in Oriente passim triumphare ægrè cerneret, & aliun-

aliundè territus Persarum per omnia ferè Orientis loca grassantium metu, in Africam profectus est, ubi contrà Monothelithas magno animi æstu decertavit, *Pyrrhum* insignem Monothelitam publicâ disputatione erroris convicit, authorque fuit Episcopis Africanis, necnon *Martino* hujus nominis Primo Romano Pontifici, ut illos hæreticos penitùs exterminarent. Dùm sic hæreticæ pravitati gnavitèr resisteret *Maximus*, jussu *Constantis* Imperatoris Monothelitarum Hæresis fautoris militari manu Româ Constantinopolim abductus est an. DCLIII. & in carcerem conjectus. Deindè, exilio damnatus *Bizyam* Thraciæ Oppidum relegatus est, ubi cum *Theodosio* Bithyniæ Episcopo disputationem habuit, & Monothelitarum Hæresim ardentissimo zelo oppugnavit. Quapropter, cum nullis dolis, nullisve minis flecti posset Vir sanctissimus, Imperatoris *Constantis* mandato *Perberim* deportatus est anno DCLVI. indèque in Lazicorum Regionem missus, & inclusus in Castro *Schemari* in Confinio Alanorum, verberibus cæsus, linguæ & dexteræ manus abscissione pro Fide Catholica vexatus animam tot malis exagitatam Cœlo reddidit die XIII. mensis Augusti anni DCLXII. Opera Sancti *Maximi* duobus tomis in folio comprehensa publicâ luce cum doctissimis Notis donavit noster *Combefisius*. Post biennium ab obitu Sancti *Maximi*, hoc est, anno DCLXIV. *Anastasius* Discipulus S. Maximi, illiusque calamitatum, itinerum, & exiliorum per integrum decennium comes individuus, continuis angustiis & ærumnis in exilio afflictus obdormivit in Domino. Scripsit hic *Anastasius* Epistolam contrà Monothelitas, quæ latinè extat inter Anastasii col-

lecta-

lectanea à Sirmondo edita Parisiis anno MDCXX. Reperitur etiam inter Sancti *Maximi* Opera Tom. I. *Theodorus* Presbyter Monasterii Raythuensis, Sancti Maximi Synchronus & familiaris fuit, scripsitque Epistolam ad Sanctum *Maximum*, & Commentarium *de Incarnatione Christi adversùs Hæreses Manetis, Apollinarii, Theodori Mopsuesteni, Nestorii, Eutychis, Juliani Halicarnassæi, Severi, & aliorum.*

D. Hi sunt igitur omnes Scriptores Græci, qui sæculo septimo in Oriente floruerunt?

M. His, quos hactenùs enumeravi, Scriptoribus Græcis accenseri possunt *Joannes Malela* Patriâ Antiochenus, qui scripsit Chronicon libris XVIII. comprehensum ab orbe condito usque ad obitum Imperatoris Justiniani senioris, quod satis accuratum non est, sed fabulis refertum. *Theophylactus* dictus *Simocatta*, patriâ Locrensis res gestas *Mauricii* Imperatoris octo libris prosecutus est. *Dorotheus* Archimandrita Palæstinus edidit Instructiones XXIV. Asceticas, seù Ethicas *de Vita rectè & piè instituenda*. Thalassius Monachus scripsit ad *Paulum* Presbyterum *de sincera Charitate, vera continentia, & mentis regimine sententiarum Hecantodas IV.* Isaias Abbas viginti novem Homilias ad Monachos suos scripsit. *Leontius* Neapoleos in Cypro Episcopus Vitam Sancti Joannis Eleemosynarii & aliquot Homilias composuit. Mitto alios Scriptores Græcos, qui ad tantam nominis celebritatem haud pervenerunt, & quorum scripta apud Viros eruditos non magnum habent authoritatis pondus.

D. Percense modò Viros illustres, qui septimum sæculum in Occidente doctrinâ & pietate nobilitarunt.

M. In

M. In Hispaniis septimo Ecclesiæ sæculo eruditione, & sanctimoniâ celebris fuit Sanctus *Isidorus* Episcopus Hispalensis, qui *Severiani* Provinciæ Ducis filius fuit, & Nepos *Theodorici* Regis Italiæ. *Leandro* Hispalensis Ecclesiæ Præsuli, fratri suo germano, successit, seditque annos ferè XL. ut testatur Sanctus *Ildephonsus* ejus discipulus, & ad Deum migravit anno DCXXXVI. Sancti Isidori Vitam ab Auctore Anonymo scriptam refert *Henschenius* ad diem IV. Aprilis, quâ colitur. Immensæ lectionis, & multorum Operum Scriptor egregius fuit Sanctus Isidorus. Liber ejus Etymologiarum, quem *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus in viginti libros divisit, omnium penè artium & scientiarum redundat elegantiâ, rerumque scitu dignarum copiâ. Libri duo *Officiorum*, quos edidit, explicant præcipua disciplinæ capita, Officiorum Ecclesiasticorum Originem, & cur unumquodque in Ecclesia Dei peragatur. Sed de Operibus à Sancto *Isidoro* Hispalensi Episcopo editis legendus est *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Peculiarem etiam Dissertationem *de rebus, & scriptis Sancti Isidori Archiepiscopi Hispalensis* publici juris facturum se pollicetur Cardinalis *de Aguirre* in notitia Conciliorum Hispaniæ, quæ an typis edita adhùc fuerit? prorsùs me latet, certè ad manus meas necdùm pervenit. *Baronius* existimavit, Missam Mozorabum ab Isidoro Hispalensi Archiepiscopo fuisse institutam, at secùs sentit Cardinalis *Bona* lib. I. *de Rebus Liturgicis* cap. XI. ubi multis probat, Isidorum non esse Auctorem illius Missæ. Quod etiam probabiliùs esse arbitror, maximè cùm nec *Braulius* Cæsaraugustanus Episcopus, nec *Ildephonsus*

sus Toletanus Antistes Isidoro familiares, ille in Elogio ipsius Isidori, hic in libro de Scriproribus Ecclesiasticis nullam prorsùs hujusce Operis adeò excellentis mentionem fecerint, aut Isidoro tribuendum esse ne levitèr quidem innuerint. Eodem septimo Ecclesiæ sæculo doctrinâ & sanctitate in Hispaniis inclytus fuit *Eugenius Junior* Toletanus Episcopus. Ejus Epigrammata, aliaque Opuscula doctissimus *Sirmondus* anno MDCXX. publicavit unà cum *Dracontii* libellis duobus ab eodem *Eugenio* recognitis. Cardinalis *de Aguirre* in notitia Conciliorum Hispaniæ promittit, se in lucem editurum ex MS. Ecclesiæ Toletanæ ejusdem Eugenii Epistolam ad *Protasium* Archiepiscopum Tarraconensem. Post Eugenium, ad Sedem Toletanam anno DCLVII. provectus est *Ildephonsus* doctrinâ, & pietate insignis, de cujus Operibus legendus est *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, inter quæ reperitur libellus *de perpetua Virginitate Beatæ Mariæ*, qui quidem omninò distingui debet ab eo libro, quem *Paschasius Radbertus* edidit *de Partu Virginis*. Licèt enim, ut præclarè ostendit *Mabillonius* in Præfatione sæculi III. Benedictini Parte secunda, utriusque Scriptoris idem scopus sit, & ferè idem argumentum, nihiloseciùs diversus fætus est, diversa inscriptio, alii atque alii adversarii. Scripsit Sanctus *Ildephonsus* Archiepiscopus Toletanus contrà *tres Infideles Jovinianum, Helvidium, & Judæos*, qui Virginitatem Beatæ Mariæ sacrilego ore negabant, ut constat ex Epistolis *Quirici* Barcinonensis ejus æqualis, quæ extant in Tomo I. Spicilegii. Paschasius verò Radbertus scripsit contrà *Fratres* (sic in Præfatione adversarios suos appel-

pellat) qui de Virginitate Matris Dei rectè quidem sentiebant, sed modum partus Dominici non rectè explicabant. Vita Sancti Ildephonsi descripta est à *Juliano*, & *Zixilane* Episcopis, eamque inseruit Mabillonius sæculo II. Benedictino, Bollandus quoque eamdem recitat ad diem XXII. mensis Januarii. Sub finem ejusdem sæculi septimi, idest, circa annum DCLXXX. Sedem Toletanam eximia pietate & singulari eruditione illustrare cæpit *Julianus*, qui præfuit pluribus Conciliis Toleti celebratis, videlicèt XII. XIII. XIV. & XV. egregiaque condidit Opera, inter quæ tres libri sunt *de demonstratione sextæ ætatis adversùs Judæos*, quos jussu *Ervigii* Hispaniarum Regis scripsit, eique nuncupavit Julianus. In his omni argumentorum genere probat, Jesum Christum esse verum Messiam, qui jàm venit, omniaque in se Prophetarum adimplevit Oracula, ac subindè frustrà à Judæis adhùc expectari Messiam. Sed de his libris, quos adversùs Judæos, quorum tùm temporis in Hispaniis non exiguus erat numerus, edidit Sanctus *Julianus*, & de aliis ejus Operibus legendus est *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Inter Viros illustres, qui septimo Ecclesiæ sæculo in Hispaniis floruerunt, jure, ac merito reponi debet *Tajo* Cæsaraugustanus Episcopus, qui concinnavit libros quinque sententiarum de rebus Theologicis, quorum maximam partem ex meris Sancti Gregorii Magni centonibus conflavit, Supplemento ex Sancti Augustini Operibus petito. Hæc sententiarum de rebus Theologicis ex Sanctis Patribus hausta collectio, omnium aliarum, quæ hactenùs prodierunt, prima videtur, ad cujus normam posteà *Petrus Lombardus* Parisiensis

sis Episcopus, aliique similes sententiarum Patrum Collectiones condiderunt. Testatur doctissimus Mabillonius Tomo 2. Veterum Analectorum, se hanc *Tajonis* Cæsaraugustani Episcopi sententiarum Collectionem invenisse in Codice Bibliothecæ Thuaneæ descripto antè annos DCCC. Denique, inter præcipuos Hispaniæ viros, qui septimo Ecclesiæ sæculo claruerunt, optimo jure locum sibi vindicat *Fructuosus* Bracarensis Episcopus, quippè qui, præter plurima Monasteria à se constructa, duplicem Monachis præscripsit Regulam, quæ etiamnùm extat. Ejusdem *Fructuosi* vita legi potest apud Mabillonium sæculo II. Benedictino, & apud Bollandum ad diem XVI. mensis Aprilis, quo colitur.

D. Alios percense Viros, qui septimum Ecclesiæ sæculum doctrinâ & pietate in Occidente illustrarunt.

M. Benè multi ex Anglia & Hybernia septimo Ecclesiæ sæculo prodierunt Viri, qui magnâ Sanctitatis & eruditionis laude fuerunt toto orbe Christiano conspicui. Primas, inter eos tenet S. *Columbanus*, cujus operâ tàm in Italia, quàm in Gallis Monachismus latè propagatus est. Hic, relicta Hibernia Insula, in Gallias anno DLXXXVI. venit, sicut in Vita Sancti *Waldeberti* Abbatis Luxoviensis disertè ostendit Mabillonius sæculo II. Benedictino parte II. Sub initium septimi sæculi Sanctus Columbanus fundavit in Galliis Monasterium *Luxoviense*, & Monasterium *Bobiense* in Italia. Regulam, quam Monachi sequerentur, condidit, quæ etiamnùm extat apud *Holstenium* in Codice veterum Regularum. Mabillonius Præfatione in sæculum II. Benedictinum latè probat, Monasticum Sancti Co-

lumbani genus fuisse quidem principiò diversum ac separatum â Benedictino, sed paulò post in unum demùm vivendi genus, quibusdam ritibus detractis ac temperatis coaluisse. Ritum, quem sequebantur Britones in celebrando Paschate Luna XIV. Sanctus Columbanus tribus defendit Epistolis, quarum unâ dirigitur ad *Sanctum Gregorium M.* Altera, ad *Sabinianum* Papam, tertia ad Galliarum Episcopos data est. Scripsit etiam Sanctus Columbanus prolixam Epistolam ad Bonifacium IV. Romanum Pontificem in gratiam defensorum Trium Capitulorum. Has Epistolas, aliaque Sancti Columbani Opuscula in lucem emisit, & Notis illustravit eruditus *Patricius Flamingus* anno MDCXXXVII. Migravit ex hac vitâ Sanctus Columbanus die XI. Kalen. Decembris, seu die XXI. mensis Novembris anni DCXV. quâ die in variis Martyrologiis ejus memoria recolitur. Ejus Vitam descripsit *Jonas* Monachus Bobiensis Synchronus auctor, quam cum diversis MSS. collatam Mabillonius sæculo II. Benedictino inseruit. Cum S. Columbano Euangelium in Germania prædicavit *Sanctus Gallus* Natione itidem Britannus, qui monasterium non longè ab Augia Insula construxit, quod hodiè celeberrimum est, & *Sancti Galli* Oppido nobilitatum ad lacum Acronium in finibus Helvetiorum & Vindelicorum. Abbas hujusce Monasterii *Sancti Galli* locum obtinet inter Principes Imperii, & inter omnes Congregationis *Sancti Galli* Abbates præeminet. Vitam *Sancti Galli* Abbatis legesis apud Mabillonium sæculo II. Benedictino. Eodem sæculo septimo Angliam illustrarunt *Adamannus* Abbas Hiensis in Scotia, qui tres edidit libros *de Vita Sancti Columbæ*, & tres alios

alios libros *de locis Terræ Sanctæ*, quos Mabillonius parte II. sæculi III. Benedictini inseruit, eisque subjecit *Itinerarium* cujusdam Franci in loca sancta factum sæculo Ecclesiæ nono jam inclinante; *Godefridus* Abbas Wirumuthensis, qui scripsit prolixam Epistolam ad *Naitanum* Pictorum Regem *de Paschate & Tonsura*, scripsit etiam Homilias & Epistolas, quas memorant *Baleus* & *Pitseus*. His Ecclesiasticis Scriptoribus, qui septimo Ecclesiæ sæculo in Anglia celebres fuerunt, tres alii addi possunt, quorum primus est *Aldhelmus* Abbas Malmesburiensis, qui, præter librum *de laude Virginitatis* eximium, quem ad exemplum *Sedulii* Poetæ Christiani & versibus Hexametris & Prosa composuit, alia quamplurima præclara edidit Opera, quæ à *Baleo* & *Pitseo* recensentur. De Operibus etiam *Aldhelmi* legendus est *Wilelmus* Malmesburiensis in ejus Vita, quæ tempore Baronii non extabat. Alter, est *Cumeanus* Auctor libri *de Mensura Pœnitentiarum*, qui extat Tomo XII. Bibliothecæ maximæ Patrum Editionis Lugdunensis. Postremus, est *Theodorus* Cantuariensis Episcopus, qui licèt Græcus esset, non immeritò tamen inter Angliæ Scriptores connumerari potest, cùm ibi Episcopali Infula exornatus floruerit. Scripsit autem *Theodorus* insigne *Pœnitentiale*, opus satis amplum, & omnibus fermè Pœnitentiæ casibus accommodatum, quod Manuscriptum asservatur in Bibliotheca Sancti Benedicti Cantabrigensi. Edidit præterea *Theodorus* Capitula Ecclesiastica, quæ Tomo VI. Editionis Labbeanæ Conciliorum leguntur. Mabillonius sæculo II. Benedictino Vitam Theodori Episcopi Cantuariensis ex variis Bedæ locis collectam

exhibet, & egregiis, pro more suo, Notis illustrat.

D. Nihil hactenùs dixisti de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui septimo Ecclesiæ sæculo in Italia, Gallia, & Germania floruerunt, quos tamen silentio prætermittere haud debemus.

M. In Italia septimo Ecclesiæ sæculo doctrinæ & pietatis laude conspicuus fuit *Jonas* Cœnobii Bobiensis Monachus, qui Vitas scripsit Sancti Columbani Monasterii Bobiensis in Italia Primi Abbatis; Sancti *Eustasii* Secundi Abbatis Monasterii Luxoviensis in Galliis, Sancti *Attalæ* Secundi Abbatis Monasterii Bobiensis; Sancti *Bertulfi* Tertii Abbatis Monasterii Bobiensis, & Sanctæ *Burgundofaræ* Abbatissæ Eboriacensis Primæ. Has omnes Vitas à Jona descriptas exhibet doctissimus Mabillonius sæculo II. Benedictino. In Galliis verò eruditione & pietate excelluit septimo Ecclesiæ sæculo S. *Eligius* Noviomensis Episcopus, cujus Vita à Sancto Audoëno Rhotomagensi Archiepiscopo scripta legitur Tomo V. Spicilegii. Sexdecim etiam Homilias composuit Sanctus Eligius, quæ in Bibliotheca Patrum extant, & *Sermonem ad Plebem*, qui habetur in Appendice Tomi IX. Operum Sancti Augustini. Cum Sancto Eligio amicitiâ junctus fuit Sanctus *Desiderius* Cadurcensis Episcopus in Galliis, qui duos scripsit Epistolarum libros, in quibus hæ Epistolæ, quas ad Episcopos, vel Abbates Gallicanos, qui ejus ætate doctrinâ, & sanctimoniâ præ cæteris eminebant, dederat, vel ab ipsis acceperat, continentur. Extant illi duo Sancti Desiderii Cadurcensis Episcopi Epistolarum libri in Bibliotheca Veterum Patrum. Auctor quidam Anonymus Sancti Desiderii

rii Vitam descripsit, quæ extat apud *Labbeum* Tomo 1. novæ Bibliothecæ, & ex qua intelligimus, plures in Galliis septimo Ecclesiæ sæculo fuisse Episcopos, & Abbates doctrinâ & pietate illustres cum quibus maxima Sancto Desiderio intercedebat necessitudo. Eodem circitèr tempore, quo S. Desiderius Cadurcensis Episcopus florebat in Galliis, *Marculphus* Monachus *Formularum Antiquarum* libros duos *Landerico* Parisiensi Episcopo nuncupavit, quos Clarissimus Dominus *Hieronymus Bignonius* in lucem edidit, iisque varias Appendices adjunxit. Post Bignonium easdem Marculphi *Formulas* eruditus *Baluzius* cum suis nævis in integrum restituit, aliasque subjecit, styli enim barbariem in Diplomatibus, Formulisque publicandis retinendam esse optimè observat Mabillonius lib.2. *de Re Diplomatica* cap.2. Ex his Marculphi Formulis multa discimus Capita prisci juris & veterum morum, qui in Galliis sub prima Regum Dynastia vigebant. Deniquè, sæpè laudatus Mabillonius in Præfatione in sæculum 11. Benedictinum multos percenset Monachos, qui sæculo Ecclesiæ septimo doctrinâ & pietate celebres periclitanti Ecclesiæ in Germania, Gallia, & Anglia opem tulerunt. Postquàm enim doctissimus ille Scriptor hac in Præfatione tristem exhibuit in Oriente conditionem Ecclesiæ Imperatoris Mahumetis tyrannide, & Hæresum atque errorum procellis miserum in modum afflictæ, hæc deindè de loco, quo res Ecclesiæ septimo sæculo erant in Occidente, subjungit: *Neque tamen Occidentales, seù Aquilonares plagæ, ab suo quoque Contagio immunes erant. Gallia Paganos aliquot in locis, Corturiacenses, Tornacenses, Gandavenses, & finitimos*

 timos

timos populos sustinebat. Britannia Insula Permixtos habebat Idololatras, Scotos seù Hibernos à Romanis ritibus de Paschate deque Tonsura dissentientes patiebatur. Germania, Kiliano, Winfrido, Rudperto, aliisque Ductoribus, Euangelii lucem respicere cæpit, Bonifacium sæculo insequenti Apostolum habitura. Columbanus in Gallia Monasticum statum extulit, Eustasius, Agilus, Amandus, Audomarus, Remoclus, Wandragisilus, Filibertus mirificè propagarunt. Augustinus, Wilfridus, Cuthbertus, Benedictus Biscopus Britanniam, Fructuosus, & Hildephonsus Hispaniam Sanctorum Monachorum agminibus impleverunt. Horumce Illustrium Monachorum Vitas à variis Auctoribus descriptas exhibet Mabillonius sæculo II. Benedictino, quod est septimum Ecclesiæ. Digitum ad fontem intendisse sufficiat.

D. Absolvistine Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum, qui septimo sæculo Ecclesiam suis lucubrationibus illustrarunt?

M. Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum septimi sæculi claudet *Cresconius* Episcopus Africanus, qui claruit circà annum DCXC. binaque condidit Opera, quæ ad jus Canonicum pertinent, nempè *Breviarium Canonum*, in quo Conciliorum Canones, & Romanorum Pontificum Decreta, citatis tamen locis quibus reperiri possint, ad trecenta Capitula revocavit: & *Concordiam*, seù *Librum Canonum*, in quo, ut brevioris Operis brevitatem compensaret, sub iisdem titulis ipsa Canonum & Decretorum verba recitavit. Mabillonius primâ parte Musæi Italici pag. 69. refert, se vidisse inter MSS. Bibliothecæ Valliscellanæ Collectionem Cresconii, & in ejus medio hæc verba inserta esse: *Concordia Cano-*

Canonum à Cresconio Africano Episcopo digesta sub Capitulis trecentis.. *Iste nimirùm Cresconius bella & victorias, quas Joannes Des. Patricius apud Africam de Saracenis gessit, Hexametris versibus descripsit sub libris* . . . . . . Verùm, Poëma illud Cresconii ad nos non pervenit, sed omninò interiit; *Vossius* siquidem in *Historia de Poëtis Latinis* nullam prorsùs Cresconii mentionem fecit, illius utique Poëma non prætermissurus, si reverà adhùc extaret.

D. Cùm de Scriptoribus septimi Ecclesiæ sæculi nihil ampliùs tibi dicendum supersit, expedit ut nunc in medium producas illustres Viros, qui octavo Ecclesiæ sæculo tàm in Oriente, quàm in Occidente doctrinâ & sanctitate cæteris præluxerunt?

M. In Oriente octavo Ecclesiæ sæculo præ cæteris doctrinâ & pietate emicuit S. *Joannes Damascenus*, nobilissimis in Syria, fideque Orthodoxa claris parentibus genitus, Caliphæ Saracenorum Minister & Damasci Præfectus. Quo anno natus sit, quove anno obierit S. *Joannes* Damascenus? obscurum prorsùs est, quod vel conjecturâ assequi nullus potest. Certò tamen affirmari posse videtur, eum natum esse ante exitum sæculi septimi. Nam si *Joanni* Patriarchæ Hierosolymitano, qui ejus Vitam descripsit, fides adhibenda sit; S. Joannes Damascenus ante annum DCCXXX. eâ ætate erat, ut publica Saracenorum Principis negotia administraret, & de Fide contrà Hæreticos Iconomachos scriberet ac strenuè disputaret. Vixit Joannes Damascenus sub *Leonis Isaurici*, & *Constantini* filii ejus Imperio. Omni Græcorum disciplinâ, divinisque litteris imbutus paternas divitias pro amore Christi deserens,

factus est Monachus, & contrà exortam Iconoclastarum Hæresim omni rationum vi, & argumentorum è Sacris Scripturis petitorum efficaciâ pugnavit. Undè ab hæreticis Imperatoribus Iconoclastis sæpiùs in exilium relegatus, & carceribus traditus in confessione fidei Catholicæ gloriosè occubuit. Testatur *Joannes* Patriarcha Hierosolymitanus in Vita S. Joannis Damasceni, dexteram manum, jussu Caliphæ Saracenorum, Sancto Joanni Damasceno abscissam, miraculosè fuisse ei restitutam precibus Beatæ Mariæ Virginis, quæ eum sic affatus est: *En tibi manus sanata est: de cætero ne cessa, sed, sicut modò pollicitus es, fac eam calamum esse Scribæ velocitèr scribentis*. Multa, eaque præclara S. Joannes Damascenus reliquit Ecclesię ingenii sui monumenta, quæ doctissimus, mihique amicissimus noster *Michaël Lequien* in sua omnium Sancti Joannis Damasceni Operum recenti, & castigatissima Editione duobus Tomis in folio complexus est, ac Parisiis edi curavit anno MDCCXII. in primo tomo Editionis Operum S. Joannis Damasceni Cl. P. *Lequien* præmittit universo Operi Præfationem in novam Operum S. Joannis Damasceni Editionem à se adornatam. Deindè, subnectit *Diatribam* Leonis Allatii de S. Joanne Damasceno. Hanc Leonis Allatii Diatribam excipiunt septem elegantissimæ & omnis eruditionis genere refertæ Dissertationes Damascenicæ, quas ipse accuratissimo Criterio elucubravit. Sequuntur posteà *Vita S. Joannis Damasceni* à Joanne Patriarcha Hierosolymitano conscripta; Sermo *de Philocosmis*, & *de Sancti Joannis Damasceni conversatione parva Enarratio*; postremò, *Varia Testimonia Selecta Veterum de S. Joanne Damasceno & ejus*

& ejus scriptis. Hæc omnia, Prolegomenorum instar, toti Editioni Operum S. Joannis Damasceni à se concinnatæ præmisit percelebris laudatus Auctor, qui indefesso labore omnia S. Joannis Damasceni Opera siuè edita, siuè quæ necdùm omninò prodierant, maximo Ecclesiæ & Reipublicæ Christianæ emolumento, Græco-Latina in lucem emisit. Ut autem faciliùs unicuique innotescere possent S. Joannis Damasceni Opera, quæ hactenùs non prodierant, vel solùm latinè edita fuerant, ea, sæpè citatus Auctor, asterisco notavit, ut videre est in hac serie Operum S. Joannis Damasceni, quam, juxtà accuratissimam P. *Lequien* Editionem hìc in rem tuam attexere necessarium duxi.

SERIES OPERUM

S. JOANNIS DAMASCENI

Quæ in recenti Editione P. *Lequien* continentur.

*Opera, quæ asterisco * notantur, aut necdùm prodierant, aut latinè tantùm.*

TOMO I.

1\. Scientiæ fons (Capita Philosophica, sivè Dialectica
(De Hæresibus
(De Fide Orthodoxa.

2\. Pro

2. Pro Sacris Imaginibus Oratio Prima.
Secunda.
Tertia.
3. * Libellus de recta sententiâ.
4. * Libellus velut ex persona Petri Sanctissimi Episcopi Damasci ad Episcopum Daræ Jacobitam.
5. Contrà Manichæos Dialogus.
6. * Disceptationes Christiani & Saraceni, cum Disceptatiuncula à Theodoro Abucara ex Joannis Damasceni Ore suscepta.
7. * De Draconibus & Strygibus.
8. De Sancta Trinitate.
9. Epistola ad Jordanem Archimandritam de Hymno Trisagio.
10. * Epistola de Sanctis Jejuniis.
11. * De octo Spiritibus nequitiæ.
12. Ex Sermonibus Sententiarum Fragmentum, quas Bilibaldus Pircheymerus ex Græcis Latinas fecit.
13. De Virtute & Vitio.
14. Institutio Elementaris ad Dogmata, viva voce Joannis Monachi Damasceni ad Joannem Sanctissimum Leodiceæ Episcopum.
15. De Natura Composita contrà Acephalos.
16. De duabus in Christo voluntatibus & operationibus, deque reliquis proprietatibus, ubi obiter de duabus Naturis & vna Hypostasi.
17. Dissertatio accuratissima adversùs exosam Deo Nestorianorum Hæresim.
18. Responsio ad eos, qui dicunt, si duæ naturæ est homo, necesse est ut in Christo naturas tres,

tres, totidemque dicamus actiones, ut objicit Severus.

19. * Fragmentum de Theologia: *Qua ratione homo imaginem Dei referat*, aliaque varia Fragmenta ex Codice S. Hilarii.

20. * Fragmenta alia ex eodem S. Hilarii Codice.

21. * De Unione definitiones variæ.

22. * Fragmentum aliud ex Nicetæ Choniatæ Thesauro.

23. * Fragmenta duo ex Catena Regia in Lucam.

24. * De mensibus Macedonicis ex Ecclesiastica traditione.

25. * De mensibus diversis.

26. * Canon Paschalis.

27. * Epistola ad quemdam missa: *Quid homo sit?*

Opera dubia ac suppositititia.

1. Oratio de iis, qui in fide dormierunt, quomodò Missis, & eleemosynis, & beneficentiis, quæ pro illis fiunt, adjuventur.

2. * Epistola ad quemdam de Confessione: & qui tandem iidem sunt, qui potestatem ligandi & solvendi acceperint?

3. * Oratio demonstrativa de sacris venerandis Imaginibus ad Christianos omnes aduersùs Imperatorem Constantinum Cabalinum & Hæreticos universos.

4. Epistola ad Theophilum Imperatorem de sanctis & venerandis Imaginibus.

5. * De Azimis.

6. Epistola Sanctissimi Petri Mansur ad Zachariam Doarorum Episcopum.

7. Ejus-

7. Ejusdem, Caput de immaculato corpore, cujus participes sumus.
8. * Interpolationes duæ libri de Fide Orthodoxa, quarum incogniti sunt Auctores.
9. * Expositio & Declaratio Fidei. Genuinum hoc est S. Joannis Damasceni Opus, sed à P. *Lequien* latinè tantùm datur ex versione Arabica.

His subjiciuntur Carmina Cantica in varias solemnitates.

1. In Theologiam.
2. In Theophania.
3. In Pentecosten, *dubiæ fidei*.
4. Eadem Carmina latinè solùm strictâ Oratione, *Jacobo Billio Interprete*.
5. In Dominicam Paschæ Cantica.
6. In Assumptionem Domini nostri Jesu Christi.
7. In Transfigurationem Domini nostri Jesu Christi.
8. In Annunciationem Dei Genitricis.
9. Precatio ad Christum versibus Anacreonticis. *Incertæ fidei*.

TOMO II.

1. * Ex universa interpretatione Joannis Chrysostomi excerpta Compendiaria à Joanne Damasceno.
2. * Sacra Parallela.
3. * Eclogarum Liber I. & II. *sunt Parallelorum aliorum ex Codice Rupefucaldino Collegii Parisien-*

risiensis Societatis Jesu excerptiones cum eorum Indice.

4. * Oratio de gloriosa Domini nostri Jesu Christi Transfiguratione.
5. * In Ficum arefactam, & in Parabolam Vineæ.
6. * In Sanctam Parasceven & in Crucem.
7. In Sabbatum Sanctum.
8. * In Angelicam Annunciationem Incarnationis Christi ad illibatam Dominam nostram Mariam. *Latinè tantùm ex versione Arabica.*
9. * In Annunciationem Sanctissimæ Dominæ nostræ Dei Genitricis.
10. In Sanctissimæ Dominæ nostræ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ Natalitium diem.
11. * In eamdem Sanctissimæ Dominæ nostræ Natalem diem.
12. * Encomium in dormitionem celebratissimæ, gloriosissimæ ac benedictæ Dominæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ.
13. * In eamdem.
14. * In eamdem.
15. * In laudem S. Joannis Chrysostomi.
16. * Laudatio sanctæ & inclytæ Martyris Christi Barbaræ.
17. * Fragmentum sermonis cujusdam ex Catena Regia in Lucam.
18. * Precationes tres.

Præter hosce duos Tomos in Folio Operum S. Joannis Damasceni, alium Tomum parat doctissimus P. *Lequien*, in quo alias lucubrationes S. Joannis

nis Damasceni nomine falsò insignitas inseret cum genuinis ejusdem Sancti aliquot sermonibus Asceticis, quos invenit in Codice manu exarato Bibliothecæ Illustrissimi Ducis Episcopi Metensis. Cæterùm Clarissimo huic Scriptori exoticarum linguarum peritissimo, & Ecclesiasticæ antiquitatis indagatori sagacissimo plurimùm debet Respublica literaria, quòd castigatissimam Operum S. Joannis Damasceni Editionem publicaverit, eamque elegantissimis Dissertationibus, Criticis Præfationibus, & doctissimis Annotationibus illustraverit.

Sancto Joanni Damasceno in Oriente suppares fuerunt *Cosma* Hierosolymitanus, *Georgius Hamartolus*, & *Anastasius* Abbas Monasterii Sancti Euthymii in Palæstina; de quibus pauca hìc observare sufficiet. Prior, seù *Cosma* ex Abbate Episcopus Majumæ inauguratus elegantissimo præditus fuit ingenio, & cum S. Joanne Damasceno arctissimâ necessitudine junctus, eoque hortatore, Hymnos tredecim in præcipuas anni Festivitates composuit, qui extant Tomo XII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis. *Triodium* etiam, quo Græci in divinis Officiis à Dominica septuagesimæ usque ad Octavam Pentecostes utuntur, editum dicitur à S. Cosma Hierosolymitano, auctum verò à *Theodoro, & Josepho* Studitis, ut observat *Aubertus Miræus* in Auctario *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Alter, seù *Georgius Hamartolus* græcè scripsit *Chronicon ab exordio Mundi usque ad Imperium Constantini Copronymi*, quod in Bibliotheca Bavarica, MS. extare *Miræus* affirmat. Ejusdem etiam Georgii Hamartoli Homiliam de inventione S. Crucis edidit *Gretserus* Tom. II. *de Cruce*. Postremus, seù *Anastasius* Abbas Monasterii S. Euthy-

thy-

thymii in Palæstina, cujus meminit S. Joannes Damascenus initio Libelli *de Trisagio*, scripsit librum contrà Judæos, qui à *Turriano* latinè redditus, legitur apud *Canisium* Tomo III. *antiquarum Lectionum*, & Tomo XIII. Biblioth. Patrum Editionis Lugdunensis.

D. Protulitne octavum Ecclesię sæculum alios, præter istos, quos hactenùs recensuisti, Viros illustres, qui in Oriente litteris & pietate floruerunt?

M. Protulit adhùc octavum Ecclesiæ sæculum quatuor in Oriente insignes viros, videlicèt *Germanum* Patriarcham Constantinopolitanum, *Andream* Cretensem Episcopum, *Georgium* Syncellum, & *Theophanem* Constantinopolitanum, qui eruditionis & pietatis laude maximè claruerunt; quorum Opera hìc breviter indicabo. In primis, S. *Germanus*, qui, ut jam observavimus, fidei Catholicæ aduersùs Iconomachorum Hæresim acerrimus defensor fuit, tres scripsit Epistolas, quæ in septima Synodo generali, quæ dicitur *Nicæna secunda*, lectæ sunt ad confirmandam cultus Imaginum doctrinam ab Iconomachis impetitam. Duas ejusdem S. Germani Homilias *de Sancta Cruce* edidit *Gretserus* Societatis Jesu Theologus. Quinque ipsius Orationes edidit etiam eruditissimus noster *Combefisius* Tomo I. Auctarii Biblioth. Patrum Græco-Latinæ. Non convenit inter Viros eruditos, S.Germanum, qui octavo Ecclesiæ sæculo Constantinopolitanam regebat Ecclesiam, esse Auctorem *Theoriæ Rerum Ecclesiasticarum*. Alii enim cum *Gretsero*, & *Leone Allatio* hanc *Theoriam* tribuunt *Germano juniori* Constantinopolitano Patriarchæ, qui initio sæculi XII. floruit. Alii cum *Bellarmino* eam adjudicant *Germano*, qui

qui octavo sæculo vixit. *Andreas* Archiepiscopus Cretensis multas composuit Homilias & alia Opuscula, quæ doctissimus noster Combefisius cum Notis, atque Onomastico peculiari Græco-Latinè Parisiis anno 1644. publicâ luce donavit. *Georgius Syncellus* Auctor est Chronographiæ ab Adamo usque ad Imperatorem Diocletianum productæ, quam circà annum DCCXCII. publicavit, eamque posteà *Theophanes*, qui ei familiaris fuit, uberiori stylo continuavit. Interfuit Georgius Syncellus septimæ Synodo generali, seù Nicænę secundæ, et, ut ait Anastasius Bibliothecarius in Præfatione Historiæ Ecclesiasticæ, *tàm pro fidei constantia, quàm prò multarum virtutum insignibus, sanctæ memoriæ Tarasii Regiæ Urbis Præsulis Syncellus effectus est*. Ejus Chronologiam eruditus noster *Goarus* adjecta versione Latina ex Regia Typographia cum Nicephori Constantinopolitani Breviario Chronographico in lucem edidit. Denique, *Theophanes* ex illustri Prosapia Constantinopoli ortus, eruditione & sanctimoniâ in Oriente celeberrimus fuit. Fidem Catholicam de sacrarum Imaginum veneratione sub *Leone Armeno* Imperatore Iconomacho intrepidè confessus, ejus jussu in carcerem detrusus est, ubi fame, pedoreque per biennium cruciatus est, Dein, in exilium deportatus ad palmam sempiternam in Cœlis percipiendam evolavit. Miraculis ejus sanctitas fuit illustrata, & ab Ecclesia Græca die XII. mensis Martii Officiis celebratur. Chronographiam scripsit Theophanes, quam ab anno primo Diocletiani Imperatoris, ubi Georgius Syncellus desierat, produxit usque ad annum DCCCXIII. hoc est, usque ad annum primum *Leonis Armeni* Imperatoris. Eamdem

dem Theophanis Chronographiam posteà continuavit *Leo* Grammaticus, quem noster Combefisius in Notis ad ejus Historiam ostendit supparem illis fuisse, quorum res gestas prosecutus est. Post Leonem Grammaticum Theophanis Historiam continuarunt *Auctor incertus* coævus, qui ea narrat, quæ tempore *Leonis Armeni* Imperatoris contigerunt; *Constantinus Porphyrogenita*, qui sæculo Ecclesiæ decimo Constantinopoli imperavit, quem Auctor alius incertus continuavit; denique *Symeon Magister* & Logotheta, vulgò *Metaphraste* appellatus, & *Georgius* Monachus, qui in *Constantino* iterùm imperante Historiam absolvit. Hos omnes Historicos, præter Leonem Grammaticum, & priorem Auctorem incertum, noster *Combefisius* è Græco in Latinum vertit. Theophanis Chronographiam è Græco in Latinum transtulit doctissimus noster *Jacobus Goarus*, Notisque illustravit; sed eo, dùm Theophanis textum, & adornatam à se versionem Latinam prælo pararet, morte prærepto, Clarissimus noster Combefisius hanc curam in se suscepit, ac Theophanis textum, concinnatamque à *Jacobo Goaro* carissimo sodali suo versionem recensuit, & Parisiis in Typographia Regia edi curavit cum Notis ejus posthumis, novisque observationibus illustratam. Si plura de *Theophane* scire aveas, legesis ejus Vitam ab Auctore Anonymo scriptam, quam ex Veneta S. Marci Bibliotheca erutam Cardinalis *Franciscus Barberinus* ad Combefisium nostrum transmisit, à quo latinitate donata & Chronographiæ Theophanis præfixa est. Lege etiam Notas doctissimi nostri *Goari* in Theophanem, ubi varia habet de aliis Sanctis, & Scriptoribus, qui hoc eodem *Theopha-*

nis nomine fuerunt insigniti, & de rebus, quæ ad præsentem Theophanem Chronographiæ Auctorem speciatim pertinent. *Bollandus* ad diem XII. mensis Martii, quo colitur S. Theophanes, duas illius exhibet Vitas ab incertis Auctoribus conscriptas.

D. Hæc, quæ hactenùs de Viris illustribus, qui octavo Ecclesiæ sæculo in Oriente floruerunt, in medium protulisti, altius memoriæ infixa teneo, quibus si nunc adjungas seriem aliorum Auctorum, qui eodem octavo Ecclesiæ sæculo in Occidente eruditionis & pietatis laude præ cæteris claruerunt, plenam ac perfectam habebo notitiam omnium Scriptorum Ecclesiasticorum, qui octavum Ecclesiæ sæculum toto Orbe Christiano illustrarunt.

M. Inter Scriptores Ecclesiasticos, qui octavum sæculum in Occidente litteris & pietate nobilitarunt, eminet *Venerabilis Beda* Natione Anglus, professione Monachus Ordinis Sancti Benedicti, eximiâ doctrinâ & singulari pietate toti Orbi conspicuus, cujus præclaras virtutes Elogio historico latè prosequitur doctissimus *Mabillonius* sæculo III. Benedictino parte I. Natus est *Beda* anno DCLXXII. & diem supremum obiit in ipso Ascensionis Christi Domini Festo, seù VII. Kalend. Junii anni DCCXXXV. statim ab ipso suo obitu *Sanctus* habitus est & appellatus, eumque pluribus Epistolis S. *Bonifacius* Moguntinus Archiepiscopus, & *Lullus* ejus successor commendarunt. Jam à nono Ecclesiæ sæculo nomen *Venerabilis*, Bedæ attribui cæptum est, ut liquet ex *Amalario* lib. I. de divinis Officiis cap. 37. ex *Jona* Aurelianensi Episcopo in lib. I. de Institut. Laicali cap. 16. & seq. necnon ex *Usuardo* in Martyrologio ad Nonas Augusti. Benè multa Opera edidit

dit Venerabilis *Beda*, de quibus fusè differit *Mabillonius* tùm loco jam à me laudato, tùm etiam Dissertatione peculiari, quæ habetur Tomo I. Analectorum. Aliquot tamen *Bedæ* Opera nunc desiderantur, ut, exempli gratiâ, *Collectaneum ejus in Epistolas S. Pauli*. At enim, ut optimè animaduertit ibidem *Mabillonius*, Collectaneum illud in Epistolas Sancti Pauli, quod sub *Venerabilis Bedæ* nomine circumfertur, non est genuinus Bedæ fætus, sed *Flori* Ecclesiæ Lugdunensis Diaconi Opus est, ut manifestò constat ex duobus exemplaribus Collectanei à Beda conscripti, quæ à *Flori* Collectaneo diversa esse testatur Mabillonius, qui etiam ait, se legisse multos MSS. Codices, qui fidem faciunt, hoc Collectaneum, sub Bedæ nomine hactenùs vulgatum, Opus esse *Flori* Diaconi Ecclesiæ Lugdunensis. Hujus Collectanei Bedæ in Epistolas S. Pauli, quod nunc desideratur, mentionem faciunt *Hincmarus* Remensis Episcopus, præsertim in Opere adversùs *Goteschalcum* cap. I. & *Lupus* Ferrariensis Abbas in Epistola LXXVI. ad eumdem *Hincmarum*. Ex quo *Mabillonius* falsi convincit Baronium, qui negat, ullum Commentarium in Epistolas S. Pauli fuisse à Beda conscriptum. Sed quamvis argumenta, quæ adducit Mabillonius dubitare non patiantur, Bedam scripsisse Commentarium in Epistolas Pauli, certum tamen est, hunc Bedæ Commentarium necdùm prodiisse in lucem, sed adhùc manuscriptum delitescere. *Henschenius* genuinum *Bedæ* Martyrologium publicavit, illudque Tomo II. Sanctorum mensis Martii præfixit. Huic Martyrologio attexuit idem Henschenius *Auctuarium*, quod *Flori* Ecclesiæ Lugdunensis Diaconi nomine vulgavit, sed,

ne cum Bedæ textu confunderetur, minori charactere edi curavit.

Venerabilis Bedæ discipulum fuisse *Alcuinum* Natione Anglum, & Caroli Magni Præceptorem opinantur nonnulli, sed non est dubium quin fallantur, quia Venerabilis Beda vivere desiit anno DCCXXXV. quo tempore *Alcuinus* forsàn vix natus erat. Alcuinus itaque non Bedam Præceptorem habuit, sed *Egbertum*, & alium nomine *Aelbertum*, seù *Albertum*, qui fuerunt Archiepiscopi Eboracenses in Anglia. A' Carolo Magno vocatus in Gallias *Alcuinus* multis Beneficiis Ecclesiasticis auctus est, ejusque nomine honorificentissimis Legationibus functus. Complures eruditionis famâ celebres discipulos habuit; in confutanda Hæresi *Elipandi* Toletani, & *Felicis* Urgellitani Antistitum diù strenuèque adlaboravit. Monasticæ vitæ juxtà Regulam S. Benedicti ineundæ percupidus fuit, probabiliùs tamen censent periti hujus temporis Critici, ipsum nunquam id vitæ genus fuisse amplexum. Alcuini tamen Monachatum multis probare conatur Mabillonius in ejus Elogio historico, quod habetur parte I. sæculi IV. Benedictini. Mortuus est *Alcuinus* anno DCCCIV. ejusque Vitam à quodam Auctore Anonymo descriptam *Andreas Duchesnius* Editioni Operum Alcuini præfixit. Post verò hanc Editionem Operum Alcuini studio *Andreæ Duchesnii* adornatam, typisque anno MDCXVI. Parisiis excusam, doctissimus Mabillonius Tomo IV. Analectorum publicavit Epistolas XXVI. Alcuini, & Baluzius Tomo I. Capitularium, & Tomo I. Miscell. varia ejusdem Alcuini edidit Opuscula. Denique, Mabillonius sæculo IV. Benedictino parte I. refert non-

nonnulla Alcuini inedita scripta, ibidemque ostendit, librum *de Divinis Officiis* Alcuino à Baronio aliisque Auctoribus assertum, esse tantùm farraginem ex diversis ipsius Alcuini, aliorumque Scriptorum eo posteriorum Operibus hinc indè collectam. Quod spectat librum, cui titulus est: *Confessio fidei* à Petro Chiffletio ab aliquot annis publicatum, genuinum *Alcuini* fœtum esse, adversùs aliquos, qui id in dubium vocarunt, probat ibidem Mabillonius. Denique, convenit inter omnes peritos Criticos, librum *de Cæremoniis Baptismi* non esse *Alcuini*, sed *Amalarii* Archiepiscopi Trevirensis, qui obiit anno DCCCXIV.

In Italia octavo Ecclesiæ sæculo floruerunt *Paulinus* Aquilejensis Episcopus, & *Paulus* Aquilejensis Diaconus. Prior, seù *Paulinus* gratissimus fuit *Carolo Magno*, qui eum rebus non in Italia solùm, verùm etiam in Galliâ & Germania componendis præfecit. Fuit etiam Paulinus maximâ cum Alcuino Caroli Magni Præceptore amicitiâ conjunctus. Scripsit Libellum *de Sanctissima Trinitate* adversùs *Elipandum* Toletanum, & *Felicem* Urgellitanum Antistites, & libros tres contrà eumdem *Felicem*, ac prætereà, Opusculum *de Salutaribus Documentis*, quod inter Opera S. Augustini extabat ante ultimam eorum Editionem à PP. Benedectinis Congregationis Sancti Mauri adornatam; sed istud Opusculum ex fide Codicum MSS. Paulino Aquilejensi Episcopo restituerunt doctissimi illi Ascetæ. Legesis Elogium historicum Paulini, quod texit Bollandus ad diem XI. mensis Januarii. *Paulus* Diaconus Aquilejensis, & postea Monachus Cassinensis scripsit Libellum *de Metensibus Episcopis*, & jussu Caroli Magni Impera-

toris composuit *Homiliarium*, seù Lectiones, quæ per totius anni Festivitates legerentur. Observas tamen Mabillonius Tomo 1. Analect. insertas fuisse in illud Homiliarium quasdam recentiorum Scriptorum Homilias, nempè *Herici* Monachi Antisiodorensis, quem, mortuo Paulo Aquilejensi Diacono, floruisse constat regnante *Carolo Calvo*. Additæ sunt etiam huic Homiliario *Haymonis* Episcopi Alberstadiensis, qui post *Pauli* Diaconi Aquilejensis mortem floruit, Homiliæ, ex quibus facile colligitur huic Pauli Diaconi Aquilejensis Collectioni variis temporibus additiones factas fuisse. Huic Paulo Aquilejensi Diacono Vitam S. Gregorii Magni tribuit Mabillonius Tomo 1. Analectorum, quæ Vita diversa tamen est ab illa S. Gregorii Magni Vita, quam *Joannes* Diaconus publicavit, quæque edita est sæculo 1. Benedictino. Scripsit etiam Paulus Aquilejensis Diaconus sex libros de Longobardorum gestis. Præter hujusmodi lucubrationes à Scriptoribus octavi sæculi in Italia concinnatas, prodiit eodem sæculo in Italia *Liber Diurnus Romanorum Pontificum*, qui ad Gregori II. Romani Pontificis tempora pertinet, uti existimat Eruditus *Garnerius* Societatis Jesu, qui primus illum in lucem emisit ex MS. Codice nongentorum circitèr annorum. Varia in hoc Diurno Romanorum Pontificum extant Capita Historica, Dogmatica, & Critica, quæ doctissimis suis Notis *Garnerius* illustravit.

Germaniam octavo Ecclesiæ sæculo ad fidem Catholicam adduxit S. *Bonifacius* Natione Anglus, Sedis Apostolicæ Legatus, & totius Germaniæ Apostolus dictus. Plures scripsit Epistolas graves & pias, quas *Nicolaus Serarius* edidit, Notisque expla-

planavit. Composuit etiam S. Bonifacius librum *de Unitate fidei Catholicæ*, quem laudat Zacharias Papa apud *Othlonem* lib. 2. cap. 9. quem librum haud alium esse, quàm Synodalia quædam Statuta, qualia *Acherius* Ordinis Sancti Benedicti Tomo IX. Spicilegii vulgavit, conjicit Mabillonius in Observationibus præviis ad Vitam Sancti Bonifacii parte II. sæculi III. Benedictini. Vitam S. *Livini* Episcopi & Martyris à S. Bonifacio literis mandatam fuisse dicitur, quod tamen omninò incertum esse, ostendit idem Mabillonius sæculo II. Benedictino.

In Hispania sub finem octavi sæculi *Etherius* Uxamensis Episcopus, & *Beatus* Presbyter sanctimoniâ & eruditione insignes floruerunt, & Catholicam fidem duobus libris adversùs Elipandi Toletani Episcopi Hæresim strenuè propugnarunt. In his etiam præclarè disserunt de reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentiâ, de dispositionibus necessariis ad dignè communicandum, de Sacrificio Missæ, de Oratione pro Defunctis, quæ omnia Hæreticorum nostri temporis jugulum petunt, & Catholicæ Ecclesiæ Dogmatum antiquitatem disertè adstruunt. Scripsit etiam *Beatus* Presbyter Commentarium *in Apocalypsim*, ut videre est in ejus Vita ab Auctore Anonymo descripta, quam Bollandus inter Acta Sanctorum mensis Februarii Tomo III. & Mabillonius Tomo I. sæculi IV. Benedictini vulgarunt. Monachos fuisse *Etherium*, & *Beatum* probat ibidem Mabillonius in Observationibus præviis ad Vitam S. *Beati* Presbyteri.

In Galliis denique octavo Ecclesię sæculo doctrinâ & pietate celebres fuerunt *Theodulfus* Aurelia-

nensis Episcopus, *Fredegarius*; & *Ambrosius Authpertus*, sivè *Autbertus*. De Patria Theodulfi non convenit inter eruditos. Alii siquidem cum *Sirmondo* volunt, eum fuisse Natione Italum; alii verò cum Mabillonio illum ex Hispania fuisse oriundum affirmant. Hoc unum apud omnes certissimè constat, Theodulfum à Carolo Magno in Gallias, propter scientiæ prærogativam, quâ pollebat, adscitum magnâ ibi eruditionis & pietatis famâ fuisse commendatum. Inter multa, quæ edidit, Opera, duo potissimùm celebrantur, videlicèt *Liber de Baptismo*, quem sollicitatus à *Magno* Archipræsule Senonensi, & *Joanne* Arelatensi Antistite scripsit; & *Capitulare*, quod sex & quadraginta Capitulis constat, & in quo saluberrima tum Presbyteris propria, tùm Communia, quibus subditas sibi Plebes instituere ac informare debent, vitæ Christianæ documenta traduntur. Mortuus est Theodulfus anno DCCCXXI. ejusque Opera à Sirmondo collecta sunt, Notisque illustrata. *Fredegarius* Scholasticus *Epitomen Historiæ Francorum* à Gregorio Turonensi Episcopo editæ lucubravit. Scripsit etiam Chronicon, quod à fine Historiæ Gregorii Turonensis usque ad Pippini Francorum Regis inaugurationem perduxit. Fredegarii Chronicon excipit Appendix à Pippini Regis coronatione ad annum usque septingentesimum sexagesimum octavum. Extant Fredegarii Opera Tomo 1. Historic. Francorum ab *Andrea Duchesnio* publicata. Demùm, *Ambrosius Authpertus* Natione Gallus Monachus Ordinis S. Benedicti, ac deindè Abbas Monasterii S. Vincentii Martyris, quod propè Wlturnum fluvium in Samnio situm est, scripsit decem libros in Apocalypsin, Commentarios

rios in Scripturam Sacram, quædam Opuſcula Aſcetica, nonnullas Homilias, & Vitas quorumdam Sanctorum Monachorum, aliaque Opera, quorum Catalogum exhibet *Chronicon S. Vincentii de Vulturno*.

D. Eccur, quæſo, inter Viros illuſtres, qui octavo Eccleſiæ ſæculo in Galliis floruerunt, nullam prorsùs mentionem feciſti *Caroli Magni* Francorum Regis; quem tamen Auctorem librorum *Carolinorum*, & Univerſitatis Pariſienſis, omnium Academiarum facilè Principis, fundatorem ac inſtitutorem fuiſſe multi conſtantèr affirmant?

M. Carolum Magnum Francorum Regem in Scriptura Sacra, & Sanctorum Patrum doctrina verſatum fuiſſe, omniumque Virorum ſui temporis litteratorum Mæcenatem munificentiſſimum teſtatur *Eginhardus* in ejus Vita. At Carolum Magnum quatuor librorum, qui *Carolini* dicuntur Auctorem fuiſſe non ità certò liquet. Nonnulli ſiquidem poſt Bellarminum exiſtimantes, ejusmodi libros Carolinos favere Iconomachis, aſſerunt, illos Carolo Magno perperàm adſcriptos eſſe, ſed ab imperito quodam Hæretico exaratos, & datos Carolo Magno, qui eos miſit ad Hadrianum Summum Pontificem. Alii verò periti Critici ex MSS. exemplaribus Vaticano & Tiliano, quæ Caroli Magni nomen præferunt, ex Præfatione etiam horumce librorum, in qua Auctor diſertè aſſerit, ſe *in ſinu Eccleſiæ Regni gubernacula ſuſcepiſſe*, & ex aliis compluribus conjectùris, quæ legi poſſunt apud noſtrum *Natalem Alexandrum* Diſſertatione VI. in Hiſtoriam Eccleſiaſticam octavi ſæculi, probant Carolum Magnum eſſe legitimum parentem horumce quatuor libro-

librorum Carolinorum, quos Bellarminus falsò supponit Iconoclastarum Hæresi favere, cùm potiùs ipsissimam adstruant doctrinam, quam octavo sæculo Ecclesia Gallicana circà cultum Imaginum propugnabat, & solos reprehendant abusus, qui in cultum Imaginum irrepere possunt, sicut loco mox laudato fusè ostendit Natalis Alexander contrà *Dallæum* Calvinistam, & *Forbesium* Lutheranum. Probabiliùs itaque est, Carolum Magnum Auctorem esse quatuor horumce librorum Carolinorum, aut saltem, illos, eo jubente, ab alio ex ejus persona & nomine editos fuisse.

Quantùm attinet ad fundationem, seù institutionem Universitatis Parisiensis factam, ut nonnulli dicunt, à Carolo Magno, existimo nihil certi super hac re affirmari posse, cùm Scriptores hac in re varient linguis & sententiis. Vir Clarissimus *Bulaus*, qui non multis abhinc annis Historiam Universitatis Parisiensis elegantèr scripsit, ejus institutionem adscribit Carolo Magno. At *Loiselius* in Tractatu *de Universitate Parisiensi*, ejus institutionem Carolo Magno adscriptam inter fabulas recenset, eamque dicit reverà attribuendam esse *Ludovico VII.* Galliarum Regi, qui regnare cæpit anno MCXXXVII. & filio ejus *Philippo II.* qui Patri in Regno successit anno MCLXXX. sed in his, quæ de Carolo Magno non satis comperta sunt, & de quibus inter Scriptores necdùm convenit, judicium meum non interponere satiùs esse duco. Hoc unum certò affirmare possum, Carolum Magnum plures scripsisse Epistolas, & multa cum Episcoporum consensu edidisse *Capitularia* maximam partem Ecclesiastica, seù, quæ complectuntur leges de rebus & personis Ecclesiasticis

sticis

sticis ex Canonibus Conciliorum, & Decretis Summorum Pontificum excerptas. *Angesisus* Abbas anno DCCCXXVII. Capitularia Caroli Magni, & Ludovici Pii collegit, & in quatuor libros distribuit, quibus posteà tres libros addidit *Benedictus Levita* ex Archivis Ecclesiarum, præsertim Moguntinæ, & ex antiquis Chartularum scriniis extractos, quos integros septem Capitularium libros perdoctus *Baluzius* summâ curâ recognovit, & Notis ac Dissertationibus illustratos in lucem edidit an. MDCLXXVII. Extat etiamnùm ejusdem Caroli Magni Codex Epistolaris dictus *Carolinus*, quem post Baronii mortem *Jacobus Gretserus* anno MDCXIII. Ingolstadii publicavit, qui continet Epistolas, quas Romani Pontifices Gregorius III. Zacharias, Stephanus II. Paulus, Stephanus III. Hadrianus, & Pseudo-Constantinus ad Carolum Majorem Domus Regiæ, ad Pippinum, ad Carolum Magnum, & ad Carolomannum ejus fratrem direxerunt. Hæ omnes Summorum Pontificum Epistolæ jussu Caroli Magni anno DCCXCI. collectæ sunt, & in unum corpus redactæ. Quæ collectio extracta deindè est ex antiquo MS. Bibliothecæ Cæsareæ, ut testatur *Lambecius* lib. 2. ejusdem Bibliothecæ cap. 5. ubi tamen conqueritur, quod ille, qui Codicem descripsit & ad Gretserum misit, nimiam nonnullis in locis corrigendis & mutandis sibi arrogavit licentiam. Extant etiam omnes illæ Epistolæ Codicis Carolini apud *Duchesnium* Tomo III. Sed de Scriptoribus Ecclesiasticis, quæ sæculis septimo & octavo doctrinâ & pietate præ cæteris excelluerunt, hæc dicta sufficiant.

COL-

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, Disciplina, & Morali Christianorum, qui sæculis septimo & octavo vixerunt.

D. CUM certò sciam, Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, utpotè omninò invariabilem, ab ipsis Apostolorum temporibus ad nos usque eamdem jugitèr puram & illibatam fuisse propagatam, supervacaneum esset impræsentiarum inquirere, quænam sæculis septimo & octavo fuerit doctrina Ecclesiæ, nisi ad id investigandum me compelleret petulantia Hæreticorum, qui ab Ecclesiæ Catholicæ gremio cùm recesserint, infrunito ore asserere solent, multa nunc in Ecclesia Catholica proponi & teneri doctrinæ Capita, de quibus in tota retrò antiquitate temporum altum est silentium, nec ullum prorsùs extat vestigium. Ut igitur fidei hostium audaciam faciliùs reprimere possim, præstat ut in hocce Colloquio paululùm differamus de doctrina, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo apud Christianos constantèr vigebat.

M. Quamvis Historia Ecclesiastica disertè ostendat, ut ait *Lanfrancus* in Commentario *de Eucharistia* adversùs *Berengarium*, quod *hanc fidem, quam nunc habemus, omnes fideles, qui nos præcesserunt, à priscis temporibus habuerunt*; attamen non expedit, ut ea, quæ ad fidem adversùs Hæreticos certis argumentis & auctoritatibus tuendam spectant, ab Historiæ Ecclesiasticæ Scriptore datâ operâ

râ pertractentur, cùm id oneris potissimùm incumbat Theologis Polemicis, quorum inter scribendum præcipuus scopus esse debet controversias Catholicos inter & Heterodoxos versantes dirimere ac explanare. Ne igitur Officium, quod sibi vendicant Theologi Polemici usurpare, & in alienam, ut aiunt, messem falcem mittere videar, qui solùm Historiam Ecclesiasticam compendiosè describendam suscepi, non instituam Dissertationes Polemicas, sed dumtaxàt simplici narratione rerum, quæ à locupletissimis testibus, & probatissimæ fidei id ætatis Scriptoribus referuntur, ob oculos tuos ponam fidei Catholicæ doctrinam, quam Christiani sæculorum Ecclesiæ septimi & octavi profitebantur; undè nullo negotio colligere poteris, omnia doctrinæ Catholicæ Capita, de quibus modò Heterodoxi cum Catholicis magno quidem sed inani studio altercantur, fuisse ab omnibus Christianis, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, unanimi consensu recepta atque approbata, quibus è diametro opponuntur errores, quos Hæretici hujus temporis aut obsoletos recoxerunt, aut proprio marte procuderunt.

In primis, certissimè constat, Christianos, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, rejecisse omnes hæreses, quæ tàm circà Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, quàm circà Incarnationem Verbi Divini sex prioribus Ecclesiæ sæculis emerserunt, Anathema etiam dixisse Hæresibus Monothelitarum, & Iconoclastarum, quæ sæculis septimo & octavo pullularunt, summâque, ut par est, veneratione excepisse omnes definitiones Conciliorum generalium, in quibus Hæreses proscriptæ fuerunt. Hoc religiosum

giosum mentis obsequium, hæc profunda erga definitiones Ecclesiæ veneratio, quæ antiquorum Christianorum animis penitiùs insidebat, procùl abest ab Hæreticis hujus temporis, qui prædamnatas jam Hæreses pro suo arbitrio renovant, mordicùsque tuentur. Nec Pontifices, nec Ecclesiam in Conciliis congregatam, nec Sanctos Patres audire volunt, sed se ipsos dumtaxàt, sibique, quod sanè lepidum ac ludicrum est, & aliis promiscuè suæ sectæ viris, necnon mulierculis jus attribuunt interpretandi Scripturam Sacram, & dirimendi omnes, quæ suboriri possunt, fidei controversias. Quod certè Hæreticorum Dogma, quo nullum, meâ quidem sententiâ, infestius & absurdius excogitari potuit, planè destruit Hierarchiam Ecclesiæ, Episcoporum potestatem ad nihilum redigit, ad schismata & innumeros errores latissimam viam aperit, & omnia sùs dèque miscet in Ecclesia, ut latè probant nostri Polemici Theologi in suis contrà Hæreticos controversiis. Sed, ut de fidei nostræ Dogmatibus, quæ ab Hæreticis nostri temporis impetuntur, speciatim aliquid dicamus, difficile non erit eorum antiquitatem & consensionem cum doctrina Christianorum, qui sæculis Ecclesiæ septimo & octavo vixerunt, brevitèr hìc & historicè demonstrare.

Negant Hæretici realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento, Missamque verum esse & propriè dictum Sacrificium. At Christiani, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, eamdem circà præsentiam Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & circà Missæ Sacrificium fidem tenebant, quam nunc fidelibus

libus credendam proponit Ecclesia Catholica. Observat quippè doctissimus *Mabillonius* in Præfationibus II. sæculi Benedictini, quod est Ecclesiæ septimum, & III. sæculi Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, Viros pios haud paucos per hæc duo sæcula rem sacram quotidiè frequentasse, seù Missam celebrasse, & eos, qui diebus festis Missarum solemniis intererant, cibi ac potus expertes esse debuisse, ut constat ex Auctore antiquo & gravi in libro *de Vita S. Vvalarici* cap. 15. ubi hæc habet: *Duo germani erant, qui ad eum* (seù S. Walaricum) *in festivitate Sancti Martini advenerant, quibus increpando ait: admiror cur ante Missarum solemnia bibere præsumpsisti. Qui confitentes commissum suum, veniam postulant, & de reliquo sese emendaturos spondent.* Cum maxima cura & singulari pietate præparabatur panis, qui super Mensam Domini in Sacrificio offerri debebat, isque erat integer, nitidus, super cæteros albus, & diversus à pane usitato & communi, sicut statuitur in Concilio Toletano decimo sexto habito anno DCXCIII. Canone sexto his verbis: *Ad conventus nostri agnitionem delatum est, quod in quibusdam Hispaniarum partibus quidam Sacerdotes, non panes mundos & studio præparatos super Mensam Domini in Sacrificio offerant; sed de panibus suis usibus praparatis crustulam in rotunditatem offerant. Quod factum nequaquàm in sacræ auctoritatis historia gestum ostenditur. Undè id unanimitatis nostræ elegit conventus, ut non aliter panis in Altari Domini benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus, neque grande aliquid, sed modica oblata, secundùm quod Ecclesiastica consuetudo retentat.* Cæterùm, an panis, qui sæculis

culis ſeptimo & octavo in Eccleſia tàm Orientali, quàm Occidentali offerebatur in Miſſæ Sacrificio, eſſet Azimus, an fermentatus? non convenit inter Doctores Catholicos. *Jacobus* ſiquidem *Sirmondus* ſingulari, quod edidit, *de Azimis* Opuſculo, probandum ſuſcepit, Romanam Eccleſiam non niſi aliquandiù ab obitu *Photii* Patriarchæ Conſtantinopolitani Azimis panibus in Miſſæ Sacrificio uti cæpiſſe; idque colligit ex ſilentio ejuſdem Photii, qui cùm multiplices Latinorum ritus, mores ac cæremonias malignè carperet, nullam eis propter Azima litem moverit. At mihi multò probabiliùs videtur, Eccleſiam Romanam ante obitum Photii, qui nono ſæculo Eccleſiam Græcam diro ſchiſmate à Latina divulſit, panem Azimum in Miſſæ Sacrificio adhibuiſſe. *Alcuinus* quippè, qui octavo Eccleſiæ ſæculo ſub Carolo Magno florebat, initio naſcentis hæreſis Felicis Urgellitani, & Elipandi Toletani Antiſtitum, hoc eſt, ante Synodum Francofordienſem celebratam anno DCCXCIV. ſcripſit Epiſtolam ad Lugdunenſes, in qua conſuetudinem improbat Hiſpanorum quorumdam, qui ſal in panem oblationis mittebant, *quod*, inquit, *nec univerſa Eccleſia obſervat, nec Romana cuſtodit auctoritas*. Tùm ſubindè pergit Alcuinus: *Tria ſunt, quæ in Sacrificio hujus teſtimonii offerenda ſunt, panis, aqua & vinum. Panis, qui in Corpus Domini conſecratur, abſque fermento alterius infectionis debet eſſe mundiſſimus*. Ex quibus verbis perſpicuum eſt, panem dumtaxàt Azimum, non fermentatum, tempore Alcuini, hoc eſt, octavo Eccleſiæ ſæculo, ad Aram adhibitum fuiſſe ab Eccleſia Romana. Verùm, celebrem iſtam controverſiam de materia Sacrificii

Eu-

Eucharistici, utrùm videlicèt perpetuus fuerit solius Azimi panis in Ecclesia Latina usus, sicut contendit doctissimus *Mabillonius* in Disquisitione *de pane Eucharistico*, vel utrùm solius Azimi panis in Ecclesia Latina usus à tempore tantùm Schismatis *Photii* adhiberi cæperit, ut docet *Sirmondus* in suo *de Azimis* Opusculo? hanc, inquam, celebrem controversiam opportuniùs expendemus in Colloquiis in Historiam noni Ecclesiæ sæculi, quo cæpit Schisma Photianum. Satis hìc observasse sufficiat, Christianos, qui sæculis septimo & octavo vixerunt, firmitèr credidisse Missam esse verum & propriè dictum Sacrificium incruentum, in quo non alia offertur victima, quàm Christus Dominus, & ad illud divinum peragendum Sacrificium Sacerdotes id temporis usos fuisse Altaribus mobilibus, editis, & cavis, de quibus legendus est *Mabillonius* in Præfatione sæculi II. Benedictini, quod est Ecclesiæ septimum, ubi etiam observat, solemne etiam fuisse per hæc duo sæcula, septimum & octavum, Laïcis sacram communionem manu recipere, & sub utraque specie communicare, idque colligit ex Actis Sanctæ *Odiliæ* Abbatissæ, quæ morti proxima *cùm Calicem, in quo Dominicum Corpus & Sanguis habebatur, sibi adferri præcepisset, propriis manibus eum accipiendo, sanctâ communione participata, omnibus cernentibus, animam reddidit*. Sed hunc antiquum usum, qui meram spectat disciplinam, & ex quo multa nascebantur incommoda & pericula justis de causis posteà sustulit Ecclesia.

Secundò, inficiantur Hæretici hujus temporis *Confirmationem*, quæ confertur per impositionem manuum Episcopi esse verum novę legis Sacramen-

tum, & per eam dari Spiritum Sanctum; insuper usum Confessionis Sacramentalis admittere nolunt. At sæculis Ecclesiæ septimo & octavo Episcopi per manuum impositionem fideles confirmabant, & Sacramentalis Confessio erat in usu, eaque ad Sacrosanctam Eucharistiam necessariò præmitti debebat. De Sacramento Confirmationis luculentum exemplum profert Venerabilis *Beda* in Vita S. *Cuthberti* solutâ oratione compositâ Capp. 29. & 32. sed præsertim in Epistola ad *Egbertum*, ubi hæc habet: *Si autem aliquid utilitatis fidelibus conferre per manus impositionem, qua Spiritus Sanctus accipitur, credimus, constat è contrario, quod hæc ipsa utilitas eis, quibus impositio defuerit, abest.* Confessionis autem Sacramentalis usum ac necessitatem disertè adstruit *Alcuinus*, Præceptor Caroli Magni, in Epistola, quæ, juxtà editionem Chesnianam, ordine est septuagesima prima directa ad quosdam Laicos in Provincia Gothorum, qui peccata sua Sacerdotibus confiteri recusabant. Sic autem in prædicta Epistola scribit Alcuinus: *Dicitur verò neminem ex laicis suam velle Confessionem Sacerdotibus dare, quos à Domino Christo cum Sanctis Apostolis ligandi solvendique potestatem accepisse credimus.* Deindè, variis argumentis & necessitatem Confessionis in peccatore, & facultatem absolvendi in Sacerdote probat Alcuinus, & ex comparatione trium Mortuorum, quos Dominus suscitavit, tria distinguit peccatorum genera, *quæ modò quotidiè divina confitentibus suscitare solet gratia*. Alii quippè, inquit, in corde peccant, alii opere, alii ex consuetudine, ac demùm ità concludit: *Hæc cogitate, charissimi fratres, & in qualicumque harum trium mortium generibus, si quis jaceat,*

ceat, citiùs ad Confessionis probatissima medicamenta confugiat, salutifero pœnitentiæ se abluat medicamine, ut non ad judicium damnationis, sed ad salutem sanctificationis communicet Corpore & Sanguine Domini Nostri Jesu Christi. Paucis verò interjectis, hæc subjungit: *Sequimini vestigia Sanctorum Patrum, & nolite in Catholicæ Fidei Religionem novas inducere sectas. Cavete vobis venenosum erraticæ invectionis fermentum, sed in sinceritate & veritate mundissimos sacræ Fidei comedite panes*. Extat insupèr, ad probandum Confessionis Sacramentalis usum octavo Ecclesiæ sæculo viguisse, insigne monumentum petitum ex Actione prima Concilii Romani sub Zacharia Romano Pontifice celebrati anno DCCXLIV. ubi de præsumptione *Aldeberti* hæretici legitur, hoc maximum ejus scelus & blasphemiam contrà Deum fuisse, quod *venienti populo & prostrato antè pedes ejus & cupienti confiteri peccata sua dicebat: Scio omnia peccata vestra, quia mihi cognita sunt occulta vestra; ideòque opus non est confiteri ea. Securi ergò & absoluti de peccatis vestris præteritis revertimini ad domos vestras cum pace.* Quæ verba manifestò indicant, moris tùm temporis fuisse, ut qui Sacerdotibus peccata sua in aurem revelare volebant, prostrati antè pedes Confessarii id præstarent. Plura super hac re legesis apud doctissimum *Mabillonium* in Præfatione primæ partis sæculi III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, ubi de Confessione Sacramentali, quæ eâ ætate fiebat in extremis, antè confirmationem, antè peregrinationem, antè Monasticę vitæ institutum, antè militum initiationem, antè pugnam, in Festis anni præcipuis, de Confessione Sacerdotum, Monachorum, & sanctimonialium perdoctè & elegantèr disserit.

Tertiò, Hæretici noſtri temporis Status Monaſtici, & Pœnitentiæ ſunt oſores. At ſæculis Eccleſiæ ſeptimo & octavo Status Monaſticus in maximo honore habebatur, ut videre eſt apud ſæpiùs laudatum *Mabillonium* in Præfationibus ſæculi II. & III. Benedictini, & in Actis Sanctorum Monachorum, quæ in his duobus ſæculis Benedictinis refert idem Clariſſimus Author. Vigebat etiam hisce ſæculis pœnitentia publica, cujus conſervationi diligentèr invigilabant Paſtores. Hinc Patres Concilii Cloveshovienſis octavo ſæculo celebrati gravitèr conqueſti ſunt de pœnitentiæ publicę redemptione, quæ a quibusdam fiebat per eleemoſynas, & Miſſas. Patres etiam Cabilonenſis ac Remenſis Synodorum multùm improbarunt redemptionem, ſeù remiſſionem, & publicę pęnitentię relaxationem, quę nonnullis indulgebatur propter laborem peregrinationum *Romanæ, Turonumve, & alia quædam loca ſub prætextu orationis*, ut loquuntur Patres Cabilonenſes. Qua de re legendus eſt *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii Presbyter in libris, quos edidit, *de Pœnitentia*.

Quartò, Hæretici noſtri temporis Cultum, qui defertur Corporibus, ſeù Reliquiis Sanctorum damnant, omnemque venerationem adimunt ſacris Imaginibus. At, Chriſtiani, qui ſæculis ſeptimo & octavo vixerunt, cultum detulerunt Corporibus & Reliquiis Sanctorum, quæ, ut oſtendit Mabillonius locis mox citatis, è tumulis, in quibus jacebant, tùm temporis levari, transferrique cæperunt, quod tamen antehàc nunquàm, aut ſaltem raró factitari ſolebat, ſicut colligitur ex Epiſtola Sancti Gregorii Magni ad *Conſtantiam* Auguſtam, quæ propter

eam,

eam, quam in honorem Sancti Pauli Apostoli in Palatio ædificabat Ecclesiam, Caput ejusdem Apostoli, aut aliud quid de corpore ipsius ad se transmitti petierat; respondit Sanctus Gregorius, id sibi non licere, relatis variis prodigiis ad tumulos Sanctorum Petri & Pauli, ac Laurentii factis adversùs eos, qui humum eorum sepulchris contiguam effoderunt. Tùm subdit: *Cognoscat autem tranquillissima Domina, quia Romanis consuetudo non est, quandò sanctorum Reliquias donat, ut quidquam tangere præsumant de Corpore, sed tantùm in Pixide brandeum* (seù linteum) *mittitur, atque ad Sanctorum Corpora ponitur; quod levatum, in Ecclesia, quæ est dedicanda, debita cum veneratione reconditur, & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illùc specialitèr eorum Corpora deferantur.* Et infrà ait: *in Romanis namque, vel totius Occidentis partibus omninò intolerabile est, atque sacrilegum, si Sanctorum Corpora tangere quisquam fortasse voluerit. Quod si voluerit, certum est quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, qui Ossa Sanctorum levare se asserunt, vehementèr miramur, & vix credimus.* Quibus verbis manifestum est, Sancti Gregorii Magni Pontificatu nefas fuisse in Occidente Sanctorum Corpora contingere, aut è tumulis levare, sed Reliquiarum loco brandea (seù lintea) fuisse transmissa. Verùm, per sæcula septimum & octavum Christiani, ut majorem Corporibus Sanctorum venerationem conciliarent, illa è tumulis, in quibus erant recondita, levare, atque transferre cæperunt. Legitur etiam in libello *de Metensibus Episcopis*, quem *Paulus* Diaconus scripsit, *Chrodegangum* Metensem Episcopum circà annum DCCXLIV.

obtinuisse à *Paulo* Romano Pontifice tria Corpora Sanctorum Martyrum, scilicèt *Gorgonii*, *Naborii*, & *Nazarii*, quæ inter Monasteria divisa fidelium pietati ac venerationi exhibuit. Magna cum solemnitate septimo Ecclesiæ sæculo celebrari in Occidente cæperunt festivitates Circumcisionis Christi Domini, Epiphaniæ, Annunciationis, Purificationis, Assumptionis, & Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis. Celebris quoque tùm erat festivitas sub invocatione Mariæ Virginis & omnium Sanctorum Martyrum ob dedicationem Templi Romæ dicti *Pantheon* à Bonifacio IV. Pontifice Maximo factam anno DXIII. Cui festivitati posteà successit dies festus Kalendis Novembris omnibus Sanctis Sacer. Doctissimus Cardinalis *Bona* in libro *de divina Psalmodia* cap. 12. asserit, in Monasterio Cryptæ Ferratæ servari Manuscriptos Codices Græcos Sancti Joannis Damasceni, qui sæculo octavo floruit, ubi Officia Virginis Deiparæ exarata, & in omnes anni menses digesta sunt. Quo non solùm roboratur Historia Vincentii Bellovacensis, qui Speculo Historico lib.17. cap.103. scribit, Sanctum Joannem Damascenum persolvisse quotidiè Horas Canonicas Beatæ Virginis Dei-paræ, sed etiam palàm ostenditur, jàm octavo Ecclesiæ sæculo modum colendi, & invocandi Sanctos, præcipuè Mariam Virginem, fuisse præfixum usuque receptum. Quod attinet ad Cultum, quem Catholici deferunt sacris Imaginibus, & quem Hæretici tantoperè aversantur, certum est Catholicorum doctrinam de exhibendo Cultu sacris Imaginibus fuisse à Sanctis Patribus approbatam, stabilitam ac definitam esse octavo Ecclesiæ sæculo solemni Decreto septimæ

Syno-

Synodi Generalis, quæ est Nicæna secunda contrà Hæreticos Iconomachos congregata, ut in superioribus Colloquiis commonstravimus, adeòque Hæreticos, qui hunc extinctum Iconoclastarum errorem postremis hisce temporibus renovarunt, ab avita Catholicorum doctrina descivisse.

Deniquè, mortuos precibus ac suffragiis vivorum apud Deum juvari, & à piacularibus pœnis, quibus in Purgatorio torquentur, liberari posse (quod pertinacitèr negant Hæretici) apertè demonstrant Societates illæ, quæ octavo sæculo in commendationem Mortuorum institutæ sunt, & perpetua Anniversaria, quæ ad eorum animas pœnis eximendas frequentari cœperunt. De ejusmodi Societatibus insignis extat locus apud Venerabilem *Bedam*, qui pro mercede Vitæ Sancti *Cuthberti* Cantuariensis Episcopi à se conscriptæ hæc rogat in Prologo ad *Eadfridum* Episcopum Lindisfarnensem. *Me defuncto pro redemptione animæ meæ, quasi pro familiaris ac vernaculi vestri, orare, & Missas facere & nomen meum inter vestra scribere dignemini.* Plures etiam eâ de re leguntur Epistolæ Sancti *Bonifacii* Episcopi Moguntini & Martyris, ut videre est apud *Mabillonium* in Præfatione primæ partis seculi III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum. De Spiritus Sancti à Patre, Filioque processione Græcos inter & Latinos octavo sæculo mota est Controversia, quam in Conciliis Francofordiensi, & Gentiliacensi diremerunt Latini definientes juxtà Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum doctrinam Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere. Sed de doctrina, quam uno consensu, apertè, frequentèr & perseverantèr sæculis Ecclesiæ septimo

& octavo tenuerunt fideles, & quam etiamnùm constantèr profitetur Ecclesia Catholica, hæc breviter retulisse sufficiat.

D. Hæc antiqua & perpetua doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ consensio unum mihi instar omnium suppeditat argumentum ad tela Hæreticorum eludenda, Sophismata diluenda, & Ecclesiæ Catholicæ causam felicitèr propugnandam. Habet siquidem Ecclesia Catholica, ut jam in præcedentibus Colloquiis luculentèr ostendisti, venerandos primævæ doctrinæ & fidei suæ testes. At Hæretici malè sibi conscii in ipsam antiquitatem temerè insurgunt, Sanctos Patres lacerant, conculcant, cane pejus & angue traducunt odio, atque antiquorum Hæresiarcharum, quibus, velut suis parentibus, gloriantur, errores indeficienti Ecclesiæ judicio prædamnatos ab orco revocant, atque obfirmatis animis tuentur. Undè sese Novatores produnt, & Fidei Catholicæ desertores, quia, sicut hesternâ die legebam apud Tertullianum in lib. de Præscript. Hæreticorum capite vigesimo: *Constat omnem doctrinam, quæ cum Ecclesiis Apostolicis Matricibus, & Originalibus fidei conspirat, veritati deputandam, sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit; omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contrà veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum & Christi & Dei*. Item lib. 4. contrà Marcionem cap. 5. ait Tertullianus: *In summa, si constat id verius quod prius, id prius quod & ab initio, id ab initio quod ab Apostolis; paritèr ubique constabit, id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit Sacro-sanctum*. Profectò, quamtumvis se torqueant, & in omne latus se

se

ſe verſent Hæretici, nunquàm oſtendere poterunt, doctrinam ſuam cum Eccleſiis Apoſtolicis Matricibus & Originalibus fidei conſpirare; cùm ex adverſo Catholici non dubitent, doctrinam ſuam ab Apoſtolis eſſe profectam, quia in Eccleſia Romana, quæ eſt Apoſtolica, & omnium Eccleſiarum Mater, fuit ab ipſis Apoſtolorum temporibus ad nos uſque perpetuâ ſæculorum ſerie conſtantèr tradita & inviolabilitèr cuſtodita. Id de Doctrina Eccleſiæ Catholicæ probè perſpectum habeo. Quocircà, expendamus nunc, ſi placet, quænam ſæculis ſeptimo & octavo viguerit Eccleſiæ Diſciplina?

M. Sub finem ſeptimi Eccleſiæ ſæculi Bella Civilia, quæ in Galliis conflagrarunt, Diſciplinam Eccleſiaſticam non minùs quàm Rempublicam afflixere. Nàm, teſte *Sancto Bonifacio* in ſuis ad Zachariam Papam litteris, nulla tùm in Galliis celebrabantur Concilia, Archiepiſcopi nulli, Eccleſiarum jura peſſumdata & conculcata, Bona Eccleſiaſtica à laicis uſurpata, Metropoleon ordo turbatus, tantisque univerſa Galliarum Eccleſia malis ſequenti etiam ſæculo, ſeù Eccleſiæ octavo, fuit oppreſſa, ut *Hadrianus* Papa Carolum Magnum an. DCCLXXIV. Romæ agentem monere coactus fuerit de aliquo hujusmodi malis remedio afferendo, quod quidem facturum ſe ultrò promiſit religioſiſſimus Rex, & reverà, ut mox oſtendemus, omnem ſuam ad id induſtriam adhibuit. Tunc deſperatiſſimum collapſæ Diſciplinæ in Eccleſia Gallicana ſtatum ſic deſcribit Sanctus Bonifacius in ſuis ad Zachariam Summum Pontificem litteris: *Franci, ut Seniores dicunt, plusquàm per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiſcopum habuerunt, nec*

Eccle-

Ecclesia Canonicæ jura alicubi fundabant, vel renovabant. Modò autem maxima ex parte per Civitates Episcopales Sedes traditæ sunt laicis cupidis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, Scortatoribus, & Publicanis sæcularitèr ad perfruendum. Huic fœdæ Disciplinæ Ecclesiasticæ in Galliis prolapsioni occasionem initiumque dedit *Carolus Martellus* Major Domus Regiæ, & Dux Francorum, qui Episcopatuum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum redditus laicis nobilibus concessit, qui ad Saracenos propulsandos militiæ nomen dederant, & in eo Bello suas penè omnes facultates exhauserant. Serpenti tàm gravi morbo commodiùs mederi haud potuere Summi Pontifices Gregorius II. Gregorius III. & Zacharias, quàm Vicariatu Apostolico & legatione demandatâ Sancto Bonifacio per Galliam & Germaniam, ut testatur *Hincmarus* Remensis Episcopus Epistolâ nonâ, ubi hæc habet: *Gregorius II. & III. Bonifacium Legatum Apostolicæ Sedis ad reformandam Christianitatis Religionem, primò Presbyterum, posteà verò Episcopum ordinatum direxerunt. Cui per annos viginti quinque in eadem prædicatione sine sede Cardinali laboranti, Præfatorum successor Zacharias Papa formavit ad locum.* Apostolici ergò Legati munia, Missiones, & potestatem omnem Vicarii Apostolici per omnes Galliæ, Germaniæque Ecclesias explicuit Sanctus Bonifacius, Sedi ipse Ecclesiæque defixus nulli, donec aliquantò post, seù anno DCCLI. Zacharias Papa eum Ecclesiæ Moguntinæ Metropolitam instituit, cui & primatus affixit dignitatem, quæ usque in hodiernum diem inter Germaniæ Præsules perseverat in Episcopis Moguntinis. At Primatus, quem Sanctus Bonifacius in Ecclesiis Gallicanis

canis obtinuit, personale dumtaxàt fuit Privilegium, & ad tempus collatum, nec transivit ad ejus successores. Multa Sanctus Bonifacius ad resarciendam collapsam Ecclesiæ Disciplinam ex Episcopis Galliæ & Germaniæ habuit Concilia, quorum nonnulla in editionibus Conciliorum extant. Ecclesiis Rotomagensi, Remensi, & Senonensi Metropolitanos, quibus jam diù privatæ erant, instituit, illisque Pallium à Summo Pontifice impetravit, ut constat ex Epistolis Bonifacii, & Zachariæ, necnon ex Historia *Flodoardi* lib.2. cap.16. Verùm, quamvis Sanctus Bonifacius ad Ecclesiasticæ Disciplinæ jamdudùm in Galliis collapsæ reparationem egregiam operam navaverit, nihilosecciùs cùm plurimi Episcopatus à laicis tenerentur, opus fuit auctoritate Principum, ut iis à Beneficiorum injustâ possessione pulsis, legitimi in eorum locum sufficerentur Antistites. Id testatur *Hugo* Flaviniacensis Abbas in Chronico Virdunensi, ubi de Carolo Magno Romæ existente hæc habet: *Licèt in restauratione Ecclesiarum aliquandò studiosè desudarit, tamen tanta erat mali moles, ut usque ad Caroli Magni tempora malitiæ hujus duraverit pernicies veternosa, dùm quod malè quisque & indebitè usurpaverat, penès se retinere satagebat. Undè, cùm clamores Ecclesiarum ad Sedem referrentur Apostolicam, & ab ea requirerent justitiam, Adrianus Pontifex Carolum Magnum ante Corpus Beati Petri conveniens, ut omnia corrigerentur, obtinuit.* Refert posteà Epistolam, quam Adrianus Papa dedit ad *Bertherium* Episcopum Viennensem, in qua hæc scribit Sanctus Pontifex: *Dilectus & illustris ac religiosus filius noster Carolus Rex & Patricius Romanorum Romam venit, & Pascha Domini*

ni apud Sanctum Petrum nobiscum egit, ubi inter alia monuimus eum de Metropolitanorum honore & de Civitatibus, quæ laicis hominibus traditæ erant, & quia Episcopalis dignitas ferè per octoginta annos à Francis esset conculcata. Subdit denique *Adrianus* Papa, Carolum, cùm hæc & his similia audisset, promisisse, quod omnia *ad emendationem suam* venirent, seque omnibus Archiepiscopis, & Episcopis scripsisse, *ut, sicut antiquis privilegiis singulæ Metropolitanæ Urbes fundatæ sunt, ità maneant, ut habeat unaquæque Metropolis Civitates sibi subditas, quas Beatus Leo, & alii Prædecessores & Successores ipsius post Chalcedonensem Synodum singulis Metropolitanis distinxit. Nec præterea ulla Metropolis præjudicium patiatur, si alicui suffraganeorum aut nos, aut Prædecessores nostri, rogantibus piis Francorum Ducibus Pallium largiti sumus. Nec debet Ecclesia ullum damnum sui Ordinis, indè sustinere, si per* LX. *aut* LXX. *aut* LXXX. *& eo ampliùs annos, incuria quorumcumque Præsulum & vastatione Barbarorum dignitatem antiquam, & Romanorum Antistitum firmitate roboratam perdidit & amisit. Quandò innumeris penè annis Spiritu Dei disponente usa fuerit. Auctoritate igitur Beati Petri Apostolorum Principis singulis Metropolitanis antiquo more potestatem reddidimus.* Hoc pacto curâ hujus vigilantissimi Summi Pontificis, Regnante Carolo Magno restaurari cæpit in Galliis Ecclesiastica Disciplina, quæ tantùm non extincta videbatur.

D. Quænam potissimùm sæculis Ecclesiæ septimo & octavo circà Episcopos, Presbyteros, & Clericos fuit observata Disciplina?

M. Nulli sæculis Ecclesiæ septimo & octavo creabantur Episcopatus, nisi de Metropolitani, Synodi

nodi Provincialis, & Papæ consensu, sicut multis exemplis ostendit doctissimus *Ludovicus Thomassinus* Tomo I. Disciplinæ Ecclesiasticæ cap.LV. S. Bonifacium octavo Ecclesiæ sæculo Gregorius II. Papa Episcopum ordinavit, ut Infideles, qui erant in Germania, Christianæ Fidei luce perfunderet. Accepit etiam idem Bonifacius à Gregorio III. Pallium, nomen Archiepiscopi, & potestatem constituendi Episcopos in majoribus locis, ne sordesceret dignitas, quæ fidelibus venerabilis esse debet: *Præcepimus*, inquit Gregorius III. in Epistola ad Bonifacium, *ut, juxtà Canonum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ Sedis debeas ordinare Episcopos, pia tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas Episcopalis*. Scripsit idem Pontifex ad Germaniæ Populos, Proceresque, ut his honorem dependerent Episcopis tanquàm auctoritate Apostolicâ constitutis: *Episcopos vel Presbyteros, quos ipse*, idest (*Bonifacius*) *ordinaverit per Apostolicam sibi datam auctoritatem, in Ecclesiæ ministerio recipiatis*. Eâ potestate donatus Bonifacius, & in Bavariam profectus, cùm unum ibi tantùm à Papa ordinatum Episcopum reperisset, tres alios ordinavit Episcopos, totamque Provinciam, cum Ducis Procerumque consensu, divisit in quatuor Episcopatus, qui sunt *Salisburiensis*, *Frisingensis*, *Ratisponensis*, & *Pataviensis*. Quod Gregorius III. suâ auctoritate confirmavit data Epistolâ ad Bonifacium anno DCCXXXIX. Flagitavit idem Bonifacius à Zacharia Papa Gregorii III. successore ut confirmaret tres alios Episcopatus novos, quos ipse in Germania erexerat, *Herbipolensem*, *Buraburgensem*, & *Erphesfustensem*, quos rescripto suo confirmavit Pontifex.

Mos

Mos erat, ut Episcopi à Comprovincialibus Episcopis eligerentur, eorumque electiones à Metropolitanis confirmarentur prævio examine de scientia & moribus electorum, ut constat ex Canone secundo septimæ Synodi Generalis. Coadiutores & Successores Episcopis dari absque gravi causa & evidenti Ecclesiæ bono non patiebatur Ecclesiæ Disciplina. Translationes Episcoporum ab una ad aliam Ecclesiam non fiebant nisi propter Ecclesiæ utilitatem, immò migrationes Episcoporum, & Clericorum de Civitate in Civitatem absolutè vetuit Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi edito anno septingentesimo octogesimo nono. Antiqua Ecclesiæ Disciplina de residentia Episcoporum sæculis septimo & octavo multis Conciliorum Canonibus fuit confirmata. Nefas erat Clericis judicia publica, seù sæcularia absque Episcopi jussu petere, quod approbavit Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi, ubi edixit, *ut, si Clerici inter se aliquod negotium habuerint, à suo Episcopo dijudicentur, non à sæcularibus*. Bonorum Ecclesię administratio erat penès Episcopum, omnia tamen bona ab Episcopis acquisita in jus Ecclesiæ cedebant juxtà Canonem quadragesimum primum conditum in Concilio Francofordiensi. Ecclesiæ redditus & oblationes in quatuor partes, secundùm priscum morem, dividere tenebantur Episcopi, ita ut unam partem sibi retinerent, alteram Clericis pro suorum Officiorum sedulitate distribuerent; tertiam pauperibus & peregrinis erogarent; quartam denique Ecclesiasticis Fabricis reservarent. Curatorum, seù Parochorum institutio penès solum Episcopum erat, quamvis jure patronatus etiam à lai-

à laicis nominari, vel præsentari possent. Non minùs sæculis septimo & octavo, quàm in præcedentibus prohibita fuit Beneficiorum pluralitas, excusari tamen jure meritò debent *Hugo* Caroli Martelli nepos, qui plures Episcopatus & Abbatias octavo sæculo administravit, & *Alcuinus*, cui Carolus Magnus Abbatias Sancti Martini Turonensis, & S. Lupi Trecensis, necnon Abbatiam Ferrariensem in Diœcesi Senonensi contulit, eisque addidit cellam Sancti *Jodoci*, & Cormaricensem. At enim Hugo, & Alcuinus non ex cupiditate, aut ambitione tot fruebantur Beneficiis, sed eo tantùm fine, ut prodessent Ecclesiæ Gallicanæ, cujus plures Episcopatus, & Abbatias Carolus Martellus, ut jam insinuavimus, laicis nobilibus tradiderat, qui milites ad Bellum contra Saracenos difficillimum suppeditabant. *Hugo* siquidem plures Episcopatus & Abbatias retinens, eas in pristinam libertatem vindicabat, & strenuè impediebat, ne venirent in Laicorum potestatem, omnesque, quibus potiebatur, redditus in bonum Ecclesiæ convertebat, ut testatur *Chronicon Fontanellense* cap.8. Eodem zelo animatus *Alcuinus*, proventibus, quos ex Beneficiorum pluralitate percipiebat, non ad fastum, luxumve abutebatur, sed illos ad restaurandam collapsam in Abbatiis disciplinam, & ad bonorum temporalium statum redintegrandum piè consumebat: *Fugiebat*, inquit Vitæ Alcuini Scriptor ei coævus, *modis omnibus otiositatem. Nam aut legebat, aut scribebat, aut discipulos erudiebat, aut orationi vacabat & Psalmorum decantationi, inevitabilibus tantummodò corporis indulgens necessitatibus.* Uni Ecclesiæ bono Alcuinus sese totum devoverat, cujus studio Scho-

Scholam Turonicam moderando, Clericos ad hoc pietatis & Doctrinæ Ecclesiasticæ Seminarium confluentes instituebat, & sacras prophanasque litteras edocebat.

D. Fuitne status Monasticus sæculis septimo & octavo propagatus, & exactè in Monasteriis observata vitæ Regularis Disciplina?

M. Doctissimus *Mabillonius* in Præfatione ad sæculum II. Benedictinum, quod est Ecclesiæ septimum, ait S. *Amandum* non solùm Monasteria Virorum in Belgio, sed etiam Cœnobia Puellarum, *Nivellense*, *Melbodiense*, *Castrilocense*, *Marcianense*, & alia, nonnulla fundasse, duplicemque in unoquoque Parthenone conventum fuisse, Monachorum scilicèt ac Monacharum; quæ ab illis de more regebantur. At progressu temporis factum est, ut in Cęnobia illa Belgica successerint Monachabus Collegia Canonicarum, & Monachis Canonicorum Conventus, adeò ut, sicut Monachi primitùs Monachabus, ita postmodùm Canonici Canonicabus Sacramenta administrarent. Extant etiamnùm in Belgio Cęnobia illa Canonicarum, quæ tamen ad nuptias, si voluerint, transire possunt, teste *Miræo* in Notis ad cap. 13. Cod. Donat. ubi hęc habet: *Canonicarum nobili genere progenitarum, quæ ad nuptias transire possunt Collegia in Hannonia sunt duo, Montense* (seù Castrilocense) *& Melbodiense: totidemque in Comitatu Namurcensi, Andennense, & Monasteriense: & unum in Brabantia, Nivellense, omniumque apud Belgas, ut opinor, antiquissimum.* De istis Canonicabus adhùc in Belgio existentibus legesis Mabillonium parag. 3. Præfationis ad secundum sæculum Benedictinum, ubi de illis latè disserit.

Mul-

Multa à Monachis Benedictinis in Germania octavo sæculo extructa sunt Cœnobia, tàm Virorum, quàm Virginum, quæ erant Seminaria & Scholæ, in quibus pueri ad pietatem, & studia tùm sacrarum, tùm prophanarum litterarum instituebantur. In his Germaniæ Cœnobiis, ut ostendit sæpè citatus Mabillonius in Præfatione primæ partis sæculi III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, non magis abundavit bonorum copia, quàm Sanctitas Religionis. At postquam ex copia, otiove lascivierunt animi, cæpitque Religio magnificè magis coli, quàm piè, tùm demùm, inquit clarissimus ille Auctor, sæcularium cupiditas involavit in Bona Monasteriorum, quæ priùs tota in cultum versa numinis violari ducebant nefas.

In Gallia sęculo octavo miserabilis fuit omnium Monasteriorum status, valdèque labefactata Regularis disciplina. *Carolus* quippè *Martellus* Major domus regiæ variis Bellorum tumultibus impeditus & exhaustus, Abbatias, ut jam observavimus, Laïcis hominibus concessit, earum prædia in beneficium attribuit, eòque tandem processit mali labes, ut Abbatiæ, seù Virorum Monasteria, fœminis in beneficium traderentur. Hinc fugati tùm vi, tùm inopiâ Monachi, Cœnobia in solitudinem redacta, prædia in precarium laicis promiscuè donata, & ultima penè clades Monasticæ Disciplinæ illata, sicut accuratè describit Chronographus Fontanellensis. Huic tàm grandi malo jàm altas radices agenti remedium adhibere conati sunt optimi Principes *Carolomannus*, *Pippinus*, *Carolus*, & *Ludovicus* Augusti, itidèmque *Carolus Calvus*; eisque collaboraverunt Episcopi Gallicani, quorum hæc fuit senten-

tia, deformatum Ordinem Monasticum ad pristinum splendorem restitui haud posse, nisi per Abbates Regulares: quod tamen executioni mandatum non est usque ad finem decimi sæculi, quo *Hugo Capetus*, qui tertiæ stirpis Regiæ nunc in Galliis feliciter regnantis caput est, hoc malum omninò sustulit, & integram Ecclesiis, & Monasteriis eligendorum Præfectorum, seù Episcoporum, & Abbatum Regularium libertatem restituit. Floruerunt tamen in Galliis septimo Ecclesiæ sæculo Sanctissimi Abbates, quorum Vitas describit Mabillonius sæculo II. Benedictino, multique Monachi octavo sæculo ad Episcopatus, & ad gravissima gerenda negotia fuerunt assumpti, quorum Acta sæculo III. Benedictino exhibet idem Mabillonius. Regula S. Benedicti in Gallia, Germania, & Anglia primas tenebat octavo sæculo, eamque omnia penè Monasteria susceperunt. Quò factum est, ut paulatim omnes in Occidente Monachi haberentur alumni Beati Benedicti, ejusque Regulam fuerint amplexi. Anteà siquidem multi erant Monachi, qui à primigenia origine Sectatores, successoresque erant eorum, qui instituti fuerant à *Martino, Cæsario, Cassiano*, & *Columbano*, sed hi omnes octavo Ecclesiæ sæculo, relictis hisce Regulis, quas priùs indiscriminatim profitebantur, ad unam Sancti Benedicti Regulam, quæ, præ cæteris, ut ait Sanctus Gregorius Magnus; est *discretione præcipua*, sese totos contulerunt. Episcopis subditi erant tàm Monachi, quàm sanctimoniales. Concessa tamen fuere octavo sæculo Privilegia nonnullis Monasteriis, quibus vel omninò, vel ex parte, ab Episcoporum jurisdictione solverentur. Inter quæ duo insignia haben-

tur

tur privilegia, unum videlicèt Fuldensi Monasterio à Zacharia Summo Pontifice concessum, rogante Sancto Bonifacio Moguntino Archiepiscopo, qui illud fundaverat; alterum *Fulrado* San-Dionysiano Abbati indultum à Stephano Tertio pro omnibus Monasteriis ab ipso in Galliis fundatis, aut deinceps ab eo, vel ejus successoribus fundandis & construendis. Pecuniam exigere pro ingressu in Monasterium districtè prohibitum erat, & Simoniæ species meritò censebatur. Monachorum, & Sanctimonialium in quovis Monasterio determinatus erat numerus juxta facultates Monasterii. Ignobilibus æquè ac nobilibus puellis patebat aditus ad Monasteria, postquàm earum vocatio fuisset probata, sed antè vigesimum quintum ætatis annum Sanctimoniales non consecrabantur, ita sancitum est in Capitulari Aquisgranensi cap. XLVII. his verbis: *Virgines non velentur antè* XXV. *annos*. Idem statutum est in Concilio Francofordiensi Canone XLVI. Qui ad Episcopatum ex Monachorum ordine assumebantur, vitæ regularis propositum servare tenebantur, ut videre est in Actis Sanctorum, qui octavo Ecclesiæ sæculo è Monasteriis ad Episcopatum provecti sunt, quæ Acta exhibentur à doctissimo Mabillonio sæculo III. Benedictino. Fœminis ad Ecclesias Monachorum aditus non patebat, quæ licèt disciplina amplius non vigeat, optandum tamen esset, ut saltèm fœminis in Chorum, in Sanctuarium, & Sacrarium in Monasteriis ingressus esset omninò prohibitus, quod tamen (proh dolor!) non ubique observatur. Mabillonius in Præfatione primæ partis sæculi III. Benedictini, quod est Ecclesiæ octavum, refert rem certè singularem, videlicèt tantum fuisse

Monachis id temporis solitudinis amorem, ut miracula, si quandò per sanctos domesticos in Ecclesiis suis patrarentur, aut occultare, aut cohibere pro virili studerent, ne confluentium hominum turbas paterentur, eorumqne frequentiâ regularis disciplina remitteretur. Sic Sanctus *Hidulphus* ex Episcopo Trevirensi Medianensis Monasterii primus Abbas præcepit Sancto *Spinulo* etsi mortuo, ut à patrandis miraculis cessaret, quamvis indè temporalia etiam commoda in Monasterium redundarent. Sed, quod mirum est, præcepto Abbatis obedivit Sanctus *Spinulus*, teste *Richerio* Senonensi Chronographo, cessaruntque miracula, *& affluentia populorum repressa, Abbas & fratres sine tumultus molestia Deo deindè servierunt*. O! utinam omnes, qui regularem disciplinam profitentur, hunc solitudinis amorem vitæ Asceticæ tàm necessarium, necnon sæculi contemptum cordibus penitiùs infixum haberent, sæpiùsque meditarentur id quod Carolus Magnus in Capitulari Aquisgranensi cap. LXXIII. & in Capitulis, quæ Monachos propriè spectant, passim inculcat, videlicèt, *ut Monachi monachicè & regularitèr vivant, omnimodis secundùm votum suum, secundùm quod scriptum est: Vota vestra reddite Domino Deo vestro*. Et iterùm: *meliùs est non vovere, quàm vovere & non reddere*.

D. Suppetitne tibi aliquid aliud dicendum circà Disciplinam, quæ sæculis septimo & octavo fuit observata ergà Episcopos, aliosque Ecclesiæ Ministros?

M. Episcopi, aliique Ministri sacri ob lapsum carnalem perpetuâ depositione septimo Ecclesiæ sæculo puniebantur. Id Sancto *Amando* Trajectensi Epi-

Episcopo distri&ctè observandum præcipit *Martinus* Papa in Epistola ad ipsum directâ his verbis: *Qui semel post suam ordinationem in lapsu ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum Sacerdotis poterit adipisci, sed sufficiet ei lamentationibus, fletibusque assiduis, quò usque advixerit, in eadem sententia perdurare, ut commissum delictum valeat extinguere.* Auctoritas judicandi causas Episcoporum accusatorum, eosque deponendi, in Galliis erat penès Synodum Provincialem, ut videre est in Capitulis *Ingilramni* Metensis Episcopi. Auctoritas tamen Synodi Provincialis non erat suprema, sed accusati ac depositi Episcopi poterant ab ejus judicio appellare ad Sedem Apostolicam. Eadem circa judicia Canonica & depositiones Episcoporum in Anglia octavo Ecclesiæ sæculo vigebat disciplina, ut constat ex iis, quæ gesta sunt in causa *Vvilfridi* Episcopi, qui in Concilio Provinciali depositus ad Sedem Apostolicam appellavit, ac in Synodo Romana absolutus est, sicut refert Venerabilis *Beda* lib. 5. Histor. Eccl. Gentis Anglorum cap. XX. idem post Bedam testantur *Eddius Stephanus* coævus Auctor in Vita Sancti Vvilfridi apud Mabillonium Tomo I. sæculi IV. Benedictini, & *Fridegedus* & *Eadmarus* in Vita ejusdem Sancti Vvilfridi apud Mabillonium parte prima sæculi III. Benedictini. Non solùm Episcopi, sed etiam Presbyteri Verbum Dei prædicabant, ut colligitur ex Capitulari Aquisgranensi Caroli Magni anno DCCLXIX. cap. LXXX. Sacerdotes non ordinabantur octavo Ecclesiæ sæculo antè tricesimum ætatis annum, nisi Ecclesiæ utilitas alitèr postularet; tunc enim eos ab anno ætatis vigesimo quinto inaugurari posse permisit *Zacharias* Pontifex Maximus

in Epiſtola ad Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum. Clericos Epiſcopis & certis Eccleſiis addicebat ordinatio, eorumque Tonſura triplex diſtinguebatur, videlicèt *Romana*, *Græcanica*, & *Scotica*. Clericorum Romanorum Tonſuram ſæculis ſeptimo & octavo uſitatam deſcribit Canon quadrageſimus Concilii quarti Toletani anno DCXXXIV. celebrati, ut nimirùm *omnes Clerici; vel Lectores, ſicut Levitæ & Sacerdotes, detonſo ſuperiùs capite toto, inferiùs ſolam circuli coronam relinquant*. Græci Sacerdotes & Monachi penitùs detonſi erant. Demùm Britonibus, ac Scottis mos erat anteriorem partem capillis nudare ab aure ad aurem poſteriori intonſâ. Occaſione iſtius Tonſuræ Scoticæ, quæ à Romana diſcrepabat, gravis Britones & Scottos inter & Romanos exorta eſt altercatio, cui tandem octavo Eccleſiæ ſæculo finem impoſuerunt Monachi Benedictini, & Britones ac Scottos ad Romanæ Eccleſiæ Cæremonias, & ad pacem atque concordiam revocarunt. Clerici omnes octavo ſæculo in Societate, & in Seminariis vivebant, vel in Monaſteriis. Cathedralis Eccleſiæ Clerus in Epiſcopio adunatus erat. Eodem ſæculo *Chrodegangus* Metenſis Epiſcopus, Regnante in Galliis *Pippino*, Clerum ſuum in Societatem congregavit, ſeù Canonicorum Congregationem inſtituit, quibus Regulam ex Canonibus, Sanctorumque Patrum ſcriptis, & maximè ex Regula Sancti Benedicti conflatam præſcripſit, eos tamen voto paupertatis minimè adſtrinxit, ut facilè colligitur ex Capitibus XXXI. & XXXII. ipſius Regulæ, quam edidit *Labbeus* Tomo VII. Conciliorum. Capite ſiquidem XXXI. Statuit *Chrodegangus* ut Canonici facultates ſuas Congregationi donare debeant,

beant, retentò tamen toto vitæ tempore, si lubuerit, usu fructu. Et Capite XXXII. decernit idem Chrodegangus, ut, *si aliquis uni Sacerdoti pro Missa sua, vel pro Confessione, aut infirmitate, seù pro quolibet charo suo, aut vivente, aut mortuo, aliquid in eleemosynam dare voluerit, hoc Sacerdos à tribuente accipiat, & indè quod voluerit faciat*. Ex quibus verbis colligere proclive est, Canonicos à Chrodegango Metensi Episcopo institutos voto paupertatis non fuisse adstrictos, ac subindè non fuisse Canonicos Regulares, quos non minùs paupertatis voto, quàm aliis obedientiæ & castimoniæ ex Regularis vitæ instituto obstrictos esse debere certum est apud omnes.

D. De Doctrina Morali, quâ sæculis septimo & octavo Pastores, aliique Animarum Rectores Christianos imbuebant; superest ut in fine hujusce Colloquii paululùm disseramus.

M. Doctrinam Moralem sæculis septimo & octavo puram adhùc & illibatam fuisse facilè colligi potest non solùm ex Operibus Sanctorum Patrum & Scriptorum Ecclesiasticorum, qui his sæculis floruerunt, in quibus sanctissimæ benè vivendi præscribuntur regulæ, nec minimum extat vestigium harumce opinionum, quas ad excusandas excusationes in peccatis invexerunt moderni quidam Casuistæ à Sede Apostolica non semel proscripti, quorum nomina, nedùm libros, utinàm orbi Christiano nescire licuisset; verùm etiam ex præclarissimis illis documentis, quæ leguntur in Capitulari Aquisgranensi cap. LXXX. ubi Verbi Dei præconibus, & iis, quibus ex officio incumbit cura Animarum, norma prædicandi, & fideles ad bonos mores infor-

mandi his verbis ſtatuitur : *Sed & omni inſtantia admonete eos*, ideſt fideles, *de dilectione Dei & Proximi, de Fide, & ſpe in Deo, de humilitate & patientia, de caſtitate & continentia, de benignitate & miſericordia, de eleemoſynis, & Confeſſione peccatorum ſuorum, & ut debitoribus ſuis ſecundùm Orationem Dominicam, debita ſua dimittant, ſcientes certiſſimè, quod qui talia agunt, Regnum Dei poſſidebunt*. Venerabilis etiam *Beda*, qui octavo ſæculo floruit, in Epiſtola ad *Egbertum* Eboracenſem in Anglia Archiepiſcopum ſcribens, ipſum etiam rogat, *ut populis ſufficientes Doctores vitæ ſalutaris adhibeat, & hoc eos inter alia diſcere faciat, quibus operibus maximè Deo placere, à quibus debeant ſe abſtinere peccatis, quàm frequenti diligentia ſignaculo ſe Dominicæ Crucis, ſuaque omnia munire; quàm ſalutare ſit omni Chriſtianorum generi quotidiana Dominici Corporis ac ſanguinis perceptio, juxtà quod Eccleſiam Chriſti per Italiam, Galliam, Africam, Græciam, ac totum Orientem ſolertèr agere* noverat. *Quod videlicèt genus Religionis*, inquit, *ac devotæ ſanctificationis tàm longè à cunctis penè Provinciæ noſtræ laicis per incuriam docentium, quaſi peregrinum abeſt, ut hi, qui inter illos religioſiores videntur, nonniſi in Natali Domini, & Epiphania, & Paſcha ſacroſanctis Myſteriis communicare præſumant: Cùm ſint innumeri innocentes & caſtiſſimæ converſationis pueri ac puellæ, juvenes, & Virgines, Senes & Anus, qui omni die Dominico, ſive etiam in Natalitiis Sanctorum Apoſtolorum & Martyrum, quomodò ipſe in Sancta Romana Eccleſia fieri vidiſti, Myſteriis cæleſtibus communicare valeant. Ipſi etiam conjugati, ſi quis ſibi menſuram continentiæ oſtendat, & virtutem caſtitatis inſi-*

insinuet, idem & licentèr possint, & libentèr facere velint.

D. Antiqua est, ut video, doctrina de frequenti Communionis usu, & tamen paucis abhinc diebus obvium quemdam habui Theologum, qui multis argumentis mihi persuadere volebat, doctrinam de frequenti Communionis usu non solùm contrariam esse præsenti Ecclesiæ praxi, quâ fideles ad annuam dumtaxàt Communionem in Paschate peragendam obstringuntur, sed etiam alienam esse à communi opinione illorum Theologorum, qui antiquæ retinendæ disciplinæ tenacissimi docent, à frequenti Communione Christianos arceri ac submoveri debere. Esto nunc, si placet, istius controversię Arbiter & Judex.

M. Nec præsenti Ecclesiæ praxi, nec sententiæ Theologorum, qui sunt studiosi antiquæ disciplinæ cultores, adversatur, sed potiùs apprimè consentaneus est frequens Communionis usus. Ecclesia quippè non hanc legem de annua Communione in Paschate peragenda sanxit, ut à sacræ Communionis frequenti usu dignos arceret, quæ omnes stimulat & hortatur ut eam vitam agant, quæ hunc Angelorum cibum quotidiè mereatur accipere; sed eâ tantùm lege sategit pia Mater Ecclesia, ut in tanta morum laxitate, cùm eò frigiditatis & teporis venissent Christiani, ut in plures annos Communionem differrent, semel ad minùs singulis annis in Paschate omnes sacrorum Mysteriorum essent participes, hoc est, Christi Domini Corpus acciperent. Porrò, frequentem Communionem semper suasit Ecclesia, Regulas tamen præscripsit, ad quas Communionis frequentia aut raritas exigi debeat. Veris Chri-

stia-

ſtianæ vitæ cultoribus & animabus puris frequentiorem Communionem multùm ſpiritualis fructus afferre ſemper credidit Eccleſia. Hinc trium priorum Eccleſię ſęculorum Chriſtiani, quorum omnium cor erat unum & anima una in Domino, quotidiè, vel frequentèr cœleſti Euchariſtiæ cibo reficiebantur. At Sanctum dandum eſſe canibus, margaritas antè porcos projiciendas, & Sacram Communionem hominibus in peccata mortifera relapſis impertiendam eſſe ſtatim ac è cæno emerſerunt, vel ſua crimina adhùc fumantia præcipiti Confeſſione in aurem Sacerdotis inſuſurrarunt, nunquàm exiſtimavit Eccleſia, nunquàm docuerunt Sancti Patres, nullus unquàm affirmabit Theologus, ſaltèm ex his, qui ſaniori Theologiæ Morali ſunt addicti. Venerabilis itaque *Beda* non omnes promiſcuè Chriſtianos octavi ſæculi ad frequentem Communionem hortabatur, ſed dumtaxàt eos, qui erant *Innocentes*, ait enim: *Cùm ſint innumeri innocentes, & caſtiſſimæ Converſationis*. Sed enim *innocentes* dicuntur hi, qui tametſi peccatis venialibus obnoxii ſint, Baptismi tamen gratiam inviolatam & incolumem tenent; vel hi, qui baptiſmalis quidem gratiæ jacturam fecerunt, ſed peccatorum ſuorum maculas, ſincera, ferventi, & accuratâ pœnitentiâ eluerunt, atque ad laudabilis vitæ Chriſtianæ Inſtitutum, & ad optimam frugem ſeſe receperunt. Id genus Innocentes Chriſtianos ad frequentem Communionem perpetuò invitavit, & etiamnùm invitat Eccleſia. Cæterùm, Sacramenta Pęnitentiæ & Euchariſtiæ non omnibus indiſcriminatim Chriſtianis fuiſſe antiquitùs adminiſtrata, facilè colligitur non ſolùm ex conſtanti Sanctorum Patrum doctrina,

quàm

quam hic adducere & explicare nimis longum esset, sed etiam ex ea consuetudine, quæ sæculis Ecclesiæ septimo & octavo obtinebat, juxtà quam his, qui Judicum sententiâ capite plectebantur, Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ ob tres causas denegabantur, quarum prima hæc erat, quòd author vitæ, author gratiæ Christus Dominus, aut iis dandus non esset, quibus vita non concedebatur, aut quibus donaretur ipse, iis vita quoque donari deberet. Altera ea erat, quod peccata per pœnitentiam obliterata, jàm non deberent inquiri, nedùm puniri per Judices publicos. Tertia tandem ratio, petebatur ex incerto exitu & fructu Confessionum & Pœnitentiarum hujusmodi præfestinatarum, quas sinceras non esse continua experientia, heù nimium! docet. Hinc est, quod antiqui Patres, ut videre est apud Sanctum Augustinum Epistolâ LV. veteris editionis, pro reis sententiâ Judicum damnatis tàm studiosè, tàm sollicitè deprecarentur, ut vitâ diutiùs productâ sinceram pœnitentiam non verbis tantùm, sed factis, miseri illi probarent. Scilicèt, probè sciebant veteres Patres, paucas horas ad mortem sanctè obeundam Viris scelestissimis sufficere vix posse, rarumque & arduum esse post longam ætatem pravè & nequitèr actam cum Deo reconciliari, quia multorum annorum debita vix ac ne vix quidem pauculis horis exolvuntur. Hæc consuetudo reis ultimo deputatis supplicio Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ denegandi viguit in Galliis usque ad finem sæculi decimi quarti, seù ad annum usque MCCCXCI. quo Carolus VI. Galliarum Rex permittere cæpit, ut reis non multò post ad patibulum ducendis Presbyter concederetur, qui co-

eorum Confessiones exciperet. Mos tamen adhùc obtinet in Galliis reis ultimo afficiendis supplicio Eucharistiæ Sacramentum denegandi.

D. Certè probare neutiquàm possum hanc consuetudinem, quæ adhùc, ut dicis, observatur in Galliis, abnuendæ videlicèt Eucharistiæ reis sententiâ Judicum morti addictis, maximè cùm videam, Romæ, in tota Italia, & in aliis Orbis Christiani Regionibus hunc morem esse receptum, ut reis ultimo puniendis supplicio Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ impertiantur.

M. Utut sit de hac consuetudine, quæ etiamnùm observatur in Galliis, & quam damnare non ausim, certò affirmare possum cum doctissimo *Ludovico Thomassino* Tomo 2. *Veteris & novæ Disciplinæ* cap. LXXVI. nihil omninò decerpi honoribus, qui sacrosanctæ Eucharistiæ debentur, dùm ejus participes fiunt rei, qui mox proprio cruore scelera sua sunt absterfuri, quia Hostiæ pro omnium hominum salute oblatæ non potest non congruere, quidquid hominum eorumdem saluti conducibile est atque proficuum. *Joannes Chiffletius*, qui Dissertationem hoc de argumento, quod in præsentia versamus, edidit, complures profert Pontificum Bullas evulgatas in gratiam piarum sodalitatum, quæ reis & carceratis juvandis dicatæ sunt, potissimùm verò ut Eucharistiæ Sacramento muniantur antè mortem. Profert etiam multos Scholasticos, Doctores, & casuum conscientiæ Tractatores recentiores, quorum alii censent, non eâ ipsâ die capitali supplicio affici debere reos quâ Eucharistiam perceperunt; alii verò existimant, etsi ea ipsa die morte afficiantur, nihil tamen indè dedecoris resilire in sacram Eucha-

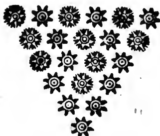
ri-

ristiam, cùm patrata facinora vindicari ac puniri jubeat lex justitiæ, nec id alienum esse possit à Christo, qui lex princeps est justitiæ. Cœterùm, quamvis laudanda & probanda sit illa consuetudo, quæ mox inolevit, Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ administrandi reis, qui sententiâ Judicum damnati propediè̀m in patibulo sunt morituri, nihilò seciùs ex antiquo more denegandi reis utrumque Sacramentum, & ex doctrina Sanctorum Patrum, qui præpoperas Confessiones & pœnitentias gravitèr suspectas habent, facilè colligere possumus, quàm rectè se gerant illi Confessarii, qui peccatoribus sæpiùs in eadem flagitia relabentibus, nec ulla congrua sinceræ conversionis indicia prębentibus absolutionis beneficium non impendunt, donec sinceram suam conversionem dignis pœnitentię fructibus probantes, absolutionis salubritèr accipiendę capaces evaserint. Hæc sedulò meditare, charissime Discipule, &, si aliquandò, divina disponente providentiâ, contingat, ut curam Animarum suscipias, fac ut in administratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistię duas istas Regulas semper prę oculis habens, quarum prima hæc est: Sacerdos, ne potestate clavium sibi divinitùs traditâ abutatur, peccatores in mortalia continuò relabentes flagitia, atque scelestę vitę seriem post iteratas Confessiones minimè emendantes, absolutionis beneficium statim donare non debet, donec dignis pœnitentię fructibus conversionis sinceritatem probaverint. Altera Regula ista est: Christiani, qui post amissam Baptismi innocentiam, ii potissimùm qui in lethalia peccata iteratis lapsibus recidunt, non debent antè dignos sincerę pœnitentiæ fructus ad sacram Communionem

acce-

accedere. Has duas Regulas ex Sanctorum Patrum doctrina depromptas, si aliquandò ad regimen animarum admotus diligentèr observes, & te ipsum salvum facies, & eos, qui te audient.

D. Præclara ista moralia documenta memorię meæ adamantino clavo infigere satagam, quibus, si ut par esset, uterentur animarum Rectores, non tot profectò essent larvatæ pęnitentię, & sacrilegę Communiones, nulloque negotio extirpari possent omnes abusus, qui in administrationem Sacramentorum pœnitentię & Eucharistiæ irrepserunt; cùm è contrà violatis illis Regulis, omnis Disciplina Ecclesiastica labefactetur, omnis Christianorum salus prodatur, omnis sinceræ conversionis spes extinguatur, omnibus vitiis aditus & impunitas aperiatur necesse sit. His igitur saluberrimis documentis præsenti Colloquio, & Historiæ Ecclesiasticæ sæculorum septimi & octavi finem imponamus.

HI-

HISTORIA ECCLESIASTICA

IX. Ecclesiæ sæculi.

Variis Colloquiis digesta.

Nimus quidem erat, duo, quæ sequuntur Ecclesiæ sæcula, nonum videlicèt & decimum connectere, eorumque simul describere historiam. Sed attentâ ubertate rerum, quę in historia noni Ecclesiæ sæculi examinandæ occurrunt, & in pauca, sine aliqua Historiæ Ecclesiasticę imminutione, contrahi haud possunt, consultiùs esse duxi, ne hic Tomus in majorem, quàm par sit, excresceret molem, decimi Ecclesiæ sæculi historiam ad proximum Tomum remittere, & hìc seorsim noni sæculi concinnare historiam, quam juxtà facilem ac expeditam nobis hactenùs à principio præscriptam methodum, sex Colloquiis compendiosè narrare, ac dilucidè explanare pro viribus satagam. In primo Colloquio exhibebo Statum Ecclesiæ tàm in Oriente, quàm in Occidente sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero contexam seriem Episcoporum, qui nono Ecclesię sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt, prætermissâ omninò serie Episcoporum Ecclesiarum Alexandrinę, Antiochenæ, & Hierosolymitanę, quia prædictę Ecclesię, ut jam in superioribus Colloquiis ostendimus,

mus, à septimo sęculo, quo à Barbaris, seù Saracenis occupatæ & oppressæ fuerunt, Catalogum dumtaxàt conservarunt Episcoporum Hæreticorum, maximè *Jacobitarum*, qui illas rexerunt, & de quibus nihil aliud quidpiam compertum habemus præter ea, quæ in Colloquio secundo in historiam sęculorum septimi & octavi ex *Papebrochio*, ex *Bollandi Continuatoribus*, & ex *Eusebio Renaudotio*, jàm observavimus. In tertio Colloquio proferam in medium graves contentiones & controversias, quæ nono sęculo Ecclesiam haùd parùm perturbarunt. In quarto differam de Conciliis, quæ ad Fidem stabiliendam, & sanciendam Ecclesiæ disciplinam fuerunt variis in locis convocata. In quinto, Virorum illustrium, qui sęculo nono doctrinæ & pietatis laude claruerunt, Gesta atque Opera indicabo. In postremo tradam Synopsim Doctrinę, Moralis Christianæ, & Disciplinę tàm Ecclesiasticę, quàm Monasticę, quæ nono sęculo viguit.

COLLOQUIUM PRIMUM.

In quo exhibetur Status Ecclesiæ tàm in Oriente, quàm in Occidente sub Imperatoribus, & Principibus Christianis.

D. FUitne nono sæculo sub Imperatoribus Orientis tranquillus Ecclesiæ Status, maximè post mortem *Irenes* Augustæ, quam, ut in præcedentibus Colloquiis observasti, *Nicephorus* Patricius Constantinopolitanus, & Logotheta genera-

neralis Imperio dejectam in *Lesbum* Insulam relegavit anno DCCCII. in quo exilio ærumnis confecta obiit, ipse verò per tyrannidem Imperium invasit?

M. Ecclesia in Oriente summâ pace potita est Imperante *Irene* fœminâ piissima, *cujus opera Deus cuncta, quæ prior discordia, instar serpentis lubricissimæ, Ecclesiæ irrepens distraxerat, in rectæ fidei unam confessionem clementissima benignitate adduxit*, inquit *Ignatius* Diaconus in Vita Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani loquens de septima Synodo generali *Irenes* Imperatricis operâ congregatâ. At exauctoratâ *Irene*, quæ à Græcis colitur die XIII. mensis Augusti, Ecclesia multis procellis fuit agitata à *Nicephoro*, qui, in Monasterio reclusâ *Irene*, & *Bardanio*, cognomento *Turco*, qui invitus à militibus fuerat Imperator salutatus, amoto & excæcato, tyrannicè Imperium occupavit, & filium suum *Stauracium* manibus *Tarasii* Patriarchæ Constantinopolitani Imperatorem coronari curavit, *hominem*, ut scribit *Theophanes*, *sivè vultus speciem, sivè corporis robur, sivè denique mentis captum spectes, ad eam dignitatem planè ineptum*. Nicephorus potitus Imperio *Paulicianis* novis Manichæis impensè favit, eosque, teste Theophane, liberè cum aliis vivendi, & Civitatis jure citrà metum utendi facultatem dedit: *ex quo multos levioris ingenii homines nefariis eorum opinionibus depravari contigit*. Christianos pios crudelitèr persecutus est. Episcopos, Clericos, & Monachos pessimè habuit, & à Magistratibus opprimi, conculcari, hisque in servorum modum, eorumque bonis impunè abuti jussit. *Theodorum Studitam*, *Jo-*

sephum Thessalonicensem Episcopum ejus fratrem, *Platonem*, & alios Monachos Urbe ejecit, & in exilium ablegavit eo solo nomine, quòd ipsi se segregassent à communione *Nicephori* Patriarchæ Constantinopolitani, qui *Josephum* Presbyterum & OEconomum Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ à *Tarasio* decessore Nicephori Patriarchę Constantinopolitani ob conciliatas incestas nuptias *Constantini* Imperatoris filii *Irenes* cum pellice *Theodote* depositum in pristinum Presbyteri locum restituerat. Tyrannicas in populum exactiones, & tributa insolita, quibus Ecclesiam opprimebat scelestus ille & inexplebilis avaritiæ Imperator, enumerat Theophanes, quas summatim ex eo indicat Baronius. Hinc *Theodosio* Patricio familiari suo illum de nimia erga Ecclesias ac populum duritie arguenti, respondit immanissimus ille Imperator: *cor suum, ut olim Pharaonis, obduruisse*. Bellum cum Saracenis habuit, à quibus pacem turpissimis conditionibus redimere coactus est. Sed non diù tam scelerati capitis pœna dilata est. Ingressus quippè *Nicephorus* in Bulgariam cum exercitu, & prosperis aliquot præliis redditus insolentior, tandem à *Crummo* (is erat Bulgarorum Rex) victus, captus ac interemptus est. *Amputatum Nicephori Caput adventantibus variis Nationibus ostentandum per dies multos in Romanorum dedecus & vituperium in ligno suspendit Crummus Rex Bulgarorum*, inquit Theophanes. In hoc prælio omnis ferè Græcorum nobilitas periit, multique è militibus capti, qui fidem ejurare nolentes Martyrio coronati sunt, quorum memoriam Menæa Græcorum ad diem XXIV. mensis Julii celebrant. Sic extinctus est impius *Nicephorus* anno

no DCCCXI. poſtquàm imperaſſet annos octo, menſes totidem, & dies XXVI. *Stauracius* ejus filius multis vulneribus in prælio ſauciatus Conſtantinopolim deſperatâ valetudine delatus, dùm novas cædes moliturs, atque Imperium uxori ſuæ *Theophaniæ* firmare cogitat, *Michaël Curopalates*, ab avo ſuo dictus *Ranghabe*, conſiliorum ejus executionem antevertens, à Senatu & exercitu Imperator eſt ſalutatus, & *Stauracius* frater *Procopiæ* uxoris Michaëlis Curopalatis in Monaſterium detruſus eſt.

D. *Michaël Curopalates* ad Imperium evectus reparavitne ea, quæ illius deceſſor *Nicephorus* Eccleſiæ intulerat damna?

M. Inter optimos Imperatores jure merito annumerandus eſt *Michaël Curopalates* cognomento *Ranghabe*. Teſtatur ſiquidem *Theophanes*, ad innumeras iſtius Imperatoris virtutes ac probos mores acceſſiſſe, *quod cùm pietate & recta in Deum fide excelleret, eorum, qui ſe quocumque prætextu, ſivè legitimo, ſivè perverſo, Eccleſiæ cætu ſejunxerant, ærumna graviter offenderetur. Quapropter, Sanctiſſimum Patriarcham* (Nicephorum Conſtantinopolitanum) *cæterosque omnes, qui pacis commune bonum promovere poterant, aſſiduis precibus & hortatibus interpellare non deſiſtebat, præ cæteris verò Theodorum ſtudii Præpoſitum, & Platonem, & Joſephum Theſſalonicæ Archiepiſcopum Theodori fratrem arctiori cuſtodia mancipatos, unà cum ſtuditarum Monaſterii primoribus ad concordiam & unitatem revocare ſtudebat, quæ res ei feliciter ſucceſſit*. Zelo quoque maximo pientiſſimus Imperator accenſus animadvertere voluit in Hæreticos *Paulicianos* novos Manichæos, capitis pœnâ Nicephori Patriarchæ & aliorum Ortho-

doctorum hortatibus pronunciatâ. Sed, ut scribit Theophanes, aliorum malè feriatorum consiliis, pœnitentiæ ab illis hæreticis ineundæ obtentu, ne sententiam executioni mandaret impeditus est. Eorum tamen haud paucos capitis abscissione damnavit. Verùm, quod dolendum est, brevi admodùm tempore habenas Imperii moderatus est *Michaël*, quippè qui, repudiatis pacis conditionibus, quas ei *Crummus* Bulgarorum Rex offerebat, exercitum anno DCCCXII. in Thraciam duxit, eique *Crummus* numeroso exercitu obviam venit. Conserto prælio Imperator cum multis suorum velocissimâ fugâ pugnæ se se subduxit, adeò ut *Crummus* ipse spectaculi novitate deterritus, insidiarum in suos structarum, quod oculis probabat, apparatum existimaret. Ubi verò tam præcipitis fugæ veritatem compertam habuit, stragem Romanorum maximam edidit, & insignem victoriam reportavit. Militares copiæ de Imperatoris fuga certiores factæ, *Leonem Armenum* ut periclitantem Christianam Rempublicam sustineret, & projectum colligeret Imperium, rogarunt. *Leo Armenus* primùm simulatâ modestiâ aliquo tempore pendulus hærere visus est; at, rogante *Nicephoro* Patriarcha Constantinopolitano, ut Clavum regeret Imperii, quo *Michaël* tanto ferendo oneri impar se se spontè abdicabat, Imperii insignia suscepit, & à Nicephoro Patriarcha coronatus est. *Michaël* verò, *Procopia* ejus uxor, eorumque liberi *Theophylactus*, & *Ignatius*, qui posteà Constantinopolis Patriarcha fuit, Monasticum habitum induerunt, & jussu *Leonis* Imperatoris ad Insulam *Proten* fuerunt relegati. Sed *Theophylactus* & *Ignatius*, priusquàm in exilium ducerentur, virilibus orbati, seù castrati sunt.

D. Leo

D. Leo Armenus fuitne in administratione Imperii & in procuranda Ecclesiæ pace similis decessori suo *Michaeli*?

M. Leo Armenus coronatus Imperator die x. mensis Julii anni DCCCXIII. multùm *Michaeli* decessori suo dissimilem se præbuit. Nàm, licèt in rebus Imperii administrandis solers ac vigilans fuerit, (Bulgaros siquidem ingenti prælio vicit, & contrà Arabes feliciter pugnavit) in his tamen, quæ ad Religionem attinent, summam impietatem prodidit, cujus etiam infausta præsagia in ipsa sua coronatione dedit, quæ descripsit *Ignatius* Diaconus in Vita S. Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani. Inauguratus *Leo Armenus* Imperator falsum quemdam Vatem nomine *Sabbatium* consuluit, qui ei, & filio *Constantino* duos suprà triginta Imperii promisit annos, si omnem Imaginum memoriam & cultum abolere vellet. Eâ diuturni Imperii spe inescatus ambitiosus & sacrilegus Imperator, instauratâ Iconomachorum Hæresi, in omnes Christianos Imaginum cultores anno secundo Imperii sui tanto furore sævire cæpit, ut *vidisses velut in captivitate hostili Sacrarum Ædium conculcari donaria, & quæ vulgò intacta fuerant atque inespectata, prophanis trahi manibus, ac promiscuè plebis exponi spectaculo: ab Ecclesiis expelli Pastores, & Lupos gregibus præfici: fugari qui rectam doctrinam profitebantur, quibus verò execrationi illa erat, eos in domesticos & necessarios recipi: Clericos ludibria atque verbera expertos, firmissimis undequaque ergastulis detineri: Nazaræos nostros verberibus, fame, siti, diuturnis carceribus ac laboribus maceratos, ad extrema usque pericula inter cruciatus perseverare, & horum quidem*

alios gladio vitam amittere, alios culeis inclusos, vinctosque saxorum more alto pelago demergi; fœminas verò, viris spectantibus, denudari, ac velut reas equuleo distendi ac cædi, omnia virili sensu Christi causa perferentes. His verbis *Ignatius* Diaconus in Vita S. *Nicephori* Patriarchæ Constantinopolitani describit motam à *Leone Armeno* Imperatore in Christianos Imaginum cultores persecutionem, in qua præsertim enituit virtus *Studitarum*, & maximè Sancti *Theodori* eorum præpositi, & Sancti *Nicolai*, qui in Monasterio Studitarum sub Theodoro vivebat, ut videre est in Vita Sancti Nicolai Studitæ, quam doctissimus noster *Combefisius* Tomo 1. Supplementi Biblioth. Græco-Latinæ ex codice Regio describit ab Auctore Anonymo exaratam. Dùm sic in Imaginum cultores fureret Leo Armenus, contigit, ut *Michaëlem*, ob linguæ vitium *Balbum* appellatum læsæ Majestatis reum capitali sententiâ damnaverit. Sed cùm ad supplicium duceretur Michaël Balbus, *Theodosia* Imperatrix *Leoni* marito suo persuasit, ut, ob Festi Natalis Christi reverentiam illius interitum procrastinaret. Annuit Imperator uxoriâ supplicatione victus, & in carcerem Michaël Balbus vinculis constrictus reductus est. Qui postridie litteras ad conjurationis conscios misit, quibus minabatur, se omnes Imperatori indicaturum, nisi celeritèr adessent. Quò factum est, ut hi ad Regium Palatium se se actutùm contulerint, seque cum Clericis commiscentes, strictis ensibus, dùm Imperator hymnos, ut consueverat, in Ecclesia auspicatus esset, ex angulo prosilierint, eumque multis vulneribus confecerint. Ejus cadaver effræni licentiâ sicarii per Circum traxerunt, illius uxorem,

rem, nempè *Theodosiam*, & quatuor ejus liberos, *Symbatium* videlicèt, cui per inaugurationis solemnia inditum erat *Constantini* nomen, *Basilium*, *Gregorium*, & *Theodosium* è Palatio ejecerunt, hosque omnes lembo impositos in Insulam *Proten* duxerunt. Ibi exsecti, seù castrati cùm essent, *Theodosium* mori contigit, sicut scribit *Constantinus Porphyrogenneta* lib.2. Chronographiæ. Sic miserè periit *Leo Armenus* die Natalitio Christi Domini anno DCCCXX. postquàm imperasset septem annos, menses quinque, & dies quindecim.

D. Quis in Imperio Orientis successit *Leoni Armeno*?

M. *Michaël Balbus*, qui Leoni Armeno mortem machinatus fuerat, eo occiso, pedes adhùc in custodia constrictus, Imperator est acclamatus, & malleo confractis compedibus, pedore carceris adhùc conspurcatus ad Sanctæ Sophiæ Templum deductus & inauguratus est à Nicephoro Patriarcha Constantinopolitano. *Armorio*, quod Phrygiæ Oppidum est, oriundus erat Michaël Balbus, & impium prædecessorem suum Leonem Armenum nequitia æquavit, immò & superavit. In primis, scelestissimi Imperatoris *Constantini Copronymi* Vitam, ceù exemplum quoddam, formamque propositam habens, accuratissimè eum reddere satagebat. Modò Sabbatis jejunandum esse sanciebat, modò adversùs divinos Prophetas linguam acuebat, ac tùm futuræ resurrectionis, tùm bonis illam comitantibus fidem detrahebat. Non esse prorsùs Diabolum, ut quem Moses non tradiderat, obganniebat. Fornicationem amplexabatur, ac solùm, qui est super omnia, Deum, juramentis adhibendum statuit;

Judam petulcâ & effræni linguâ Beatis accensebat. Salutaris Paschæ Festum cavillabatur, tanquàm malè nec legitimo tempore celebraretur. Litteras cùm sacras, tùm prophanas sic aspernabatur, ut nec pueros illis imbui fineret, sicut testatur *Constantinus Porphyrogenneta* lib. 2. Chronographiæ. Prætereà, *Michaël Balbus* Judæorum, Manichæorum, cæterarumque id genus pestium colluvione conflatâ sectâ in Phrygia ortâ à teneris annis in Patria sua infectus, crudele bellum sacris Imaginibus indixit. *Methodium*, qui posteà Patriarcha Constantinopolitanus fuit, & *Euthymium* Sardium Antistitem, Viros sanctissimos in exilium extrusit, quòd sacrarum Imaginum cultum negare nollent, & immanitèr persecutus est. *Euphrosinam* Monialem, quam deperibat, è Monasterio rapuit, sibique matrimonio copulavit. *Thomam* quemdam tyrannidem sibi parantem ope Bulgarorum devicit, & omni crudelitatis genere laniavit. In quatuor superstites Leonis Armeni filios atrocitèr sæviit, eosque castrari jussit, quorum unus in sectione mutus effectus est, alter obiit. Sub hoc Imperatore bipedum nequissimo Imperium Romanum magnam diminutionem passum est. *Creta* siquidem à Saracenis occupata est circà annum DCCCXXIII. Siciliam verò anno DCCCXXVIII. invaserunt Africani proditione *Euphemii*, qui tamen in Syracusana obsidione cæsus perfidiæ suæ pœnas luit. Exindè, *Calabriam*, *Apuliam*, & plerasque Italiæ partes occuparunt Saraceni. *Dalmatia* Imperatorum Orientis jugum excussit. Obiit tandem flagitiosissimus Imperator anno DCCCXXIX. postquam annos novem, & totidem menses Imperium tenuisset. Mo-

riens

riens *Theophilum* filium suum Imperii reliquit hæredem.

D. Patris sui *Michaëlis Balbi* impietatem sectatusne fuit *Theophilus* Imperio potitus?

M. Patris sui *Michaëlis Balbi* impietatis æmulus, perindè ac Imperii hæres fuit *Theophilus*. Iconoclastarum siquidem Hæresi, quam à suis majoribus acceptam cum lacte suxerat, impensè addictus, *Theophanem*, & *Theodorum*, Viros religione spectatissimos acritèr insectatus est. Religiosam turbavit plebem, variique generis malis afflixit, nec, quamdiù Imperii habenas moderatus est, quietè eam agere permisit. Hinc, teste *Constantino Porphyrogenneta*, cujus historiam è Græco in Latinum vertit noster Combefisius, *congruentem hanc à Deo mercedem retulit, ut nihil præclari facinoris in bellis ediderit, sed victus semper, nec ut decet Imperatorem, domum redierit*. Expeditiones quinque adversùs Saracenos suscepit *Theophilus* Imperator, & in ultima datus in fugam, *Amorium*, Urbem à Barbaris expugnatam, multa hominum millia cæsa, Primarios Duces, aliosque Viros illustres in captivitatem abductos vidit, quorum libertatem, cùm oblatâ etiam pecuniâ, à Barbaris impetrare haud posset, in mærorem incidit, indè in dysenteriam, quâ periit anno DCCCXLI. postquàm imperasset annos XII. menses tres, & dies XVIII. Refert *Zonaras* Scriptor Græcus, quod Theophilus Imperator, paulò antequàm moreretur, veritus, ne, se mortuo, *Theophobus* Persa & insignis Dux, quo in bellis contrà Saracenos usus fuerat, tyrannidem invaderet, eum interfici, caputque illius sibi afferri jusserit, manuque impositâ & contrectatis capillis dixerit: *jam neque*

neque ego Theophilus sum : neque tu Theophobus, iisque dictis animam exhalaverit. Quamvis autem, Theophilus impietatem patris sui in propaganda Iconoclastarum hæresi æmulatus fuerit, testantur tamen Historici Græci *Constantinus Porphyrogenneta*, *Zonaras*, *Cedrenus*, & alii, ipsum fuisse juris exactorem severissimum. At enim statim ac ad Imperium provectus est, cædem *Leonis Armeni* Imperatoris ultus est, Parricidis Capite damnatis. *Euphrosinam* ad Monasterium, ubi primùm comam posuerat, redire compulit. Privatorum causas interdùm audire solebat. Annonæ, rerumque vænalium pretium moderabatur. Urbem meretricibus purgavit, libidinem domuit, & à divitiarum cupiditate fuit omninò alienus. *Theodoram* è Paphlagonia ortam, fœminam sanctissimam duxit uxorem, eamque *Icasiæ* nobilitate, pulchritudine & doctrinâ longè præstantiori his omnibus virginibus, quas ipse uxorem ducturus in suum Palatium accersiverat, prætulit. Cùm enim *Theophilus* omnes illas virgines obambulans spectaret, aureum pomum præ manibus tenens futurarum pignus nuptiarum, *Icasiæ* pulchritudinem admiratus ait: *à muliere emanarunt mala*, cui illa placidè & cum honesto rubore solertèr respondit: *sed & res meliores è muliere exuberant*. Quâ virginis Responsione attonitus Imperator, eâ præteritâ, Malum Aureum *Theodoræ* dedit, eique nupsit, ex qua suscepit *Theclam*, *Annam*, *Anastasiam*, *Pulcheriam*, *Mariam*, & *Michaelem*, quem adhùc puerulum *Theophilus* Imperator moriens Imperii reliquit hæredem sub *Theodoræ* Augustæ Matris tutela. Hìc obitèr advertas, quæso, nonnullos esse, qui post Baronium exi-

existimant, *Theophilum* Imperatorem, antequam efflaret animam, erroris sui pœnituisse, & *Theodoræ* conjugis suæ, aliorumque fidelium precibus à pœnis Inferni fuisse liberatum. At ipse faciliùs assentior doctissimo nostro *Combefisio*, qui has Græciæ sequioris fabulas esse ait in Notis *ad Orationem Historicam in Festum restitutionis Imaginum* à se publicatam *in Auctario Bibliothecæ Græco-Latinæ*, in qua hæc fabula legitur.

D. Cùm *Theodora* Augusta, ut observasti, fuerit religiosissima fœmina, nullus dubito, quin, eâ rerum summâ potiente, novam in Oriente faciem induerit Imperium, refloruerit Religio, suusque sacris Imaginibus honos restitutus fuerit?

M. *Theodora* Augusta Clavum Imperii regens, nihil secundùm Deum antiquiùs habuit, quàm ut sacrarum Imaginum abolitum cultum instauraret. Eam ob rem, ut pium istud, quod inierat, consilium faciliùs ad optatum exitum perducere posset, habito Constantinopoli Concilio, *Joannem* Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum medullitùs Iconoclastam è Solio Patriarchali dejecit, & in ejus locum suffecit *Methodium* Presbyterum sanctitate vitæ & doctrinâ celeberrimum, fideique Confessorem eximium, qui à *Theophilo* Imperatore Iconoclasta crudelitèr flagris cæsus, tumuloque inclusus per annos aliquot modico pane & aquâ sustentandus fuerat detentus. Major Iconoclastarum pars, mutatis animis & sententiis, ad Ecclesiæ unitatem & secundæ Synodi Nicænę fidei professionem rediit. Monachos, & Episcopos, quos *Theophilus* Imperator solum vertere coëgerat, in libertatem asseruit, & ab exilio revocavit *Theodora* Augusta. Sancti

Theo-

Theodori Studitæ, egregii sacrarum Imaginum defensoris corpus, quod post annos undeviginti ab ejus obitu integrum repertum est, & miro odore fragrans, Constantinopolim transferri curavit. Denique, ut Imperium à fæce Heresum omninò repurgaret, novos Manichæos, *Paulicianos* videlicèt, de medio tollere jussit, si resipiscere, & ab errore resilire nollent.

Tam felicem Imperii statum vecordia *Michaëlis* Imperatoris, & Auunculi ejus *Bardæ* interpellavit ambitio. *Bardas* quippè *Theodoræ* Augustæ frater rerum Præfecturam ambiens author fuit Michaëli Imperatori, ut Matrem suam *Theodoram*, qua cum annis quatuordecim Rempublicam administraverat, in ordinem redigeret, ipsique omnium rerum curam demandaret. Imprudentissimus Princeps tàm pravis Consiliis auscultans totius Imperii administrationem arbitrio *Bardæ* avunculi sui permisit, eum Cæsaris dignitate decoravit, seque totum ludis, aurigationibus, perpotationibus, aliisque id genus voluptatibus dedit. Quin, per immanitatem à sæculis inauditam, *Michaël* Imperator malignis *Bardæ* Consiliis inductus *Theodoram* Augustam matrem suam è Palatio ejecit, eamque cum suis filiabus attonderi & Moniales fieri jussit. Quo indutæ habitu, ac omnibus spoliatæ opibus in Cariani Palatium ablegatæ sunt, ubi *Theodora* Augusta paulò post obiit. At non diù Deus præpotens scelerum ultor distulit pœnas, quæ *Bardam* primarium omnium illorum malorum authorem justè manebant. Anno enim DCCCLXVI. *Michaël* Imperator *Bardæ* superbiam perosus, eum per *Basilium* Macedonem trucidari jussit. Cujus cadaver fœdè discerptum

ptum lacerumque plebs per vicos & plateas ignominiosè traxit. Occiso *Barda*, Michaël Imperator *Basilium* Macedonem Imperii consortem fecit, qui, pro eâ, quâ Michaëlem prosequebatur, amicitia, cùm sæpiùs eum reprehenderet, & à vitiis, in quibus se se turpitèr volutabat, ad meliorem frugem revocare pro viribus niteretur, sibi concitavit odium Imperatoris, qui ex diuturna in vitiis consuetudine jam callum in malo obduxerat. Quapropter, *Michaël* Imperator omnis reprehensionis impatiens, Basilium Imperio exuere, vitâque privare in animum induxit. Sed *Basilius*, ut insidias sibi ab Imperatore structas anteverteret, eum vino obrutum interfecit anno DCCCLXVII. cùm annis imperasset viginti quinque, hoc est, undecim solus, & quatuordecim cum matre sua *Theodora*. Sublato è vivis *Michaële* Imperatore, solus imperavit *Basilius*, qui Catholicam Religionem fovit, & auxit, Imaginum cultum promovit, Saracenos variis in Regionibus Imperii, & Manichæos profligavit, multas extruxit atque restauravit Basilicas, Judæos plurimos suâ munificentiâ pellexit ad fidem. *Bulgaros* recens ad Religionem Christianam conversos missis Sacerdotibus & Monachis piissimis in fide confirmavit. Ecclesiæ fines propagavit, misso ad Russos, sivè Ruthenos, Antistite, qui eos fidem Christianam edoceret. Sub eodem *Basilio* Imperatore convocata est Constantinopoli anno DCCCLXIX. sedente *Hadriano II.* Summo Pontifice, octava Synodus generalis, in qua S. *Ignatius* legitimus Patriarcha Constantinopolitanus Sedi suæ restitutus est, & *Photius*, qui eam malis *Bardæ* artibus invaserat, dejectus est, quam Concilii sententiam in

Pho-

Photium latam confestim executioni mandari jussit Imperator. His præclaris Gestis magnam sibi gloriam comparavit *Basilius* Imperator, quam postea fallaciis & præstigiis insignis cujusdam Magi & Impostoris *Theodori Santabareni* Monachi Photio amicissimi delusus haud parùm obscuravit. Nam *Photium* perniciosum Schismaticũ an. DCCCLXXVIII. quo S. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus obiit, ad Sedem Constantinopolitanam, quâ justè abdicatus fuerat, revocavit, & in pristinam Patriarchatus dignitatem recepit. Deindè, ejusdem nequissimi viri *Theodori Santabareni* calumniis inductus, filium suum *Leonem* omnibus Imperialibus ornamentis exutum in carcere per septennium detinuit, donec quadam die, *Basilio* Senatui convivium exhibente, Psitachus flebili voce ingeminarit: *Heu Heu Domine Leo*! quâ voce multi è Senatoribus in fletus prorumpentes etiam atque etiam Basilium Imperatorem rogarunt, ut innocentissimum filium suum *Leonem* tandem aliquandò in libertatem assereret, quorum precibus flexus Basilius filium suum è vinculis eduxit, eumque Imperii successorem designavit. Tandem anno DCCCLXXXVI. *febris ardoribus violentiori æstu ejus omnem vitalem humorem exhaurientibus ac consumentibus, vita excessit Basilius, cùm imperasset cum Michaële ejus decessore annum unum, alios verò decem & novem solus rerum summam administrasset*, ut ait *Constantinus Porphyrogenneta* in ejus Vita, quæ post Baronii obitum publicata est. *Leo* hujus nominis VI. ob eximiam, quâ pollebat, eruditionem, *Sapiens*, seù *Philosophus* appellatus successit Patri suo *Basilio*, tenuitque Imperium annos XXV. menses duos & dies decem, vitam-
que

que protraxit ad annum usque DCCCCXI. quarè opportuniùs de eo sermonem habebimus in primo Colloquio in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Satis sit hic obitèr observasse, *Leonem* VI. Imperatorem in custodienda Republica solertem fuisse, eumque in liberalibus disciplinis eruditum multa scripsisse Opera, de quibus latè agit *Baronius*. Indicat etiàm *Labbeus* loca, in quibus hæc *Leonis* Imperatoris Opera typis mandata fuerunt. *Opus Basilicorum*, idest, *Regiarum Constitutionum*, in septem Tomos in Folio distributum, Parisiisque typis excusum, præcipuum *Leonis* Imperatoris laborem fuisse asserunt Viri eruditi, eique attribuunt varia in laudem Mysteriorum Beatissimæ Virginis, aliaque Opuscula.

D. Statum Ecclesiæ sub Imperatoribus Orientis nono sæculo haud parùm turbatum fuisse probè intelligo. Ostende modò, si placet, quo loco Res Ecclesiæ uerint eodem sæculo in Occidente?

M. Nonum sæculum in Occidente læta ac magnifica habuit initia, quibus tamen (ut solenne est accidere rebus humanis) perturbatus cursus ac infelix exitus successit. *Carolus* Francorũ Rex, cognomento *Magnus*, sed animi rerumque præstantiâ *Maximus*, acceptum à Patre *Pippino* Galliarũ Regnum, ut jam in præcedentibus Colloquiis observavimus, in eam amplitudinem & majestatem evexit, nullum ut in Orbe potentius foret, nullumque fortunatius. Parebat ejus legibus non solùm Gallia omnis, sed etiam magna Italiæ pars, *Germania*, *Noricum*, *Pannonia*, *Dacia*, & aliæ Septentrionales Regiones, eidemque manum Hispania dare gestiebat. Pro eâ singulari observantiâ, quâ Sedem Apostolicam colebat

lebat *Carolus Magnus*, Romam anno DCCC. venit ut liberaret ac vindicaret *Leonem III.* Summum Pontificem, qui anno DCCXCIX. pravorum quorumdam hominum Factione impetitus, oculis linguaque mutilatus & indignis modis vexatus fuerat. Tanti sceleris atrocitate permotus *Carolus Magnus* Romæ Conventum habuit, in quo *Leo III.* à criminibus sibi falsò impactis spontaneo juramento se se purgavit, & posteà, ipso Natalis Christi die Carolum Magnum Imperatorem & Augustum declaravit anno DCCCI. sicque in Carolo Magno Imperialis dignitatis titulum in Occidente renovavit Pontifex ille Maximus, qui jam à trecentis & ampliùs annis, stante in Italia Gothorum Regno, penitùs defecerat, ut rectè explicat *Sigonius* lib.4. de Regno Italiæ ad annum DCCCI. ubi inquit: *Hunc dignitatis Imperatoriæ titulum, cùm in Momyllo Augustulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos fermè annos, sub Regnum Gothorum in Italia, defecisset, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Ecclesia Romana adversùs Infideles, Hæreticos, ac Seditiosos Tutorem, cujus Officium repudiasse jam pridem Imperator Orientis videretur*. Inauguratus Imperator Carolus Magnus, *omisso Patricii nomine*, quo anteà nuncupabatur, *Imperator & Augustus*, teste *Eginhardo* in Annalibus, appellatus est, misitque anno DCCCII. Legatos in Orientem, ut ejus nuptias cum *Irene* Imperatrice, ad quas ipsa lubentèr inclinabat, conciliaret, eaque ratione duo Imperia in unum coalescerent. At Legati, cùm Constantinopolim advenissent, spectatores facti sunt non fœderis nuptialis, sed luctuosæ tragædiæ. Sub horum siquidem oculis *Nicephorus* Patricius Constantinopoli-

politanus, ut jam observavimus, *Irenem* benè meritam de se Imperatricem in *Lesbum* Insulam ingenti satellitum manu stipatam ablegavit, Imperiumque invasit. Spe suâ frustratus *Carolus*, omnes suas curas & cogitationes ad pristinum Imperio Occidentis conciliandum splendorem contulit. Bellum Saxonicum, quod triginta tres annos duraverat, anno tandèm DCCCIV. felicitèr confecit, & Saxones sæpè rebelles, sæpè domitos, Christianam Religionem posteà amplexos, atque authoribus rebellionis profligatis, incredibili numero per Gallias & Germaniam sparsit. *Danos* cum eorum Rege *Godefrido* compressit. Populos *Venetos* per filium suum *Pippinum* subegit, & in deditionem recepit. *Mauros* Italiam populantes repulit. Multos in Germania populos ad Fidem Christianam adduxit. Litteras in Galliis instauravit, fovit, amplificavit. Plures liberos ex octo, quas duxit, uxoribus suscepit. Nunquàm tamen castitatem conjugalem introductione concubinarum (sicut falsò scripserunt Neoterici) fœdavit. Regnum suum in Testamento, quod condidit Carolus Magnus, inter tres filios superstites divisit. *Carolo* majori natu Belgicam Galliam ac Germaniæ magnam partem; *Pippino* Italiam, Bajoariam & partem Alemanniæ; *Ludovico* Aquitaniam & Gallias Lugdunensem & Narbonnensem concessit, eisque singulis Ecclesiæ causam accuratissimè commendavit. Verùm, *Carolo* & *Pippino*, vivo adhùc parente, defunctis, solus superstes *Ludovicus* paternam in ditionem ex asse successit. Postremò, *Carolus Magnus* cùm Aquisgrani hiemaret, mense Januario validâ febre correptus est, & accedente ad febrem lateris dolore,

abiit è vivis anno ætatis suæ LXXII. v. Kalend. Februarii, ut ait *Eginhardus* in ejus Vita. Sepulchro Caroli Magni, teste eodem *Eginhardo*, appositum est istud Epitaphium: *Sub hoc conditorio situm est corpus Caroli, Magni atque Orthodoxi Imperatoris, qui Regnum Francorum nobilitèr ampliavit, & per annos* XLVII. *felicitèr tenuit. Decessit Septuagenarius, anno Domini* DCCCXIV. *Indictione* VII. v. *Kalend. Februarii*. De sanctitate Caroli Magni Imperatoris multa habet *Baronius* ad annum Christi DCCCXIV. legendus est etiam *Bollandus* ad diem XXVIII. mensis Januarii, ubi agendo de publica S. Caroli Magni veneratione, Breviaria complurium Ecclesiarum à se visa testatur, in quibus v. Kal. Februarii *Carolus* Imperator Officio novem vel trium lectionum colitur. Citat etiam *Bollandus* Wandelbertum, aliosque Martyrologos, apud quos eadem die nomen *Caroli* legitur, refertque ex Breviariis *Mindensi* & *Rotomagensi* publicas precationes eo quoque die recitari solitas.

D. Quâ de causâ mox dixisti, lætis ac magnificis initiis, quæ sæculum Ecclesię nonum in Occidente habuit, perturbatum rerum cursum, & infaustum successisse exitum?

M. Id dixi, quia amplitudo, Majestasque Galliarum Regum Imperiali dignitate nono Ecclesię sęculo aucta tamdiù stetit in apice, quamdiù vixit Carolus Magnus, cui vix parem in omni virtutum genere sive quæ præcesserunt, sive quæ posteà insecuta sunt sæcula pepererunt. At, eo mortuo, initium malorum à domesticis turbis, & nefario Principum scelere prodiit, filiis videlicèt adversùs optimum parentem conjurantibus. Quod quidem quo pacto contigerit, brevitèr hìc enarrabo. *Ludovicus* Gal-

Galliarum Rex, & Occidentis Imperator, *Pius* cognominatus, *Caroli Magni*, & *Hildegardis* filius totam Patris sui luce functi Ditionem obtinuit, præter tamen Italiæ Regnum, quod Pippini fratris sui filio *Bernardo* contigit. Matrimonium cum *Irmingarde* iniit *Ludovicus Pius*, ex qua tres liberos suscepit *Lotarium*, *Ludovicum*, & *Pippinum*. Mortuâ verò *Irmingarde* priore conjuge, Ludovicus Pius *Juditham* filiam *Welphi*, seù *Guelphi* comitis in Bavaria secundam duxit uxorem, ex qua natus ei est *Carolus*. Tres liberi Ludovici Pii ex *Irmingarde* priore conjuge geniti haud æquo animo ferentes, quod Carolus ex *Juditha* secunda uxore natus ipsis æquaretur, in patrem temerè insurrexerunt, eumque captum in Campo, qui est inter Argentariam & Basileam, quique ab eorum perfidia dictus est *Mendacii Campus*, Imperio dejecerunt, & *Juditham* novercam in Monasterio recluserunt. Tentavit *Gregorius* Summus Pontifex hujus nominis IV. pacem conciliare Ludovicum Pium Imperatorem inter & ejus filios, & eâ de causa in Gallias concessit ut se honorarium pacis arbitrum interponeret. Quapropter, audiri minimè debent quidam Scriptores, qui dicunt, hunc Summum Pontificem malevolo in Ludovicum Pium animo in Gallias venisse, & ejus perduellibus filiis impensiùs favisse. Frustrà tamen Pontifex hanc concordiam conciliare studuit, cùmque nihil obtinere posset, Romam rediit mærens ac dolens miseram sortem Ludovici Pii, qui à filiis suis *Compendium* deductus, ibique in Generali Conventu gladium deponere, sumptoque cilicio, se reum malè administrati Regni fateri, & Imperium *Lothario* filio suo cedere coactus est an-

no DCCCXXXIII. At tantâ rerum indignitate Galliarum Proceres, populique commoti, Ludovicum Pium injuſtè depoſitum Imperio priſtinæ dignitati ſequenti anno, ſeù DCCCXXXIV. in integrum reſtituerunt. Quę reſtitutio in Conventu apud Theodonis Villam an. DCCCXXXV. habito, à Primoribus Regni & ab Epiſcopis fuit approbata, atque omnia, quæ in Ludovicum Pium Imperatorem, præſertim in Conventu Compendienſi, acta decretaque fuerant; proſcripta penitùs & abrogata ſunt. Imperio reſtitutus Ludovicus Pius filios ſuos Pippinum & Ludovicum ad ſe redeuntes amantiſſimè complexus eſt, perduellione ipſis condonatâ. At *Lotharius* primo genitus Ludovici Pii Imperatoris filius, qui patrem contumelioſiùs cęteris exceperat, tardiùs cum eo reconciliatus, Gallias civili bello permiſcuit, Italiam perturbavit, donec tamen, à patre indultâ ei veniâ, pax inter illos utcumque redintegrata eſt. Obiit Ludovicus Imperator XII. Kalend. menſis Julii anni DCCCXL. Vixit annos LXIV. Rexit Aquitaniam per annos XXXVII. Imperium verò gubernavit per annos XXVII. & menſes ſex, ut teſtantur Annaliſtæ Metenſis & Fuldenſis. Ejus corpus *Drogo* ipſius Frater & Epiſcopus Metis apud Sanctum Arnulphum, unà cum Epiſcopis, Abbatibus, Comitibusque congruo honore ſepulturę tradidit. Fuit *Ludovicus Pius* optimus Imperator, juſtus, liberalis, & virtutum patris ſui Caroli Magni imitator. Ea, quæ perperàm geſſerat contrà fratres ſuos *Drogonem*, *Hugonem*, & *Theodoricum*, quos adhùc impuberes & invitos tonderi præceperat, vel contrà alios ſuos agnatos, & præcipuè adversùs *Bernardum* Italiæ Regem nepotem ſuum, quem turbas excitantem

tem oculis orbari consenserat, sincerâ & publicâ pœnitentiâ eluit expiavitque. Præterea, quàm insignis illius pietas fuerit, ostendunt infinita bona ab eo Ecclesiis & Monasteriis data, necnon præclarum Elogium, quod de ejus virtutibus celebrat *Theganus* Trevirensis Chorepiscopus. Illius etiam zelum & ardorem in propagandis liberalibus disciplinis, Scripturarumque & SS. Patrum Codicibus asservandis, undè ad configendas hęreses tela depromerentur, laudibus extollit *Jonas* Aurelianensis Episcopus in Epistola, qua *Carolo Calvo* Galliarum Regi suum de imaginibus nuncupavit Opus. Sub LudovicoPio Imperatore an. DCCCXXV. habita est Parisiis Synodus pro cultu imaginum, de qua Parisiensi Synodo opportuniùs in quarto Colloquio disseremus.

Lotharius, qui à patre suo Ludovico Pio jàm ab anno DCCCXXIII. ad Imperii consortium adscitus fuerat, statim ac illum vitâ functum fuisse accepisset, universæ Monarchiæ acquirendæ avidus fratrum suorum ditiones invadere, & omnia ad se trahere molitus est. Quocircà, *Ludovicus* & *Carolus* ejus fratres in communis causæ discrimine belli conjunctis viribus ei strenuè restiterunt, eumque duplici prælio debellarunt, uno ad Vicum Fontanetum in Burgundia anno DCCCXLI. altero ad Argentoratum anno sequenti. Victus Lotharius pacem interpellavit, quæ demùm his conditionibus conclusa est, ut *Lothario*, præter Imperium Romanum, ea Galliæ pars cederet, quæ Scaldi & Rheno continetur, adjunctâ etiam Burgundiâ, cæterisque usque ad Mediterraneum subjectis Provinciis; *Ludovico* Germania omnis à sinu Baltico usque ad Rhenum, tresque ultrà Rhenum darentur Civitates (vini ha-

bendi gratia) *Moguntia* videlicèt *Spira*,& *Vvormatia*; denique *Carolo* tribueretur Francia Occidentalis ab Mosa flumine usque ad Mare Britannicum, cum *Occitania*, & *Marca Hispanica*. His hoc pacto compositis, *Lotharius*, postquàm ab obitu patris sui Ludovici Pii quindecim annis imperasset, pœnitentiâ ductus ob ea, quæ in patrem, fratresque olim gesserat, atque peccata in Deum commissa, sęculo & Imperio nuncium remisit, & in pęnitentis animi signum habitu Monastico in Prumiensi Monasterio, quod quinque circitèr milliùm passibus ab Urbe Trevirensi distat, indui voluit anno DCCCLV. ubi paulò post vitâ decessit. Tres liberos reliquit Lotharius, *Ludovicum*, cui jam Italiam concesserat, & quem Imperii collegam renunciarat; *Lotharium*, cui eam Galliæ partem dedit, quæ posteà ab illo *Lotharingia* dicta est, concessit; & *Carolum* natu minimum, cui *Provinciam* dedit. Mortuo Lothario successit in administratione Imperii *Ludovicus* illius filius hujus nominis II. Fuit Princeps litteratus, pius, justus, Ecclesię defensor, largus eleemosynarum largitor, & belli etiam artibus clarus. *Adelgisum* siquidem Beneventi Ducem, qui stimulatus à Gręcis arma sumpserat, compescuit, & in Insulam Corsicam fugere compulit. Normannos in Gallia tumultuantes repressit, Saracenos Italiam devastantes debellavit, & ex ejus finibus expulit. *Lotharius* ejus frater *Waldradæ* pellicis amoribus captus, *Theutbergam* conjugem suam *Bosonis* filiam falsis criminibus impetitam repudiare voluit. Qua de causa ad *Nicolaum* Summum Pontificem scripsit, quo prudentèr tàm injustæ petitioni respondere cunctante, Lotharius hujus moræ impatiens coegit Syno-

nodum Aquisgranensem octo Episcoporum, quorum principes erant *Guntarius* Agrippinensis, ac *Teutgardus* Trevirensis Antistites, qui ejus cum Vvaldrada nuptias approbarunt. Quorum iniquissimum Decretum, & à *Nicolao* Pontifice Maximo justè reprobatum, in alia Synodo, Metensi videlicèt, iterùm confirmari curavit Lotharius, misitque Romam Legatos eosdem Guntarium, & Teutgardum Antistites, quos Nicolaus Papa dignitate movit, duasque illas Synodos, habito Romæ Concilio, damnavit. At, cùm isti Antistites, Pontificiâ auctoritate despecta, sese pro Episcopis gererent, institit *Nicolaus* Papa ut eorum loco alii crearentur Episcopi. Quod tamen à Lothario obtinere non potuit. Post verò multas tergiversationes & ludificationes Lotharius ab Imperatore *Ludoviço* in auxilium contrà Saracenos accitus, Romam venit anno DCCCLXIX. ubi ab Hadriano II. Nicolai successore per mendacium veniam impetravit, postquàm nimirùm sub Communionem Dominici Corporis, se, post interdictum, *Vvaldrada* pellicè abstinuisse pejeravit. Sed Deus tanto sacrilegio debitas pœnas diù non distulit. Nam in reditu lethali morbo confectus Lotharius, paucos post menses Placentiæ in pœnam sui perjurii repentina morte è vivis sublatus est. Ejus Regnum *Carolus*, à Calvitie dictus *Calvus*, Galliarum Rex, & *Ludovicus* Germaniæ Rex partiti sunt. Mortuo autem Mediolani absque prole anno DCCCLXXV. *Ludovico II.* Imperatore anno Imperii sui vicesimo, *Carolus* dictus *Calvus* hujus nominis II. *Ludovici Pii* ex *Juditha* filius, protinùs in Italiam è Gallia, quam regebat, advolavit, & delusis *Ludovici* Germaniæ Regis fratris sui

filiis,quos Pater capessendi Imperii cupidus miserat, ne *Carolus Calvus* Imperio potiretur, à Joanne VIII. Pontifice Maximo Imperii coronam accepit anno DCCCLXXV. Porrò, *Carolus* II. Imperator cognomento *Calvus* Princeps fuit versipellis, superbus, ambitiosus, in bellis timidus ac ignavus. Incursiones & deprædationes, quibus Normanni Gallias vexabant, cum armis impedire haud posset, tributi pensitatione cohibere coactus est. Regnum nepotibus suis *Carolomanno*, *Ludovico*, & *Carolo Crasso*, Ludovici Germaniæ Regis filiis eripere molitus est. At ipsi collecto exercitu illum ad Andernacum vicerunt. Fugiens autem *Carolus Calvus* Imperator *febre correptus*, ut ait Annalista Bertinianus, *pulverem bibit, quem sibi nimiùm dilectus ac credulus medicus Judæus nomine Sedecias transmisit, ut ea potione à febre liberaretur, insanabili veneno hausto inter manus portantium, transito monte Cinisio, perveniens ad locum, qui Brios dicitur, undecimo die post venenum haustum in vilissimo tugurio mortuus est* II. Nonas Octobris anni DCCCLXXVI. Imperii II. *Ludovicus* ejus filius, *Balbus* ab impedita lingua nuncupatus, ei in Gallicum Regnum successit, sed non in Imperium, sicut luculentèr probat *Sirmondus* in Notis ad Concilium Trecense II. Explodi ergò debet vulgaris error quorumdam, qui *Ludovicum Balbum* Imperatoribus accensent, cùm tamen certum sit, eum à *Joanne VIII.* Pontifice Maximo accepisse quidem Coronam Regiam, sed non Imperialem. Mortuus est *Carolus Balbus* Galliarum Rex anno DCCCLXXIX. ac tres reliquit liberos, scilicèt *Ludovicum*, *Carlomannum*, quos ex *Ansgarda* priore conjuge suscepit, & *Carolum* dictum *Simplicem* ex

Adc-

Adelaide alterâ uxore genitum, quem moriens in cunis reliquit. *Ludovicus* primogenitus filius Ludovici Balbi, qui in Regno Gallico successit patri suo an.DCCCLXXIX.appellatur in serie Galliarum Regum Ludovicus III. cui an.DCCCLXXXII.vita functo successit in Regno Gallico *Carlomannus* ejus frater, qui Regnum gubernavit usque ad an. DCCCLXXXIV. quo anno,ut ait Continuator Lambecianus,*in quadam venatione ictibus cujusdam Apri fertur occisus;re autem vera à suo satellite in eadem venatione non spontè vulneratus occubuit*. Mortuo Carlomanno Galliarum Rege, ad Thronum Francicum admotus non est *Carolus* dictus simplex Ludovici III. & Carlomanni frater, eoquod annos tantùm septem cùm natus esset, ad tuendum à frequentibus Normannorum incursionibus Galliarum Regnum conferre nihil poterat. A spe tamen & jure regnandi non omninò exclusus est, sed *Hugonis* Abbatis fidei curæque concreditus est. Franci itaque post obitum Carlomanni Galliarum Regis evocarunt ad Galliarum Regnum gubernandum *Carolum* à corporis habitudine dictum *Crassum* filium Ludovici Germaniæ Regis, & Imperatorum Lotharii, & Caroli Calvi nepotem, qui jam anno DCCCLXXX. à Joanne VIII. Pontifice Maximo Romæ Imperator fuerat inauguratus. At *Carolus Crassus*, adversùs Normannos Gallias infestantes re infeliciter gesta, corpore & animo malè affectus adeò ægrotare cæpit, ut, volens nolens, Imperio, simul & Regno Gallico se abdicare compulsus fuerit anno DCCCLXXXVII. eòque, ut est rerum humanarum vicissitudo, calamitatis incidit, ut ab *Arnulpho* Carlomanni Bavariæ quondam Ducis filio notho, & à Proceribus Germaniæ Rege electo victum pre-

ca-

cariò quærere cogeretur. Mortuus eſt *Carolus Craſſus* anno ſequenti, ſeù DCCCLXXXVIII. Sunt quidam Hiſtorici, qui putant, *Arnulphum*, poſt abdicationem Caroli Craſſi, Imperatorem fuiſſe. Sed Arnulphus jure dici haud potuit Imperator, niſi poſtquam à *Formoſo* Pontifice Romano coronatus eſt & *Auguſtus* declaratus, quod ſolùm contigit anno DCCCXCVIII. Antequam autem *Arnulphus* à *Formoſo* Papa *Auguſtus* renunciaretur, *Guido*, ſeù *Vvido* Spoleti Dux à Pontifice *Formoſo* Imperii Coronâ redimitus fuit anno DCCCXCI. Ab hoc Guidone *Berengarius* Forojulienſis Dux Imperii æmulus Bello victus ad *Arnulphum* Germaniæ Regem confugit, eumque Italiam invadendi ſpe eò facilè pellexit. Interim *Guido* Imperatoris nomine Italiâ potitus obiit anno DCCCXCIV. & *Lambertus* ejus filius Imperii Coronam adeptus eſt, quâ tamen ab Arnulpho Germaniæ Rege anno DCCCXCVI. ſpoliatus eſt, vixit tamen uſque ad annum DCCCXCVIII. quo ab *Vgone* filio *Manfredi* comitis Mediolanenſis fuit occiſus. *Arnulphus* vèrò Imperium rexit ab anno DCCCXCVIII. quo à *Formoſo* Papa fuit coronanatus Imperator, uſque ad an. DCCCXCIX. quo è vivis exceſſit, & filium puerulum ſeptennem, dictum *Ludovicum* reliquit, qui patri in Regno Germaniæ ſucceſſit, ſed non in Imperio, ſicut opportuniùs oſtendam in Colloquio primo in Hiſtoriam decimi Eccleſiæ ſæculi, ubi texam ſeriem Imperatorum, qui decimo ſæculo ſumma rerum in Occidente potiti ſunt.

D. *Carolum Craſſum* Regno Galliarum fuiſſe abdicatum jam accuratè obſervaſti, at necdùm indicaſti eum, qui poſt abdicationem & mortem Caroli Craſſi in Gallicum Regnum ei ſucceſſit.

M. Fran-

M. Franci, amoto Carolo Craſſo, eoque mortuo anno DCCCLXXXVIII. pari conſenſu & voluntate, annuente etiam *Arnulpho* Germaniæ Rege, donec *Carolus Simplex* filius Ludovici Balbi adoleſceret, Galliarum Regem crearunt *Odonem* comitem Pariſienſem, *Roberti* Andegavorum comitis filium, *virum ſtrenuum, cui præ cæteris formę pulchritudo, & virium ſapientiæque magnitudo inerat. Qui Rempublicam viriliter rexit, & contrà aſſiduas deprædationes Normannorum indefeſſus propugnato extitit*, inquit Annaliſta Metenſis. Unctus fuit *Odo* à *Vvalterio* Archiepiſcopo Senonenſi anno DCCCLXXXVIII. Sunt nonnulli Hiſtorici, qui affirmant, *Odonem* ſibi nomen Regis tribuiſſe, non quod fuiſſet reverà coronatus Galliarum Rex, ſed quia dumtaxàt tutor erat *Caroli Simplicis*, qui, licèt verus ac legitimus eſſet Galliarum Rex, Regno tamen adminiſtrando, utpotè puerulus, impar erat. At, meâ quidem ſententiâ, longè probabilius eſt, *Odonem* Galliarum Regem à Francis, nulla tunc *Caroli Simplicis* habitâ ratione, creatum, ſibi Regnum vindicaſſe. Quod cùm multi Francorum Proceres ægrè ferrent, *Carolum Simplicem* ex Anglia, quò fuerat à matre abductus, revocarunt; ad Regium culmen ſublimarunt & à *Fulcone* Remenſi Archiepiſcopo inaugurari curarunt an. DCCCXCIII. Suam tamen dignitatem Regiam ſtrenuè in Galliis tuitus eſt *Odo*, ut conſtat ex Bellis, quæ *Odonem* inter & *Carolum Simplicem* poſteà exorta ſunt, & quæ maniſeſtiſſimè evincunt, *Odonem* non tutorem Caroli Simplicis, ſed tanquàm legitimum & proprietarium Galliarum Regem fuiſſe coronatum. *Odo* Galliarum Rex die III. menſis Januarii an. DCCCXCVIII. diem extremum clauſit, eoque è vivis exempto, omnes

omnes Galliarum Regni Proceres *Carolum Simplicem* Regem agnoverunt. Sed de Carolo Simplice, & de aliis, qui decimo Ecclesiæ sæculo Galliarum Regnum administrarunt, Sermonem instituemus in Colloquio primo in Historiam decimi sæculi.

D. Quo loco in Germania, Gallia, & Italia res Ecclesiæ nono sæculo fuerint, hactenùs dilucidè exposuisti. Sed necdùm Ecclesiæ Statum sub Regibus, qui eodem sæculo Hispaniæ & Angliæ Regnis præfuerunt, exhibuisti, quem tamen ad pleniorem Historiæ notitiam hìc prætermittere non debes.

M. In Hispania *Alphonsus* dictus *Castus* nono sęculo annos XLIII. vel, ut alii volunt XLIV. regnavit. Is ille est *Alphonsus*, cujus eximias dotes in Historia superioris sæculi perstrinximus, quòd anno septingentesimo octogesimo tertio Hispaniarum Regnum esset adeptus. Fuit *Alphonsus Castus* religiosissimus Princeps, bellicâ gloriâ, & pacis artibus celeberrimus, qui insignem victoriam de *Abderhamano* Saracenorum Cordubensium Rege, *S. Jacobo* Auspice, reportavit, cujus felicem exitum ex *Tudensi* fusè narrat *Baronius*. Paulò antequàm moreretur *Alphonsus Castus*, in Procerum Conventu *Ramirum* filium *Veremundi* Regis suum Regni Successorem designavit. *Ramirus* post obitum *Alphonsi Casti* Hispaniarum Regno potitus, conserto cum Saracenis prælio, sexaginta, vel, ut alii dicunt, septuaginta eorum millia internecione delevit anno DCCCXLVI. Hanc celebrem de Saracenis reportatam victoriam Hispani acceptam referunt S. Jacobo Apostolo,& præcipuo Hispaniarum Patrono, qui in Acie perspicuè visus est equo albo insidens, deferensque album vexillum adversùs hostes fortitèr dimi-

dimicare. Normannos etiam numerosâ classe universam Gallæciæ Oram infestantes inito prælio devicit *Ramirus* Rex. Septuaginta eorum naves partim captæ, partim submersæ in navali pugna. Obiit *Ramirus* Hispaniarum Rex anno DCCCL. His temporibus multi Christiani à Saracenis Cordubæ pro Fide occisi martyrii palmam consecuti sunt, quorum martyrium *Sanctus Eulogius* Archiepiscopus Toletanus electus tribus libris celebravit. Mortuo *Ramiro* Hispaniarum Regi *Ordonius* ejus filius successit, & Regium insigne animumque suscepit. Princeps fuit miti ac tractabili ingenio, suavissimis moribus, justi æquique tenax. Bellum contrà Saracenos felicitèr gessit. Civitates plurimas ab eis dirutas instauravit. Vitâ functus est *Ordonius* Hispaniarum Rex anno DCCCLXVI. cùm regnasset XVI. annis, ut disertè asserit *Alphonsus Magnus* illius filius in suo Chronico his verbis: *Suprafatus Rex*, idest, Ordonius, *post* XVI. *annos completos morbo podagrico correptus Oveto est defunctus & in Basilica Sanctæ Mariæ cum prioribus Regibus est tumulatus*. Unde sequitur falli Baronium, dum scribit, Ordonium Hispaniarum Regem annos dumtaxàt XII. regnasse, eumque anno DCCCLXII. vivere desiisse. Ordonium in Hispaniarum Regni administratione excepit *Alphonsus* hujus nominis III. ejus filius, & ob egregias corporis, animique dotes, atque præclaros de Mauris reportatos triumphos *Magni* cognomen consecutus. *Sampirus* Asturicensis Episcopus, cujus Historiam *Sandovallius* publicavit, narrat, Alphonsum Magnum Hispaniarum Regem post varias victorias de Saracenis relatas, duos Presbyteros Romam ad Joannem VIII. Pontificem Maximum an.

an.DCCCLXXXII. misisse,qui ab eo peterent,ut Ecclesia B.Jacobi Apostoli consecraretur, & celebraretur Concilium.Epistola Joannis VIII.ad Aphonsum Regem est CCCIX.in Registro Epistolarum Joannis VIII. qui ei concedit, ut Ovetensis Ecclesia Gallæciæ Metropolitana efficiatur.Ea verò Epistola,quâ Summus ille Pontifex annuit ut Ecclesia Sancti Jacobi consecretur, est ordine CCCX. Has Joannis Octavi Papæ literas, ubi accepisset Alphonsus Rex venit cum uxore sua & filiis, ac Episcopis & totius Regni comitibus, consecratâque Ecclesiâ, coegit Synodum, in qua Ovetensis Urbs Metropolis declarata fuit, actumque insupèr de restituendis Sedibus à Saracenis depopulatis,& de Episcopis,qui eis pręfici debebant. Hujus Synodi Ovetensis Acta, quæ nunquàm hactenùs fuerant edita, publicavit Emus Card. *de Aguirre*,eaque inseruit Tom.3. Conciliorum Hispaniæ.Regnavit Alphonsus Magnus in Hispania ab anno DCCCLXVI. usque ad an. DCCCCX. quo spontè Regnum abdicavit, illudque *Garsiæ* filio suo,qui tamen nihil non moliebatur, ut illum è Regno dejiceret, rarò sanè exemplo tradidit, victus tot tumultuum in Regno ab eo excitatorum tædio,& anno sequenti abiit è vivis. Sed de Statu Ecclesiæ sub Hispaniarum Regibus, qui Hispaniarum Regnum nono sæculo potiti sunt, hæc pauca deflorasse sufficiat.

Ad Statum quod attinet Ecclesiæ sub Regibus, qui nono sæculo Angliæ Regnum administrarunt, brevitèr dicam, res Ecclesiæ eo in Regno optimo loco fuisse ob pietatem Regum, qui ei præfuerunt. *Egbertus* siquidem abnepos *Inæ* Occidentalium Saxonum in Anglia Regis, qui octavo sæculo Regnum suum Romano Pontifici vectigale fecit (quod Sancti

&i Petri denarium vocant) Vveſt-Saxiæ Regnum adeptus anno æræ Chriſtianæ octingenteſimo, *Bernulphum* Merciorum Regem & *Baltredum* Cantiorum Regem debellavit, eorumque Regna necnon & Northumbriam adjunxit Regno Vveſt-Saxiæ, ita ut in unam Monarchiam tot Britanniæ Regna inter ſe olim omninò diviſa tùm temporis coaluerint. *Egbertus* Angliæ Rex, poſt fuſam ingentem *Danorum* multitudinem irruptionibus Angliam infeſtantium, obiit anno DCCCXXXVIII. filiumque ſuum *Ethelvulphum* Regni reliquit hæredem, qui compoſitis Regni ſui rebus, Romam, Religionis ergò, ſeſe contulit, & à Leone IV. Summo Pontifice humaniſſimè exceptus, Ecclesiæ Romanæ eam Inſulæ partem, quam *Egbertus* pater ad Regnum adjunxerat, vectigalem fecit, & poſtquàm per viginti annos Angliæ Regnum ſapientèr adminiſtraſſet, piè deceſſit an. DCCCLVII. Quatuor ſuperſtites reliquit filios *Ethelbaldum*, *Ethelbertum*, *Ethelredum*, & *Alfredum*, qui poſtremus, licèt ætate minor eſſet, animi tamen & conſtantiâ & pietate ſuis fratribus, qui antè ipſum in Anglia regnarunt, ſe prodidit majorem. Is quippè à patre ſuo Ethelvulpho Romam miſſus, & à Leone IV. Pontifice Maximo Rex inauguratus, Regnum Angliæ adiit anno DCCCLXXII. ſed Danorum, qui ferro flammâque omnia in Anglia sùs deque miſcebant, incurſionibus vexatus ad extremas anguſtias redactus eſt, & in Inſulam *Adelingiam* pius Princeps ſeſe recipere coactus eſt, ibique permanſit, donec, congregatis undequaque auxiliis, Danos conſerto prælio ſtrenuè aggreſſus eſt, eosque divino nutu victoriâ potitus incredibili cæde proſtravit, Regnumque ſuum, à quo exulabat, recuperavit univerſum. Qui

cx

ex illa ingenti clade residui fuerunt Dani, datis obsidibus, Christo se nomen daturos polliciti Victoris animum miseratione permoverunt. *Godrus*, seù *Gormundus* Danorum Rex cum triginta proceribus, & populi maxima multitudine susceptus est è sacro Fonte ab *Alfredo* Anglię Rege, qui ei dedit Provincias Orientalium Anglorum, & Northanymbrorum, *ut eas sub fidelitate Regis foveret jure hæreditario, quas pervaserat latrocinio*, sicut ait *Vvillelmus Malmesburiensis* lib. 2. *de Gestis Regum Anglorum* cap. 4. restitutus in Regnum suum Alfredus votum, cui sese ob strinxerat priusquam victoriâ potiretur, solvit, & Andeligianam Arcem in Cœnobium Monachorum commutavit, ut fusè narrat *Asserus* Schireburgensis Episcopus in libro *de Alfredi Rebus Gestis* pag. 18. Leges Sanctissimas condidit ac promulgavit Alfredus Rex, totusque pietati & litteris deditus, itâ tempus omne suum dividebat, ut ex horis viginti quatuor, quibus dies naturalis constat, octo in Oratione, Lectione & Scriptione; octo in cura corporis necessaria; octo in expediendis Regni negotiis consumeret. *Missam quotidiè audire, Psalmos quosdam & Orationes, & Horas diurnas, & nocturnas celebrare, & Ecclesias nocturno tempore orandi causa clàm à suis adire solebat & frequentabat*, teste mox laudato *Assero*, apud quem de pietate & doctrina Alfredi Anglorum Regis, de ejus in Ecclesias & pauperes liberalitate, atque de cæteris, quibus exornatus fuit, eximiis dotibus, plura legi possunt. Obiit religiosissimus iste Anglorum Rex anno Christi nongentesimo, Regni sui tricesimo, eoque mortuo *Eduardus* ejus filius Angliæ Regnum obtinuit, quod quantâ modestiâ, quantâ justitiæ laude gu-

bernaverit, oſtendam in Colloquio primo in Hiſtoriam decimi Eccleſiæ ſæculi. Hic tantùm velim obitèr obſerves, quantùm in Religione, & in Sedem Apoſtolicam obſervantia antiqui Angli diſtent à modernis, qui variis (proh dolor!) erroribus ſeducti ab avita Majorum ſuorum Religione receſſerunt, tàmque infenſo odio Eccleſiam Romanam proſequuntur, ut modò omnibus promiſcuè ſectis ſuos cętus ac peculiares Eccleſias impunè habendi in ſuo Regno poteſtatem ultrò permittant, ſolis verò Catholicis cętus & Eccleſias habere diſtrictè inhibeant.

D. Statum Eccleſiæ ſub Principibus Chriſtianis, qui nono ſæculo tàm in Oriente, quàm in Occidente rerum potiti ſunt, planè perſpectum habeo. At nunc ſcire velim, àn Chriſtiana Religio ſæculo nono apud barbaras & infideles Nationes fuerit propagata?

M. Complures Nationes barbaræ & infideles nono Eccleſiæ ſæculo Fidei Chriſtianæ lumine fuerunt illuſtratæ. In primis, *Carolus Magnus* Imperator ad promovendam *Nordalbingorum* converſionem miſit *Heridacum* Presbyterum, & poſt *Heridacum*, ad tentandam eorumdem populorum converſionem à *Paſchali* Pontifice Maximo, & à *Ludovico Pio* Imperatore miſſus eſt *Ebbo* Archiepiſcopus Remenſis. Verùm, quod Carolus Magnus per *Heridacum*, nullo fructu, quod *Paſchalis* Summus Pontifex, & *Ludovicus Pius* Imperator per *Ebbonem* Archiepiſcopum Remenſem, adjutore *Hadligario*, parvis initiis apud Nordalbingos tentaverant, gentium videlicèt Septentrionalium converſionem; felicitèr tandèm perfecit *Anſcharius* Monachus, qui ſub finem anni DCCCXXVI. in Danorum Regionem à *Ludovico Pio* Imperatore Euangelii prædicandi causâ

missus, dein, post biennium apud Suecos anno dimidio commoratus, posteà, curante eodem Ludovico Imperatore, *Hammaburgi*, seù Nordalbingorum, populorum videlicèt trans Albim incolentium, Archiepiscopus creatus est anno DCCCXXXII. Insupèr, à Gregorio IV. Summo Pontifice *Anscharius* constitutus est *Legatus in omnibus circumquaque gentibus Sueonum*, idest, Suecorum, *Danorum, necnon etiam Sclavorum, vel in cæteris ubicumque illis in partibus constitutis divina pietas ostium aperuerit*, sicut in ejusdem Gregorii Papæ litteris legitur. In conversione Septentrionalium Regionum *S. Anscharius* annos ferè octo & triginta insumpsit, eamque sæpiùs ab aliis tentatam ad optatum exitum perduxit, ut testatur *Adamus Bremensis* lib.1. cap.16. his verbis: *O mira Omnipotentis Dei providentia de vocatione gentium, quam disponit artifex, ut vult, & quandò vult, & per quem vult! Ecce quod longo prius tempore Vvillebrordum, & Ebbonem, aliosque voluisse legimus, nec potuisse; tùm Ansgarium nostrum & voluisse & perfecisse miramur*. Et in fine Historiæ suæ: *Hæc sunt*, inquit, *quæ de natura Septentrionalium Regionum comperimus ad honorem Sanctæ Hamaburgensis Ecclesiæ proponenda; quam tanto munere divinæ pietatis præditam videmus, ut innumerabilem populorum multitudinem, quorum hæc Metropolis facta est, labore suæ prædicationis ex magna jàm parte conversos habeat ad Christianitatem, ibi solummodò ponens euangelizandi silentium, ubi Mundus habet terminum. quæ salutifera gentium legatio primùm à Ansgario incepta, prosperis semper usque in hodiernum diem aucta est incrementis*. Præter Danos, & Sveones, idest, Suecos, Sanctus Anscharius ad Fidem Christianam addu-

adduxit Frisios Orientales cis *Todam* fluvium incolentes in pagis *Ruistri*, *Absterga*, seù *Osterga*, *Nordendi*, ac *Vvanga*, ut legitur in Vita ejusdem Sancti Anscharii Archiepiscopi Hammaburgensis, & Bremensis Septentrionalium Regionum Apostoli, quam à Sancto *Remberto* ejus discipulo descriptam referunt *Mabillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini, quod est Ecclesię nonum, & *Bollandus* ad diem III. mensis Februarii, quâ colitur S. Anscharius.

Eodem sæculo nono, hoc est, anno DCCCLXI. *Bogoris* Bulgarorum Rex, hortante sorore sua, quę Bello capta Christianam Fidem susceperat, cum suis populis baptizatus est, & *Michaëlis* nomine à *Michaële* tùm temporis Orientis Imperatore donatus est. Post aliquot verò annos rebus Ecclesię optimè in Regno suo constitutis, *divina inspiratione commonitus*, ut ait Annalista Metensis, *Regnum terrenum dimisit* (*Bogoris* Bulgarorum Rex) *ut in Cœlis æternalitèr regnaret cum Christo, & ordinato in loco suo in Regem majori filio suo, comam capitis deposuit, habituque sanctæ Conversationis suscepto* Monachus *effectus est. Eleemosynis, vigiliis, orationibus die noctuque intentus. Intereà filius ejus, quem Regem constituerat, longè à paterna intentione & operatione recedens, prædas cœpit agere, ebrietatibus, comessationibus, & libidinibus vacare, & omni conamine ad gentilitatis ritum populum novitèr baptizatum revocare. Quod cùm Pater audisset, nimio zelo accensus, sacrum habitum deposuit, & cultu Regio indutus, adsociatis sibi Deum timentibus, filium persecutus est, quem mox absque difficultate cepit, oculosque ejus effodit, & in carcerem misit. Deindè, convocato omni Regno suo, filium juniorem constituit, interminatus coràm omnibus simi-*

T 2 *lia*

lia fore passurum, si in aliquo à recta Christianitate deviaret. His ità gestis, deposito cingulo, & resumpto sacræ Religionis habitu ad Monasterium regressus in sancta conversatione reliquum vitæ præsentis tempus duxit. Hoc præclaro *Bogoris* Bulgarorum Regis exemplo excitatus *Ratislaus* Moraviæ Princeps, abjectis Idolis, Christianam Fidem cum populo suo anno DCCCLXVI. Imperante in Oriente *Michaële*, amplexus est, ad quam conversionem haud parùm contulerunt *Methodius*, ejusque frater *Cyrillus*, ut videre est in eorum Vita ab Auctore Anonymo descripta, & ab *Henschenio* ad diem IX. mensis Martii recitatâ. Sed tempus est ut præsenti Colloquio finem imponamus, aliud postridiè habituri de Serie Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt.

COLLOQUIUM II.

In quo texitur Series Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitananam tenuerunt.

D. LEonem hujus nominis Tertium sub finem octavi Ecclesiæ sæculi *Hadriano I.* Romano Pontifici successisse, memini te obitèr observasse in Colloquio secundo in Historiam præcedentis sæculi. Sed quot annos sederit *Leo III.* & quæ in suo Pontificatu laude ac commendatione digna gesserit, impræsentiarum narrare & brevitèr exponere debes.

M. Mortuo *Hadriano Primo* Pontifice Maximo die

die xxv. mensis Decembris anni DCCXCV. *Leo* hujus nominis Tertius Pontifex Romanus fuit ordinatus die XXVII. mensis Decembris ejusdem anni, seditque, teste Anastasio Bibliothecario, annos viginti, menses quinque, dies sexdecim, & ex hac vita migravit die undecima mensis Junii anni DCCCXVI. Multa in suo Pontificatu præclarè gessit, quæ hìc perstringemus. In primis, *Leo III.* Summus Pontifex anno septingentesimo nonagesimo sexto misit ad *Carolum Magnum* tanquàm Ecclesiæ defensorem, claves aureas ex Confessione, seù Sepulchro Sancti Petri acceptas, & Vexillum Urbis Romæ, quod Carolus Magnus grato animo suscepit, & magnam thesauri *Avarorum* partem, quam *Henricus* Dux Forojuliensis ad ipsum transmiserat, dono dedit eidem Summo Pontifici, quem semper singulari observantiâ coluit, & sceleratorum quorumdam hominum factione penè oppressum in pristinam libertatem ac dignitatem vindicavit. Enim verò, refert *Anastasius* Bibliothecarius, *Leonem Tertium* Summum Pontificem à factiosis hominibus anno DCCXCIX. Romæ comprehensum, effossis oculis, abscissâ linguâ, & multis plagis saucium ac cruentatum in tetrum carcerem fuisse conjectum, ipsum tamen, insigni miraculo restitutis oculis & linguâ sanatum, atque adventante *Vvinigiso* Duce Spoletano cum suo exercitu è carcere libertatum, adiisse Spoletum, ubi tantisper recreatus, se ad Carolum Magnum contulit bello tùm temporis Saxonico implicitum, qui Romam Sanctum illum Pontificem magno cum honore reduci, & in Sedem Apostolicam, applaudentibus Clero, populoque Romano, restitui curavit. Quin, & ipse Carolus Magnus, ut

tanto sacrilegio debitas pœnas exigeret, Romam venit anno DCCC. ubi, convocatâ Episcoporum Synodo, causam Pontificis judicari mandavit. *Visum est autem*, inquit Annalista Lambecianus, qui hoc tempore vivebat, piissimo *Principi Carolo, & universis Episcopis, & Sanctis Patribus, qui ibi adfuerunt, ut si ejus*, idest Leonis III. *voluntas fuisset, & ipse petiisset, non tamen per eorum judicium, sed spontanea voluntate se purificare debuisset, & ità factum est. Et ipso Sacramento expleto, incipiebant illi Sancti Episcopi cum universo Clero, seù ipso Principe Carolo cum devoto Christiano populo Hymnum Te Deum laudamus &c. quo expleto & ipse Rex & universus populus fidelis cum eo dabant laudem Deo, quia ipsum Apostolicum Leonem & sanum in corpore & animo meruerunt habere.* Mansit Leo Tertius Romę usque ad annum DCCCIV. quo à Carolo Magno rogatus ut sedulò inquireret, an re vera Sanguis Christi Domini, ut fama vulgaverat, Mantuæ fuisset repertus? Primùm in Longobardiam profectus est, ut Imperatoris desiderio faceret satis. Dein, rectâ ad ipsum Imperatorem perrexit, à quo pietate & humanitate incredibili exceptus est. Sunt nonnulli, qui post Baronium existimant, *Leonem III.* indè cum Carolo Magno *Vverdam*, accessisse, ibique ejus rogatu *Sanctum Suvibertum*, post lectam ipsius Vitam, exploratàque ejus miracula, post multas preces & jejunia, de Episcoporum consensu solemni ritu inter sacrosanctum Missæ Sacrificium Sanctorum Confessorum publicis tabulis adscripsisse, Festumque in ejus venerationem indixisse, atque confluentibus devotionis ergò populis Indulgentias promulgasse. Quod ex Epistola S. *Liudgeri* Monasteriensis Episco-

pi

pi ad *Rixfridum* Trajectensem Episcopum adstruere conatur Cardinalis *Baronius*. Verùm, totam illam narrationem, & *Liudgeri* Epistolam commentitiam esse, multis momentis evincunt periti Critici, præcipuè doctissimus Pater *Joannes Morinus* in Commentario *de administratione Sacramenti Pœnitentiæ* lib. 10. cap. 20. ubi hæc habet: *Conficta est Epistola antè forsan trecentos annos, aut, ut maximè antè quadringentos nomine Sancti Ludgeri ab aliquo Verdensi Monacho in sui Monasterii commodum & gloriam.... Deindè, Sancti Suviberti in Sanctorum Catalogum relationem eodem modo & ordine enarrat, quo nunc & ab annis quadringentis celebrari solet. Certum est autem, hanc celebrationem cæpisse trecentis post Leonem Tertium annis & ampliùs. Primus, quem perhibent antiqua documenta solemnitèr à Pontificibus canonizatum fuisse, est Hugo Carthusianus, & Gratianopolitanus Episcopus; secundus est Sanctus Bernardus. Sed considera quæ Epistolæ, sive Bullæ Pontificum de istorum Sanctorum Canonizatione referunt, & ea compara cum iis, quæ Auctor ille de Sancti Suviberti Canonizatione scribit, deprehendesque cæremonias hodiernas à Leone Tertio multò diligentius, & copiosius, quàm ab Innocentio II. aut Alexandro Tertio fuisse observatas. Quod argumentum certum est istius Epistolæ Auctorem post annum* MCC. *scripsisse. Antè Innocentium II. & Alexandrum Tertium simplex admodùm erat Canonizationis ritus, ut ex Petro Damiano constat in fine vitæ Sancti Romualdi, testaturque Cardinalis Baronius ad annum Christi* MXXVII. *Obtinebatur ab iis, quibus curæ erat illa Canonizatio, à Sede Apostolica facultas Altare suprà Corpus defuncti erigendi. Eo erecto peracta erat Canonizationis solemnitas. Post illud tempus*

pus cæremoniæ sanctæ illius actionis paulatim factæ sunt augustiores. Demùm, post alias adductas rationes concludit Morinus: *Multa sunt alia ejusdem criminis argumenta, quæ longum esset persequi. Undique enim rimosa est Historia ista, & fabellis veritati assutis fatiscit*. Legi possunt etiam *Henschenius* ad diem XXVI. mensis Martii in Commentario prævio ad Vitam Sancti *Ludgeri*, & *Cointius* in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annum DCCCV. ubi non pauca adversùs eam *Sancti Ludgeri* Epistolam, quam supposititiam esse censent, annotarunt. Expungi itaque debet, juxtà peritos illos Criticos ex Actis Leonis Tertii Summi Pontificis hæc Sancti Suiberti Canonizatio Vverdæ, præsente Carolo Magno, celebrata. Romam reversus Leo Tertius Ecclesias Urbis instauravit singulari munificentiâ, cujus monumenta exhibet *Anastasius* Bibliothecarius in ejus Vita. Retinendæ antiquitatis adeò tenax fuit Summus ille Pontifex, ut Symbolum cum additamento particulæ *Filioque*, quod Romana Ecclesia necdùm ei inseruerat, à Francis decantari molestè àdmodùm tulerit, nec ad illud additamentum suâ authoritate approbandum induci unquàm potuerit, exoratus licèt à Legatis à Carolo Magno eam ob rem Romam missis *Bernario* nimirùm Vvormaciensi Episcopo, *Jesse* Ambianensi Antistite, & *Adhelardo* Corbejensi Abbate. Quarè sibi semper Constans Leo III. duas Tabulas argenteas in Basilica S. Petri ad Confessionem, seù Sepulchrum ejusdem S. Petri affigendas curavit, in quarum unâ Symbolum græcè scriptum, in altera latinè exaratum legebatur, utrobique sine hoc additamento *Filioque*. Meminit illarum Tabularum Anastasius Bibliotheca-

rius;

rius; Acta verò Collationis, quam Leo III. Summus Pontifex habuit cum Legatis Caroli Magni circà Quæstionem de additamento particulæ *Filioque* descripta sunt à *Smaragdo* Abbate, ex quo *Sirmondus* ea tomo II. Conciliorum Galliæ inseruit. Denique, Leo Tertius meritis plenus obiit, & post mortem Sanctorum Fastis adscriptus est, ut videre est apud Henschenium ad diem XI. mensis Aprilis, quo Sanctus Leo Magnus colitur, ubi laudatus Author ex MSS. Catalogo Ecclesiæ Sancti Petri refert Historiam translationis Corporis Sancti Leonis Magni, unà cum Ossibus aliorum *Leonum* Summorum Pontificum Secundi, Tertii, & Quarti, solemni ritu in novum Templum factæ die XXVII. mensis Maii anni MDCVII. præsente Paulo Papa V. qui eorumdem Sanctorum Corpora videre voluit.

Post Leonis Tertii mortem, quæ, ut jam diximus, contigit die XI. mensis Junii anni DCCCXVI. vacavit Sedes Pontificia dies decem, teste Anastasio Bibliothacario, & die vicesimâ secundâ ejusdem mensis & anni, *Stephanus* hujus nominis V. Patriâ Romanus, Pontifex Maximus consecratus est. Qui, ut primùm fuit inauguratus, in Gallias profectus est, ut *Ludovicum Pium* consecraret Imperatorem unà cum *Irmingarde* ejus conjuge. Quo magnificentiæ apparatu, quibus lætitiæ signis à Ludovico Pio Imperatore Sanctus ille Pontifex in Galliis fuerit exceptus, accuratè describit *Theganus* Chorepiscopus Trevirensis & Auctor coævus in libro, quem de Gestis Ludovici Pii edidit his verbis: *Perrexit Dominus Ludovicus obviam supradicto Pontifici, obvians ei in Campo magno Remensium. Descendit uterque de equo suo, & Princeps se prosternens omni*

omni Corpore in terram tribus vicibus antè pedes tanti Pontificis, & tertia vice erectus salutavit Pontificem....... Posteà, Pontifex honoravit eum magnis honoribus & multis & Reginam Irmingardem, & omnes Optimates & Ministros ejus. Et in proxima die Dominica, in Ecclesia antè Missarum solemnia, coràm Clero & omni populo consecravit eum, & unxit ad Imperatorem, & Coronam auream miræ pulchritudinis & pretiosissimis gemmis ornatam, quam secum apportaverat, posuit super caput ejus. Et Irmingardam Reginam appellavit Augustam, & posuit Coronam auream super caput ejus. Quamdiù ibi erat Beatissimus Papa, quotidiè Colloquium habebant de utilitate Sanctæ Dei Ecclesiæ. Post quod Dominus Imperator eum honoravit magnis & innumeris donis tripliciter & ampliùs quàm suscepisset ab eo..... dimisit eum ire Romam cum Legatis suis, quibus præcepit ubique in itinere suo honestum exhibere servitium. Romam reversus *Stephanus V.* diem ultimum paulò post clausit die XXIV. mensis Januarii anni DCCCXVII. undè menses septem dumtaxàt Pontificatum tenuit, & in ejus locum die XXV. mensis Januarii ejusdem anni suffectus est *Paschalis* hujus nominis I. Patriâ Romanus & eximiis exornatus virtutibus, Castimoniâ præsertim, pietate, beneficentia in pauperes, assiduitate in Orationibus, Religiosæ vitæ amore conspicuus, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in ejus Vita. Statim post consecrationem suam *Paschalis* Summus Pontifex Legatum ad *Ludovicum Pium* Imperatorem misit, *qui negotio peracto, & petitis impetratis, super confirmatione scilicèt pacti & amicitiæ more Prædecessorum suorum reversus est*, inquit Auctor Vitæ Ludovici Pii Imperato-

ratoris. Communis eſt Hiſtoricorum opinio, *Paſchalem I.* Romanum Pontificem ab eodem Imperatore *Ludovico Pio* obtinuiſſe confirmationem Pippinianæ & Carolinæ donationum, inſupèr Sardiniæ donationem Edicto, quod incipit: *Ego Ludovicus*, expreſſam impetraſſe. Verùm, his meritò non aſſentitur Clariſſimus *Pagius* in Critica Baronii ad annum DCCCXVII. putatque, hanc Ludovicianam Donationem fictitiam eſſe, tùm quia ex tot Pontificibus Romanis, qui dona à Pippino, & Carolo Magno Eccleſiæ Romanæ conceſſa memorarunt, nullus eſt, qui prædictæ Donationis Ludovici Pii Imperatoris meminerit, cujus tàm alti ſilentii nulla ratio aſſignari poteſt, niſi quia Summi Pontifices juſtiſſimum habentes titulum rerum, quas Eccleſia Romana ex liberalitate Imperatorum poſſidebat, commentitiam illam Ludovicianam Donationem contempſerunt; tùm quia etiam *Ottho* Primus, & *Henricus* Primus Imperatores ſingillatim ea enumerant, quæ *Pippinus* & *Carolus Magnus* Eccleſiæ Romanæ donarunt; eaque diplomatis ſuis confirmant; at de iſta Ludoviciana Donatione ne verbulum quidem faciunt. Refert *Baronius* in Annalibus litteras, quas Sanctus *Theodorus Studita* dedit ad Paſchalem I. Romanum Pontificem, quibus ei ſignificat, quanta in Oriente cultores Imaginum patiebantur incommoda, quibus litteris permotus Piiſſimus Pontifex, quas potuit, Eccleſiæ Orientali tulit ſuppetias. Contra Iconomachos litteras ſcripſit graviſſimas, & Monachis Græcis ad Eccleſiæ Romanæ gremium confugientibus Monaſterium apud Sanctam Praxedem Romæ extruxit & dotavit. Corpora Sanctæ Cæciliæ Virginis, & Martyris, unà cum

cum Corporibus Sanctorum Martyrum *Valeriani* ejus Sponsi, *Tiburtii*, *Maximi*, necnon *Urbani* & *Lucii* Romanorum Pontificum adinvenit *Paschalis I.* eaque transtulit in Ecclesiam Sanctæ Cæciliæ nomine nuncupatam, quam jàm jàm casuram à fundamentis restauravit, & juxtà eam ædificavit Monasterium sub honore SS. Virginum & Martyrum *Agathę* & *Cæciliæ* in loco *Collis jacentis*, ut videre est apud Anastasium Bibliothecarium in Vita hujusce Pontificis. *Lotharium* Cęsarem *Ludovici Pii* Imperatoris filium Romæ an. DCCCXXIII. Imperatorem coronavit *Paschalis I.* Obiitque anno sequenti die decima mensis Februarii, postquàm sedisset, juxtà accuratiorem Chronologiam, annos VII. & dies XVII. non verò, ut ait *Baronius*, annos VII. menses tres, dies XVI. Post mortem Paschalis I. fuit Interpontificium IV. dierum, & die XIV. ejusdem mensis Februarii & anni DCCCXXIV. *Eugenius* hujus nominis Secundus ordinatus est Pontifex Romanus. Fuit Vir doctissimus juxtà ac piissimus, Pater pauperum meritò dictus, quibus ita consulebat, ùt nullibi viliùs, quàm Romæ annona venderetur. Sub ejus Pontificatu, hoc est, anno DCCCXXV. habita est Synodus Parisiensis pro cultu sacrarum Imaginum, de qua in quarto Colloquio opportuniùs disseremus, sicut & de Synodo, quam Romæ idem Summus Pontifex anno DCCCXXVI. celebravit, quamve *Holstenius* in secunda parte Collectionis Romanæ integram publicavit cum XXXVIII. Canonibus ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam in ea conditis, qui etiam tomo VIII. Conciliorum ex Collectione Romana Holstenii recitantur. Multi post Baronium asserunt, Eugenium Secundum sedisse annos tres, men-

menses duos, dies viginti tres,& die XI. mensis Augusti supremum diem obiisse. At Clarissimus *Pagius* perdoctè ad annum DCCCXXVII. observat, quod cùm nullibi apud antiquos dies mortis Eugenii Secundi memoretur, incompertum omninò est, quot menses & dies suprà annos tres *Eugenius Secundus* Romanam Ecclesiam administrarit, illudque dumtaxàt certum, eum tribus annis sedisse, & mense Augusto anni DCCCXXVII. è vivis excessisse. Demortuo Eugenio Secundo substitutus est *Valentinus* patriâ Romanus, qui incredibili omnium ordinum applausu ex Archidiacono Pontifex Maximus fuit ordinatus. Sed hanc tàm justam cunctorum gratulationem & lætitiam,cùm maximè gestiebat, excepit luctus, & Summis gaudiis acerbissimi de morte illius Pontificis intercurrerunt dolores. Quadragesimo quippè die ab inauguratione sua è vivis sublatus est Pontifex ille Sanctissimus.Valentino in Sede Pontificia successit eodem an.DCCCXXVII. *Gregorius* hujus nominis IV. gente etiam Romanus, sed mense & die incertis, cùm dies ejus emortualis ignoretur, quemadmodum duratio cessationis Sedis post ValentiniPapę obitum.Testatur Anastasius Bibliothecarius Gregorium Quartum fuisse genere clarum, divinarum litterarum solertissimum inquisitorem, Ecclesiarum indefessum visitatorem, pauperum patrem, Viduarum nutritorem, ac rerum humanarum contemptorem. Corpus S. Gregorii Magni ad Ecclesiam,ubi etiamnùm jacet,transtulit Gregorius Quartus, & Corpora Sanctorum Martyrum *Sebastiani*, *Gorgonii*, ac *Tiburtii* ex Cœmeteriis, in quibus erant recondita, transtulit ad Ecclesiam Sancti Petri. Multas Urbis Basilicas in-
stau-

ravit, ditavit, exornavit. In Gallias venit, ficut in fuperiori Colloquio obfervavimus, ut *Ludovicum Pium* cum filiis reconciliaret. Sed Antiftites Gallicani, qui falfo rumore decepti fibi perfuaferant, Summum illum Pontificem eo animo acceffiffe, ut *Ludovicum Pium* Imperatorem,& Epifcopos ipfi addictos excommunicationis fulmine percelleret,afperiores litteras ad eum dederunt, eique depofitionem comminati funt, tefte *Pafchafio Radberto* Monacho Corbejenfi in Vita *Walæ* Abbatis lib.2. Has Epifcoporum Gallicanorum minas meritò contemnens Pontifex Maximus, adulationis, fuperbiæ, & perjurii illos redarguit, appellavitque *Arundines vento agitatas*, ut videre eft in Epiftola, quam ad eos fcripfit, & quæ extat inter Agobardinas. Non diù tamen duravit hæc Pontificem Maximum inter & Antiftites Gallicanos concertatio. Nam ftatim ac Antiftites Gallicani compertum habuerunt,Gregorium Quartum Summum Pontificem in Gallias veniffe ut inter Ludovicum Pium Imperatorem, ejusque perduelles filios pacis fequefter effet,difcuffis omnibus nebulis, eum ut patrem & Magiftrum omnium Ecclefiarum coluerunt, Pontifex verò ut fratres complexus eft.Fructu tamen caruit *Gregorii IV.* in Gallias iter, reque infecta fua relegit veftigia, Romamque reverfus eft. Difcimus ex *Adone* Viennenfi, qui nono fæculo vixit, Ludovicum Pium Imperatorem, monente Gregorio Quarto, ftatuiffe ut in fuis Ditionibus Feftivitas omnium Sanctorum, quam in Urbe Romana Kalendis Novembris jam inftituerat Bonifacius Quartus, *perpetuò ageretur. Quam Sanctam Conftitutionem reverenti amore fufcepit omnis Ecclefia*, inquit idem Scriptor in fuo Mar-

Martyrologio, idemque testatur *Sigebertus* ad annum DCCCXXXV. Obiit *Gregorius IV.* postquàm sedisset annos sexdecim, octavo Kalendas Februarias anni DCCCXLIV. ut produnt *Sigonius* lib.v. de Reg. Ital. & *Onuphrius* in Chronico Eccles. Post mortem Gregorii IV. cessavit Pontificatus dies quindecim, sicut habent varia MSS. Anastasiana in fine editionis Regiæ citata; quapropter *Sergius II.* ejus successor patriâ Romanus die x. Februarij ejusdem anni omnium ordinum consensu renunciatus & ordinatus est Pontifex Maximus. *Platina* in Vita Sergii Secundi ait: *Sunt qui dicunt Sergium primò quidem Os porci appellatum, & ob turpitudinem cognomenti, Sergii nomen sumpsisse, eamque consuetudinem ad nostros manasse, ut qui Pontifices crearentur, suo omisso, majorum nomina sibi inderent, licèt ab omnibus non sit observatum.* Verùm, hæc fabula est. Observat quippè *Baronius*, primum Pontificem, qui nomen mutavit, fuisse *Octavianum*, qui Joannis XII. nomen assumpsit. Censent etiam multi Viri eruditi, hunc Sergium, qui *Os porci* appellabatur, non fuisse Sergium Secundum, ut visum est Platinæ, & Godefrido Viterbiensi in Chronico, nec Sergium Tertium, ut putavit Baronius, sed fuisse Sergium Quartum. Nonnulli post Baronium affirmant, Sergium Secundum Pontificem Maximum Indulgentias trium annorum, & trium quadragenarum concessisse omnibus, qui Ecclesiam SS. *Silvestri* & *Martini* visitassent, quod se in marmorea tabula antiquitùs scripta legisse memorat ipsemet Baronius. Verùm, *Mabillonius* in Præfatione sæculi v. Benedictini, quod est Ecclesiæ decimum, ait vereri se, ut explorata sit hac de re auctoritas, cùm sæ-

sæculo Ecclesiæ decimo extent quidem vestigia Indulgentiarum, sed non hoc modo definitarum. *Papebrochius* etiam in conatu Chronico-Historico Dissertatione XVII. ostendit, Indulgentiarum usum hodiè in Ecclesia sub ea formula frequentem, vix ante sæculum XII. in antiquis monumentis reperiri, & tabulam illam, quam se vidisse testatur Baronius, ante pauca sæcula sculptam fuisse. Sed super hac re legenda est jam citata Mabillonii Præfatio, num. CVII. ubi de antiquitate Indulgentiarum pluribus differit. *Ludovicum* Imperatoris Lotharii filium cum Drogone Metensi Episcopo, aliisque Antistitibus ac Proceribus, numerosoque exercitu Romam missum honorificè suscepit *Sergius II.* eumque, ut legitur in Annalibus Bertinianis, Regem inauguravit, non Imperatorem, sicut quidam post Adonem Viennensem, & Baronium falsò existimarunt. Obiit Sergius II. sicut habetur in iisdem Annalibus Bertinianis VI. Kalend. Februarii, hoc est, die XXVII. anni DCCCXLVII. postquàm sedisset annos tres sine ulla mensium & dierum appendice. Post Sergii Secundi obitum, Sedes Pontificia, ut legitur in quibusdam Catalogis & in Historia Platinæ, vacavit menses duos & dies quindecim. Quare *Leo* hujus nominis *IV.* ejus successor, gente Romanus, consecratus est Pontifex Maximus die undecimâ mensis Aprilis ejusdem anni DCCCXLVII. Eum Pontificatu dignissimum fecerunt pietas, modestia, justitiæ, populique amor, beneficentia in pauperes, assiduitas in vigiliis & orationibus, eruditio sacra, prudentiæ cum mira simplicitate morum conjunctio. Basilicas, Altaria, & Monasteria in Urbe restauravit, Saracenorum cum magna classe

ad

ad Urbem diripiendam properantium impetum fregit. Vaticanum mœnibus cinxit,& *Leoninam* Urbem suo nomine appellavit. *Ludovicum II.* Imperatorem coronavit, & *Alfredum* Ethelvulphi Occidentalium Saxonum in Anglia Regis filium sanctissimis præceptis institutum Regem inauguravit, & in filium adoptavit. *Holstenius* in Collectione Romana Concilium Romanum sub Leone Quarto habitum, & Canones XLII. Disciplinam Ecclesiasticam spectantes in eo editos promulgavit. *Labbeus* etiam eosdem Canones in Tomo septimo Conciliorum inseruit. Sed de hoc Concilio sub Leone Quarto Romæ celebrato opportuniùs in quarto Colloquio differemus. Ad cœlestem vitam migravit Leo IV. die XVII. mensis Julii anni DCCCLV. postquàm Ecclesiam Romanam gubernasset annos octo, menses tres & dies sex, sicut disertè legitur in Codice MS. Anastasii Bibliothecarii Thuaneo in Bibliothecam Colbertinam translato. In vita & post mortem multis miraculis clarus Fastis Sanctorum adscriptus est Leo IV. eiusque corpus, ut anteà observavimus, unà cum Corporibus Summorum Pontificum *Leonum* hujus nominis *I. II.* & *III.* transtulit Paulus V. Pontifex Maximus die XXVII. mensis Maii anni MDCVI. Post Leonis Quarti obitum cessavit Sedes Pontificia menses duos, dies duodecim, & *Benedictus* hujus nominis *III.* patriâ Romanus, invitus licet ac reclamans electus est Pontifex Romanus. At eodem tempore quorumdam sceleratorum hominum Factio *Anastasium* Presbyterum olim Cardinalem, qui à *Leone IV.* in Synodo Romæ habitâ depositus & anathemate vinctus fuerat, in Sedem Apostolicam per Summum nefas intrusit. Sed Epi-

ſcopis, univerſoque Clero & Populo conſtantèr reſiſtentibus, & clamantibus, ſe velle *Benedictum* Beatiſſimum Papam, ejectus eſt Anaſtaſius Antipapa, & ſummo omnium conſenſu *Benedictus III.* ordinatus eſt Pontifex Romanus die viceſimâ nonâ menſis Septembris anni DCCCLV. *Hubertum* Clericum *Boſonis* Comitis filium quorumdam criminum inſimulatum *Benedictus III.* juſſit infrà dies XXX. Romam venire coràm Sede Apoſtolica reſponſurum, & eâ de re Epiſtolam dedit ad Epiſcopos in Regno Caroli Calvi Galliarum Regis conſtitutos. Variis ornamentis & muneribus, quæ in ejus Vita recenſet *Anaſtaſius* Bibliothecarius, Baſilicas donavit Benedictus Tertius. Eccleſiam Romanam annos duos, menſes ſex, & dies decem ſanctiſſimè rexit, & è vita exceſſit die octavâ Aprilis anni DCCCLVIII. Sublato Benedicto Tertio ſucceſſit *Nicolaus* hujus nominis *Primus*, electus Pontifex Romanus præſente Ludovico Secundo Imperatore, & VIII. Kalend. Maii, ſeù die XXIV. Aprilis eiuſdem an. DCCCLVIII. ut ait Anaſtaſius Bibliothecarius, *coronatur, Urbs exultat, Clerus lætatur, Senatus & Populi plenitudo magnificè gratulatur*.

D. Cum bona tua veniâ, te hìc paululùm interpellabo. Nihil ſiquidem hactenùs dixiſti de *Joanna Papiſſa*, quam tamen neſcio quis mihi nuperrimè dicebat ſucceſſiſſe Leoni IV. Pontifici Maximo, & ſediſſe annos duos, menſem vnum, & dies quatuor. Idque ex triplici potiſſimùm capite probare nitebatur. Primò, quia hæc Hiſtoria, vt ajebat, de *Joanna Papiſſa*, legitur in Chronicis *Mariani Scoti, Sigeberti, Martini Poloni*, & in Speculo Hiſtoriali *Vincentii* Bellovacenſis Ordinis Prædicatorum. Secundò,

cundò, quia Statuam Joannæ Papissæ in Ecclesia Senensi inter alias Pontificias *Joannes Launojus* Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor in Dissertatione de *Auctoritate negantis argumenti* testatur se vidisse anno MDCXXXIV. quo Senas transivit. Demùm, quia Romæ in Basilica Lateranensi asseruatur etiamnùm *Sella perforata*, quam vocant *Stercorariam*, in qua recens electus Pontifex sedet, & ad præcavendam omnem fraudem exploratur illius sexus antequàm consecretur. Tuum itaque de hac, quæ circumfertur, *Joannæ Papissæ* Historia judicium scire percupio, cui libentissimè adhæsurum me constantèr promitto?

M. Decantatam jam pridèm, sed malè consutam ac consarcinatam fabulam venditavit tibi nugator iste homo, in qua de tempore, nomine & patria istius Papissæ *Joannæ* res nec veras, nec verisimiles contineri non solùm Catholici Doctores *Labbeus*, *Leo Allatius*, *Natalis Alexander*, & alii complures, Sole clariùs commonstrarunt, sed etiam inter Hæreticos, quamvis sint jurati Sedis Apostolicæ hostes, Pseudo-Minister *Dallæus* hoc figmentum editâ peculiari Dissertatione egregiè confutavit. Certum quippè est (vt alia benè multa prætermittam momenta, queis hæc de *Joanna* Papissa fabula exploditur) certum, inquam, est, *Anastasium* Bibliothecarium, *Adonem* Viennensem Archiepiscopum, & alios antiquos Scriptores, qui Romanorum Pontificum Seriem, vel Catalogum texuerunt, disertè asserere, *Benedictum III.* immediatè successisse *Leoni IV*. Fabulantur ergò hi, qui dictitant, *Joannam* Papissam (quam alii patriâ Anglicam, alii Moguntinam, sibi hac in re non con-

ſtantes inſcitè comminiſcuntur) ſucceſſiſſe *Leoni IV.* non infieior tamen, hanc *Joannæ* Papiſſæ fabulam legi nunc in Chronicis *Mariani Scoti*, *Sigeberti*, & noſtri *Martini* Poloni, ſicut & in Speculo Hiſtoriali noſtri *Vincentii* Bellovacenſis lib. 25. cap. 36. ſed contendo, nullam illius fabulæ in antiquis MSS. horumce Authorum Codicibus haberi mentionem. At enim *Leo Allatius* in *confutatione fabulæ de Joanna Papiſſa ex monumentis Græcis* luculentèr oſtendit, hanc de *Joanna* Papiſſa fabulam non fuiſſe exaratam in ſinceris *Mariani Scoti* Codicibus. Non extat etiam prædicta fabula in antiquis MSS. Codicibus *Sigeberti* Gemblacenſis Abbatis, ut præcipuè conſtat ex Autographo Cœnobii Gemblacenſis, quod à *Miræo* editum eſt, & in quo tam putidæ fabulæ nec vola, nec vel minimum reperitur veſtigium. Non extat etiam hæc fabula in antiquis MSS. noſtri *Vincentii* Bellovacenſis Codicibus, ſicut clarè colligitur ex noſtro *Ptolomæo* Lucenſi, qui poſt *Vincentium* Bellovacenſem *Marianum Scotum*, & *Sigebertum* ſcripſit. Ille quippè Hiſtoriam Eccleſiaſticam, quæ adhùc in Bibliotheca Vaticana inedita aſſeruatur, poſt annum milleſimum trecenteſimum duodecimum concinnavit, & lib. XVI. cap. VIII. de *Leone IV.* Summo Pontifice, cui fabulatores *Joannam* Papiſſam ſubſtituerunt, hæc ſcribit: *Omnes, quos legi, præter Martinum* (noſtrum videlicèt Polonum) *tradunt, poſt Leonem IV. fuiſſe Benedictum III. Martinus autem Polonus ponit Joannem Anglicum.* Undè perſpicuum eſt, hanc Joannæ Papiſſæ fabulam non extitiſſe in antiquis MSS. Codicibus Vincentii Bellovacenſis, Mariani Scoti, & Sigeberti. Alioqui Ptolomæus Lucenſis non in uno ſolo Martino Polo-

Polono, ſed etiam in his mox laudatis Auctoribus, qui ante ipſum ſcripſerunt, hanc de Joanna Papiſſa fabulam legiſſet, cùm tamen apertè teſtetur *Ptolomæus Lucenſis* ſe in uno ſolo Martino Polono inveniſſe. Quin, multi ſunt hujus temporis Viri eruditi, qui obſervant, ideò Ptolomæum Lucenſem hanc de Joanna Papiſſa fabulam in Martino Polono reperiſſe, quia ætate Ptolomæi Lucenſis Hiſtoria Eccleſiaſtica, quam adornavit Martinus Polonus, jam hac in parte fuit interpolata, & fabula de Joanna Papiſſa recens excogitata in eam intruſa eſt. Quam certè fabulam nequaquam in Martino Polono offendiſſet Ptolomæus Lucenſis, ſi ſinceros illius Scriptoris Codices nactus fuiſſet. Teſtatur ſiquidem *Leo Allatius* loco ſuperiùs memorato, extare in Bibliotheca Vaticana antiquiſſimum Martini Poloni exemplar, in quo poſt vitam Leonis IV. nulla prorsùs fit Joannæ Papiſſæ mentio. *Lambecius* etiam lib.2. Bibliothecæ Cæſareæ cap.8. teſtatur, quatuor in ea Bibliotheca reperiri Codices MSS. *Martini* Poloni, in quibus fabulæ de *Joanna* Papiſſa nulla prorsùs habetur mentio, indeque jure merito concludit, *Martinum* Polonum falsò audire auctorem, vel approbatorem abſurdiſſimi hujus Commenti, ejusque Chronicon nonniſi poſt illius mortem, quæ anno MCCLXXVIII. contigit, partim malitiâ Hæreticorum, partim nimiâ credulitate imperitorum, quorum animos pervulgata hæc de *Joanna* Papiſſa fabula animos occupaverat, eâ labe fuiſſe infectum. Idem ex vetuſtis MSS. *Martini Poloni* Codicibus ſolidè evincit eruditus noſter *Echardus* in libro à ſe edito, cui titulus: *Summa S. Thomæ vindicata* pag.567. & pag. 620. & ſequentibus,

 ubi

ubi latè probat, hanc fabulam de Joanna Papissa non reperiri in antiquis & melioris Notæ MSS. Codicibus Martini Poloni, quos ipse legit, & citat.

Quantùm attinet ad *Joannæ* Papissæ Statuam, quam inter cæteras Pontificias in Ecclesia Senensi vidisse se testatur *Joannes Launojus* Doctor Sorbonicus, fatentur Viri eruditi rem ità se habere illa etenim de *Joanna* Papissâ fabula ità omnium animos pervaserat, ut ejus Statua inter cæteras Pontificias reposita sit in Ecclesia Senensi, quæ sub hæc nouissima sæcula refecta seù restaurata est. Legi nuperrimè in *Musæo Italico* doctissimi Patris Mabillonii Tom.1. part.1. pag.159. quod, dùm ipse Senensem Ecclesiam inviseret, & non sine admiratione pavimentum marmoreis segmentis depictum, quale nusquàm alibi invenitur, sicuti Statuas Indigenarum Pontificum, quæ in ea conspiciuntur, avidis oculis lustraret, hanc tamen fabulosæ Joannæ Statuam inter alias Pontificias nec vidit, nec quidquam de ea tùm temporis rescire potuit. Sed posteà suum natale solum, ideſt in Gallias reversus, didicit per litteras ad se ab Abbate Jacobo *Mignanello* scriptas, hanc fabulosæ *Joannæ* Papissæ Statuam, quæ antehàc inter alias Pontificias in Ecclesia Senensi visebatur, tandem sub Pontificatu Clementis VIII. cooperante cum Magno Etruriæ Duce ad *Baronii* preces Cardinali *Tarugio* Loci Archiepiscopo, fuisse non quidem penitùs comminutam, sed, mutatis formæ muliebris lineamentis, ex fœmina factam esse *Zachariæ* Pontificis figuram, apposito *Zachariæ* nomine, ne qua in posterum hac de re, ob servatam Statuæ memoriam suboriri posset suspicio. Porrò, hæc fabulosæ *Joannæ* Papissæ Statua in

in figuram *Zachariæ* Pontificis immutata perstitit in Ecclesia Senensi usque ad Pontificatum Alexandri VII. qui ex Urbe Senensi cùm oriundus esset, prædictam Statuam ab Ecclesia omninò removeri jussit, sicut Clarissimus *Pagius*, qui anno MDCLXXVII. per Urbem Senensem transivit, testatur in sua Critica Baronii se audivisse à viro jam ætate provecto, & probatæ fidei, qui locum, ubi anteà erat illa Statua, ei indicavit, & operarium Ecclesiæ, aliosque ad rem exequendam adhibitos nominavit.

Denique, prorsùs ineptum ac fictitium est quidquid de *Sella stercoraria* effutiunt Hæretici, ut Sedi Apostolicæ, quam cane pejus & angue oderunt, possint hoc pacto aliquam infamiæ inurere notam. Hæc quippè *Sella stercoraria*, quæ etiamnùm asservatur in Basilica Lateranensi, hoc vocabulum traxit non ex forma (neque enim pertusa est, ut loco mox laudato optimè observat *Mabillonius*, qui eam propriis oculis inspexit) sed ex versu Psalmi, qui, Pontifice recens electo in ea sedente, canebatur in Choro: *Suscitat de pulvere egenum, & de stercore erigit pauperem*, ut indè intelligeret electus Pontifex, se ex humili loco ad solium gloriæ sola misericordiâ divinâ fuisse provectum. Huic cæremoniæ consimilis est alia, quæ in memoriam brevi perituræ gloriæ mundi in coronatione Pontificis nunc adhibetur, dùm videlicèt coràm ipso è Sacrario ad Altare pergente stupa in Arundinis apice consultò parata comburi solet, illudque tritum acclamari: *Sancte Pater, sic transit gloria mundi*. Cæterùm, ritus ille de *Sella stercoraria*, qui ad altiùs insinuandam novo Pontifici humilitatem primùm inductus fuerat, post receptam apud nimium credu-

los de Pseudo-Papissa fabulam, ità infamis evasit, ut ob hoc Commentum fuerit penitùs abrogatus: quod sæculo superiore post Leonem X. Pont. Max. factum fuisse autumat *Mabillonius*.

D. Placet mihi admodùm hæc historica *Joannæ* Papissæ fabulæ confutatio. Sed redeamus modò ad id undè digressi sumus, nimirùm ad Pontificatum *Nicolai* hujus nominis Primi, quem Benedicto III. successisse, & die XXIV. mensis Aprilis anni DCCCLVIII. Romanum Pontificem fuisse consecratum jam observasti.

M. *Nicolaus* huius nominis I. *Theodori* Civis Romani filius multa in Pontificatu gessit pro fide, pro Ecclesiastica unitate, pro Disciplinæ conservatione ac restauratione. Causæ S. *Ignatii* Patriarchæ Constantinopolitani, & *Photii* ejusdem Sedis invasoris cognitionem suscepit, illiusque exauctorationem, ac istius intrusionem vehementèr improbavit, atque irritas declaravit, ut mox fusiùs explicabimus agendo de Sancto *Ignatio*, & de *Photio*. Joannem Rauennatem Archiepiscopum jura Sedis Apostolicæ violantem, atque Romani Pontificis Synodo se se sistere detrectantem excommunicationis fulmine perculit Nicolaus Primus. *Balduinnm* Flandriæ Comitem, qui *Juditham* Caroli Calvi Galliarum Regis filiam sibi rapuerat uxorem, & ob id à Gallicanis Episcopis fuerat excommunicatus, *Carolo Calvo*, & *Hermintrudi* Reginæ ejus uxori reconciliavit, obtinuitque ut nuptias legitimas inter dictum *Balduinum*, & *Juditham* conjungi finerent. *Lothario* Regi jussit, ut, ejectâ *Waldrada* pellice, *Theutbergam* legitimam conjugem suam in Palatium, thorumque reciperet, atque ut uxorem

ac

ac Reginam haberet. *Engeltrudem* Comitis *Bosonis* uxorem, quæ, viro relicto, hàc illàc vagabatur, cum omnibus ejus fautoribus anathemate confixit. *Paulum* Populoniensem, & *Formosum* Portuensem Episcopos misit Legatos ad *Bulgaros*, ut eis recens ad Christianam fidem conversis Euangelium prædicarent. Quin & ipsemet Sanctissimus Pontifex hanc Bulgarorum gentem Christo nuper acquisitam sanctissimis præceptis instituit, & ad varia ipsius consulta perdoctè respondit. Plures Urbis Ecclesias instauravit. Egenorum curam summa cum charitate gessit. Jejuniis, Vigiliis, & Orationibus vacabat, ut testatur *Anastasius* Bibliothecarius in ejus Vita. Tandem sanctitate conspicuus, postquàm sedisset annos novem, menses sex, dies viginti, migravit ad Deum Nicolaus I. die XIII. mensis Novembris anni DCCCLXVII. De Conciliis, quæ sub Nicolao I. in Galliis fuere celebrata, tàm in causa *Lotharii* Regis, & *Theutbergæ* ejus conjugis, quàm in causa *Rhotadi* Episcopi Suessionensis, & *Hincmari* Antistitis Laudunensis, qui suâ Sede depositi ad Nicolaum I. appellarunt, commodiùs in quarto Colloquio differemus.

Nicolao I. Summo Pontifici successit *Hadrianus II.* patriâ Romanus, qui die decimâ quartâ mensis Decembris ejusdem anni DCCCLXVII. summâ omnium gratulatione Pontifex Maximus fuit ordinatus. Decessoris sui *Nicolai* vestigiis insistens Hadrianus II. *Photium* Sedis Constantinopolitanæ invasorem anathemate in Synodo Romana feriit, *Basilio* Orientis Imperatori impensè per litteras gratulatus est, quod *Photium* expulisset, & *Ignatium* Sedi Constantinopolitanæ, è qua injustè deturbatus fue-

fuerat, restituisset. Præfuit Hadrianus II. per Legatos octavæ Synodo generali, in qua, ut latè explicabimus in quarto Colloquio, è Sede Constantinopolitana dejecto Photio, eamdem Sedem recuperavit S. *Ignatius* legitimus Patriarcha. *Lothario* Regi, ut *Theutbergam* Reginam, legitimam conjugem suam in consortium reciperet, jussit; *Waldradam* tamen Lotharii pellicem pœnitentiam simulantem, rogante *Ludovico* Imperatore, communioni restituit, eâ lege ut ad Lotharii societatem non rediret. *Lotharium* etiam Regem fictè asserentem, se omnia, quæ jusserat Nicolaus Papa, implevisse, & Waldradam pellicem suam ejecisse; Ecclesiasticæ itidem communioni restituit. *Carolum Calvum*, qui Lotharii in Italia mortui Regnum occupaverat, acritèr per litteras increpuit, quòd Regnum fratris sui hæreditario jure ad *Ludovicum* Imperatorem devolutum contrà divinas humanasque leges per tyrannidem usurpasset. *Carolomanni*, qui à patre suo *Carolo Calvo* è Regni finibus expulsus ad Sedem Apostolicam confugerat, patrocinium suscepit *Hadrianus II.* ob idque rogavit Carolum Calvum, ut filium suum Carolomannum in gratiam reciperet, & districtè vetuit Episcopis Gallicanis, ne contrà Carolomannum excommunicationis sententiam proferrent. *Hincmari* junioris Laudunensis Episcopi, in Synodo Duziacensi depositi appellationem ad Sedem Apostolicam suscepit Hadrianus II. & alterum in ejus locum prohibuit ordinari Episcopum, donec illius causa Romæ ad novum examen revocata, discussa & finita fuisset. Obiit *Hadrianus II.* vitæ sanctitate illustris an. DCCCLXXII. postquàm sedisset annos quinque, sicut testatur

Guil-

Guillelmus Bibliothecarius, qui continuavit Historiam Pontificalem, quam *Anastasius* Bibliothecarius in *Nicolao* hujus nominis primo terminavit. Quanto tempore post Hadriani II. Papæ obitum vacaverit Sedes Pontificia, incompertum est. Convenit tamen inter omnes Historicos, Joannem VIII. genere Romanum XIX. Kalend. Januarii, seù die decimâ quartâ mensis Decembris ejusdem anni DCCCLXXII. fuisse Romanum Pontificem consecratum. In exordio Pontificatus sui Joannes VIII. coronavit *Carolum Calvum* Francorum Regem, eumque Imperatorem & Augustum appellavit. Mortuo autem *Carolo Caluò*, in Gallias venit Summus ille Pontifex anno DCCCLXXVIII. ubi Synodum *Trecis* habuit, præsente *Ludovico Balbo* Francorum Rege, quem ipsemet Pontifex Maximus coronavit Regem, sed non Imperatorem. Multi post Cardinalem Baronium laudant quidem *Joannem VIII.* Summum Pontificem, quòd *Formosum* Episcopum Portuensem in Synodo Romana justis de causis deposuerit, sed eum culpandum esse censent, quòd *Photium*, in Sedem Constantinopolitanam restituerit. Hinc putat Baronius, *Joannem VIII.* ob nimiam suam facilitatem & indugentiam erga *Photium*, contumeliæ loco *Papissam* vulgò dictum fuisse, sicque jactatæ fabulæ de *Joanna Papissa* locum dedisse. Verùm, ut cordatè fatear, hæc mihi non probatur Baronii conjectura quæ nullo solido fulcitur argumento. Nàm qui hanc fabulam de *Joanna Papissa* excogitavit, non dixit, *Joannam Papissam* sub finem sæculi noni sedisse, sed asserit, eam Leoni IV. qui medio sæculo nono vixit, immediatè successisse; quò fit, ut *Joannes VIII.* qui exeunte sæcu-

sæculo nono Sedem Romanam tenuit, locum huic fabulæ de *Joanna Papissa* dare haud potuerit. Præterquàm quod *Joannem VIII.* excusatione dignum esse, dùm Sancto Ignatio vitâ functo, consensit ut *Photius* Sedem Constantinopolitanam retineret, censet eruditus *Petrus de Marca* lib.3. *de Concord. Sacerd. & Imp.*cap.14. In hanc quippè Photii in Sedem Constantinopolitanam restitutionem consensit tantùm Summus ille Pontifex ut bono Ecclesię consuleret, necessitati cedens, & rogatus à *Basilio* Imperatore Orientis, fretusque auctoritate Summorum Pontificum *Leonis*, & *Gelasii*, qui in rerum angustiis temperandas esse regulas docent. Quocircà Joannem VIII. in hac Photii in Sedem Constantinopolitanam restitutione, à culpa liberat *Basilii* Imperatoris, Patriarcharum Orientis, totiusque Synodi Orientalis consensus, quem prævié datum esse idem Pontifex suis litteris significat, profertque ad confirmationem suæ sententiæ exempla *Athanasii*, *Chrysostomi*, & *Flaviani*, qui à Synodis depositi cùm fuissent, à Sede Apostolica in integrum restituti sunt. Sedit Joannes VIII. annos decem & dies duos, obiitque die decimâ quintâ mensis Decembris anni DCCCLXXXII. Plures pro bono Ecclesiæ regimine ad varios Episcopos litteras scripsit Summus ille Pontifex, quæ extant in Tomo III. Concil.Galliæ. Ea tamen,quæ nomine Joannis VIII. Papæ circumfertur Epistola *contrà Spiritus Sancti processionem à Filio, & additionem particulæ Filioque ad symbolum*, ipsi per calumniam afficta est. Perperàm etiam *Platina* in Vita S. Gregorii Magni, quatuor libros de Vita Sancti illius Pontificis adscripsit *Joanni VIII.* Papæ, quos potiùs certissimè constat tri-

tribuendos esse *Joanni* Diacono, qui Vitam S. Gregorii Magni Pontificis quatuor libris comprehensam, jubente Joanne VIII. aggressus est, eique nuncupavit. In locum demortui Joannis VIII. Papæ, post paucos ab ejus obitu dies, suffectus est *Marinus* ex Gallesio Faleriorum in Etruria ortus. Vir fuit multis virtutibus, & tribus Legationibus, quas Constantinopolim profectus, sub tribus Summis Pontificibus *Nicolao I. Hadriano II.* & *Joanne VIII.* magnâ cum laude obiit, Clarissimus. Hanc supremam Ecclesiæ dignitatem ut primùm assecutus est *Marinus*, damnavit, & ab Ecclesiæ communione removit *Photium*. Indulgentiorem tamen se præbuit idem Pontifex erga *Formosum* Portuensem Episcopum, quem Sede suâ à Joanne Octavo dejectum in pristinum statum restituit, eumque, ut testatur *Auxilius* Scriptor coævus lib. 2. *de Ordinationibus Formosi* capite vigesimo, absolvit à juramento, quo invitus Joanni octavo promiserat, se in Laica communione perpetuò mansurum. Sedit *Marinus* annum unum, & menses quinque, obiitque die incerto mensis Maii anni DCCCLXXXIV. Eodem mense, quo mortuus est *Marinus*, creatus est Pontifex Romanus *Hadrianus* hujus nominis *III.* patriâ Romanus, qui Decessoris sui constantiam imitatus *Photium* communione privavit, nec precibus *Basilii* Orientis Imperatoris flecti unquam potuit. Brevis admodùm fuit illius Pontificatus. Invitatus siquidem à *Carolo Crasso* Imperatore ut in Gallias veniret, cùm jam ad medium itineris spatium pervenisset, celeri infirmitate correptus obiit in Cœnobio Monachorum Nonantulensium an. DCCCLXXXV. postquàm sedisset annum unum, & menses quatuor, ut

ut habent plerique Codices. Ei successit *Stephanus VI.* qui Romæ ex illustri prosapia oriundus, & omni virtutum genere præditus hanc summam dignitatem promeritus est. Cùm primùm Stephanus Sextus Pontifex Romanus fuit inauguratus, paterna bona largâ manu in pauperes effudit, etiamsi Patriarchium Lateranense expilatum invenisset ob inolitam videlicèt pessimam consuetudinem, quâ post obitum Pontificis universa Palatii Apostolici suppellex diripi solebat. Locustas agrum Romanum depascentes aquâ benedictâ expulit Sanctus ille Pontifex. Pluviam quæ jam pridem fluere desierat, precibus suis impetravit. Ministros vitæ probitate & sapientiâ conspicuos in Consilium adhibuit. *Photium* Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum, ceù Laicum & ab Ecclesia damnatum execratus est. Ornandis Ecclesiis, alendis orphanis, redimendis captivis, sublevandis egenis & infirmis omnia bona sua impendit. Orationem habuit in Maleficos, qui gentium more Dœmones consulebant, acritèr etiam in eadem Oratione invehitur in eos, qui immodestiâ & confabulationibus Sacra Templa maximo dedecore afficiebant, ut videre est apud *Guillelmum* Bibliothecarium in ejus Vita. Obiit Sanctus ille Pontifex anno DCCCXCI. cùm sex annos in Petri Cathedra sedisset. Post mortem Stephani Sexti Ecclesia ab his Pontificibus Romanis, qui sub finem noni sæculi, totoque durante sæculo decimo Apostolicam Sedem tenuerunt, magnam labem passa est. At enim (ut verbis utar doctissimi *Mabillonii* in Præfatione ad sæculum v. Benedictinum) ad id temporis Sedem Apostolicam tenuerunt plerique piissimi Pontifices, nec quisquàm

quàm ferè omnium ejus sanctitatem anteà majestatemque temeraverat, quin humana, si qua ipsis excidissent, errata illustri pœnitentiæ exemplo diluissent. Inviolabilis apud eos erat Canonum Sacrorum auctoritas, quâ suam ipsi potestatem ultrò moderabantur. Et ne longiùs exempla sumamus, ità sæculo nono vixerunt post Leonem III. ejusque successores piissimos *Nicolaus primus* re & nomine Magnus, Hadrianus II. & Stephanus VI. *Sed ò lugenda Roma*, inquit *Arnulphus* Aurelianensis Antistes apud *Gerberum* in Actis Synodi Remensis, *quæ nostris Majoribus clara patrum lumina præbuisti, nostris temporibus monstruosas tenebras, futuro sæculo famosas offudisti*. A *Formoso* Romano Pontifice incepit mali labes, sivè is causa fuerit, sivè occasio. Nempè hic Portuensis primùm Episcopus à Joanne VIII. in ordinem redactus est in Synodo Romana, interposito juramento, se in Laica Communione perpetuò permansurum. Hujus exauctorationis causæ fuerunt tres. Prima, quod à Nicolao Primo in Bulgariam missus, Bulgarorum Regem Sacramento obstrinxisset, ne alium Episcopum, ipso superstite, à Sede Apostolica susciperet. Deindè, quod contrà præscripta Canonum per ambitum ab Ecclesia Portuensi, cujus erat Episcopus, ad Romanam Sedem prosilire conatus esset. Postremò, quod, inconsulto Summo Pontifice, propriam deseruisset Ecclesiam, et, relictâ Urbe, contrà Reipublicæ & Imperii salutem cum suis fautoribus conspirasse videretur. *Marinus* Pontifex, ut jam observavimus, à depositione & juramento absolvit *Formosum*, qui post Stephanum VI. in supremum illum Thronum sublimatus est, primusque translationis exemplum in illa Sede præbuit. D. Quo

D. Quo anno *Formosus* creatus est Pontifex Romanus, & quo pacto se se in Pontificatu gessit?

M. Eodem mense & anno, quo Stephanus VI. è vivis sublatus est, hoc est mense Majo anni DCCCXCI. *Formosus* Portuensis Episcopus electus & consecratus est Pontifex Romanus. Tentavit quidem *Sergius* S. R. E. Diaconus Pontificatum invadere, sed illius Factio statim concidit, & *Formosi* pars superior evasit, ac Sergium expulit, teste *Luitprando*. Inauguratus Pontifex *Formosus* condemnationem Photii Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani confirmavit. Episcopos ac Presbyteros à *Photio* ordinatos eâ tantùm lege in communionem recepit, ut libellis supplicibus oblatis se errasse faterentur, & pœnitentiam obirent. Scripsit ad Episcopos Angliæ, & Ecclesiæ Anglicanæ, quæ ob frequentes Danorum incursiones Episcopis destituta, ad gentilitatem penè reciderat, sedulò providit. Pro *Caroli Simplicis* adhùc pueri ad Regimen Francorum provectione literas dedit ad *Odonem* Comitem, qui Regium nomen, & supremam potestatem usurpaverat, eumque monuit ut *Carolum Simplicem* legitimum Gallorum Regem bello desineret lacessere, donec *Fulco* Remensis Archiepiscopus, qui *Caroli Simplicis* jus tuebatur, Sedem Apostolicam adiisset. *Widonem*, & filium ejus *Lambertum* Italiæ Reges Romæ unxit & coronavit *Formosus* Papa. *Arnulphum* Germaniæ Regem Romam accivit, ut Sedem Apostolicam à tyrannide Principum, qui Italiam bellis infestabant, liberaret, eumque Romæ Imperatorem coronavit. Sedit *Formosus* Papa annos quatuor & menses septem, obiitque anno DCCCXCVI. ipso die Paschatis, quod hoc anno inci-

incidit in diem quartum Aprilis, ut testatur *Hermannus Contractus* in Chronico juxtà editionem Canisianam. *Formosum* Papam fuisse religionis integritate, divinarumque Scripturarum scientiâ Clarissimum testatur Luitprandus Auctor coævus lib. I. Hist. cap. VIII. Nihilo seciùs in *Formosum* vitâ functum atrocitèr sæviit ejus in Sede Romana successor *Stephanus* hujus nominis *Septimus*. Quippè qui mortuum *Formosum* decessorem suum exhumari jussit, in judicium vocavit, & in Cathedra Pontificia Sacerdotalibus indumentis ornatum collocavit, atque his verbis quasi adhùc viventem compellavit: *Cùm Portuensis esses Episcopus, cùr ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpasti?* Quo dicto, Cadaver *Formosi* sacris vestibus exutum, tribus abscissis digittis, in Tyberim jactari præcepit. Hanc pessimam, quæ *Formoso* Papæ post mortem obtigit, fortunam jure merito deplorat *Auxilius* hujus temporis Scriptor Gallus in libello quem edidit *super causa & negotio Formosi Papæ* per modum Dialogi scripto, ubi hæc habet: *Is est profectò ille*, seù Formosus Papa, *qui in omni vita sua tantæ gravitatis forma extitit, ut vinum non biberet, carnis gustum nesciret, fæmineæ copulæ expers, octogenarius virgineum corpus suum hominem exuens terræ commendaret. Iste etiam gentes Bulgarorum, vitam sanctitatis prædicatione confirmans, ut verus Apostolicus ad fidem adduxit. Et cum tanta probitate prædicans toto mundo ut alter Lucifer illuxisset, vim passus in Sepulchro, busta diruta, ossa fracta, uti quoddam memphiticum, ejectus est extrà publicum: Cui tanto viro examinato ut aurum, nihil juvare potuere scholæ clamantes: O parcite sepulto! est nullum cum mortuis certamen: Sed*

fuit in eo (seù Stephano VII.) *licitum, quod libitum*. *Neque enim ipsis Apostolis datum est de mortuis præjudicare*. Hunc libellum, in quo per modum Dialogi *Auxilius* Formosum Papam defendit, ex MS. Codice Fiscamnensi erutum publicavit doctissimus *Mabillonius*.

D. Hic Stephanus VII. qui *Formosi* Manibus cum tanta ignominia insultavit, fuitne immediatus illius in Sede Apostolica successor ?

M. Mortuo, ut jam diximus, *Formoso* Papa, die IV. Aprilis anni DCCCXCVI. *Bonifacius* hujus nominis *Sextus* Sedem Romanam malis artibus invasit, quam, teste *Flodoardo*, dies tantum XV. tenuit. Vir fuit sceleratus, bis depositus, Diaconatu, & Presbyteratu exauctoratus, cujus Antipapæ memoriam damnavit posteà Romana sub Joanne IX. Papa Synodus. Hunc Antipapam Bonifacium expulit Stephanus Septimus intrusum videlicèt intrusus, sed, accedente Cleri consensu, legitimus deindè Pontifex habitus, ne schismate Ecclesia scinderetur. Is est *Stephanus* Papa, qui non solùm, ut jam observavimus, cadaver *Formosi* decessoris sui in Tyberim projici jussit, sed etiam omnes ordinationes ab illo factas nullas & irritas declaravit, voluitque ut ii omnes iterùm ordinarentur, quos *Formosus* ad sacros gradus promoverat.

D. Hæc tria Sacramenta, *Baptismus* videlicèt *Confirmatio*, & *Ordo*, ut sæpiùs audivi, imprimunt characterem, ac subindè iterari non debent. Quî potuit igitur *Stephanus VII.* præcipere ut ii omnes iterùm ordinarentur, quos *Formosus* Papa ad Sacros Ordines provexerat ?

M. Theologi, ad excusandum Stephanum Septimum

mum Romanum Pontificem, duabus viis insistunt. Aliqui fatentur, Stephanum Papam hac in causa omni procul dubio errasse, sed ipsius errorem fuisse *conversationis*, non *prædicationis*. Nullo enim modo ad fidem spectabat, quæ de *Formosi* Papæ Ordinationibus id temporis mota est disceptatio. Sed circà duo tantùm Capita versabatur, quæ hominum opinationibus erant obnoxia. Primum erat, an *Formosus*, qui depositus fuerat, & contrà Canonem decimum sextum Concilii Nicæni Sedem Episcopalem mutaverat, ad Pontificiam dignitatem fuisset canonicè promotus? Alterum, an Episcopus depositus & degradatus validè Sacros Ordines conferre posset? Quæ postrema quæstio tùm temporis necdùm planè eliquata, & Ecclesiæ disciplinam dumtaxàt spectare plerisque videbatur. Hinc alii *Formosi* Papæ Ordinationes validas esse defendebant, alii ex adverso, quorum opinionem sequutus est Stephanus Septimus eas invalidas & irritas omninò esse autumabant. Nec mirum sanè cuiquam videri debet, quod eâ ætate Theologi de hac quæstione in utramque partem salvâ & inculpatâ fide altercari potuerint, cùm etiam hacce tempestate doctissimus Pater *Joannes Morinus* Congreg. Orat. Presbyter tàm in suo libro *de Ordinatione*, quàm in Opere posthumo *de Sacramento Confirmationis*, quamvis ultrò fateatur, de fide quidem esse, Sacramenta Confirmationis & Ordinationis, quæ à Catholicis Episcopis conferuntur, imprimere characterem, eaque subindè iterari hàud posse; docet attamen, Sacramenta Confirmationis & Ordinationis, quæ ab Episcopis Hæreticis, Schismaticis, & degradatis administrantur, non imprimere characterem, ea-

que fuisse in Ecclesia sæpiùs iterata ex multis antiquitatis Ecclesiasticæ Monumentis evincit. Quæ sententia licèt communis non sit apud Theologos, nullâ tamen censurâ fuit hactenùs ab Ecclesia Catholica inusta, sed potiùs arbitrio & disputationibus Theologorum permittitur. Verùm, si hæc tibi non probetur Responsio, aliam ad excusandum Stephanum Septimum tibi suppeditabo, quæ apud Theologos pervulgata est, videlicèt Stephanum Septimum Papam non præcepisse, ut hi, qui à Formoso Pontifice fuerant ordinati, iterùm ordinarentur, sed eum dumtaxàt voluisse, ut piæ quædam adhiberentur cœremoniæ, per quas, hi, quos Sacris Ordinibus initiaverat *Formosus* Papa, quosque ob id à suorum Ordinum exercitio suspensos declaraverat *Stephanus Septimus*, conferretur potestas non quidem validè, sed licitè tantùm Ordines, ad quos promoti erant, exercendi. Sed de *Formosi* Papæ Ordinationibus legendus est *Auxilius* Scriptor coætaneus, qui duobus libellis *Formosi* Ordinationes validas esse acritèr defendit, easque absque piaculo in irritum mitti non posse multis probat. Legi potest etiam *Gaspar Jueninus* Cong. Oratorii Presbyter in suo *Commentario Historico-Dogmatico de Sacramentis* Tomo 2. ubi latè contrà *Joannem Morinum* ostendit, non solum *Formosi* Papæ Ordinationes, sed nec alias factas ab Episcopis etiam Hæreticis, Schismaticis, & degradatis fuisse unquàm in Ecclesia iteratas.

D. Exhibuistine integram seriem Pontificum, qui nono sæculo Ecclesiam Romanam gubernarunt?

M. Necdùm integram exhibui, sed eam modò

dò paucis abſolvo. *Stephanus Septimus*, ut mox diximus, mortuo *Formoſo* Papa, Pontificatum obtinuit anno DCCCXCVI. & poſtquam ſediſſet annum unum menſem unum, & dies aliquot in carcerem detruſus eſt, ubi ſtrangulatus periit anno DCCCXCVII. ſicut probat *Pagius* contrà Baronium, qui mortem Stephani Septimi illigat anno nongenteſimo. Ab hoc Pontifice deturpatam fuiſſe Petri Sedem teſtatur Baronius ad annum DCCCXCVII. num.x. his verbis: *Stephanum non auderem inter Romanos Pontifices numerare, niſi id factum à majoribus inveniſſem, ut potè tanto indignum nomine, qui primus & ſolus nefando & inaudito ſacrilegio Petri Sedem adeò deturpavit &c.*

Sublato è vivis Stephano Septimo, *Romanus* patriâ Galeſianus, Conſtantini filius, creatus & ordinatus eſt Pontifex Maximus, qui, teſte *Platina*, Acta deceſſoris ſui Stephani Septimi contrà *Formoſum* reſcidit, ſeditque quatuor duntaxàt menſes & obiit anno DCCCXCVIII. non verò, ut ait Baronius, anno nongenteſimo primo. *Romano* in Sede Pontificia ſucceſſit *Theodorus* hujus nominis *Secundus* patriâ Romanus, qui dies tantùm viginti Pontificatum tenuit. *Formoſi* memoriam vindicavit, & Acta reſtituit, atque eodem anno DCCCXCVIII. è vivis exceſſit. In Theodori Papæ locum ſubrogatus eſt *Joannes IX.* patriâ Tiburtinus, qui circà medium Julium anni DCCCXCVIII. Pontifex Romanus conſecratus eſt juxtà accuratiorem Clariſſimi Pagii calculum. Acta Pſeudo-Synodi Romanæ à Stephano Septimo habitæ contrà *Formoſum* infirmavit, ac nulla eſſe declaravit Joannes IX. Tria etiam Concilia, teſte *Flodoardo*, convocavit, ex quibus duo

tantùm nunc supersunt, *Romanum* scilicèt, & *Ravennatense*, de quibus in quarto Colloquio opportunior disserendi se se dabit occasio. Demùm, Joannes IX. postquàm sedisset annos duos & dies quindecim, ut in variis Catalogis legitur, vitâ functus est circà initium mensis Augusti anni nongentesimi, ut videre est apud citatum *Pagium* in sua Critica Baronii ad hunc annum, ubi disertè ostendit, corrigendum esse Baronium, qui mortem Joannis IX. consignat anno nongentesimo quinto, eique annos tres & dies quindecim Pontificatus assignat. Sed hactenùs satis de Pontificibus, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedem Romanam tenuerunt.

D. Seriem Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam occuparunt, scire profectò non moror, quia illis Ecclesiis, sicut in præcedentibus Colloquiis ostendisti, jam à septimo sæculo Saracenorum tyrannide oppressis præfuerunt Hæretici, præsertim *Jacobitæ*, quorum Catalogum, prætermissis omninò Patriarchis Orthodoxis, descriptum dumtaxàt habemus à quibusdam Scriptoribus Arabibus, quos mihi olim indicasti, Eutychianâ hæresi infectis. Missis ergò illis Pseudo-Episcopis, qui sub Saracenorum tyrannide Sedes Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam tenuerunt, seriem Episcoporum, qui nono sæculo Ecclesiam Constantinopolitanam rexerunt, perdiscere cupio?

M. Seriem Episcoporum Ecclesiæ Constantinopolitanæ perduximus in superioribus nostris Colloquiis usque ad *Tarasium* Patriarcham sanctissimum, & egregium sacrarum Imaginum defensorem, qui, postquam Ecclesiam Constantinopolitanam rexisset

ſet annos viginti duos, obiit anno DCCCVI. In locum demortui Taraſii ſuffectus eſt *Nicephorus*, qui à pueritia ingenuis ſtudiis deditus fuit, Grammaticis ſcilicèt, Poëticis, Rhetoricis, Mathematicis, aliisque Philoſophicis diſciplinis, cum quibus etiam rerum Theologicarum ſcientiam copulavit. Ad ætatem virilem poſteà provectus Vitam Aulicam aliquandiù peregit, quam paulò poſt multis moleſtiarum & vanitatum generibus obnoxiam expertus, depoſito Secretarii munere, quo apud Imperatricem *Irenem*, eiusque filium *Conſtantinum* defungebatur, vitam ſolitariam in Monaſterio à ſe conſtituto amplexus eſt, ex quo tamen ægrè avulſus ad thronum Conſtantinopolitanum invitus fuit ſublimatus, ſicut ipſemet teſtatur in Epiſtola ad *Leonem Tertium* Romanum Pontificem his verbis: *ad hanc Epiſcopalem Sedem invitus multùmque reclamans (teſtis eſt mihi Deus) provectus, & tyrannide potius quam conſultò, aut ulla omninò perſuaſione aliis gubernandis præfectus ſum*. Patriarcha Conſtantinopolitanus inauguratus *Nicephorus* die XII. menſis Aprilis anni DCCCVI. veſtigia deceſſoris ſui *Taraſii* in defenſione ſacrarum Imaginum preſſit, ab ejus tamen communione *Theodorus* Studita cum aliis Sanctis Monachis ſe ſepararunt, eò quod Nicephorus adulterium *Conſtantini* Imperatoris, qui, legitimâ conjuge ſuâ dimiſsâ, cum *Theodote* pellice illicitas nuptias inierat, in Concilio Epiſcoporum Conſtantinopoli congregato approbare viſus eſſet, & *Joſephum* Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanę OEconomum hujus illiciti matrimonii copulatorem reſtituiſſet in Sacerdotium, quo *Taraſius* Patriarcha Nicephori deceſſor illum ob eam rem amoverat. Sed in hoc excuſandus eſt

Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, quippè qui necessariâ indulgentiâ usus est, & Imperatori Constantino resistendum non duxit, ne Religionem Catholicam in discrimen adduceret. Certè, negari non potest, *Tarasium* decessorem Nicephori temperamento etiam & indulgentiâ usum fuisse in reprobando illicito illo matrimonio, quod *Constantinus* Imperator, legitimâ repudiatâ uxore suâ, contraxit cum *Theodote* pellice. Quamvis enim *Tarasius* has illicitas nuptias jure merito reprobaverit, se tamen à communione ejusdem Imperatoris non segregavit. Qua in re *Baronius* ad annum DCCXCV. eum excusat his verbis: *Gravis angustia premebat animum Patriarchæ, cùm vereretur ne nimis exasperando animum Imperatoris, & ab Ecclesia removendo, eum faceret fidei Catholicæ desertorem. Adhuc recentia Ecclesiæ vulnera, & vix obducta erant per Concilium ejus opera celebratum Niceæ adversùs Iconomachos. Adhuc vigebant hostes Ecclesiæ: erat ipse adolescens animo mobilis & instabilis, & hæreticorum mala propago, perfacilisque ut levi flatu in hæresim præceps impelleretur: hæc, inquam, & alia hujusmodi alto mentis consilio versans Tarasius, sic erroris redarguere voluit Imperatorem, ut tamen eum licèt pœna illa dignum noluerit ab Ecclesia separare.* Sicut igitur Baronius excusat meritò *Tarasium,* qui in reprobandis illicitis Constantini Imperatoris nuptiis tempestivâ indulgentiâ, justoque temperamento usus est; sic pari jure excusandus est *Nicephorus* in Sede Constantinopolitana Tarasii successor, qui metuens, ne *Constantinus* Imperator Ecclesiam perturbaret, & sùs deque verteret, necessario temperamento eum emollire studuit, & *Josephum* adulterinatum licèt nu-

nuptiarum copulatorem Presbyteri gradu depositum, in priorem ſtatum reſtituit. Hunc in modum *Ignatius* Diaconus, dein Nicææ Metropolitanus, Vitæ Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani Scriptor, eum excuſat in narratione de *Theodoro Studita*, quam doctiſſimus noſter *Combefiſius* accepit à *Leone Allatio*. Novem annos Eccleſiam Conſtantinopolitanam rexit Nicephorus, ſed cùm ſacrarum Imaginum cultum ſtrenuè propugnaret, à *Leone Armeno* Imperatore, qui in omnes Imaginum Cultores immanitèr ſæviebat, in exilium an. DCCCXV. ablegatus eſt, ubi quatuordecim annos cùm tranſegiſſet, ab hac mortali vita migravit ad immortalem anno DCCCXXVIII. Colitur Nicephorus in Menæis Græcorum ad diem ſecundum menſis Martii, multaque etiamnùm extant egregiè ab eo edita Opera, quæ in quinto Colloquio recenſebimus.

Poſt Nicephorum in exilium juſſu *Leonis Armeni* Imperatoris anno DCCCXV. deportatum, *Theodorus*, dictus *Caſſitera*, in Sedem Conſtantinopolitanam eodem anno intruſus eſt, qui ſacrarum Imaginum Cultores perſequutus eſt, & Iconoclaſtarum Hæreſim, quâ erat infectus, impensè fovit, obiitque anno DCCCXXI. poſtquàm per annos ſex Patriarchatum Conſtantinopolitanum malè geſſiſſet. In ejus locum ſtatim Iconoclaſtæ ſubrogarunt *Antonium* Sylæi Pamphyliæ Civitatis Metropolitam, qui *Caſſimatas* cognominatus eſt. Is eſt ille *Antonius*, cui anno DCCCXIV. *Leo Armenus* Imperator Iconoclaſta Sedem Patriarchalem Conſtantinopolitanam promiſerat, ſi ſuſcepti c onſilii omnem Imaginum memoriam abolendi adiutor eſſe vellet ac promotor. Quod quidem promptiſſimè facturum ſe cùm pro-

promisisset *Antonius* Sylæi Metropolita, & venerandas Imagines Idola esse sacrilego ore obganniret, Sanctus Nicephorus tùm temporis Patriarcha Constantinopolitanus, collectâ CCLXX. Patrum Synodo, unà quoque congregata Sacerdotum ac Monachorum Urbis Augustæ multitudine, Antonium Sylæi Metropolitam tanquàm Hæreticum anathemate perculit,& Christi hostem declaravit. Verùm, Iconoclastę post Theodori Pseudo-Patriarchæ Constantinopolitani mortem, quæ, ut mox diximus, contigit anno DCCCXXI. prædictum *Antonium* Sylæi Metropolitam eorum Hæresi addictissimum in illius locum substituerunt. Quam Sedem ab anno DCCCXXI. usque ad annum DCCCXXXII. quo mortuus est, hoc est per XII. annos intrusus ille Pseudo-Patriarcha *Antonius* occupavit. Huic Antonio in Sede Constantinopolitana successit *Joannes*, seù *Jannes* Iconoclasta nequissimus, quem Symeon Metaphraste, dictus *Logotheta*, sic rectè depingit: *Homo præstigiis*, inquit, *divinationibus ex pelvi*, *omnique impietate immanissimus*: *Et verò idoneum Organum Regiæ impietatatis inventus*, *collata cum eo opera*, *quæ ad interitum existant, propensè omnia executus est*: *quem parturiebat* (*occultabat tamen*) *impietatis basiliscum Imperator* (seù Theophilus Michaëlis filius) *edidit*, *peperitque*, *promulgato Edicto*, *quo sacras Imagines aboleri juberet*. In libello Synodico mentio fit Pseudo-Synodi Constantinopoli in Blachernis, jubente Theophilo Imperatore, ab isto præstigiatore celebratæ: *Theophilus*, sic legitur in eo libello Synodico, *Imperium adeptus*, *mortuo Antonio*, *Joannem*, *qui pelvi inspecta divinare soleret*, *solio præfecit*, & *maximam adversùs pios persecutionem commovit*, *ac im-*

impiam in Blachernis Synodum congregans, adoratores sacrarum Imaginum anathemati subjecit. At mortuo Theophilo, & imperante Michaële ejus filio, unà cum ejus matre *Theodora* religiosissima fœmina; cùm *Joannes* Pseudo-Patriarcha Constantinopolitanus in sua Iconoclastarum Hæresi obfirmato animo permaneret, è Sede Constantinopolitana, quam invaserat, dejectus ac relegatus est an. DCCCXLII. postquàm sedisset annos integros novem, ut legitur in continuatione Chronici Nicephori. Amoto *Joanne* è Sede Constantinopolitana, in ejus locum inducitur, teste Constantino Porphyrogenita, *is, qui multis laboribus atque ærumnis integram ac illibatam virtutem conservaverat, ac ex diuturno, ut par est, carceris pædore atque fœtore pili defluxerant, quanquàm ei Dei nutu, ac Theodoræ Augustæ assensu Ecclesiæ gubernatio clavusque debebatur, Magnus scilicèt invictusque Ecclesiæ defensor Methodius*. Sub hoc Sanctissimo Patriarcha Constantinopolitano Methodio sacris Imaginibus debita veneratio restituta est, Episcopi, & Monachi, quos *Theophilus* Imperator in exilium miserat, revocati sunt; Ecclesia suum ornatum recepit, septem Synodi OEcumenicæ fuerunt approbatæ, & proscripti toto terrarum Orbe cuncti Hæretici. Corpus Sancti *Theodori* Studitarum Monasterii præpositi, & sacrarum Imaginum defensoris acerrimi, qui è vita migravit anno DCCCXXVI. Constantinopolim transtulit *Methodius* Patriarcha Constantinopolitanus anno DCCCXLIV. & anno sequenti, annuente Imperatrice Theodorâ, Corpus S. *Nicephori* olim Patriarchæ Constantinopolitani, qui pro gloriosæ sinceræque fidei defensione suâ Sede depulsus in exilio obierat anno DCCCXXVIII. è tumulo retexit,

quod,

quod, teste Theophane, *undeviginti annorum spatio integrum omninò purumque remanserat*, & illud transtulit Constantinopolim in celeberrimum Apostolorum Templum. Denique, postquàm S. *Methodius* Ecclesiam Constantinopolitanam per quadriennium optimè, sanctissimèque rexisset, ad Deum sempiternâ potiturus pace abiit anno DCCCXLVI. Multa Opera scripsit Sanctus *Methodius*, quæ opportunius in quinto Colloquio referemus, atque juxtà Critices artis regulas accuratè examinabimus. Defuncto Sancto *Methodio* suffectus est in Sede Constantinopolitana Sanctus *Ignatius* Imperatoris Michaëlis filius, qui fidei sinceritate ac morum commendatione hanc Sedem maximè illustravit. In *Gregorium* cognomento *Asbestam* Episcopum Syracusanum in Sicilia sententiam tulit in Synodo, quam Constantinopoli celebravit, eumque Episcopatu deposuit, quam depositionem *Benedictus Tertius* Summus Pontifex ratam habuit, & Sancti Ignatii sententiam confirmavit. At *Gregorius* ægrè admodùm ferens se Episcopali Sede fuisse dejectum, auctoritate *Bardæ* fratris *Theodoræ* Augustæ fretus, malis artibus effecit, ut Sanctus Ignatius è Sede Constantinopolitana extruderetur, & in ejus locum *Photius* substitueretur. Quo pacto autem id acciderit, breviter hìc enarrabo. *Bardas* frater *Theodoræ* Augustæ & avunculus Imperatoris *Michaëlis* æstu ambitionis abreptus persuasit nepoti suo Michaeli Imperatori, ut *Theodoram* Augustam Matrem rerum gubernaculo ablegaret, eamque attonsam Monasterio includeret. Huic tàm perverso consilio assentiente Imperatore, tantam ex *Michaëlis* vecordia fiduciam sumpsit scelestissimus *Bardas*, ut omnem Imperii potestatem in se unum tran-

transtulerit, nihilque intentatum reliqueret, quò Sanctum Ignatium, quem infensissimo odio prosequebatur, è Solio Patriarchali deturbaret. Porrò, duplici potissimùm de causa *Bardas* in Sanctum Ignatium infensum gerebat animum. Primò, quia à Sanctissimo illo Patriarcha sępiùs fuerat admonitus, ut stupri consuetudine, quam cum propria nuru, gravi omnium scandalo, & offensione, habebat, tandem aliquandò desisteret, seque ad sacram Synaxim solemni Epiphaniorum die accedere ausum; Sanctus Ignatius pro pastorali suo officio palàm repulisset, & ad sinceram pœnitentiam ob tàm enorme crimen juxtà rigorem Canonum peragendam intrepido animo vehementèr fuisset adhortatus. Secundò, quia S. *Ignatius* jussionem Imperatoris, qui suasu *Bardæ* ei mandaverat, ut *Theodoram* Augustam attonderet licèt invitam, recluderetque Monasterio, exequi, & ut rem prorsùs indignam, iniquam, legibusque Ecclesiæ adversantem præstare constantèr recusaverat. Hinc *Bardas* vindictæ cupidus occasionem arripuit Sanctum *Ignatium* apud *Michaëlem* Imperatorem Majestatis reum postulandi, & ab ipso tandèm obtinuit, ut Sanctus Ignatius Sede Patriarchali dejectus in Insulam *Therebinthum* mitteretur in exilium anno DCCCLVII. eoque depulso Patriarcha Sanctissimo, in Sedem Constantinopolitanam intruderetur *Photius* sibi addictissimus.

D. Quis est iste *Photius*, qui, pulso S. Ignatio, Sedem Constantinopolitanam invasit?

M. Erat *Photius* vir illustribus oriundus natalibus, dignitate Protosphatarius, & primus à secretis, ac tantâ omnium propè liberalium disciplinarum exoticarum cognitione instructus, ut, teste *Nice-*

Niceta in Vita Sancti Ignatii, omnium ævi sui eruditorum facilè Princeps haberetur, immò, & cum Veteribus jam certare posset. At, proh dolor! tot ac tàm eximias naturæ & artis dotes improbitas ejus animi, & immensa, quâ ferebatur, ambitio obscurarunt. *Gregorius* dictus *Asbesta* Syracusanus Episcopus, (qui ab aliquot annis, ut jam observavimus, Episcopali dignitate fuerat justa de causâ à Sancto Ignatio depositus, & cujus nefariis consiliis, teste *Anastasio* Bibliothecario in Historia octavæ Synodi, usus fuerat nequissimus *Bardas* ad exauctorandum Sanctum Ignatium) sacris initiavit *Photium*, qui hactenùs Laïcus dumtaxàt fuerat, & primo quidem die, seù xx. mensis Decemb. an. DCCCLVII. illum instituit Monachum, altero die ordinavit Lectorem; tertio, Subdiaconum; quarto, Diaconum; quinto, Presbyterum; sexto denique, seù die xxv. Decembris Natali Christi Domini sacro inauguravit Episcopum Constantinopolitanum. In hanc Patriarchalem Sedem intrusus *Photius*, implacabili crudelitate *Sanctum Ignatium* legitimum Patriarcham Sanctitate venerandum & ætate provectum, divexavit, atque Ecclesiam Latinam, quæ S. Ignatii defensionem suscepit, impudentibus calumniis impetivit, quas inter, hæ præcipuæ erant, quòd scilicèt Latini primam jejunii Quadragesimalis *Septimanam* à reliquo jejunio discerperent; quòd Sacerdotibus continentiæ jugum imponerent; quòd Chrismate inunctos per Sacerdotes denuò inungere non dubitarent; quod Symbolo fidei processionem Filii à Patre & Spiritu Sancto addidissent. Sed has, & aliàs id genus calumnias, quas *Photius* Ecclesiæ Latinæ importavit, & ob quas Ecclesiam Græcam à La-

à Latina separavit, *Baronius* in Annalibus, *Leo Allatius* in lib. *de Consensione Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis*, Natalis Alexander in fine partis secundæ Hist. Eccles. Sæc. IX. & X. aliique doctissimi Viri egregiè confutarunt. Tempore autem Schismatis Photiani causam Ecclesiæ Romanæ, totiusque Ecclesiæ Latinæ strenuè propugnarunt tàm illustrissimi Præsules, quàm doctissimi Monachi Gallicani, præcipuè *Hincmarus* Archiepiscopus Remensis Antistes, *Odo* Bellovacensis Præsul, *Æneas* Episcopus Parisiensis, cujus Opus extat Tomo VII. Spicilegii Dacheriani, & *Ratramnus* Cœnobii Corbejensis Monacus, qui quatuor edidit libros *adversùs opposita Græcorum*, Tomo I. ejusdem Spicilegii Dacheriani insertos. Hæc de *Photio* Sedis Constantinopolitanæ invasore obitèr dicta sint, nam de nefario Schismate, quod conflavit, & etiamnùm perdurat, commodiùs agemus in sequenti Colloqnio, libros verò, quos edidit Photius, referemus in quinto Colloquio, ubi Virorum illustrium, qui nono Ecclesiæ sæculo floruerunt, ad Crisim revocabimus.

D. Intrusus ille & Schismaticus Pseudo-Patriarcha *Photius* occupavitne toto vitæ suæ tempore Sedem Constantinopolitanam, quam invaserat?

M. *Basilius* Macedo jam in societatem Imperii adscitus, postquàm occidisset *Michaëlem* vecordem Imperatorem, qui ei insidias mortemque machinabatur, sicut in superiori Colloquio ostendimus, solus Imperio potitus est, cùmque esset justitiæ & Religionis amantissimus, Photium Sedis Constantinopolitanæ violentum invasorem è Throno Patriarchali deturbatum in Cœnobium depulit anno DCCCLXVII. & Sanctum Ignatium Sedi suæ restituit.

tuit. Quem reducem ab exilio Sanctissimum Patriarcham totus Ordo Patricius occurrens excepit, & frequens, lætitiâque gestiens populus veneratus, atque in templum triumphali apparatu & faustis acclamationibus prosecutus est. Circâ hanc Photii depositionem à Basilio Imperatore factam, jure merito *Baronius* mendacii redarguit *Zonaram* Scriptorem Græcum, qui Photium à *Basilio* Imperatore depositum esse scribit, quòd ob necem, quam intulerat Michaeli Imperatori, ab Ecclesiæ Communione fuisset ab eo separatus. Hoc quippè putidum Schismaticorum commentum est, quod nòn solùm evertit *Nicetas* in Vita Sancti Ignatii, sed etiam *Basilii* Imperatoris ad *Nicolaum I.* Summum Pontificem Epistola Actioni III. Synodi octavæ inserta, & Epistola Hadriani Secundi Papæ ad *Basilium* Imperatorem. Nulla ergò hac in re fides habenda est *Zonaræ*, & aliis, qui eum præcesserunt Scriptoribus Græcis, *Leoni Grammatico*, *Simeoni Logothetæ*, & *Georgio Monacho*, qui eamdem fabulam venditarunt, maximè cùm nihil similè referat *Constantinus Porphyrogennetus* Scriptor Græcus laudatis mox Historicis antiquior. Sanctus *Ignatius* suæ Sedi restitutus interfuit Concilio Generali octavo Constantinopoli anno DCCCLXIX. celebrato sub *Hadriano Secundo* Summo Pontifice, & *Basilio* Imperatore, in quo Patres Spiritus Sancti, quo erant congregati, lumine plenissimè affusi in *Photium* Schismaticum anathema pronunciarunt, *Ignatium* verò legitimum Patriarcham agnoverunt & declararunt, atque sententias à Summis Pontificibus *Nicolao Primo* & *Hadriano* Secundo in Conciliis Romæ celebratis in Photium latas approbarunt, sicut datâ ope-

operâ ostendemus in Colloquio quarto, ubi agemus de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt convocata. Ecclesiam Constantinopolitanam sanctissimè rexit *Ignatius* usque ad annum DCCCLXXVII. quo anno migravit ad Dominum die XXIII. mensis Octobris annos natus octoginta, sicut testatur *Nicetas*, qui Sancti illius Patriarchæ vitam descripsit.

D. Quem Successorem in Sede Constantinopolitana habuit S. Ignatius?

M. Post mortem S. Ignatii *Basilius* Imperator *Photium* in Patriarchatum Constantinopolitanum restituit, misitque ad Joannem VIII. Summum Pontificem legationem, quâ Photium in Sedis Apostolicæ communionem suscipi, & in Patriarchali Constantinopolitana Sede confirmari postulavit. Obtinuêre præter omnem spem Legati *Basilii*, quæ pro Photio à Joanne Octavo petierunt, indeque *Baronius*, ut jam observavimus, arbitratus est, Joannem Octavum Pontificem Romanum ob nimiam facilitatem & in restituendo Photio pusillanimitatem, *Papissam*, contumeliæ loco dictum fuisse, sicque locum dedisse de *Joanna Papissa* fabulæ, quæ posteà omnium sermone celebrata est. *Photius* Patriarchatu Constantinopolitano potitus est usque ad mortem *Basilii* Imperatoris, quæ contigit anno DCCCLXXXVI. At mortuo *Basilio*, iterùm *Photius* à *Leone* Imperatore *Basilii* filio, qui vulgò *sapiens* cognominabatur, Sede Constantinopolitanâ dejectus & in exilium ablegatus est, quo in secundo exilio vixit Photius ad annum usque DCCCXCI. quo è vivis excessit. Variam Photius, dùm viveret, fortunam expertus est, & de eo jure merito dici potest, id quod S. Hieronymus ait de Origene: *ubi benè, nemo melius: ubi malè, nemo pejus*.

D. Alios percense Patriarchas, qui, post depositum Photium à *Leone* Imperatore anno octingentesimo octogesimo sexto, Sedem Constantinopolitanam sub finem noni Ecclesiæ sæculi tenuerunt?

M. *Leo* Imperator *Stephanum* fratrem suum, virum omni virtutis laude conspicuum in locum Photii Sede Constantinopolitanâ dejecti & in exilium missi subrogavit anno DCCCLXXXVI. Quam Regiæ Urbis Sedem *Stephanus* sanctissimè tenuit annos sex, & menses quinque, sicut testatur *Leo Grammaticus*, Continuator Anonymus Theophanis, *Symeon Logotheta*, & *Georgius* Monachus. Quapropter, *Stephanus* Patriarcha Constantinopolitanus obiit anno DCCCXCIII. Extat in Actis Bollandianis ad diem XVII. mensis Maii Sancti *Stephani* Patriarchæ Constantinopolitani Encomium ex Menologio Basilii Porphyrogenniti, & ex variis Fastis MSS. Græcorum, quâ die apud Græcos Sanctus ille Patriarcha colitur. Stephano in Sede Constantinpolitana successit *Antonius* sanctitate insignis, cognomento *Caulea*, qui in juvenili ætate Monachus factus, dein, Sacerdos ac sui Monasterii Abbas, tandèm ætate jám provectus ad Patriarchatum Ecclesiæ Constantinopolitanæ fuit evectus, seditque annos duos, ut videre est in Serie Patriarcharum Constantinopolitanorum in corpore juris intexta, obiit itaque Sanctus ille Patriarcha anno octingentesimo nonagesimo quinto, & colitur tàm à Latinis, quàm à Græcis die XII. mensis Februarii, quâ in Actis Sanctorum Bollandianis refertur *Oratio Nicephori Philosophi* in hujus Sancti Patriarchæ laudem, in qua ob egregias ejus virtutes, præsertim liberalitatem in pauperes, val-

valdè celebratur: Nolebat, inquit Nicephorus, unâ Civitate, et si tàm magnâ, suam circumscribi commiserationem, sed ad quantum Sol aspicit, eam contendebat extendere: hinc manûs scatentis misericordiâ participes erant Scythæ, & Thraces, & cum aliis Mysi quoque, qui sunt in Asia. Sancto Antonio, qui *Caulea* appellabatur, successit anno octingentesimo nonagesimo quinto Sanctus *Nicolaus* dictus *Mysticus*, qui Ecclesiam Constantinopolitanam sanctissimè gubernavit usque ad annum nongentesimum vigesimum quintum, quo ad cœlestem Patriam migravit. Sed de hoc Patriarcha Constantinopolitano iterùm redibit sermo in nostris Colloquiis in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Hic tantùm velim obitèr observes, hunc Sanctum Patriarcham fuisse *Mysticum* appellatum ab Officio, quo Constantinopoli functus est in Palatio Imperatoris. Advertit siquidem *Codinus* in libro *de Officiis & Officialibus Curiæ & Ecclesiæ Constantinopolitanæ*, inter Officiales Palatii Constantinopolitani unum fuisse, qui *Mysticus* dicebatur, quique erat secretioris Consistorii, secreti Regius ac primus Minister, ad quem multæ causæ, præcipuè *de Homicidiis*, & *sacrilegiis* deferebantur. Eo itaque munere in Palatio Imperatoris Sanctus *Nicolaus* dictus *Mysticus* Patriarcha Constantinopolitanus integerrimè functus est, ejusque nomen inscriptum est in Menæis Græcorum apud Bollandum ad diem xv. mensis Maii relatis. Sed hæc de Serie Episcoporum, qui nono Ecclesiæ sæculo Sedes Romanam, & Constantinopolitanam tenuerunt, dicta sufficiant.

COLLOQUIUM III.

De Gravibus Controversiis, quæ nono sæculo Ecclesiam perturbarunt.

M. QUinque potissimùm nono Ecclesiæ sæculo graves obortæ sunt Controversiæ, quarum prima spectat Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum. Altera excitata fuit occasione doctrinę *Gotteschalci* Monachi Cœnobii Orbacensis, Diœcesis Suessionensis in Galliis, circà geminam prędestinationem, liberum hominis arbitrium, divinam voluntatem salvandi omnes homines, ac pretium Sanguinis, quem pro hominum salute in ara Crucis effudit Christus Dominus; quæ quidem Controversia per se satis implexa, valdèque abstrusa, diù multùmque Ecclesiam nono sæculo sollicitavit. Tertia Controversia originem habuit ex modo, quo Christus Dominus è Maria Virgine processit. Quâ de re libri ultrò citròque conscripti sunt à *Paschasio Radberto*, & *Ratramno*. Quartæ Controversiæ locum dedit funestum Græcorum dissidium, seù nefarium Schisma, quo ab Ecclesia Romana, instigante *Photio* Pseudo-Patriarcha Constantinopolitano, Græci se separarunt: De quo Schismate etiamnùm ingemiscimus. Postrema Controversia enata est circà cultum, qui sacris Imaginibus deferri debet; quæ Controversia nono Ecclesiæ sæculo maximè viguit in Galliis, & magno animorum æstu fuit agitata. De quatuor prioribus Controversiis datâ operâ in hocce Colloquio disseremus; quintam

tam verò Controversiam, quæ pertinet ad Cultum Imaginum, ne longiùs protrahatur istud Colloquium, consultò remittemus ad proximum, quod crastinâ luce habebimus, Colloquium, ubi agendo de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata, opportuna sese offeret occasio tractandi de Synodo Parisiensi, in qua de Cultu Imaginibus exhibendo actum est, ibidemque hanc de Cultu Imaginum Controversiam maturo examine discutiemus, & doctrinam, quam nono sæculo Ecclesia Gallicana circà Cultum Imaginum propugnabat, explanabimus.

D. Incipiamus, quæso, à Controversia, quæ spectabat Augustissimum Eucharistię Sacramentum, deindè ad alias disceptationes, de quibus in hocce Colloquio pertractandi provinciam suscepisti, recto ordine progrediemur.

M. Controversiæ, quæ circà Sacro-Sanctum Eucharistiæ Sacramentum nono Ecclesiæ sæculo emersit, origo nata videtur ex *Paschasii Radberti* Abbatis Monasterii Corbejensis libro, quem *de Corpore & Sanguine Domini* eodem sæculo composuit, in quo dogma de reali præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & de transubstantiatione tàm clarè exponit, ac defendit, ut Ecclesia Romana *Paschasium Radbertum* velut Apostolicæ traditionis hac in doctrina fidum interpretem & egregium propugnatorem etiamnùm agnoscat. At ex adverso Hæretici nostri temporis præsentiæ realis Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & transubstantiationis dogmatis osores eumdem Paschasium ut novatorem habent, & tanquàm realis Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia præsen-

ſentiæ, necnon Tranſubſtantiationis Auctorem inventoremque injuriis laceſſunt, eique varios adverſarios ejusdem ſæculi noni, & decimi opponunt, quò probent, eum contra fidem antiquitùs receptam invexiſſe novam doctrinam, cui libris editis nono ſæculo reſtiterint Anonymus quidem Scriptor, *Amalarius*, *Rabanus*, & *Ratramnus*, ſub finem verò decimi ſæculi *Herigerus* Abbas Monaſterii Laubienſis, quos Scriptores Catholica Eccleſia ſemper in honore habuit. Non agemus in hocce Colloquio de libro, quem edidit *Paſchaſius Radbertus*, quique inſcribitur: *De Corpore & Sanguine Domini*, quia in quinto Colloquio, ubi referemus Opera Virorum illuſtrium, qui nono Eccleſiæ ſæculo floruerunt, de prædicto *Paſchaſii* libro noſtrum feremus judicium, & eâdem operâ revincemus temeritatem Hęreticorum, quos aſſerere non pudet, *Paſchaſium* in propugnando dogmate de reali præſentia Corporis Chriſti in Euchariſtia, & de Tranſubſtantiatione novatorem fuiſſe, qui antiquam fidem ac traditionem (quam Hæretici, ſi ſuperis placet, ſe conſervaſſe obganniunt) novis commentis infecit, ut realis præſentiæ, atque tranſubſtantiationis doctrinam æqualibus ac poſteris ſuis propinaret. Remiſſo itaque Paſchaſii libri examine ad Colloquium quintum, hìc tantùm breviter, quoad ejus fieri poterit, explicabimus, in quo ſita eſſet Controverſia, quæ nono Eccleſiæ ſæculo *Paſchaſium* inter & alios ejusdem ſęculi mox laudatos Catholicos Scriptores circà Euchariſtiæ Sacramentum ſuborta eſt. Aſſerunt Hæretici perfrictæ frontis audaciâ, hanc Controverſiam in eo poſitam fuiſſe, quod *Paſchaſius* præſentiæ realis, & tranſubſtantiationis doctrinam nupèr à ſe exco-

excogitatam mordicùs propugnaret, ejus verò adversarii mox citati avitæ fidei tenaces veram & realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam, necnon transubstantionis dogma totis viribus impugnarent, & apertè irent inficias. Verùm, rem alitèr se habere, & Hæreticos turpitèr hallucinari proclive est demonstrare. Status quippè Controversię Paschasii, ejusque adversariorum disceptantium non in hoc versabatur, *an Corpus Christi esset verè & realitèr præsens in Eucharistię Sacramento, necne?* sicut comminiscuntur Hæretici, sed in hoc totius Controversiæ Cardo voluebatur, *an Corpus Christi in Eucharistia esset illud idem Corpus, quod natum est ex Maria Virgine?* Paschasius siquidem in suo libro *de Corpore & Sanguine Domini* non solùm luculentèr adstruebat præsentiæ realis Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & transubstantiationis dogma, sed etiam disertè docebat, Corpus Christi in Eucharistia existens idem esse, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce passum est. Quantùm ad primum doctrinæ Caput, quod præsentiæ realis & transubstantiationis dogma spectabat, nullum omninò adversarium nactus est *Paschasius*, quia omnes ad unum Catholici profitebantur, verum Christi Domini Corpus, verumque Sanguinem reverà existere in Eucharistiæ Sacramento, itemque panem & vinum in illa converti. Id solùm nonnulli Catholici in libro *Paschasii* reprehensione ac censurâ dignum esse existimarunt, quòd diceret, *Corpus Christi in Eucharistia existens idem esse Corpus, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum est*, eamque sententiam tueretur Paschasius testimonio Sancti Ambrosii deprompto ex capite nono libri *de Mysteriis*. Id, in-

quam, negarunt Paschasii adversarii, videlicèt Anonymus Scriptor, *Rabanus*, *Amalarius*, *Ratramnus*, Viri noni sæculi haud incelebres, qui hujus sententiæ novitate, ut ipsis videbatur, perculsi, hanc Paschasii sententiam scriptis editis acritèr insectati sunt. Hunc verum fuisse istius Controversiæ statum, ex eo maximè liquet, quod mox citati adversarii Paschasii in dogmate de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & de transubstantiatione cum Paschasio conveniebant, & in hoc tantùm ab eo dissidebant, quòd vellent, Corpus Christi in Eucharistia existens, non esse idem Corpus, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce passum est, sicut affirmabat Paschasius. Horumce Scriptorum testimonia, quæ rem planè conficiunt, hic in medium proferre haud pigebit. In primis, Anonymus, qui contrà Paschasium scripsit, & cujus libellum in Codice Gemblacensi cum *Herigeri* Abbatis Laubiensis Opusculo invenit, & ad calcem part. II. sæculi IV. Benedictini edidit Mabillonius sub hoc titulo: *Dicta cujusdam Sapientis de Corpore & Sanguine Domini, adversùs Radbertum*; hic, inquam, Anonymus, confutationem suam à Confessione Fidei Catholicæ auspicatur his verbis: *Quod Corpus & Sanguis Domini vera sit caro, verusque sanguis, unusquisque debet credere, nosse, tenere, confiteri, paritèr & incunctantèr asserere fidelis. Prorsùs quisquis hoc negat, esse cognoscitur & convincitur infidelis ...... hoc ergò profectò fidelissimè confirmo, & addo, quod sicut veritas est Christus & verus Agnus Dei, qui quotidiè pro vita mundi mysticè immolatur: ità procùl dubio ex pane vera caro, & ex vino verus Sanguis ejus consecratione Spiritus Sancti potentialitèr creatur.* Certè,

tè, nemo est, qui non videat, hanc Anonymi Scriptoris fidei Confessionem esse Catholicam, nec magis disertè ullum Catholicum suam de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia, & de transubstantiatione fidem exprimere posse. Hac autem præmissâ Catholicâ Confessione, in hoc dumtaxàt Paschasium carpit idem Anonymus Scriptor, quòd putet, Paschasium rem prorsùs inauditam asseruisse, nempè, non aliam esse carnem in Sacramento Eucharistiæ, quàm quæ nata est ex Virgine Maria: *illud*, inquit, *in eo libro* seù Paschasii, *mihi prorsùs inauditum fateor reperiri sub nomine S. Ambrosii, quod non sit alia Caro Christi, quàm quæ nata est de Maria & passa in Cruce & resurrexit de Sepulchro. Hæc inquit*, idest Paschasius, *ipsa est, & ideò Christi est caro, quæ pro mundi vita hodiè offertur. Hoc in Capitulo libri* Paschasii *positum est secundo. Similitèr dicitur & in octavo* ejusdem libri Paschasii Capite; *verè credo & hoc quod conficitur in verbo Christi per Spiritum Sanctum, Corpus ipsius esse ex Virgine. Istud planè fateor, nunquàm me priùs audisse, vidisse, legisse.* Viden hunc Anonymum Scriptorem, qui contrà Paschasium scripsit, nullam de reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia cum Paschasio litem movisse, sed in hoc tantùm Paschasium reprehendisse, quòd diceret, Corpus Christi in Eucharistia existens idem Corpus esse, quod ex Maria Virgine natum est? Similitèr *Rabanus* Archiepiscopus Moguntinus, alter Paschasii adversarius, in doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de transubstantiatione cum Paschasio planè consentiebat, ut præsertim videre est cap. 10. lib. 7. *de sacris Ordinibus*

ad

ad Theotmarum, ubi Rabanus hæc habet: *Quis unquàm crederet, quod panis in carnem potuisset converti, vel vinum in sanguinem, nisi ipse Salvator diceret, qui panem & vinum creavit, & omnia ex nihilo fecit? facilius est aliquid ex alio facere, quàm omnia ex nihilo creare.* Quid, amabo, clariùs ad profitendam de reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistię Sacramento præsentia, & de transubstantiatione fidem eo Rabani testimonio adduci potest? nullum ergò Paschasio circà dogma de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia negotium facessivit *Rabanus*, sed illum dumtaxàt impugnavit, quantum ad hunc loquendi modum, qui novus ipsi visus est, quo Paschasius asserebat, Corpus Christi in Eucharistia contentum, idem esse quod natum est ex Virgine & in Cruce passum. Hunc, inquam, Paschasii loquendi modum sibi non probari testatur Rabanus in Epistola ad *Heribaldum*, ubi hæc habet: *Quidam nupèr de ipso Sacramento Corporis & Sanguinis Domini, non ritè sentientes dixerunt, hoc ipsum Corpus & Sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum est, & in quo ipse Dominus passus est in Cruce, & resurrexit de Sepulchro, idem esse quod sumitur de altari. Cui errori, quantùm potuimus, ad Egilum Abbatem scribentes, de Corpore ipso quid verè credendum sit, aperuimus.* Quibus verbis disertè significat *Rabanus*, se impugnandum dumtaxàt suscepisse certum quemdam loquendi modum, quo Paschasius asserebat, Corpus Christi existens in Eucharistiæ Sacramento idem esse, quod natum ex Virgine & in Cruce passum. Denique, quod *Amalarium* Presbyterum Metensem, & *Ratramnum* Monachum Corbejensem attinet, asserere nullus dubito,

bito, illos perperàm ab Hæreticis inter impugnatores præsentię realis Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento connumerari. *Amalarius* siquidem lib.3. *de Ecclesiasticis Officiis* cap.XXIV. tàm clarè profitetur, se credere præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, ut nullum omninò de ipsius mente dubitandi locum relinquat: *Hìc credimus*, inquit, *naturam simplicem panis & vini mixti verti in naturam rationalem, scilicèt Corporis & Sanguinis Christi*. Ratramnus verò in libro, *quem edidit de Corpore & Sanguine Domini* non negat præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, sicut ostendemus in Colloquio quinto, ubi hunc Ratramni librum examinabimus, sed solùm in posteriori libri sui parte probandum sibi sumit Ratramnus, Corpus Christi in Eucharistia idem non esse, quod ex Maria Virgine natum est & in Cruce passum est; quia, inquit, Corpus Christi, quod ex Maria Virgine natum, quod mortuum, quod sepultum est, *ossibus & nervis compactum est, & hujusmodi membrorum lineamentis distinctum*. Corpus verò Christi in Eucharistia existens *nullis nervis ossibusque compactum, nulla membrorum varietate distinctum, nulla rationabili substantia vegetatum, nullos proprios potens motus exercere*. Quibus verbis non obscurè innuit Ratramnus, Corpus Christi in Eucharistia existens, idem quidem esse quantum ad substantiam, quod Corpus Christi ex Maria Virgine natum & in Cruce passum, esse tamen diversum quantùm ad existendi modum; quia Corpus Christi in statu suo naturali visibile & palpabile erat, Corpus verò Christi in Eucharistia contentum nec palpabile, nec visibile est, utpotè Sacra-

cramentalibus ſpeciebus velatum. Si ergò ea expendantur, quæ hactenùs adduximus Scriptoris Anonymi, Rabani, Amalarii, & Ratramni teſtimonia, liquidò patebit, illos nullam litem Paſchaſio moviſſe de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia, neque in dogmate de tranſubſtantiatione ab eo diſſenſiſſe, ſed in eo impugnaſſe dumtaxàt illum loquendi modum, quo Paſchaſius aſſerebat, Corpus Chriſti in Euchariſtia exiſtens, idem eſſe, quod Corpus Chriſti ex Mària Virgine natum & in Cruce paſſum ac ſepultum eſt. Eumdem etiam loquendi modum improbavit etiam decimo Eccleſiæ ſæculo *Herigerus* Abbas Laubienſis, cujus Tractatus à Patre *Cellotio* Societatis Jeſu in Appendice ad Hiſtoriam Gotteſchalci ſub ſolo Anonymi titulo vulgatus eſt, & ideò *Anonymus Cellotianus* antehàc audiebat, ſed doctiſſimus *Mabillonius* hunc Tractatum *Herigeri* Abbatis eſſe detexit certiſſimis conjecturis, quæ legi poſſunt in Præfatione part. II. ſæculi IV. Benedictini. Iſte autem *Herigerus* licèt hunc Paſchaſii loquendi modum impugnaverit, circà tamen realis præſentiæ Corporis Chriſti in Euchariſtia, & tranſubſtantiationis dogma idem planè ſenſit ac Paſchaſius, uti commonſtrabimus in noſtris Colloquiis in Hiſtoriam decimi Eccleſiæ ſæculi.

D. Sententia *Paſchaſii Radberti* aſſerentis, Corpus Chriſti in Euchariſtia idem eſſe Corpus, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum, erat ne aliquâ reprehenſione, ſeù cenſurâ digna?

M. Sententia Paſchaſiii nullâ erat cenſurâ digna, utpotè apprimè Catholica & perſpicuis fulta teſtimoniis Sanctorum Patrum, præſertim S. Ignatii Martyris in Epiſtola ad Smirnæos, Sancti Ambroſii

ſii cap.9. lib. de Myſteriis, Sancti Chryſoſtomi Homil.24. in priorem Epiſtolam ad Corinthios, S. Auguſtini in ſermone ad Neophytos, Gregorii Niſſeni in Oratione Catechetica cap. 37. ſicut videre eſt apud *Mabillonium* in Præfatione partis II. ſæculi IV. Benedictini. Nec enim aliud volebat *Paſchaſius*, quàm Corpus Chriſti in Euchariſtia exiſtens idem eſſe, quantùm ad ſubſtantiam, veræque naturæ proprietatem & integritatem, quod Corpus Chriſti ex Maria Virgine natum, & in Cruce paſſum. Qua in re Paſchaſius veram Eccleſiæ Catholicæ doctrinam tuebatur. Hinc tamen inferri minimè debet, ſententiam eorum, qui Paſchaſium impugnarunt, quique dicebant, Corpus Chriſti in Euchariſtia contentum non eſſe idem, quod ex Maria Virgine natum & in Cruce mortuum eſt, fuiſſe Fidei Catholicæ, & SS.Patrum traditioni contrariam. Hæc quippè Paſchaſii adverſariorum ſententia Orthodoxa itidem erat, quia illi ultrò fatebantur, Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento exiſtens idem eſſe, quantùm ad veræ naturæ proprietatem, quod ex Maria Virgine natum, mortuum & ſepultum eſt, ſed ſolùm negabant, idem eſſe Corpus quantùm ad exiſtendi modum, cùm quædam Corpori Chriſti in Sacramento conveniant, quæ ei præcisè in ſtatu naturali non competunt, ut exempli gratia carere extenſione locali, per ſe non moveri, manducari &c. quod quidem veriſſimum eſt, nec unquàm à Paſchaſio negatum. Quapropter, cùm utraque ſententia tàm Paſchaſii, quàm ejus adverſariorum, Fidei Catholicæ principiis fuerit conſentanea, idem planè de hac Controverſia, quæ inter illos nono Eccleſiæ ſæculo extitit circà diverſum loquendi modum de Corpore Chri-

Christi in Eucharistiæ Sacramento judicium ferendum esse existimo, quod jam in præcedentibus nostris Colloquiis tulimus de duabus aliis Controversiis, quarum prima orta est in quarto Ecclesiæ sęculo *de una tantùm, vel tribus in Trinitate admittendis Hypostasibus*. Altera, quæ in sexto Ecclesiæ sæculo mota est occasione hujusce Scytharum Monachorum propositionis: *Unus è Trinitate in carne passus est*, Sicut enim ostendimus, Catholicos in his duabus Controversiis acritèr disceptasse, & tamen in fidei dogmate consensisse, atque de nativa dumtaxàt vocum significatione, vel de vario loquendi modo inter se fuisse altercatos: ità accidit in hac Controversia Eucharistica, quam nonò Ecclesiæ sæculo Paschasium inter & ejus adversarios circà modum existendi Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento excitatam hùc usque exposuimus. Hæc siquidem Controversia, tota quanta erat, in sola pugna verborum, seù in diverso loquendi modo versabatur. Hinc *Lanfrancus* in Dialogo adversùs *Berengarium* ait, utramque sententiam, idest, tàm *Paschasii Ratberti*, quàm eorum, qui ei adversabantur, facili negotio conciliari posse, ac Corpus Christi Eucharisticum *verè dici posse & ipsum Corpus quod de Virgine sumptum est, & tamen non ipsum. Ipsum quidem quantùm ad essentiam, veræque naturæ proprietatem atque virtutem; non ipsum autem, si species panis, viniquespeciem*.

D. Gaudeo planè, Scriptores illos Ecclesiasticos, qui nono Ecclesiæ sæculo certum quemdam Paschasii loquendi modum impugnarunt, in ipso tamen fidei dogmate de reali Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento præsentia, & de transubstantiatione cum eodem Paschasio convenisse. At nescio

ſcio quid ſibi velint Viri quidam eruditi, quorum cætui nuperrimè interfui, qui affirmabant, *Rabanum*, & *Amalarium*, quos inter Paſchaſii adverſarios mox enumeraſti, adhæſiſſe cuidam fœdiſſimæ Hæreſi *Stercoraniſtarum*, quos non pudebat aſſerere, Corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento, dum ore ſumitur, inſtar cæni olidi abire in ſeceſſum. Certè, duos illos noni ſæculi Scriptores in tàm fœculentę hęreſeos luto hęſiſſe necdùm in animum meum inducere potui, immò, vix adducor ut credam, tàm ſordidam ac propudioſam Hæreſim nono Eccleſiæ emerſiſſe ſæculo.

M. *Rabanum* Archiepiſcopum Moguntinum à nonnullis cùm antiquis, tùm recentioribus Scriptoribus ſpurciſſimi *Stercoraniſtarum* erroris fuiſſe inſimulatum negari haud poteſt. Verùm, doctiſſimus *Mabillonius* in Præfatione partis II. ſæculi IV. Benedictini tàm putidam labem à *Rabano* abſtergit, & graviſſimis momentis evincit, ipſum neutiquàm Chriſti Domini Corpus, ſed ad ſummum Symbola ſola, ſeù ſpecies Euchariſticas, aliorum ciborum, qui in ſeceſſum ęunt, legi ſubjeciſſe. Quod ſanè citrà Hæreſim dicere potuit *Rabanus*. Eodem pacto excuſari poteſt *Amalarius*, & quædam, duriores licet, locutiones, quibus utitur in ſua Epiſtola ad *Heribaldum*, benignâ interpretatione ad hunc Rabani ſenſum flecti debent. Paulò major eſt difficultas de Græcis, quibus Cardinalis *Humbertus*, & alii Latini hunc *Stercoraniſtarum* errorem impegerunt eo potiſſimùm nomine, quod Græci dicerent, *ſolvi Euchariſtia jejunium*, ex quo Latini inferebant, Græcos eâ Stercoraniſtarum Hæreſi eſſe infectos, eoſque putare Euchariſtiam, cæterorum inſtàr ciborum communu-

munium, egeri, seù abire in secessum. At sæpè laudatus Mabillonius hunc Stercoranistarum errorem amolitur à Græcis, & ostendit, Latinos inconsideratè, minusque peritè hoc crimen affinxisse Græcis. Et sanè, quandò Græci dicebant, solvi Eucharistiâ jejunium, nihil aliud volebant, quàm Sacrificium offerri, seù Missam celebrari haud debere, quàm quo solvi jejunium tempore legitimè potest, Hic siquidem perantiquus est Græcæ Ecclesiæ ritus, ut in omnibus Quadragesimæ jejunii diebus (præterquam Sabbato & Dominicâ, & Sancto Annunciationis die) sacrum Missæ Sacrificium non celebretur, sed tantùm præsanctificata offerantur, ut moris est apud nos Latinos Sancto Parasceves die. Hanc Græcanici ritus rationem perhibet *Balsamon* explicando Canonem LII. Synodi quini-sextæ anno DCXCII. Constantinopoli celebratæ, quia, inquit *Balsamon*, per Sacrificium gaudium & Ecclesiæ solemnis exultatio celebratur, quę minimè convenit diebus pęnitentię & luctus, cujusmodi sunt dies jejunii, seù Quadragesimę. Hinc est, quòd Concilium Laodicenum Canone 49. prohibet, ne fiant oblationes ac Festa Martyrum tempore jejunii, & Canone quinquagesimo primo statuit, Festa hęc & Oblationes Quadragesimæ diebus jejunii occurrentes, in Sabbata, quibus Græci non jejunabant, vel in Dominicas Quadragesimæ transferri debere. Ex qua Græcæ Ecclesiæ Disciplina manifestum est, non ideò Græcos tempore jejunii à peragendo Missę Sacrificio abstinuisse, quòd putarent, Eucharistiam, tanquàm cęteras escas egeri, & abire in secessum, sicut *Humbertus*, & alii nonnulli Latini minùs æquè eis imposuerunt, sed quia Missę Sacrificium cum solemni Ecclesiæ exultatione & gaudio celebrabatur, quod tempori

pori

pori jejunio, luctui & pœnitentiæ ab Ecclesia consecrato non convenire arbitrabantur. Græci itaque insimulari non debent Stercoranistarum Hæresis, quæ an reverà aliquandò extiterit, dubitant meritò etiamnùm Viri eruditi, existimantes illud Stercoranistarum vocabulum infame non sectæ alicujus fuisse, sed convicii, quod etiam Catholicis objiciebatur. Nàm cùm Catholici dicerent, sumi ore Corpus Christi, inferebant nonnulli, ergò Corpus Christi secessui obnoxium est, quia (sic isti syllogizabant) omne quod intrat in os, ipso attestante Domino, vadit in secessum. Eamdem Stercoranistarum Hæresim sæculo proximè elapso quidam Calvinianæ sectæ Pseudo-Minister *Maræsius* dictus, seù *Du Marais*, Catholicis, qui Corpus Christi ore sumi constantèr profitentur, affingere non erubuit. Sed hoc Pseudo illius Ministri turpiloquium, fœtidissimumque mendacium est, ipsis Stercoranistarum sordibus fœdius ac malè olentius. Probabilius itaque est, hoc infame Stercoranistarum vocabulum non sectæ alicujus fuisse, sed convicii, quod etiam in Catholicos jaciebatur. Non me fugit, *Algerum* lib. 2. *de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini* cap. 1. & nonnullos alios existimasse, *Stercoranistarum* Hæresim revera aliquandò extitisse, sed Algerum, aliosque eam in sententiam adduxit sola auctoritas Cardinalis *Humberti*, qui, disputando contrà *Nicetam* Græcum, hanc Stercoranistarum Hæresim Græcis inconsideratè impegit, sicut anteà observavimus.

D. Nulla igitur nono Ecclesiæ sæculo circà Augustissimum Eucharistiæ Sacramentum erupit Hæresis?

M. Antiqua fides,quæ de reali Corporis Christi præsentia in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento & de transubstantiatione à primordiis Ecclesiæ cæpit, nono Ecclesiæ sæculo illibata permansit, & summo tàm Pastorum, quàm Fidelium omnium studio fuit constantèr custodita, ut plenè ostendemus in sexto Colloquio in Historiam hujus sæculi, ubi confutabimus figmentum Clavinistarum, qui *Paschasium Radbertum* Scriptorem noni sęculi doctrinæ de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia primum Auctorem fuisse effutiunt, ità ut nono sæculo, antequàm Paschasius suum ederet librum *de Corpore, & Sanguine Domini*, Antistites omnes, Clerici, & Laici, Christi Corpus & Sanguinem ab Eucharistia reipsâ abesse, solamque illius figuram & virtutem in ea extare crediderint. Quod sanè purum putumque Hæreticorum commentum esse ibidem commonstrabimus. Fatendum tamen est *Joannem Erigenam* genere Scotum scripsisse nono Ecclesiæ sæculo librum, quo *Berengarii*, cæterorumque Sacramentariorum Hæresim præformavit. Docuit enim, teste *Hincmaro* Remensi Archiepiscopo in lib. de Prædestinatione cap. 31. *quod Sacramentum Altaris non verum Corpus, & verus Sanguis sit Domini, sed tantùm memoria veri Corporis & Sanguinis ejus.* At hic malè natus *Joannis Erigenæ* liber,ubi primùm in lucem prodiit, in Conciliis proscriptus, à Catholicis Scriptoribus confutatus, omnium Fidelium execrationibus rejectus, natalitiis suis tenebris damnatus est, ut constabit ex his, quæ dicturi sumus in Colloquio quinto, ubi agemus de Operibus Virorum Illustrium, qui nono Ecclesiæ sæculo floruerunt.

D. Ve-

D. Veniamus nunc, si placet, ad alteram Controversiam, quæ nono Ecclesiæ sæculo excitata est occasione doctrinæ *Gotheschalchi*.

M. Duplicem controversiam nono Ecclesię sæculo excitavit Gothescalcus Monachus Cœnobii Orbacensis. Prima in hoc sita erat, *an dicenda esset trina Deitas*? Altera contentio, quæ fuit longè gravior, spectabat geminam prædestinationem, liberum arbitrium, voluntatem Dei salvandi omnes homines, & pretium Sanguinis Christi pro omnium salute effusi. Primæ controversiæ locum dedit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, qui ex Hymno Martyrum hæc verba: *Te trina Deitas* delenda censebat, ne tres Dii induci viderentur. Repugnavit confestim Gothescalcus cum Ratramno, & hinc occasionem arripuit Hincmarus hæreseos Gothescalcum insimulandi, quasi triplicis divinitatis assertorem: quo etiam nomine Hæreticus audit Gothescalcus apud nonnullos, sed perperàm. Hanc quippè consecutionem totis viribus à se amoliri studuit Gothescalcus, eumque à turpi illa hæreseos nota egregiè vindicat doctissimus *Petrus Coustant* Monachus Benedictinus Congreg. S.Mauri *in Vindiciis Veterum Codicum confirmatis* parte v. ubi Ecclesiæ Catholicæ *de trina Deitate dicenda* traditionem asserit, *Gothescalcum*, & *Ratramnum* ab injectis suspicionibus purgat, atque violentam agendi rationem Hincmari Remensis Archiepiscopi, qui in eos antiquæ traditionis hac in re propugnatores injustè excanduit, nullo pacto excusari posse, multis contrà *Germonium* Veterum Codicum haud æquum æstimatorem probat. Legendus est etiam super hac *de trina Deitate* controversiâ Clarissimus *Gilbertus*

Mauguinus Galliarum Regi à Consiliis Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratiæ* cap.XLV. Dissertationis Historicæ & Chronicæ, ubi *Gothescalco* in hacce controversia *de trina Deitate dicenda* egregiè patrocinatur, multisque argumentis meliorem hujus Monachi, quàm *Hincmari* Archiepiscopi Remensis causam fuisse probat, sed potissimùm ex judicio Ecclesiæ, quæ in Hymno Festi Corporis Christi Domini: *Sacris Solemniis*, ab Angelico Doctore S. Thoma Aquinate edito ubique canit:

Te Trina Deitas, unaque, poscimus,
Sic nos tu visita, sicut te colimus.
Per tuas semitas duc nos quò tendimus,
Ad lucem quam inhabitas.

D. Hanc injustam & violentam *Hincmari* Archiepiscopi Remensis in hac controversia *de trina Deitate admittenda* in Gothescalcum agendi rationem probare certè non possum, nolim tamen Gothescalcum omni errore eximere, quia, sicut à Viris eruditis non multis abhinc diebus audivi, in plures circà Gratiam, Prædestinationem, & voluntatem Dei salvandi homines impegit errores, quibus prælusit Wiclefo, Luthero, Calvino, aliisque hujusce farinæ pestibus?

M. Hęc causa Gothescalci circà doctrinam de Gratia, Prædestinatione, & voluntate Dei salvandi homines, quæ sæculo nono graves excitavit turbas, magna animorum contentione nostro sæculo recruduit, aliis in gratiam Gothescalci eiusque doctrinæ Apologias concinnantibus; aliis ex adverso ejus doctrinam ceù Hæreticam proscribentibus. Nolo ipse cum nemine contentionis funem ducere, sed histo-

historicè dumtaxàt hìc referam ea, quæ tàm contrà Gothescalcum, quàm pro ipsius doctrinæ defensione hinc indè solent adduci momenta. Hi, qui Gothescalco patriâ Germano hæreseos dicam scribunt, atris coloribus illum depingunt ut Monachum Ordinis S. Benedicti girovagum & turbulentum, qui à *Rigboldo* Remensis Ecclesiæ Chorepiscopo contrà Canones Presbyter ordinatus Romam se contulit, ac diù multùmque divagatus suos cæpit spargere errores, asserens, Deum, sicut quosdam ad vitam æternam prædestinavit, ità alios ad mortem æternam prædestinasse, & cogere homines ad malum: Deum non velle omnes homines saluos fieri, sed eos tantùm qui salvantur: Christum pro Electorum dumtaxàt salute passum esse, non autem pro redemptione omnium hominum. Hos errores dùm disseminaret Gothescalcus, in ædibus Comitis *Eberardi* unius è primis *Lotharii* Imperatoris Optimatibus aliquantispèr hospitatus est, ubi dùm versaretur, collationem habuit cum *Notingo* de gemina Prædestinatione, sivè Electorum ad vitam, sivè Reproborum ad mortem. Quod, vulgante famâ, statim ac perspectum habuisset *Rabanus* Moguntinus Archiepiscopus, literas direxit ad *Eberardum* Comitem, in quibus eum admonebat, ut Gothescalcum, quem *Sciolum* appellabat, ab hac secta prohiberet. Eodem tempore alias ejusdem argumenti literas *Rabanus* dedit ad *Notingum* Veronensem Episcopum. His literis pulsatus Gothescalcus, ut sibi consuleret, *Eberardi* Comitis ædibus excessit, & postquam Noricum, Sveviam, aliasque quasdam Germaniæ partes peragrasset, ut testatur Annalista Bertinianus, Moguntiam appulit, ubi

Rabanus Moguntinus Archiepiſcopus Concilium convocavit anno DCCCXLVIII. coràm quo citatus Gotheſcalcus & interrogatus communi omnium conſenſu damnatus eſt, ejusque doctrina ceù hæretica confixa. Sed quia Gotheſcalcus alienæ Provinciæ, hoc eſt, Remenſis, tùm origine, tùm ordinatione, tùm monaſticâ profeſſione ſubditus erat juriſdictioni, remiſſus eſt ad Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum. Comparuit Gotheſcalcus in Concilio Cariſiacenſi coacto anno DCCCXLIX. cui *Wenilo* Senonenſium, & *Hincmarus* Remorum Archiepiſcopus cum multis Epiſcopis, Abbatibus & Selectis Sacerdotibus interfuerunt, à quibus doctrina Gotheſcalci denuò proſcripta eſt, ipſe verò aſperis verberibus caſtigatus libros, quos conſcripſerat, in ignem projicere compulſus, tandem ad perpetuum ergaſtulum cellæ Monaſterii Altivillarenſis Diœceſis Remenſis detruſus eſt. Hoc in carcere recluſum damnatumque Gotheſcalcum ad ſaniorem mentem revocare cùm non poſſet *Hincmarus*, ſcripſit ad *Prudentium* Trecenſem Epiſcopum, qui à Synodo Cariſiaca abfuerat, eumque conſuluit, quo pacto ſe ſe erga Gotheſcalcum gerere deberet? *Prudentii* precibus ac conſilio adductus eſt Hincmarus ut cum Gotheſcalco humaniùs ageret, eique ſcribendæ confeſſionis fidei licentiam daret. Edidit Gotheſcalcus duplicem confeſſionem fidei, breviorem unam, prolixiorem alteram. Sed metuens Hincmarus ne Gotheſcalcus, poſt utramque fidei confeſſionem à ſe editam, benè multos, ex ordine præſertim Monaſtico, in ſuas partes pertraheret, Opuſculum contrà ejus errores ad Recluſos & Simplices Remenſis Diœceſeos ſcripſit. Poſtremò, cum

poſt

post multas adhibitas adhortationes Gothescalcus resipiscere & suorum errorum palinodiam decantare nollet, indicta est anno DCCCLIII. Secunda Synodus Carisiaca, cujus magna pars fuit Hincmarus, & in qua rursùs damnatus est Gothescalcus, atque contrà ipsius doctrinam quatuor condita sunt Capitula, quæ expendemus in proximo Colloquio, ubi agemus de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata. His momentis, sed præcipuè Hincmari Archiepiscopi Remensis testimonio moventur plures Viri eruditi, ut credant, Gothescalcum jure ac merito tanquàm Hæreticæ doctrinæ assertorem fuisse damnatum, eumque, nullis editis pœnitentiæ signis, in suis tutandis erroribus obstinato animo perseverantem è vivis excessisse.

At, versâ vice, non desunt Viri eruditi, qui Gothescalcum ab hæresi vindicant, eumque ab Hincmaro Remensi Archiepiscopo injustè fuisse oppressum his rationibus probant. Primò, quia in causa Gothescalci nulla omninò fides adhibenda est Hincmaro, quippè qui odio plusquam Vatiniano Gothescalcum ad ultimam usque vitæ periodum prosecutus est. Fatentur omnes Scriptores, magnam fuisse crudelitatem, quam post mortem Nicolai I. Papæ in proprium suum nepotem Hincmarum Laudunensem Episcopum usque ad occæcationem & oculorum evulsionem exercuit Hincmarus Remensis Archiepiscopus. Sed longè major & atrocior fuit crudelitas, quâ Gothescalum miserabilem Monachum insectatus est idem Hincmarus. Parum quippè huic inclementi Archipræsuli fuit Carisiacensis Synodi sævitia, quâ Gothescalcus virgis ac verberibus miserum in modum dilaniatus est, &

tanta tetri diuturnique carceris molestia, quam diù patientèr tulit ille Monachus, sed etiam ei morituro omnem & spiritualem & corporalem humanitatem, & reconciliationem & Viaticum & Sepulturam Ecclesiasticam denegavit, eiusque invictam in doctrinæ sanæ defensione constantiam, furoris, insaniæ, detestationis & blasphemiarum nominibus iniquè infamavit. Hæc fuit in Gothescalcum agendi ratio Hincmari, qui *Caroli* Regis cognomine *Calvi* gratiâ & favore subnixus, in tantum superbiæ fastum provectus est, ut suis voluntatibus non solum quemquam obsistere non sustineret, sed, quantâ pollebat potestate, crudelitèr in omnes sibi obsistentes ulcisceretur. Secundò, contrà juris Regulam Rabanus in Concilio Moguntino, in quo primò damnatus fuit Gothescalcus, præses sedebat, & in ipsum sententiam tulit. Erat siquidem Rabanus in causa cum Gothescalco, ac subindè, dùm in eum sententiam tulit, violavit hanc Regulam juris, quæ prohibet, ne quis judicet in propria causa. Tertiò, Formulæ, seù Confessiones fidei, quas Hincmaro exhibuit Gothescalcus, nihil complectuntur, quod non sapiat doctrinam S. Augustini de gratuita Prædestinatione, & de necessitate gratiæ se ipsâ efficacis ad omnes & singulos pietatis actus, nihilque ex his extundi potest, quod Hæresim oleat, ut fatentur etiam ejus adversarii, qui dumtaxat asserunt, eum in his fidei Confessionibus consultò suos dissimulasse errores, quos in Germania sparserat. Quartò, Gothescalco miserè oppresso protinùs accurrerunt Viri doctrinâ & pietate insignes, qui ejus Patrocinium apertè susceperunt. *Lupus* Abbas Ferrariensis, in libro jussu Regis Caroli Calvi à se edito

to *de tribus Quæstionibus* Gothescalco ejusque doctrinæ plurimum favet, *Ratramnus* Corbejensis Monachus in duobus libris, quos edidit *de Prædestinatione*, Prudentius Episcopus Trecensis in libro, quem composuit *de Prædestinatione*, Lupus Servatus Presbyter Moguntinus in libello *de tribus Quæstionibus* Gothescalco itidem, ejusque doctrinæ suffragantur. Quin & *S. Remigius* Archipræsul Lugdunensis nomine totius percelebris suæ Ecclesiæ doctrinæ Gothescalci vindicias egit in libro *de tribus Epistolis*, ubi Gothescalci propositiones de Prædestinatione reproborum ad pœnam, de voluntate Dei ergà salutem hominum, & de morte Christi servatoris nostri, & de generis humani redemptione Catholicas & doctrinæ Sancti Augustini, totiusque Ecclesiæ consentaneas esse disertè asserit, suumque de damnata Gothescalci doctrina his verbis capite vigesimo quarto ejusdem libri exprimit dolorem: *Et ideò*, inquit, *in hac re dolemus, non illum miserabilem*, seù Gothescalcum, *sed Ecclesiasticam veritatem esse damnatam*. Quintò, Patres Concilii Valentini celebrati anno DCCCLV. & Concilii Lingonensis habiti anno DCCCLIX. damnarunt quatuor Capitula, quæ contrà Gothescalcum in Synodo Carisiaca condita fuerant, eaque repudianda esse sanxerunt *propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati*, ut latiùs expendemus in proximo Colloquio agendo de Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo coacta sunt. Porrò, credibile non est, tot Catholicos Scriptores, universam Ecclesiam Lugdunensem, & Patres Conciliorum Valentini, & Lingonensis in defensionem Gothescalci doctrinæ tanto ardore conspirare voluisse, si revera Gothe-

scalcus circà Prædestinationem, circà voluntatem Dei salvandi homines, & pretium Sanguinis Christi pro salute hominum effusi errores tam graves, qui ipsi affinguntur, disseminasset. Denique, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus ab Hincmaro Remensi Archiepiscopo sæpiùs licet rogatus ut Gothescalci doctrinam Pontificiâ auctoritate damnaret, nunquàm tamen adduci potuit ut eam proscriberet, quia probè videbat Sanctissimus ille Pontifex latere anguem in herba, & per Gothescalci latus peti doctrinam Sancti Augustini, in qua Gothescalcus adeò versatus erat, ut, teste ipsomet Hincmaro, sententias Aquilini illius Doctoris totas dies memoriâ proferre solitus esset. His & aliis compluribus momentis, quæ lato & diserto calamo prosequitur Vir Clarissimus *Gilbertus Mauguinus* Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratiæ*, asserunt Viri quidam eruditi, Gothescalcum circà Prædestinationem & voluntatem Dei saluandi homines, non aliam, quàm Sancti Augustini & totius Ecclesiæ Catholicæ doctrinam pro aris ac focis propugnasse, & in ea profitenda constantèr ad mortem usque perseverasse. Addunt etiam Viri illi eruditi, qui Gothescalco patrocinantur, quod cùm Gothescalcus à Rabano Moguntino Archiepiscopo in Germania, & ab Hincmaro Remensi Archipræsule in Gallia tanquàm hæreticus habitus sit, mirum videri haud debet, quòd Scriptores cùm Germani, tùm Galli Gothescalcum hæreseos insimulaverint. Annales siquidem Fuldenses, & cæteri Germaniæ Scriptores quidquid litteris consignarunt de Gothescalco, illiusque doctrina, id totum hauserunt à *Rabano*. Annales verò Bertiniani, Flodoardus, aliique

que Galliarum Scriptores omnia, quæ de Gothescalco, ejusque doctrina narrant, ex libris Hincmari Archiepiscopi Remensis excripserunt. Tam cautè etiam in Gothescalcum actum est, & tam altum ejus ergastuli, seù carnificinæ, silentium fuit, ut hi, qui nono Ecclesiæ sæculo à partibus Gothescalci steterunt, ejusque doctrinæ impensè faverunt, *Prudentius*, *Lupus Ferrariensis*, & *Ratramnus* in Regno *Caroli Calvi*: *Remigius* Lugdunensis Episcopus, *Florus* ejusdem Ecclesiæ Diaconus, totaque Ecclesia Lugdunensis sub *Lothario* Imperatore causam miserabilis Monachi Gothescalci non attigerint, soli Orthodoxæ fidei protegendæ & vindicandæ unicè intenti.

D. Adhùc, ut candidè fatear, pendulus hæreo, & libratis æquâ lance, quæ hinc indè adduxisti, momentis, certum de Gothescalchi doctrina non audeo proferre judicium.

M. Hæc de fortuna Gothescalci, & de turbis occasione ejus doctrinæ nono sæculo excitatis utramque in partem compendiosè ventilasse sufficiat. Nec enim expedit, ut tot inter Viros eruditos, qui de hoc facto historico etiamnùm digladiantur, meum interponam judicium, & arbiter sedeam. Rem igitur in medio relinquo, & utramque opinionem tuo delectui & arbitrio permitto. Quod si propendeas in sententiam eorum, qui Gothescalcum ab hæresi vindicant, eumque non aliam in tormentis, in carcere & in morte quàm Augustinianam professum fuisse doctrinam autumant; multa in defensionem Gothescalci argumenta tibi suppeditabit mox laudatus *Gilbertus Mauguinus* Galliarum Regi à consiliis & in suprema Moneta-

rum

rum Curia Præses Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestinationis, & Gratiæ*, ubi pro Gothescalco amplissimam adornavit Apologiam. Sin verò tibi magis arrideat opinio illorum, qui Gothescalco hæreseos notam inurunt, eumque suos errores nunquam ejuràsse pertendunt, legere poteris, si tibi per otium liceat, nostrum *Natalem Alexandrum*, qui in Dissertatione quinta in Historiam noni Ecclesiæ sæculi multis probat, Gothescalcum justa de causa ceù Hæreticum fuisse damnatum, & à suis erroribus nunquam resipuisse. Cavere tamen debes à sententia *Sirmondi*, qui in suo *Prædestinato*, siuè in Tractatu *de Prædestinatianorum Hæresi*, probandum sibi sumpsit, Gothescalcum nono Ecclesiæ sæculo recoxisse, seù renovasse Prædestinatianorum hæresim; quod oppidò falsum est, & veritati Historiæ omninò contrarium, tùm quia, ut ostendimus in nostris Colloquiis in Historiam quinti Ecclesiæ sæculi, nulla quinto sæculo extitit secta, seù Prædestinatianorum Hæresis, sed Semipelagiani, qui Sancti Augustini doctrinam de Prædestinatione gratuita ad gloriam totis viribus oppugnabant, omnes Sancti illius Doctoris Discipulos ignominiæ causâ *Prædestinatianos* appellabant, quò populi odium in ipsos concitare, & doctrinam de Prædestinatione gratuita in bonorum omnium detestationem pertrahere possent; tùm quia etiam Prædestinatianorum Hæresim nono Ecclesiæ sæculo à Gothescalco non fuisse renovatam ex eo maximè patet, quod cùm Hincmarus Remensis Archiepiscopus Gothescalco Prædestinatianam hæresim in faciem illideret, ejusque ora verberaret, Patres, qui Hincmaro restiterunt, & Gothescalco faverunt, hanc

Præ-

Prædestinatianam hæresim aliquando in Orbe extitisse apertè negarunt. Sic enim loquitur *S. Prudentius* Episcopus Trecensis capite quarto libri, quem edidit contrà Joannem Erigenam: *Tertiam verò Hæresim, quam Pelagianis contrariam asseris, qua ità donum gratiæ prædicatur, ut libertas arbitrii funditus auferatur, nec legimus, nec audivimus.* Et posteà subdit: *Nescio quem elogio tertiæ tuæ hæreseos denotare volueris, nisi Beati Augustini dictorum, quæ præmisimus, immò Catholicorum omnium, fidelitèr veraciterque sequaces.* Idem omninò sensus fuit *Flori* Ecclesiæ Lugdunensis Diaconi cap. 4. libri contrà eumdem *Joannem Erigenam*, qui, instigante Hincmaro Remensi Archiepiscopo, librum adversùs Gothescalcum composuit, qui à capite ad calcem Pelagianorum erroribus scatet. Cùm igitur Patres noni Ecclesiæ sæculi hanc Prædestinatianorum hæresim nunquam in Ecclesia grassatam fuisse disertè profiteantur, falsò subindè asserit *Sirmondus*, Prædestinatianorum Hæresim, quæ trecentis sæculis, ut ait, in Ecclesia conticuerat, nono sæculo fuisse à Gothescalco denuò suscitatam.

D. De duabus prioribus controversiis, quæ nono Ecclesiæ sæculo enatæ sunt, satis huc usque diximus, pergamus nunc ad tertiam disceptationem, quæ eodem sæculo, ut in exordio nostri Colloquii observasti, originem habuit ex modo, quo Christus Dominus prodiit ex utero Mariæ Virginis?

M. Nono Ecclesiæ sæculo in Germania excitata est hæc controversia, *an prodierit Corpus Christi ex Virgine Maria communi via, an singulari?* quam controversiam posteà *Ratramnus* Monachus Corbejensis

jensis è Germania in Gallias invexit, libellumque edidit *de Nativitate Christi*, qui extat Tomo 1. Spicilegii Dacheriani. In hoc libello *Ratramnus* in Germanos, qui Corpus Christi ex utero Mariæ Virginis non viâ communi, sed singulari prodiisse affirmabant, tanquam in Hæreticos duriùs invehitur his verbis: *Fama est, & quorumdam non contemnenda cognovimus relatione, quòd per Germaniæ partes serpens antiquus perfidiæ novæ venena diffundat, & Catholicam super Nativitate Salvatoris fidem, nescio qua fraudis subtilitate subvertere molitur, dogmatizans, Christi infantiam per virginalis januam vulvæ, humanæ Nativitatis verum non habuisse ortum, sed monstruosè de secreto ventris incerto tramite luminis in auras exiisse, quod non est nasci sed erumpi*. Tria autem contrà illos Germanos probat *Ratramnus*. Primò, ostendit Corpus Christi *per naturæ januam, per solemnem parturitionis viam* ex utero sacratissimæ Virginis Mariæ processisse. Secundò, *Christum vulvam aperuisse*, ac demùm, aperuisse, *non ut clausam corrumperet, sed ut eam suæ Nativitati ostium aperiret, non quò violaret integritatem, sed quò ventris palatium vacuaret*. Ex quibus omnibus in fine concludit Ratramnus, Christum naturalitèr & viâ communi esse natum. Displicuit, & meritò quidem, *Paschasio Radberto* Monacho itidem Cœnobii Corbejensis hæc Ratramni doctrina. Quamvis enim Ratramnus apertè Mariæ virginitatem non negaret in partu, id ipsum tamen quod confitebatur, ex obliquo, seù ex consequenti impugnare & evertere videbatur, ità ut una manu destrueret, quod alterâ adstruebat. Quam ob rem Paschasius Radbertus adversùs eum scripsit libellum *de Partu Vir-*

Virginis, in quo refellit Ratramnum quasi omninò sentiret, *Christum communi omnium lege natum esse, neque aliter Virginem Mariam parere potuisse, neque aliter debuisse, quàm communi lege naturæ, & sicut mos est omnium fœminarum.* Certum est, Ratramnum hac in re sibimetipsi fuisse contrarium, aut saltem sibi parùm constantem visum esse. Nàm si Christus aperuit uterum, sicut ipse contendebat, quomodò per clausum exivit? Quis, amabo, non videt, hoc esse purum hominis calidum simul & frigidum ex eodem ore perflantis, aut non sincerè agentis effugium. Prætereà, *Ratramnus* suorum adversariorum, idest, Germanorum mentem non verè expressit, aut non plenè assecutus est, quandò capite secundo sui libelli innuit, illos sensisse, Christum non per viam communem, sed per aliam corporis partem, penetrando prodiisse. Neque enim alia fuit super hac re Germanorum sententia, quàm Paschasii Radberti, qui omnes id unum dumtaxàt volebant, Christum viâ quidem communi, sed clauso virginali sigillo, non communi modo ex utero Mariæ Virginis in lucem prodiisse. Plura legesis parag. 2. Dissertationis primæ Tractatus quem publici juris feci *de Mysteriis & annis Christi*, ubi latè disserui de modo, quo Corpus Christi Domini exivit ex utero Mariæ Virginis.

Aliam controversiam eodem Ecclesiæ sæculo nono habuit *Ratramnus* cum quodam ejusdem Cœnobii Corbejensis Monacho, qui *unam in omnibus hominibus animam esse* pertendebat. Istius controversæ quæstionis statum Ratramnus in Tractatu, quem adversùs hunc Monachum composuit, & quem doctissimus *Mabillonius* in Præfatione partis II. sæculi IV.

li IV. Benedictini testatur se legisse in membraneo Codice Bibliothecæ Monasterii Sancti Eligii apud Noviomum, exponit his verbis: *Dicit namque*, seù ille Monachus, contrà quem scripsit *Ratramnus*, *quod omnis homo unus sit per substantiam, & omnis anima rationalis una sit anima per substantiam. Quod si ità est; sequitur ut non sit nisi unus homo, & una anima, quod absurdissimum fore conspicit prudentia vestra*. Hanc de unitate, vel multiplicitate animæ controversiam ad fidem & Religionem spectare non solùm putavit *Ratramnus* nono Ecclesiæ sæculo, sed idem etiam visum est Sancto *Thomæ* Doctori Angelico, & omnibus post ipsum Theologis, qui *Averrois* unicum hominum intellectum asserentis errorem confutarunt. Hinc Patres Concilii quinti Lateranensis sub Leone X. Summo Pontifice celebrati solemni decreto sessione octavâ, quæ habita est die XIX. mensis Decembris anni MDXIII. definierunt, animam hominis immortalem esse, atque in pluribus hominibus non unam, sed plures animas esse, & eos, qui contrarium docent, tanquàm hæreticos vitandos & puniendos esse sanxerunt. Verùm, ut cordatè fatear, hanc de unitate, vel multiplicitate animæ controversiam, quæ ex Philosophiæ principiis ortum habuit, nunc facili negotio conciliant Philosophi, qui in suis Scholis, & Pulpitis docent, unam in omnibus hominibus esse animam *unitate specifica*, sed non *unitate numerica*, quia pro Corporum, quibus infunditur, multitudine multiplicatur. Hac solemni Scholarum distinctione evanescit & in fumum abit illa controversia, quam nonnulli Dialecticæ argutiis plus æquò indulgentes in Ecclesia olim excitarunt.

D. Ve-

D. Veniamus nunc ad celebrem illam controversiam, cui nono Ecclesię sæculo occasionem & initium præbuit schisma Photianum, seù à *Photio* Patriarcha Constantinopolitano conflatum.

M. *Photius*, ut jam diximus in secundo Colloquio, postquam Sedem Constantinopolitanam invasisset, & S.Ignatium legitimum Patriarcham malis artibus *Gregorii* Syracusani Episcopi & *Bardæ* avunculi Imperatoris è solio Patriarchali dejecisset, crudelem persecutionem movit non solùm in Sanctum Ignatium, quem, mutatis sæpiùs carceribus & exilii locis, atrocitèr vexavit, sed etiam in Præsules, Clericos, Monachos, bonosque omnes, qui Sanctissimi Patriarchæ innocentiam liberè tuebantur, & de injusta ac violenta ejus depositione conquerebantur, desæviit. Quâ agendi ratione plurimos Episcopos & Clericos seù metu exilii deterritos, seù spe præmiorum illectos partibus suis adjunxit, iisque in Synodi speciem congregatis, Sanctum Ignatium solemni judicio exauctoravit, perculitque anathemate, quò faciliùs populum ab ejus communione absterreret. Dein, versipellis ille Pseudo-Patriarcha Legatos ad Nicolaum I. Romanum Pontificem misit, ut ab eo ordinationis suæ confirmationem impetraret, literasque dedit, quibus subdolè significabat, Sanctum Ignatium morbo & senio jam confectum Constantinopolitano Patriarchatu se se spontè abdicasse, & in ejus locum suffragiis omnium Metropolitanorum totiusque Cleri se ipsum suffectum esse, vimque ab Imperatore *Michaële* sibi factam mentiebatur, ut Patriarchalis throni fastigium ascenderet. Lectis & diligentèr examinatis literis *Photii*, *Nicolaus I.* Summus

Pontifex Legatos misit in Orientem, quibus in mandatis dedit, ut inquirerent quam ob causam Ignatius Episcopatu cessisset, & utrum in ejus depositione Canonum tenor fuisset observatus? Constantinopolim cùm pervenissent Sedis Apostolicæ Legati, seù minis concussi, seù muneribus à Photio vaferrimo sycophanta inescati, ministerium suum fœdâ proditione dehonestarunt, & favorem omnem ac patrocinium ei polliciti sunt. Eâ Legatorum ignaviâ in securitatem elatus Photius Synodum Constantinopoli coëgit, in qua assentientibus Legatis Summi Pontificis *Rodoaldo* videlicèt Portuensi, & *Zacharia* Anagniæ Antistite, S. Ignatius damnatus ac Sede depositus est, nullâ veritatis & æquitatis, nullâ Sacrorum Canonum & disciplinæ Ecclesiasticæ habitâ ratione. Hæc ubi perspecta habuisset Nicolaus I. Legatos Constantinopolim à se missos, tanquàm indignos prævaricatores damnavit, & habitâ Romæ Synodo *Photium* proscripsit, Sede deposuit, & *Ignatium* legitimum Patriarcham restituit. At, statim ac Photius accepisset, se proscriptum fuisse Romæ velut Sedis alterius, Ignatii scilicèt, invasorem, classicum cecinit, & in rabiem actus literas Encyclicas ad Orientis Patriarchas contrà Ecclesiam Romanam dedit, Nicolaum primum Romanum Pontificem semel & iterùm duobus in conciliabulis à se Constantinopoli congregatis (proh scelus!) anathemate feriit, & Tractatum edidit adversùs Latinorum dogmata, eorumque mores, cujus nonnulla fragmenta passim extant in Operibus *Leonis Allatii*. Nec his contentus *Photius*, ut schisma, quod meditabatur, magis ac magis promoveret, persuasit *Michaëli* Imperatori, &

Bardæ

Bardæ Cæſari ejus avunculo, ut decretum de fide emitterent, quò Latinorum de Spiritus Sancti à Patre & Filio proceſſione doctrina, inſuper & Presbyterorum Romanorum vita cælebs, jejunium Sabbati, & alia ejusmodi Latinorum diſciplinæ Capita acritèr perſtringerentur. Nulla quidem hujuſce Imperialis Decreti memoria impræſentiarum ſupereſt apud Græcos, *Ratramnus* tamen Monachus Corbejenſis Scriptor coævus, & teſtis locuples, qui calumnias, quas Græci impingebant Latinis, quatuor libris deditâ operâ confutavit, diſertè aſſerit initio libri primi, hoc Decretum datum eſſe ab Imperatoribus *Michaële*, & *Baſilio*: ſic enim habet: *Oppoſitorum, quibus Michaël, & Baſilius Græcorum Imperatores Romanam Eccleſiam infamare conantur, vel falſa, vel hæretica, vel irreligioſa fore cognoſcuntur*. Iſtud Græcorum Imperatorum Decretum, ſimul & famoſos libellos, quos Photius adversùs Eccleſiam Romanam ſcripturierat, à Nicolao primo Summo Pontifice ad Galliarum Epiſcopos fuiſſe miſſos, ut eos refellerent & laboranti Eccleſiæ ſuccurrerent, colligitur ex Epiſtola *Hincmari* Archiepiſcopi Remenſis ad *Odonem* Antiſtitem Bellovacenſem: *Domnus Apoſtolicus*, inquit Hincmarus, *communitèr nobis & aliis Epiſcopis Regni Domini Noſtri Caroli Epiſtolam miſit, in qua continetur, quod Græci tam Eccleſiam Romanam ſpecialitèr, quàm omnem generalitèr, quæ lingua latina utitur, conantur reprehendere, quia jejunamus in Sabbatis, quòd Spiritum Sanctum ex Patre Filioque procedere dicamus, cùm ipſi hunc tantùm ex Patre procedere fateantur. Dicunt prætereà, nos abominari nuptias, quia Presbyteros ſortiri conjuges inhibemus: quod tamen Chriſma*

nos ex aqua fluminis conficere fallacitèr arbitrantur, reprehendere nihilominùs moliuntur : eò quòd octo hebdomadibus ante Pascha à carnium, & septem hebdomadibus à casei & ovorum esu more suo non cessamus. Has Græcorum confutandi objectiones sibi à Nicolao I. Romano Pontifice demandatâ provinciâ impigrè, & egregiè defuncti sunt Episcopi Gallicani. Non resipuit tamen Photius, nec à Sede Patriarchali Constantinopolitana, quam injustè invaserat, nec à schismate, cujus ipse auctor erat, recedere voluit. Quare, ut his Ecclesiæ, præsertim Constantinopolitanæ, malis præsentissimum adhiberet remedium Hadrianus II. Pontifex Maximus & Nicolai I. successor, generale Concilium Constantinopoli celebrari jussit, quod imperante *Basilio* convocatum est anno DCCCLXIX. & est octavum Concilium OEcumenicum, seù quartum Constantinopolitanum, in quo damnatus est *Photius*, & Sedi Constantinopolitanæ restitutus *Ignatius*, sicut latiùs expendemus in sequenti Colloquio. Verùm, hac damnatione nihilo modestior factus est Photius. Quamvis enim solido exilii sui decennio nihil apertè contrà S. Ignatium, quem Synodi OEcumenicæ sententiâ, Romani Pontificis patrocinio, & Imperatoris *Basilii* gratiâ securum videbat, moliri ausus fuerit, eo tamen vix defuncto Sanctissimo Patriarcha, *Photius* facilitate Imperatoris *Basilii*, & nimiâ Joannis VIII. indulgentiâ abusus, communionem Ecclesiæ, Sedemque Constantinopolitanam, ex qua detrusus fuerat à Concilio octavo generali, recuperavit; & inter utramque Ecclesiam, Græcam videlicèt ac Latinam, perpetuæ discordiæ semina serere ac fovere non destitit. Quò factum est, ut post mor-

mortem *Basilii* Imperatoris *Leo* ejus filius & in Imperio successor, vulgò *Sapiens* cognominatus *Photium* in suo schismate perseverantem è Patriarchali solio dejectum in exilium ablegaverit, sicque, extincto schismate, pax & concordia inter ambas Ecclesias, Græcam scilicèt & Latinam, perseveraverit usque ad vndecimum Ecclesię sæculum, quo *Michaël Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus schisma Photianum renovavit, sicut ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi texendo seriem Patriarcharum, qui eo sæculo Sedem Constantinopolitanam tenuerunt. Hìc tantùm brevitèr observasse sufficiat, *Sisinnium II.* Patriarcham Constantinopolitanum, qui ab anno DCCCCXCVI. usque ad annum DCCCCXCIX. sedit, tentasse quidem restaurare schisma Photii mittendo suo nomine Epistolam Encyclicam Photii ad Patriarchas Orientis adversùs Latinorum de Spiritus Sancti à Patre, Filioque processione doctrinam, illud tamen schisma, cujus renovationem meditabatur, suscitare non potuisse, nec communionis vinculum inter utramque Ecclesiam Græcam & Latinam abrumpere. *Sisinnio II.* in Sede Constantinopolitana successit *Sergius*, qui ejusdem ac Photius cùm generis esset, ipsius quoque erga Romanam Ecclesiam invidentiæ hæredem se se prodidit, & easdem à Photio in eam jactatas calumnias refricuit, coäctâque Synodo confirmavit. Falsum tamen est quod dictitant recentiores Græci Schismatici, hunc *Sergium* Patriarcham Constantinopolitanum nomen Romani Pontificis Sacris è Diptychis expunxisse & negotium separationis Ecclesiæ Græcæ à Latina ad exitum perduxisse. Id, inquam, falsum esse tribus mo-

mentis evinci poteſt. Primò, quia *Petrus* Patriarcha Antiochenus circà annum MLIV. Michaëli Cerulario aſſeverantèr hunc in modum ſcribebat: *Ipſe quoque teſtis ſum irrefragabilis, & alii mecum plerique ex Eccleſiaſticis Primatibus ſub Beatiſſimo Patriarcha Joanne, Pontificem Romanum, & ipſum Joannem nuncupatum, in Sacris Diptychis commemorari. Et ante annos quadraginta & quinque Conſtantinopolim cùm appuliſſem ſub beatæ memoriæ Sergio jam dictum Papam inter ſacra Miſſarum ſolemnia cum aliis Patriarchis commemorari audivi. Quomodò verò poſteà ejus commemoratio eraſa ſit, & quam ob cauſam ignoro.* Hanc Petri Antiocheni Epiſtolam refert *Leo Allatius* lib. 2. *de perpetua conſenſione* cap. 1. Præterea, tantùm abeſt ut *Sergius* Patriarcha Conſtantinopolitanus ſchiſma renovaverit, ut potiùs ſub *Euſtathio*, qui poſt Sergium Patriarchatu Conſtantinopolitano ab Imperatore Baſilio Bulgaricida donatus fuit, pax & concordia inter utramque Eccleſiam Latinam & Græcam adhuc vigeret. Narrat ſiquidem *Leo Allatius* ex *Glabro Rodulpho* Monacho Cluniacenſi, qui hac ipsâ ætate ſcribebat, *Euſtathium* in Sede Conſtantinopolitana ſucceſſorem Sergii, & alios Græcos Romam miſſos eſſe cum muneribus atque à Summo Pontifice Joanne XIX. poſtulaſſe, ut liceret Conſtantinopolitanam Eccleſiam in ſuo Orbe, velut Romanam in univerſo, appellari *univerſalem*, idque *Joannem* Papam paratum fuiſſe Græcorum votis clanculùm annuere; fuiſſe verò deterritum graviſſimis litteris *Willelmi* Abbatis Monaſterii *S. Benigni* Divionenſis. Quod ſanè manifeſtò probat, nullum tunc temporis extitiſſe ſchiſma Græcos inter & Latinos. Denique,

nique, *Manuel Calecas* Auctor Græcus Ordinis Prædicatorum lib. 4. *adversùs Græcos*, & Auctor Anonymus MS. libelli *de Translationibus Episcoporum* apud Leonem Allatium lib.2. *de perpetua consensione* cap.VIII. affirmant, septemdecim Sedis Constantinopolitanæ Patriarchas, qui Photio usque ad Michaëlem Cerularium successerunt, pacem & communionem cum Italis, seù cum Ecclesia Latina habuisse. Quæ omnia evincunt, Schisma Photianum non fuisse, nisi undecimo Ecclesiæ sæculo, instauratum à Michaele Cerulario Patriarcha Constantinopolitano, qui Romani Pontificis nomen è sacris Diptychis expunxit, & Ecclesiam Græcam à Latina penitùs separavit. Sed de Schismate à Michaële Cerulario suscitato fusè disseremus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi.

D. Sæpiùs audivi à Viris eruditis, hanc voculam *Filioque* additam Symbolo in causa fuisse, cur Græci sese ab Ecclesia Romana separaverint. Vellim igitur scire quandonàm hæc particula *Filioque* inserta fuerit Symbolo, & an illius additio legitima extiterit ratio, cur Græci à Romana & totius Occidentalis Ecclesiæ Communione deficerent?

M. In præfigendo tempore, quo hæc vocula *Filioque* addita fuit Symbolo, seù quo publicè cæpit de Spiritu Sancto decantari in Ecclesia: *Qui à Patre Filioque procedit*, non una omnium Scriptorum est sententia. S. *Thomas* in prima parte summæ Theologicæ vocem *Filioque* censet Symbolo additam esse *in quodam Concilio generali*, quod nonnulli asserunt fuisse Concilium generale Constantinopolitanum primum, alii Concilium septimum Oecumenicum, quod est Nicænum Secundum. Id tamen, ut candidè fatear,

tear, omninò incertum eſt, & in hoc ſolo conſentiunt Scriptores Latini, quod velint, antè Schiſma Photianum multis in Regnis & Provinciis in Occidente jampridèm invaluiſſe uſum canendi in Miſſa Symbolum cum vocula *Filioque*, hujusque additamenti primos Auctores fuiſſe Hiſpanos. Toletana ſiquidem Synodus tertia, regnante in Hiſpaniis *Reccaredo*, celebrata anno DLXXXIX. recitavit Symbolum Nicænum, moxque Conſtantinopolitanum cum his verbis: *Qui à Patre Filioque procedit*. Idem Symbolum cum additione illius particulæ *Filioque* recitatum fuit in Conciliis *Toletano* Octavo anno DCXIII. *Emeritano* anno DCLXVI. *Toletano* duodecimo, ac decimo tertio, Bracarenſi quarto, & Toletano decimo quinto. Galli Hiſpanos æmulati ſunt, & ſub finem octavi ſæculi, poſtquàm videlicèt auditum eſt, Græcos negare Spiritum Sanctum ex Filio procedere, Symbolum Conſtantinopolitanum particulâ *Filioque* auctum in Conciliis Gentiliaco, & Francofordienſi inter Miſſarum ſolemnia cani debere præceperunt. Tardiùs tamen à Romanis hęc vox *Filioque* adjecta Symbolo ſuſcepta fuit, idque doctiſſimus *Pagius*, aliique Viri eruditi non credunt antè contigiſſe, quàm Symbolum Romæ cani cæptum eſt, hoc eſt, antè an. 1014. quo *Henricus* Imperator apud Benedictum Octavum Summum Pontificem egit, ut ad publicam Miſſam in Eccleſia Romana Symbolum concineretur, quemadmodùm in Germania jampridèm ſolitum erat. Hoc tamen nonniſi ægrè Imperator obtinuit, Romanis Presbyteris minimè probantibus concini Symbolum fidei in ſua Eccleſia, quæ intemeratam fidem hactenùs ſervaverat. Quocircà, *Baronius*, & *Spondanus* ajunt: *placent iſta: ſed nobis gratiùs ſi venerandæ antiqui-*

tiquitati annorum mille magis delatum esset; quàm novitati. Porrò, hæc additio voculæ,*Filioque*,occasio, seù prætextus fuit firmandi perpetui Schismatis, quod undecimo Ecclesiæ sæculo instauravit *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus. Dictitabant siquidem Græci, sancitum olim fuisse Canone speciali Synodi Ephesinæ generalis,*licere nemini fidem alteram proferre, vel conscribere, vel componere, præter eam, quæ à Sanctis Patribus Nicææ congregatis definita est*. Ex quo inferebant, non potuisse, nec debuisse Romanum Pontificem toti Ecclesiæ communi Symbolo hanc vocem *Filioque* addere. Verùm,hunc fuisse vanum Græcorum prætextum duplici potissimùm argumento demonstro. Primò, quia Romanus Pontifex hanc voculam *Filioque* interseri tandèm consensit, quòd eam aliæ jam Occidentis Ecclesiæ ad fidei confirmationem, & uberiorem explicationem dogmatis de Processione Spiritus Sancti necessariam jam olim censuerant admittendam. Nec contrà adductum Canonem Ephesinum peccavit Romanus Pontifex, dum huic voculæ *Filioque* Symbolo adjectioni consensit, quia etsi ille Canon prohibeat alteram fidem conscribere præter Nicænam,nihilosecius ab eodem Concilio Ephesino constat admissum esse Symbolum Constantinopoli editum,hoc est, Symbolum Nicænum, variis declarationibus, immò non paucis articulis auctum, undè facilè colligitur, Patres Concilii Ephesini eo vocabulo *alterius fidei*,quam conscribi vetat, non formulam, quæ explicatiorem Christianæ doctrinæ normam doceret, prohibere voluisse, sed eam dumtaxàt inhibuisse componi fidei Formulam, quæ spuria & peregrina dogmata complecteretur. Hunc enim Canonem ediderunt Patres Ephe-

Ephesini propter Formulam quamdam Nestorianam, quam *Charisius* Presbyter eis detulerat. *Si ergò*, ut verbis utar Hugonis Etheriani lib.3. *de Hæresibus, quas Græci in Latinos devoluunt* capite decimo sexto, *Constantinopolitana Synodus Nicæno adjecit Symbolo: In Spiritum Dominum & vivificantem, & ex Patre procedentem. Si Chalcedonensis quoque Synodus Constantinopolitano adjecit Symbolo: Perfectum in divinitate & perfectum in humanitate, & Consubstantialem matri secundùm humanitatem, & Consubstantialem patri secundùm divinitatem, nulla insimulatione, nulla reprehensione, nulla calumnia notandus est antiquioris Romæ Antistes, quòd causa interpretationis dictionem unam (dico autem ex Filio procedere Spiritum Sanctum) Sanctorum plurium Episcoporum, Sanctissimorumque Cardinalium consensu habito apposuerit.* Secundò, Romanus Pontifex vocem *Filioque* Symbolo adjicere Latinis tantùm concessit ut in Ecclesiis Occidentis recitaretur in Symbolo, nec ullo Decreto Græcos ad idem faciendum adstrinxit, quin potiùs in Concilio Lugdunensi secundo licèt à Græcis simùl & Latinis cantatum sit intrà Missarum solemnia: *Qui ex Patre Filioque procedit*, nequaquam tamen Græci ad Symbolum cum hoc additamento deinceps & perpetuo recitandum obstricti fuerunt, eâque conditione fœdus iniri postulavit Michaël Palæologus Græcorum Imperator, *ut sua Ecclesia Symbolum semper dicat, prout dicebat illud antè Schisma usque in hodiernum diem.* Quam pacis conditionem Summus Pontifex Gregorius X. & Episcopi ultrò approbarunt, idem concesserunt Græcis Patres Concilii Florentini sessione 25. & Clemens Octavus Bullâ XXXIV. decrevit *ut Græci credere teneantur Spiritum Sanctum ex Filio procedere, sed non*

non teneantur pronunciare, nisi subesset scandalum. Eâ de causâ Græci, qui Romanam Ecclesiam colunt, Symbolum liberè recitant sine additamento vocis *Filioque*, Quæ cùm ita sint, nemo est, qui non videat, additionem istius voculæ *Filioque* ad uberiorem fidei elucidationem Symbolo ab Ecclesia Romana insertæ non fuisse legitimam rationem, cur Græci, facto Schismate, ab Ecclesia Latina deficerent. Quapropter crediderim ipse primam mali labem, seù veram istius Græcorum Schismatis causam petendam esse à Patriarcharum Constantinopolitanorum ambitioso conatu, quo jura sibi arrogabant æqualia iis, quibus Romana & Apostolica Sedes potiebatur, ita ut *OEcumenici*, ideśt Orbis Patriarchæ appellari vellent. Illis constantèr, ut par erat, restitêre Pontifices Romani usque ad *Michaelem Cerularium* Patriarcham Constantinopolitanum, qui undecimo sæculo ambitionis æstu abreptus Sedi Apostolicæ subesse detrectavit. Post obitum Michaelis Cerularii sæpè actum est de reconciliatione ambarum Ecclesiarum prout Græcorum Imperatores promovendis rebus suis eam utilem aut necessariam esse judicabant, & in Conciliis generalibus Lugdunensi secundo, Florentino, & Lateranensi IV. Græci cum Latinis concordiam inierunt. Sed ejusmodi uniones nullum fructum tulerunt, quia Græci non aliam Latinis quàm græcam fidem dederunt. Si plura de Græcorum Schismate, & de præcipuo illorum errore *de Processione Spiritus Sancti à solo Patre* scire desideres, legesis Dissertationem XVIII. nostri *Natalis Alexandri* in Panoplia adversùs Hæreses sæculorum noni, & decimi, & aliam Dissertationem, quæ est ordine prima inter Dissertationes Damascenicas, quas doctissimus noster *Michaël le Quien* præ-

præfixit fronti Editionis, quam adornavit, Operum S. Damaſceni.

D. Cùm *Photius* Patriarcha Conſtantinopolitanus varios Latinorum ritus ab Orientalis Eccleſiæ ritibus diſcrepantes acritèr inſectando, nullam de Azimis litem Latinis intenderit, facilè adducor ut credam cum *Sirmondo*, cujus Opuſculū de *Azimo* jam in præcedentibus noſtris Colloquiis citaſti, necdùm tempore Photii azimorum uſum in Eccleſia Romana fuiſſe receptum. Alioquin, cùm Eccleſia Græca ſemper in Fermentato conſecraverit, omni procùl dubio *Photius* Latinorum de azimis ritum improbaſſet, ſi jam ſuo tempore Eccleſia Romana eorum uſum recepiſſet, ideſt, ſi panes dumtaxàt azimos in Sacrificio Miſſæ adhibuiſſet.

M. Circà azimorum apud Latinos antiquitatem tres præcipuè verſantur Theologorum ſententiæ. Prima eſt *Sirmondi* Societ. Jeſu, qui in Diſquiſitione de *Azimo* contendit, uſum Fermentati octingentis & ampliùs annis in Eccleſia Latina ſolemnem fuiſſe, uſum verò azimorum medio illo intervallo, quod à Schiſmate Photii uſque ad Michaëlem Cerularium effluxit, fuiſſe dumtaxàt in ea receptum. Altera ſententia eſt Cardinalis *Bona* lib. I. *Rerum Liturgicarum* cap. 23. quæ in hoc tantùm diſcrepat ab opinione Sirmondi, quòd Sirmondus per octingentorum & ampliùs ſęculorum ſpatium excludat in Eccleſia Romana azimorum uſum; at verò Cardinalis *Bona* uſum tàm azimi, quàm Fermentati promiſcuè & licitè per ea ſæcula in Eccleſia Romana adhibitum eſſe doceat. Poſtrema ſententia eſt doctiſſimi *Joannis Mabillonii*, qui tàm in Præfatione ſæculi III. Benedictini, quàm in Diſſertatione ſingulari *de Pane Euchariſtico azimo & fer-*

& fermentato probat, perpetuum fuisse in Ecclesia Latina ab Apostolorum temporibus azimorum usum. Inter tres illos laudatos primi subsellii Scriptores, rem acu tetigisse videtur Cardinalis *Bona*, qui asserit, Ecclesiam Romanam per octingentorum & ampliùs sæculorum spatium panem sive azimum, sive fermentatum pro variis temporum, locorum, & personarum circumstantiis indiscriminatim adhibuisse. Suppetunt siquidem gravissima monumenta, queis evincitur, Ecclesiam Latinam per multa sæcula pane tàm azimo, quàm fermentato in consecratione Eucharistiæ indifferentèr usam fuisse. Azimorum apud Latinos ab ipsis Apostolorum temporibus usum probant omnia argumenta, quæ adducit Mabillonius, & præsertim testimonium Sancti *Leonis* noni Romani Pontificis, qui adversùs Michaelem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum scribens, asserit, à morte Christi Salvatoris nostri usque ad suum Pontificatum, hoc est, per mille ac fermè viginti annos Ecclesiam Romanam azimos panes in Missæ Sacrificio adhibuisse. Verùm, quemadmodùm ex Mabillonii argumentis evincitur, antiquissimum esse in Ecclesia Romana usum consecrandi in pane azimo, ipsisque Apostolorum temporibus coævum, ità non minùs evidentia extant argumenta, quibus probatur, Ecclesiam Romanam per aliquot sæcula panem tàm fermentatum, quàm azimum in confectione Eucharistiæ adhibuisse. Id primò colligitur ex more, qui antiquitùs in Ecclesia obtinebat, juxtà quem populus Christianus, sicut legitur in multis Conciliis, panem à Sacerdote consecrandum in Sacrificio Missæ offerebat, quem deindè in sacra Communione participaret. Porrò, hic panis, quem offerebat populus, & quem

& quem Sacerdos consecrabat, alius sanè non erat, quàm panis communis & usitatus, cùm in primis Ecclesiæ sæculis, grassante atrocitèr Tyrannorum persecutione, sæpè in cryptis & in carceribus, sæpè occultè & ex occasione Sacrificium Missæ celebrari oporteret, nec azimum ubique conficere, aut paratum fideles, præsertim pauperes habere haud possent. Hinc Tertullianus lib.2.ad uxorem cap.5. ait: *Non sciet maritus quid secretò antè omnem cibum gustes, & si sciverit panem, non illum credet esse qui dicitur*. Facilè autem scire potuisset maritus, vel saltem aliquid suspicari, si panis, quem mulier ad Sacrificium offerebat, & quem à Sacerdote consecratum domi clanculùm, vel coràm marito manducabat, non fuisset usitatus, seù fermentatus. Externa enim species, quam hic panis consecratus à specie panis communis, idest, fermentati, diversam habuisset, aliquam confestim suspicionem marito ingessisset. Id etiam confirmari potest diserto testimonio Sancti Ambrosii lib.4. *de Sacramentis* cap.4. sic fidelem alloquentis: *Tu fortè dicis, meus panis est usitatus? Sed panis iste panis est antè verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit Caro Christi*. Panem autem azimum, nemo, quem sciam, appellavit unquam panem *usitatum*. Adhæc, accedunt Decreta Romanorum Pontificum *Melchiadis*, *Siricii*, & Innocentii Primi, qui oblationes in altari consecratas appellant *Fermentum*. De Melchiade hæc in ejus Vita leguntur: *Hic fecit ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum*. Idem de *Siricio* Papa legitur in ejus Vita. *Innocentius* verò hujus nominis Primus in Epistola, quam scripsit ad Eugubinum Episcopum, vetat, ne

Fer-

Fermentum à ſe confectum, quod per titulos Urbis Romæ, ideſt per Parrochias mitti ſolemne erat, extrà Urbem per Parrochias deferretur, *quia*, inquit, *non longè portanda ſunt Sacramenta*, quibus verbis apertè innuere videtur Summus ille Pontifex, *Fermentum* iſtud fuiſſe Sacro Sanctam Euchariſtiam, non verò *Eulogias* ſimplices, ut viſum eſt Baronio; Eulogias ſiquidem longè deferri nihil omninò prohibebat. Præterquàm quòd hæc *Conſecrationis* vox, quam uſurpant Summi Pontifices *Melchiades*, *&* *Siricius* dùm loquuntur de hoc *Fermento*, quod per Eccleſias mittebatur, non obſcurè inſinuat, hoc *Fermentum* non fuiſſe *Eulogias*, quæ, ut conſtat apud omnes, in altari non conſecrabantur, ſed solùm precibus benedicebantur, & in Symbolum Catholicæ in fide & in charitate communionis fidelibus diſtribuebantur, & ad abſentes, juxtà priſcum Eccleſiæ uſum deferebantur. His itaque momentis patet, Eccleſiam Romanam per aliquot ſæcula panem tàm azimum, quàm fermentatum in conſecratione Euchariſtiæ promiſcuè adhibuiſſe, ac ſubindè mirum non eſſe, quod *Photius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, dùm perſtrinxit Latinorum ritus, nullam eis litem de azimis moverit, cùm Eccleſia Romana tempore Photii conſuetudinem adhùc retineret conficiendi Euchariſtiam tàm in pane azimo, quàm in fermentato. At in undecimo Eccleſiæ ſæculo *Michaël Cerulalarius* Patriarcha Conſtantinopolitanus controverſiam contrà Latinos *de azimis* excitavit, & propter eorum uſum Latinam Eccleſiam proſcidit, quia Eccleſia Latina illo temporis intervallo, quod Photium inter & Cerularium interceſſit, non permiſit ampliùs promiſcuum uſum conficiendi Euchariſtiam in pa-

pane seù azimo, seù fermentato, sed sanxit, ut deinceps in solo pane azimo Latini Eucharistiam consecrarent. Hìc tamen obitèr velim observes, quòd licèt Ecclesia Romana permittat etiamnùm Græcis Catholicis usum consecrandi Eucharistiam in pane fermentato, usus tamen Ecclesiæ Romanæ in azimo consecrantis longè Scripturæ Sacræ convenientior est, quippè qui defenditur exemplo Christi Domini, quem in azimo, pridiè quàm pateretur, Sacro-Sanctam Eucharistiam instituisse, ex sacris Euangelistis *Matthæo, Luca*, & *Marco*, omnique argumentorum genere demonstravi speciali Dissertatione in Tractatu, quem edidi, *de Mysteriis, & annis Christi*, quam, si tibi per otium liceat, lectitare poteris.

D. Narrabat mihi nuperrimè quidam *Scoti* Discipulus, subtilem suum Doctorem in IV. Sent. Distinct.II. quæst.5. docere, quod *sub Leone Papa* (sunt ipsissima *Scoti* verba, quæ adhùc memoriâ teneo) *fuit hæresis servans legem cum Euangelio. Et tunc ne viderentur Latini servare legem Judæorùm, præceptum fuit conficere in pane fermentato. Sed quandò rediit fides & invaluit, usi sunt Latini pane azimo*. An illa *Scoti* Doctoris subtilis historia vera sit, vel fabulæ loco haberi debeat? paucis declarare non te pigeat.

M. Ubinàm gentium subtilis Doctor *Scotus* hanc Historiam expiscatus fuerit, planè me fugit. Certè nihil ejusmodi legitur in scriptis illius Pontificis Romani, qui *Leonis* nomine fuit donatus. Altum quoque eâ de re in Epistolis Leonis IX. Papæ silentium. Nullum apud veteres Historicos istius narratiunculæ vel minimum apparet vestigium. Hanc igitur Historiolam summo omnium antiquorum silentio falsitatis convictam, & citrà ullam probationem à *Scoto*, aliis-

aliisque nonnullis Scriptoribus Scholasticis memoriæ proditam omnes hujus temporis Viri eruditi jure merito rejiciunt, eamque inter aniles, fabulas ablegandam esse consentiunt, quorum judicio utroque pollice lubens subscribo.

D. Præter istas Controversias nono Ecclesiæ sæculo excitatas, quas hactenùs accuratè exposuisti, prodieruntne aliquæ Hæreses, quæ Fidei Catholicę doctrinam oppugnarint?

M. Hæresim *Vigilantii*, qui, ut jam diximus in nostris Colloquiis in Historiam quinti Ecclesiæ sæculi, sacrarum Reliquiarum venerationem, Sanctorum Cultum & invocationem, necnon sacras peregrinationes damnabat, instauravit nono Ecclesiæ sæculo *Claudius* natione Hispanus, sicut testatur *Jonas* Aurelianensis initio lib. 1. de *Cultu Imaginum*, non verò Hibernus, ut fert communis error, quem secutus est *Usserius*. Hic *Claudius*, cùm ex Hispania in Gallias venisset, in Palatio *Ludovici Pii* Imperatoris versatus est, ubi Presbyteri munia obivit, & ejusdem Principis clementiâ Episcopus Taurinensi subrogatus est Ecclesiæ; quò fit ut vulgò nuncupetur *Claudius Taurinensis*. Adversùs errores, quos sparsit ille Hæreticus, & quibus infestavit Ecclesiam, perdoctè scripserunt *Jonas* Aurelianensis Episcopus, & *Dungalus* Diaconus noni sæculi Scriptores, quorum Opera recensebimus in Colloquio quinto, in quo agemus de Viris illustribus, qui nono sæculo floruerunt, ibidemque referemus libros, quos edidit *Claudius Taurinensis* Hæreticus Antistes.

Eodem sæculo nono *Joannes Scotus Erigena* varios profudit errores, præcipuè circà prædestinationem, quam juxtà Pelagianorum hæresim, expli-

cabat; & circà Euchariſtiam, quam verum Chriſti Corpus, verumque Sanguinem continere infrunito ore negavit, aſſeruitque, eam dumtaxat eſſe memoriam & Figuram Corporis Chriſti Domini. Quocircà hic *Joannes Erigena* prælufit *Berengario*, qui undecimo Eccleſiæ ſæculo *Sacramentariorum* parens fuit, & ad ſuum adſtruendum errorem, Scripturæ & traditioni omninò oppoſitum, infauſto malèque nato Joannis Scoti Erigenæ libro plurimùm uſus eſt. Sed *de Joanne Scoto Erigena*, ejusque Operibus plura in Colloquio quinto dicemus.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ ad Fidem ſtabiliendam & ſanciendam Eccleſiæ diſciplinam nono ſæculo fuerunt convocata.

D. CUm Eccleſia ad dirimendas fidei Controverſias & ſanciendam Eccleſiæ diſciplinam Concilia celebrare ſoleat, Colloquium noſtrum ab his Conciliis auſpicari debemus, quæ nono ſæculo in cauſa Gotteſchalci Monachi Corbejenſis, & Photii Patriarchæ Conſtantinopolitani habita ſunt. Deindè ad ea progrediemur Concilia, quæ eodem ſæculo ad reſarciendam Eccleſiæ collapſam diſciplinam variis in locis fuerunt convocata.

M. Cauſa Gotheſcalci in ſex Conciliis, *Moguntino* videlicèt, duobus *Cariſiacis*, *Valentino III. Lingonenſi*, & *Tullenſi* ventilata ac diſcuſſa fuit. Concilium Moguntinum adversùs Gotheſcalcum anno DCCCXLVIII. in Urbe Moguntina indixit *Rabanus* ejus

ejus Urbis Archiepiscopus, cui Gothescalcus professionem suam, quam edidit *de gemina Prædestinatione*, obtulit, unà cum libello, in quo eumdem Archiepiscopum in quæstionibus de libero arbitrio, de Voluntate Dei, & de Redemptione Sanguinis Christi pro omnium salute effusi Semipelagianismi insimulavit. In hoc Concilio Moguntino damnatus est Goteschalcus, & ad Archiepiscopum Remensem suum Metropolitam remissus est. Gotheschalci causę cognitionem suscepit *Hincmarus*, eoque instigante in Synodo apud *Carisiacum*, vulgò *Kiersi*, Villam Regiam super Isaram in pago Suessionensi, congregatâ, non solùm damnatus est miserabilis ille Monachus, sed etiam verberibus castigatus libellum, in quo doctrinam suam exposuerat, eamque Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum, præsertim Sancti Augustini menti consentaneam esse pertendebat, coram Patribus igni tradere compulsus est, & in ergastulo cellæ Monasterii Altivillarensis reclusus fuit, ne doctrinam suam, quam Patres istius Synodi Carisiacæ hæreticam judicarant, aliis instillaret, latiùsque propagaret. Alteram Synodum Carisiacam anno DCCLIII. indixit Hincmarus, in qua ad reprobandam Gotheschalci doctrinam quatuor condita sunt Capitula, quorum primum est: *Quod una tantùm sit prædestinatio Dei*. Alterum: *Quod liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur*: Tertium: *Quod Deus omnes homines velit salvos fieri*; Quartum: *Quod Christus pro omnibus hominibus passus sit*. Verùm, hæc Synodi Carisiacæ in Goteschalcum agendi ratio, sicut & quatuor laudata Capitula, quæ ad configendam Goteschalci doctrinam condidit eadem Synodus, valdè displicuerunt Pa-

tribus Concilii Valentini III. quod juſſu *Lotharii* Imperatoris convocatum eſt anno DCCCLV. & cui quatuordecim Epiſcopi trium Provinciarum Lugdunenſis, Viennenſis, & Arelatenſis interfuerunt. In hoc ſiquidem Concilio Valentino congregati iſti Epiſcopi, circà quæſtiones de Prædeſtinatione, & Voluntate Dei ſalvandi homines, & de Redemptione Sanguinis Chriſti pro ſalute hominum effuſi, quas *Goteſchalcus* & *Joannes Scotus Erigena* in Eccleſiam invexerant, de quibus in Synodo Cariſiaca ante biennium actitatum fuerat, ac de quibus contrà Synodum Cariſiacam ſcripſerat Eccleſia Lugdunenſis; circà, inquam, controverſas illas quæſtiones Epiſcopi congregati in Synodo Valentina tertia ediderunt ſex Canones, in quibus non ſolùm in ſententiam omninò contrariam doctrinæ quatuor Capitulis Cariſiacis comprehenſæ deſcendere videntur, ſed etiam conceptis verbis Canone quarto explodunt & gravi cenſurâ perſtringunt quatuor prædicta Capitula his verbis: *Porrò Capitula quatuor, quæ à Concilio fratrum noſtrorum minùs proſpectè ſuſcepta ſunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: Sed & alia novendecim ſyllogiſmis ineptiſſimè concluſa, & licèt jactetur, nulla ſæculari literatura nitentia, in quibus commentum Diaboli, potiùs quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitùs explodimus, & ut talia & ſimilia caveantur, per omnia auctoritate Spiritus Sancti interdicimus.* Doctrinam Patrum Concilii Valentini circà quæſtiones controverſas ſex Canonibus expreſſam & quatuor Capitulis Cariſiacis oppoſitam ſuo calculo comprobarunt Patres Concilii Lingonenſis celebrati anno octingenteſimo quinquageſimo

ſimo nono & Epiſcopi ex duodecim Provinciis eodem anno congregati in Synodo Tullenſi apud Saponarias, aſſidentibus *Carolo Calvo*, ejusque nepotibus *Lothario* & *Carolo* Regibus.

D. Necdùm, ut candidè fatear, ſatis capio, cur Patres Concilii Valentini tertii damnarint quatuor Capitula, quæ in Synodo Cariſiaca condita ſunt, Fidemque Catholicam adſtruunt, quâ tenemur credere & confiteri, Deum velle omnes ſalvòs fieri, & Chriſtum Servatorem noſtrum pro omnibus hominibus eſſe paſſum. Certè nunquàm adduci potero ut credam, Epiſcopos Concili Valentini in hoc fidei dogmate, quod fidelibus ſemper credendum propoſuit Eccleſia Catholica, ab Epiſcopis Cariſiacæ Synodi diſſentire voluiſſe.

M. Patres Synodi Valentinæ tertiæ ideò damnarunt quatuor Capitula Cariſiaca, & præſertim quartum, quo ſtatuitur, Chriſtum pro omnibus hominibus mortuum fuiſſe, quia errore facti putarunt, Auctores Capitulorum Cariſiacorum definire voluiſſe, Chriſtum eadem ratione, eodemque planè ſenſu eſſe mortuum pro iis, qui in infidelitate vel impietate ſua mortui, vel morituri ſunt, ac pro illis, qui per gratiam Chriſti ſanctificati in ea perſeverant & ſalvantur. Hunc, inquam, perverſum ſenſum quem Patres Concilii Valentini Capitulo IV. Cariſiaco errore facti tribuerunt, damnare dumtaxàt voluerunt, ſed reverà illius quarti Capituli Cariſiaci doctrinam rectè intellectam non attigerunt. Cariſiaci enim illius Capituli ſenſus verus & genuinus eſt, Chriſtum ſufficientèr quidem mortuum eſſe pro impiis, qui in impietate mortui ſunt, licèt efficacitèr tantùm pro illis mortuus ſit, qui ſalutem

æternum consequuntur. Hunc verum quarti Capituli Carisiaci sensum à Patribus Synodi Valentinæ non fuisse damnatum, patet primò, quia si illum condemnassent, hæc damnatio recideret in S. Prosperum, ex cujus verbis Capitulum istud quartum Carisiacum concinnatum est. Secundò, quia Patres Valentini, ut probent, Christum Dominum non esse mortuum pro impiis, qui in impietate sua mortui æternâ damnatione puniti sunt, proferunt Oraculum Prophetæ *Osee* dicentis: *Ero mors tuà o mors! ero morsus tuus Inferne*; undè rectè inferunt, Christum pro impiis, qui in impietate sua mortui æternis flammis erant addicti, non esse efficacitèr mortuum ut eos ex inferno eriperet, sicut Patres liberavit ex Limbo. Non negant tamen Christum pro illis impiis mortuum esse sufficientèr, ac subindè non damnant verum sensum quarti Capituli Carisiaci, sed alium quemdam peregrinum sensum, quem prędicto Capitulo errore facti tribuunt. Idem de aliis tribus prioribus Capitulis Carisiacis, quæ à Patribus Synodi Valentinæ fuerunt damnata, dicendum esse censeo. Nec enim Patres Synodi Valentinæ verum illorum trium Capitulorum sensum, qui certè Catholicus est, configere voluerunt, sed alium dumtaxàt sensum, quem his Capitulis Carisiacis errore facti adscripserunt. Hunc autem errorem facti ortum esse existimo ex æmulatione Antistitum, qui, cum diversis Regibus id temporis parêrent, facilè, ut assolet, in contraria studia scissi sunt. Quatuor siquidem Carisiaca Capitula ab Episcopis Regni *Caroli Calvi* condita sunt; Valentini verò Canones ab Episcopis Regni *Lotharii* conscripti fuerunt. Hinc Antistitès, qui Valentinæ Synodo interfuerant, cùm po-

posteà sedatis animis, reque meliùs exploratâ ad Synodum Lingonensem, quæ habita fuit an. DCCCLIX. convenerunt, Valentinos à se editos Canones ità probaverunt, ut quatuor Capitulorum Carisiacorum censuram, quæ his verbis incipit: *Porrò Capitula quatuor fratrum nostrorum &c.* expungi voluerint. Ejusdem Censuræ expunctionem approbavit Synodus Tullensis, quæ apud Saponarias ex duodecim Provinciis congregata Synodum Lingonensem quindecim post dies secuta est, in qua relectus & confirmatus est Canon quartus Concilii Valentini III. absque illa Censura, quam Patres Valentini huic Canoni quarto inseruerant, quæque, ut mox diximus, incipiebat his verbis: *Porrò Capitula quatuor fratrum nostrorum &c.* Hortatur etiam Canone x. eadem Synodus Tullensis diffidentes Episcopos, quorum præcipui erant *Remigius* Lugdunensis, & *Hincmarus* Remensis, ut simul conveniant, & *prolatis Sanctarum Scripturarum, atque Catholicorum Doctorum sententiis, quę saniora sunt concordi unanimitate sequantur.* Quâ efficaci adhortatione commoti Episcopi, depositis hinc indè dissidiis, pacem ac concordiam inierunt, quorum exemplum utinam æmularentur, vel saltem paci silentio litare vellent hujus sæculi Theologi, qui (proh dolor!) de iisdem quæstionibus, quæ nono Ecclesię sæculo turbas, heù nimium! excitarunt, etiamnùm magnâ animorum contentione inter se altercantur, digladiantur, tumultuantur, discindentes Christianam concordiam, sine qua perperàm Christiani nomine gloriamur.

D. Numquid præter istas controversas quæstiones, quæ spectant prædestinationem & voluntatem Dei salvandi homines, aliud quidpiam actum

eſt in Conciliis Valentino Tertio, Lingonenſi, & Tullenſi?

M. Præter controverſas iſtas quæſtiones, multi Canones ad ſanciendam Diſciplinam Eccleſiaſticam in Conciliis Valentino III. & Tullenſi conditi ſunt. Concilium Valentinum viginti tres confecit Canones, quorum ſex priores, ut jam diximus, ſpectant controverſas quęſtiones de prędeſtinatione & voluntate Dei ſalvandi homines, exploduntque quatuor Capitula, quæ ab Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo contrà Goteſchalci doctrinam compoſita Synodus apud Cariſiacum anno octingenteſimo quinquageſimo tertio approbans ſuſceperat. Alii verò ejusdem Synodi Valentinę Canones pertinent ad Diſciplinam Eccleſiaſticam, quorum decimus Epiſcopos de controverſis quæſtionibus in Conciliis Valentino III. & Cariſiaco agitatis inter ſe diſſidentes ad pacem & concordiam adhortatur. Aliis verò Canonibus ſancitur Diſciplina Eccleſiaſtica. Actum eſt etiam in ęadem Synodo Tullenſi de procuranda pace inter *Carolum Calvum* Francorum Regem, & ejus fratrem *Ludovicum* Germaniæ Regem, diſcuſſa quoque eſt cauſa *Wenilonis* Archiepiſcopi Senonenſis, qui à Carolo Calvo defecerat, eamque ſopitam fuiſſe, aut Wenilonem purgatum & Regi reconciliatum aſſerit Annaliſta Bertinianus, idque etiam ex eo patêre videtur, quod anno octingenteſimo ſexageſimo *Vvenilo* Archiepiſcopus Senonenſis Synodo ſecundę Tullenſi interfuerit, nec ulla deinceps ejus cauſæ in Synodis, aut in monumentis publicis habeatur mentio. Denique, in eadem Tullenſi Synodo agitata eſt cauſa Britonum Epiſcoporum, quæ in hoc ſita erat, quòd antè *Nomenojum* minoris Britanniæ Ducem omnes Britonum

num Episcopi Turonensi Metropolitæ semper paruerant. At *Nomenojus* nolens suæ ditionis Episcopos subesse Metropolitæ Turonensi, Dolensem Episcopum constituit Metropolitanum. Quò factum est, ut Britonum Episcopi sese à Metropolitæ Turonensis jurisdictione subduxerint,& deinceps Archiepiscopo Dolensi tanquàm Metropolitæ subditi fuerint. Hæc lis inter Archiepiscopos Turonensem & Dolensem excitata diù sub judice fuit, quia *Nomenojus* minoris Britanniæ Dux in sua contumacia perstitit,irritasque reddidit omnes Romanorum Pontificum admonitiones. Quarè hæc suborta Controversia de creatione Dolensis Metropoleos duravit ad XII. sæculum, hoc est, usque ad Innocentium Tertium Summum Pontificem, qui, re diligentèr excussâ, jussit, ut Dolensis Archiepiscopus Turonensi Metropolitæ esset omninò subjectus. Plura de hac Britonum Controversia legesis apud doctissimum *Mabillonium* parte II. sæculi IV.Benedictini,ubi de ea copiosè differit partim ex Indiculo *de Episcoporum Britonum depositione* à Patre Sirmondo Societatis Jesu inter *Analecta* ad Capitula Caroli Calvi publicato, partim etiam ex Vita Sancti *Conwojonis* Abbatis Monasterii in Diœcesi Venetensi siti, quam ab Auctore Anonymo incerto tempore scriptam ibidem refert, ac doctissimis Notis illustrat Mabillonius.

D. Cùm Goteschalci Monachi Corbejensis causa pluribus in Conciliis nono Ecclesię sæculo fuerit agitata,nullus dubito,quin Controversia,occasione Schismatis Photii Patriarchę Constantinopolitani excitata,locum itidèm dederit multa eodem sæculo celebrandi Concilia, quæ & quandò fuerint convocata;

cata, quidve in his actum definitumque sit, exponendi onus tibi impræsentiarum incumbit.

M. Id oneris eo lubentiori animo suscipio, quod jam in præcedentibus nostris Colloquiis ostendimus originem & progressum Schismatis Photiani, ad cujus subindè absolutam omni ex parte notitiam comparandam hoc unum duntaxàt desiderari videtur, ut ea in medium proferamus Concilia, in quibus excussa & dijudicata fuit causa Photii, qui Ecclesiam Græcam à Latina diro Schismate separavit. Et in primis, *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, qui *Rodoaldum*, & *Zachariam* Legatos Constantinopolim miserat, ut inquirerent in depositionem Sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani factam in Conciliabulo Constantinopoli habito anno octingentesimo quinquagesimo nono, Nicolaus, inquam, Papa statim ac percepisset, Legatos suos minis à Photio concussos, numeribusque illectos demandatum sibi officium fœdâ proditione dehonestasse, eosque in altero Conciliabulo Constantinopoli anno DCCCLXI. congregato ratam habuisse *Sancti Ignatii* depositionem, & *Photii* in ejus Sedem intrusi ordinationem approbasse; ut hanc Legatorum suorum puniret perfidiam, & *Photium* in ordinem redigeret, Romæ anno DCCCLXIII. celebravit Concilium, quod in *Libello Synodico* his verbis memoratur: *Quòd cùm Sanctus Papa Nicolaus percepisset* (nempè Conciliabulum Constantinopoli adversùs Sanctum Ignatium convocatum) *neque enim latere poterat tantùm maleficium publicè commissum in locum tenentes suos*, idest Legatos *Rodoaldum*, & *Zachariam*, *accurata inquisitione facta, cùm ex propria eorum Confessione reperisset, munera ipsos accepisse, perpetuæ depositioni Rodoaldum*,

dum, & Zachariam subjecit, denique, & congregata Synodo, Photium ut adulterum & invasorem anathemate notavit, quæque ab eo, & sub eo acta essent, minimè recipienda esse definivit: quin & omnibus, qui ei communicabant; Michaëli ipsi Imperatori subditis, Printipibus, & reliquis Sanctis Patriarchis depositionem denunciavit. In eadem Synodo Romana anathemate itidem confossus est *Gregorius* Syracusanus omnium malorum auctor cum suis fautoribus. Sanctus Ignatius verò in pristinum gradum, quo injustè dejectus fuerat, restitutus est, suasque paritèr sedes recuperarunt Episcopi, qui in odium Ignatii fuerant, instigante Photio, depositi & in exilium amandati. De his omnibus, quę in hac Synodo Romaną decreta fuerant, cùm primùm Photius certior factus fuisset, sibi temperare haud potuit, sed furoris œstro percitus eò audaciæ prorupit, ut anno octingentesimo sexagesimo septimo Constantinopoli coacto Conciliabulo, cujus *Michaël* Imperator contrà Ecclesiæ ordinem sese Præsidem gessit, subornatis impostoribus, qui se Vicarios ac Legatos Patriarcharum Orientalium mentiti sunt, accusatoribus, testibusque pecuniâ corruptis, conficta crimina Sanctissimo Papæ Nicolao I. impegerit, cumque, effractis omnibus debitæ reverentiæ claustris, anathemate percellere non erubuerit. Huic sacrilegæ & à sæculis inauditæ Photii temeritati unus & viginti Episcopi, quibus fortuna magis, quàm Religio cordi erat, subscripserunt; cæteris tamen, quamvis improbis præsulibus, huic tàm insolenti ausui & impudenti facinori refragantibus, palàmque in hoc Conciliabulo conclamantibus: *Non esse justum in Summum & primum Pontificem, præcipuè ab inferiori quomodoli-*

dolibet sententiam proferri. Abrupto hunc in modum Orientalem inter & Occidentalem Ecclesiam pacis & concordiæ vinculo, totus in eam curam incubuit Photius Sedis Constantinopolitanæ invasor, ut Schisma à se conflatum roboraret. Quamobrem Encyclicas ad Patriarchas & Episcopos Orientis literas dedit, calumniis & atrocibus injuriis in Ecclesiam Romanam scatentes, seque tàm fœdâ assentatione in *Michaëlis* Imperatoris animum insinuavit, ut ab impio illo Principe, qui ei impensè patrocinabatur, facultatem obtinuerit Synodum contrà *Nicolaum I.* Summum Pontificem convocandi. *Photius* itaque congregatâ Pseudo-Synodo exauctorationis & anathematis sententiam in hunc Sanctissimum Romanum Pontificem, proh scelus! iterùm ferre non erubuit, tàmque nefandum crimen, quamdiù vixit *Michaël* Imperator, impunè tulit. Sed, cùm *Michaël* Imperator, Deo ultionum permittente, cæsus fuisset anno octingentesimo sexagesimo septimo, *Basilius*, qui statim Imperator Orientis salutatus est, Photium è Sede Constantinopolitana, quam invaserat, deturbavit, & Sanctum Ignatium legitimum Patriarcham ab exilio revocatum Sedi Constantinopolitanæ summo cum omnium Ordinum applausu restituit. Inter hæc faustissima utriusque Ecclesiæ concordiæ exordia ad immortalem vitam migravit Nicolaus I. eique successit *Hadrianus* hujus nominis II. qui Romæ an. DCCCLXVIII. indixit Concilium, in quo Photio ter anathema dictum est, ejusque libellus contrà Nicolaum I. Romanum Pontificem ultricibus flammis fuit addictus. Acta hujus Synodi Romanę refert *Anastasius* Bibliothecarius in Vita Hadriani II. Denique, sedente eodem

dem Pontifice Hadriano II. & imperante in Oriente *Basilio* coacta est Constantinopoli an. DCCCLXIX. Synodus octava Generalis, quæ dicitur Constantinopolitana quarta, in qua Episcopi damnationi Photii subscripserunt calamis non solùm atramento, sed etiam tremendo Sanguine Christi delibutis, ut testatur *Nicetas* in Vita Sancti Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani.

D. Circà istam octavam Synodum Generalem, in qua universalis Ecclesiæ judicio damnatus est Photius, velim in primis scire à quo fuerit convocata? Dein, quos Præsides habuerit? Tertiò, quid in ea gestum sit? Postremò, quot Canones in ea conditi sint?

M. Octava Synodus Generalis, quæ est Constantinopolitana quarta, indicta fuit ab *Hadriano II.* Pontifice Maximo, ut liquet ex ejus Epistola ad *Basilium* Imperatorem, quæ Actioni primæ ejusdem Synodi inserta est, in qua hæc habentur: *Volumus per vestræ pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrari Concilium.* Misit etiam idem Summus Pontifex ad istud Concilium suos Legatos *Donatum* Ostiensem Episcopum, *Stephanum* Antistitem Nepesinum, & *Marinum* Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconum, quibus Constantinopolim proficiscentibus libellum dedit, cui omnes Episcopi subscriberent, alioquin ad consessum, & suffragium Synodale non admitterentur. Præfuerunt huic Concilio Generali Legati Summi Pontificis Hadriani Secundi, sicut legitur in Actione prima ejusdem Concilii, quæ his verbis inchoatur: *Convenientibus Donato, & Stephano Episcopis, & Marino Diacono, locum tenentibus Adriani Archiepiscopi Senioris Romæ, & Ignatio Archie-*

piſcopo Conſtantinopoleos novæ Romæ, & Vicariis Orientis. Quandò igitur Actionibus octavâ & decimâ hujusce Concilii Generalis *Baſilius*, & *Conſtantinus* Imperatores appellantur *Præſidentes*, id eo in ſenſu tantùm accipi debet, quod iſti Imperatores Concilio præfuerint ſolo ſeſſionis honore, quem ipſis, ut Eccleſiæ defenſoribus detulit ſancta Synodus, non verò, quòd huic Concilio præfuerint Imperatores auctoritate ſuâ & ut Controverſiarum fidei, vel cauſarum Eccleſiaſticarum judices. Inchoata eſt hæc Generalis octava Synodus Conſtantinopoli in celeberrimo Sanctę Sophię templo die quintâ Octobris an. DCCCLXIX. fuitque concluſa die ultimâ menſis Februarii an. DCCCLXX. Quid autem in toto iſtius Synodi Generalis decurſu geſtum ac definitum fuerit, brevis, quam hìc referam, ſingularum decem Actionum, ſeù ſeſſionum, quæ in ea celebratæ ſunt, Hiſtoria te docebit.

Actione primâ, jubentibus Legatis Hadriani II. Summi Pontificis, lectus eſt libellus, cui ſubſcribere deberét univerſi Epiſcopi, Sacerdotes, Clerici, & Monachi, quo videlicèt cunctas primùm hæreſes execrati, & inter alias Iconomachiam, anathema Photio dicere, ſeque amplecti Synodos à Nicolao I. & Hadriano II. Summis Pontificibus in cauſa Photii, & Ignatii Romæ habitis profiteri debebant.

Actione ſecundâ, Epiſcopi, qui à *Methodio*, vel *Ignatio* ordinati ad Photium poſteà defecerant, necnon Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi offerentes libellum ſupplicem, quo ſuæ defectionis veniam & pœnitentiam obnixè poſtulantes, atque ultrò ſubſcribentes libello à Romano Pontifice miſſo, ad veniam & Communionem admiſſi ſunt, receptisque pri-

pristinæ dignitatis insignibus, in suo ordine sedere singuli jussi sunt.

Actione tertiâ, *Theodolus* Metropolita Ancyranus, & Nicephorus Metropolita Nicænus, qui à Methodio, vel Ignatio ordinati erant, libello à Romana Sede transmisso cùm subscribere detrectarent, à Synodo rejecti sunt. Deindè, lectæ sunt tres Epistolæ, una *Basilii* Imperatoris ad Nicolaum I. Papam; altera *Ignatii* Patriarchæ Constantinopolitani ad eumdem Summum Pontificem, & tertia *Hadriani II.* Summi Pontificis ad Ignatium de Photii damnatione.

Actione quartâ, *Zacharias*, atque *Theophilus* Pseudo-Episcopi, qui stabant à partibus Photii, cùm causam intrusi illius Patriarchæ ab Orientis Patriarchis receptam esse affirmarent, nollentque libello à Romano Pontifice misso subscribere, jubentibus Legatis Apostolicis, foras projecti sunt. Hinc valdè sibi gloriatus est *Photius*, quòd hi, aliique non pauci,constantèr fuissent ipsi patrocinati, ut videre est apud Baronium ad annum DCCCLXXI. num. XXVII. & seqq. ubi Photii Epistolam ad Episcopos suæ Factionis ex exilio scriptam refert.

Actione quintâ, *Photius* ad Concilium citatus venit, & ter interrogatus à Legatis,nùm SS.Patrum Constitutionem susciperet? nihil planè respondit; sed urgentibus Legatis ut responderet, in hæc tandem verba erupit: *Vocem meam, etiam me tacente, Deus audit*. Adhæc dixere Legati: *Per silentium non effugies manifestam damnationem*: quibus reposuit Photius: *Nec Jesus tacendo damnationem evasit.* Quarè, cùm affectato silentio immotus maneret Photius, à Synodo dimissus est, commonitus tamen ut

ut saluti suæ consuleret, & ad meliorem frugam se se reciperet.

Actione sextâ, lectâ Nicolai I. Papæ in Photium sententiâ, condemnationem ejus vehementèr urgebant Legati, sed intercesserunt Photii Partiarii, quos inter *Zacharias* Chalcedonensis Episcopus orationem habuit, quâ Ignatium justè & legitimè depositum fuisse ostendere conatus est, sed frustrà; nàm *Metrophanes* Sirmiensis Antistes singula ejus resumens argumenta, solidè respondit ad ea, quæ ad deploratam Photii causam defendendam in medium protulerat. Quibus peractis, Imperator Partiarios Photij alloquens, eorum ordinationem gravitèr taxans, eos hortatus est ad resipiscentiam, concesso illis novem dierum spatio, quo expleto, se iterùm Concilio sisterent.

Actione septimâ, in Synodum introductus est *Photius*, & cum eo *Gregorius* Syracusanus, sed cùm illorum impudentia magis ac magis invalesceret, nec ulla in ipsis spes emendationis affulgeret, tandem Legati Apostolici latum in utrumque Synodalem anathematismum ex ambone pronunciari jusserunt.

Actione octavâ, in ignem conjecta sunt omnia, quæ scripturierat *Photius* contrà *Nicolaum I.* Pontificem Maximum, & omnia Conciliabula, quæ adversùs *Ignatium* congregaverat. Actum posteà de Iconomachis, & Anathematismi in eos, atque in Photium iterati.

Actione nonâ, examinati sunt falsi testes, qui contrà Sanctum Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum, suadente *Photio*, & compellente *Michaele* Imperatore, testimonium dixerant; iique cri-

crimen confessi, ac sincera pœnitentiâ ducti, veniâ donati sunt.

Actione decimâ & ultimâ, quæ pridiè Kalend. Martias anni DCCCLXX. celebrata est, conditi sunt XXVII. Canones, disciplinam Ecclesiasticam, & caussam Photianam spectantes, quos refert, & perdoctè explicat noster *Natalis Alexander* Paragrapho XXII. Dissertationis quartæ in Historiam sæculorum noni & decimi. In eadem Actione ultima ejusdem Concilii octavi generalis damnatio Photii confirmata est, omniaque Decreta Synodalia singulorum Episcoporum subscriptionibus fuere roborata. Primus subscribendi locus Imperatori, honoris ergò, delatus est à Synodo, sed Imperator officii sui memor, asseruit, se se dumtaxàt subscripturum post Legatos Sedis Apostolicæ, & alios Orientis Patriarchas, quod & ità factum est, cum hoc tamen discrimine, quod Legati Summi Pontificis, & Vicarii Patriarcharum Orientis, necnon Episcopi subscripserunt *definientes*, sed *Basilius* Imperator & cum eo *Constantinus*, & *Leo* ejus filii subscribentes, eâ *definitionis* voce, quam Episcoporum dumtaxàt propriam noverant, non utuntur, verbaque tantùm adhibent exprimentia solam venerationem & consensum datum his omnibus, quæ à Patribus in Synodo fuerant definita.

Absolutâ octavâ Synodo generali, Photius ab Imperatore *Basilio* in exilium ablegatus pacem Ecclesiæ per decennium exilii sui perturbare haud potuit. Ast, mortuo S. Ignatio Patriarcha Constantinopolitano anno DCCCLXXVII. *Photius* Sedem Constantinopolitanam iterùm invasit, induxitque suis fraudibus *Basilium* Imperatorem, ut Legationem ad

Joannem VIII. Pontificem Romanum decerneret, quâ illum in Sedis Apostolicæ communionem suscipi, & in Patriarchali Sede confirmari obnixè postulavit. His Imperatoris litteris sollicitatus Pontifex Maximus rescripsit Imperatori, se propter pacis & unitatis Ecclesiasticæ bonum, de Decessorum suorum & Synodi OEcumenicæ Decretis dispensare, & Photium in communionem Ecclesiæ recipere, eâ tamen lege, ut *Photius* in Synodo coràm Sedis Apostolicæ Legatis celebranda veniam supplex flagitaret. Ad hanc itaque Synodum peragendam Joannes VIII. cum Legatis Imperatoris, qui Romam venerant, direxit *Petrum* Sancti Chrysogoni Presbyterum Cardinalem, quem duobus aliis Legatis *Paulo*, & *Eugenio*, qui Constantinopoli erant, adjunxit, & Concilio Constantinopoli celebrando voluit præesse nomine suo. Verùm, *Photius* suis rebus prospiciens, *Petrum* Sedis Apostolicæ Legatum, cùm primùm Constantinopolim pervenisset, subdolè delusit, & ab ipso literas Pontificias sub specioso quidem obtentu eas in linguam Græcam vertendi, reverà autem ut eas pro arbitrio suo truncaret & interpolaret, elicuit; multaque in his de industria immutavit, sicut disertè ostendit Cardinalis *Baronius* ad annum Christi DCCCLXXIX. ex literarum Pontificiarum exemplaribus, quæ in Registro Joannis VIII. Papæ servata sunt. Hac insigni adornatâ fraude, *Photius* Pseudo-Synodum Constantinopoli habuit, quam ipse, & nunc etiam Græci Schismatici *Synodum octavam generalem* perperàm appellitare solent, in qua Episcopi CCCLXXX. Photio addictissimi cum Orientalium Patriarcharum Vicariis, & Sedis Apostolicæ Legatis interfuerunt, vnà cum

Basi-

Basilio Imperatore, ejusque filiis. Præfuit huic Conciliabulo *Photius*, qui, insuper habitâ conditione, quam ei indixerat Summus Pontifex, omnia pro suo nutu gessit, Legatis Summi Pontificis Legationis suæ auctoritatem indignissimè prodentibus. Quinque Actionibus Photiana illa Synodus terminata est, ipseque *Photius* in Sedem Constantinopolitanam Joannis VIII. Papæ nomine restitutus. Tres Canones in hoc Conciliabulo, quod mense Nouembri anni DCCCLXXIX. inchoatum, sequentis anni mense Martio absolutum est, conditi sunt, quorum primo decernitur, ut Italiæ Episcopi, Clerici, vel Laici à Romano Pontifice depositi, vel excommunicati, à *Photio* quoque pro depositis & excommunicatis habeantur, & vicissim depositi & anathematizati à Photio, ejusdem pœnæ judicium à Joanne VIII. Pontifice Maximo subeant. Canone secundo statuitur, ut *si quis Episcopus ad vitam Monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, Antistitis dignitatem non ampliùs retineat*. Hunc Canonem eo consilio condendum curavit Photius, ut persuadere posset, S. Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum ad Ecclesiæ regimen redire non potuisse, eumque à Sede Apostolica, & à Synodo octava generali illegitimè fuisse restitutum. Canon denique tertius anathemate percellit Magistratus, qui Episcopos sine causa, vel aliquâ ratione confictâ in carcerem conjicerent, vel verberibus afficerent. In Actis hujus Pseudo-Synodi multa esse ab impostore Photio supposita *Baronius*, & *Leo Allatius* in peculiari Tractatu *de octava Synodo Photiana* asserere non dubitant. De his omnibus, quæ in hoc Conciliabulo Photiano gesta fuerant, certior

factus Joannes VIII. Summus Pontifex, omnia illius Acta auctoritate Apostolicâ rescidit, Decessorum suorum Nicolai I. & Hadriani II. sententias in Photium latas confirmavit, ipsumque Photium damnavit, novo anathemate ritu solemni conclamato. Joannis VIII. Summi Pontificis vestigia presserunt ejus successores *Marinus*, *Hadrianus III. Stephanus VI.* & *Formosus*, qui Photium anathemate perculerunt. Hinc optimo jure Leo Allatius cap. VI. lib. II. *de Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ perpetua consensione* explodit, solidèque refellit nugas quorumdam recentiorum Græculorum, qui asserunt, Photium tandem aliquandò resipuisse, & Ecclesiæ Romanæ reconciliatum in ejus communione objisse. Quod sanè purum putidumque mendacium est, & ab omni veri specie penitùs alienum. Sed de Conciliis, in quibus ventilata est causa Photiana, satis dictum sit.

D. Numquid alia Concilia, præter ea, quæ hactenùs percensuisti, ad dirimendas fidei controversias nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata?

M. Nono Ecclesiæ sæculo mota est apud Gallos controversia de cultu Imaginum, ad quam definiendam *Ludovicus* Augustus, petitâ licentiâ ab *Eugenio II.* Summo Pontifice, Conventum Episcoporum in Urbe Parisiensi indixit anno DCCCXXV. in quo conditus est libellus ad probandum retinendas quidem esse in Ecclesiis Imagines, sed nullatenùs adorandas, ullove superstitioso cultu honorandas. Circà doctrinam Gallorum hoc in libello Synodi Parisiensis nono Ecclesiæ sæculo expressam diversa est Scriptorum sententia. Hæretici, qui cultum Imaginum penitùs aversantur, contendunt, Episcopos

pos Gallicanos hoc in libello Synodi Parisiensis negasse omnem omninò cultum, qui defertur Imaginibus. *Carolus Cointius* Congregationis Oratorii Presbyter in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annos DCCCXXV. & DCCCXXVI. de Synodo ista Parisiensi pluribus disserit, censetque eam in cultu Imaginum à Nicæna septima Synodo adversùs Iconoclastarum Hæresim celebrata non dissensisse. Alii denique probabilius existimant, Episcopos Gallicanos in hoc libello Synodi Parisiensis sensisse, Imagines honore moderato coli posse, eas scilicèt decenti in loco collocando, ornando, curandoque ut quàm maximè niterent, & ne pulvere sordibusque inficerentur; eos tamen improbasse externum illum honorarium cultum, quem Græci Imaginibus exhibebant, salutationibus videlicèt seù inclinationibus capitis, genuflexionibus, osculis, thymiamatum suffitu, cereorum accensionibus, aliisque certis ritibus, qui apud Gallos nono Ecclesię sæculo inauditi planè & inusitati erant. Sed, ut magis perspicuum fiat, quænam esset nono Ecclesiæ sæculo Gallorum de cultu Imaginum doctrina, & qua in re Galli discreparent à Græcis, quidue moliti sint Episcopi Gallicani hac in Synodo Parisiensi congregati, operæ pretium est observare, Gallos tribus in rebus consensisse cum Græcis. Primò, Galli unà cum Græcis docebant, retinendas & exponendas esse in ædibus privatis atque Sacris Christi & Sanctorum Imagines ad excitandam eorum memoriam, & ad erudiendos simplices ac illiteratos Christianos. Notum siquidem est Factum *Sereni* Massiliensis Episcopi, qui sub initium septimi sæculi, cùm populum suæ curæ concreditum ad ado-

randas Imagines nimis propensum animadverteret, eas è templis eliminavit, projectasque confregit. *Sereni* zelum approbavit *Gregorius Magnus* prohibentis, ne quid manufactum adoraretur, Factum tamen, quòd videlicèt Imagines confregisset, improbavit in Epistola, quam scripsit ad eumdem Serenum Episcopum Massiliensem: *Idcircò enim*, inquit, *pictura in Ecclesiis adhibetur, ut hi, qui literas nesciunt, saltem in parietibus videndo legant, quæ legere in Codicibus non valent*. Juxtà igitur hanc Regulam à S. Gregorio Magno Romano Pontifice præscriptam, Galli nono Ecclesiæ sæculo Imagines in Ecclesiis retinebant, & in hoc cum Græcis conveniebant. Secundò, profitebantur Galli, colendam & adorandam esse Crucem, videlicèt illam salutando, aut caput inclinando, vel procumbendo ad illam mente ad Christum directâ. Tertiò, Sanctorum Reliquias congruo cultu, ac veneratione dignas esse Imagines ultrò fatebantur Galli. Quæ duo postrema Imaginum cultum spectantia, in quibus Galli consentiebant cum Græcis, disertè asserunt & docent duo insignes noni sæculi Scriptores Galli, nimirùm *Jonas* Aurelianensis Episcopus, & *Dungalus* Monachus in libris, quos edidit adversùs *Claudium* Taurinensem Episcopum. In his tribus circà cultum Imaginum Capitibus Galli non diffidebant à Græcis. At unum erat, in quo Galli circà Imaginum cultum nono Ecclesiæ sæculo à Græcis discrepabant, quòd scilicèt Galli antiquæ suæ disciplinæ retinendæ tenaces admittere nollent hunc cultum externum & honorarium, quem Græci, ut mox diximus, Imaginibus deferebant, eas capitis inclinationibus, genuflexionibus, cereis ac-

accensis, aliisq; id genus ritibus colentes. Hunc, inquam ritum externum, quem in veneratione Imaginum Græci adhibere solebant, Galli quinque potissimùm de causis nec approbare, nec sequi voluerunt nono Ecclesiæ sæculo. Primò, quia hic cultus externus, quem mox indicatis ritibus determinatum Græci Imaginibus Sanctorum exhibebant, suam originem habuit à prophano cultu, quo iidem Græci, aliæque Nationes statis diebus Imagines & Statuas Imperatorum, qui beneficiis Rempublicam demeruissent, quotannis odoribus, aliisque solemnis pompæ ritibus colere & adorare solerent. Quam honorariam Imperialium Statuarum venerationem ad Religiosum posteà Imaginum cultum traduxerunt Græci. Quam ob rem, ubi ejusmodi cultum septimæ Synodi Nicænæ auctoritate Imaginibus delatum accêpere Gallicani Præsules, contrà magnis animis obniti cæpêre, quasi honor Deo proprius ad simulacra deferretur. Secundò, quia hic modus colendi Imagines, quo utebantur Græci, erat nono Ecclesiæ sæculo planè inusitatus. Tertiò, quia ejusmodi cultum, qui obtinuerat apud Græcos, Sanctorum Imaginibus citrà superstitionis culpam concedi haud posse Galli autumabant. Quartò, quia Græci cultum, quem Imaginibus exhibebant, *Adorationem* appellitabant, quod certè *Adorationis* vocabulum nullo pacto ferre poterant Galli, asserentes soli Deo debitam esse adorationem. Postremò, Galli, præsertim Patres Synodi Parisiensis anno DCCCXXV. celebratæ, haud parùm commoti sunt Epistolâ Imperatorum Græcorum *Michaëlis*, & *Theophili* ad *Ludovicum* Occidentis Imperatorem, in qua multa

commemorantur de superstitiosa Religione Græcorum in Imagines. In ea siquidem Epistola legitur, quòd Græci ejectis Crucibus è Basilicis substituerent Imagines, eisque incensum adolerent, lucernis insuper admotis, quòd eas psallendo adorarent, & ab eis auxilium peterent; quòd plerique linteaminibus easdem Imagines circumdarent, & filiorum suorum de Baptismatis fonte facerent susceptrices; quòd ab eis alii religiosum habitum susciperent; quòd nonnulli Sacerdotes colores de Imaginibus eradentes immiscerent Sacrificio; alii verò Corpus Dñi in manus Imaginum ponerent, ab illis communionem sacram percepturi. His & aliis hujusmodi superstitiosis ritibus, qui apud Græcos in cultum Imaginum irrepserant, quique in prædicta Græcorum Imperatorum Epistola ad *Ludovicum* Augustum directâ continebantur, haud parùm offensi Galli, cultum hunc externum effrænem & immoderatum, quem Græci deferebant Imaginibus, reprobarunt, & cultum dumtaxàt moderatum in veneratione sacrarum Imaginum adhibendum esse consultissimè judicarunt. Hinc *Hadrianus* primus, aliique Romani Pontifices, qui Gallorũ in sacras Imagines Religionem nono Ecclesiæ sæculo probè perspectam habebant, nunquam eos erroris insimularunt. Verùm, quamvis Galli in ritu colendi Imagines nono Ecclesiæ sæculo non erraverint, culpâ tamen non vacarunt saltem in modo impugnandi Decretum, quod pro cultu Sanctarum Imaginum statutum est in septima Synodo Nicæna, quam OEcumenicam esse immeritò pernegabant, sicut legitur capite vicesimo octavo libri quarti Carolini. Sed de doctrina Gallorum circà cultum Imaginum nono Eccle-

fiæ sæculo plura, si tibi per otium liceat, legesis apud doctissimum *Mabillonium* Præfatione in priorem partem sæculi IV. Benedictini, ubi de hoc argumento ità solidè differit, & in sensum Auctorum eo tempore viventium eâ perspicacitate penetrat, ut rem planè confecisse, cæterisque aliis Scriptoribus, qui eodem de argumento pertractarunt, palmam præripuisse optimo jure videatur.

D. Memini, te in secundo Colloquio in Historiam hujus sæculi noni observasse, multa in Galliis sub Nicolao primo Pontifice Maximo celebrata fuisse Concilia tùm in causa divortii *Lotharii* Regis, & *Theutbergæ* ejus conjugis, tùm etiam in causa *Rhotadi* Episcopi Suessionensis, & *Hincmari* Antistitis Laudunensis, qui suis è sedibus dejecti ad *Nicolaum I.* Romanum Pontificem appellarunt. De his itaque Conciliis, quorum notitiam ad præsens Colloquium remisisti, differere opportunus hìc locus esse videtur.

M. Ut à Conciliis, quæ nono Ecclesiæ sæculo sub Nicolao I. propter injustum *Lotharii* Regis cum *Theutberga* legitima conjuge divortium habita sunt, initium ducam, observare debes, *Lotharium* Regem Lotharingiæ, Caroli Calvi Galliarum Regis nepotem, & Lotharii Imperatoris filium, qui cum *Theutberga* matrimonium contraxerat, *Waldradam* pellicem amore adeò impotenti deperisse, ut de *Theutberga* repudianda, & *Waldrada* sibi copulanda seriò cogitarit. Eam in rem horrendum crimen affinxit Reginæ, eamque accusavit velut incestus ream, occultique flagitii cum *Huberto* fratre suo perpetrati, ex quo, licèt contrà naturæ ordinem concubuissent, concepisset; atque haustâ potione fætum extinxisset.

ſet. Tam nefandum ſibi impactum ſcelus in Conventu Epiſcoporum ac Procerum apertè negavit *Theutberga*, & ut ab eo ſe ſe purgaret, judicio Laicorum nobilium, & Epiſcoporum conſilio, ipſiusque Regis aſſenſu, Procuratorem miſit ad judicium aquæ ferventis (quod purgationis genus eo tempore adhuc in uſu erat.) Ex aqua ferventi procurator ille à Regina miſſus exivit illæſus, ideòque Reginæ innocentia probata, vindicata, conclamata, Regioque conjugio ac thoro digna renunciata fuit, ſicut refert *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus in libro *de Divortio Lotharii & Theutbergæ* interrogatione primâ. At eo prodigio nihil immutatus impudicus Rex *Lotharius* in propoſito ducendæ *Waldradæ* pellicis, repudiatâ legitimâ uxore ſua *Theutberga*, perſeveravit. Quin, quod gravius eſt, falaciſſimus ille Rex omnes Regni ſui Epiſcopos in tam perverſo, quod inierat, conſilio, aſſentatores habuit, nullusque inter eos extitit, qui Apoſtolico zelo ſuccenſus eidem diceret, ut alter *Joannes Baptiſta*: *Non licet tibi*. Hinc in tribus Conciliis Aquisgrani pro divortio *Lotharii*, & *Theutbergæ* habitis, necnon in Concilio Metenſi Epiſcopi congregati libidini Lotharii plus æquo faventes, iniquam contrà Reginam *Theutbergam* ſententiam protulerunt. In primo Concilio Aquisgranenſi coacto anno DCCCLX. Epiſcopi Lothario Regi ad nutum famulantes renunciarunt, ipſum non poſſe adulteram uxorem *Theutbergam* retinere. In altero Concilio Aquisgranenſi, quod eodem anno indictum eſt, Epiſcopi publicam Reginæ *Theutbergæ* pœnitentiam decreverunt. In tertio Concilio Aquisgranenſi, quod convocatum eſt anno DCCCLXII. Rex *Lotharius* libel-

lum

lum proclamationis Episcopis obtulit, licentiamque alterius conjugii ineundi rogavit, quoniam *Theutbergam* in conjugali thoro retinere non posset. Hanc à Rege petitam licentiam alterius ineundi conjugii concessere illi Episcopi Aulici, immanitèr ea in re ab Apostolica traditione & ab Euangelica doctrina aberrantes, sicut testatur *Nicolaus I.* Papa in Epistola LIX. directa ad *Adonem* Archiepiscopum Viennensem, qui ipsum de *Lotharii* & *Theutbergæ* causâ consuluerat. Inter duas priores Synodos Aquisgranenses, & tertiam itidem Aquisgranensem, idest, inter annos DCCCLX. & DCCCLXII. *Hincmarus* Archiepiscopus Remensis consultus ab Episcopis Regni Lotharii, illarum Synodorum Aquisgranensium accepis Actis, librum scripsit de divortio *Lotharii* & *Theutbergæ* Reginæ. Constat hic *Hincmari* liber viginti tribus Responsionibus ad totidem interrogationes, quas unà cum Responsionibus accuratè exhibet noster *Natalis Alexander* part.II. sæcul.IX. & X. Dissertatione nonâ. Posteà idem *Hincmarus* septem quæstiones ad se transmissas, & ejusdem causæ judicium spectantes brevitèr ac dilucidè soluit, ut ibidem apud Natalem Alexandrum videre est. *Theutberga* Regina à Lothario Rege repudiata ad Nicolaum I. Pontificem Maximum appellavit, isq; ad hujus causæ judicium anno DCCCLXIII. Synodum in Urbe Metensi celebrandam indixit, cui adfuere ejus Legati. Sed hi pecuniâ à *Lothario* Rege corrupti, Theutbergæ expulsionem, seù repudiationem confirmarunt, quorum injustam sententiam *Nicolaus I.* eodem anno convocatâ Romæ Synodo rescidit, hujus Metensis Synodi Episcopos Lotharianæ causæ assertores, præcipuè *Gunthárium*

rium Coloniensem, & *Teutgaudum* Trevirensem Galliæ Belgicæ Archiepiscopos, & Pseudo Concilii Metensis promotores deposuit. Nunquam *Lotharius* Rex veniam delicti, quod injusto suo divortio perpetraverat, à Nicolao I. obtinere potuit, sed anno DCCCLXIX. hoc est, biennio post mortem Nicolai Primi, cùm Romam venisset, ab Hadriano successore Nicolai Primi veniam per fraudem & perjurium extorsit, quod Deus, quem nemo fallere potest, horrendâ & repentinâ Lotharii morte non multò post ultus est, sicut jam observavimus in Colloquio primo in Historiam hujusce sæculi noni.

Veniamus nunc ad causam *Rothadi* Suessionensis Episcopi, quæ in tribus Conciliis, sedente *Nicolao I.* Pontifice Maximo, discussa est. In hoc porrò consistebat causa *Rothadi*, quòd Presbyterum suæ Diœceseos in stupro deprehensum canonicè cùm deposuisset, Presbyter ille depositus ad *Hincmarum* Remensem Archiepiscopum suum Metropolitanum, quem *Rothado* infensum probè noverat, confugit, ejusque patrocinium imploravit. *Hincmarus* nactus occasionem, quam jampridem sollicitè quærebat, dejiciendi ab Episcopatu *Rothadum*, qui in ejus odium incurrerat, hujus Presbyteri, etsi justâ de causâ depositi, patrocinium suscepit, & Ecclesiæ, cui anteà præpositus fuerat, eum restituit. Adhæc, Presbyterum alterum, quem *Rothadus* in locum Presbyteri à se depositi suffecerat, *Hincmarus* Ecclesiasticâ communione privavit, & in carcerem detrudi mandavit. Tam irregulari judicio *Rothadus*, ut par erat, refragatus est, quod ægrè ferens *Hincmarus* congregatâ anno DCCCLXI. Sy-

Synodo in Suburbio Suessionensi, Rothadum ut contumaciæ reum Episcopali communione privavit, donec obediret.

Hanc *Rothadi* Episcopi Suessionensis depositionem *Baronius*, & *Sirmondus* in Synodo Sylvanectensi factam perperàm scripserunt, decepti inscriptione Epistolæ Nicolai I. Papæ, quæ est ordine XXXII. & *ad Episcopos Synodi Sylvanectensis* data dicitur. Sed Viri eruditi jure merito observant, & ex Annalista Bertiniano Auctore coævo probant, loco *Sylvanectensis*, restituendum esse *Suessionensis*. Alteram Synodum in Suburbio Suessionensi anno DCCCLXII. teste eodem Annalista Bertiniano, convocavit *Hincmarus*, ad quam vocatus *Rothadus* venire renuit, asserens, sibi integrum non esse judicium subire Synodi, cùm jam ad Romanam Sedem appellasset. At *Hincmarus*, nullâ hujus appellationis habitâ ratione, *Rothadum* velut contumacem iterùm in hac secunda Suessionensi Synodo deposuit & in carcerem conjecit. Quod ubi compertum habuisset *Nicolaus I.* Romanus Pontifex, rescripsit ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum, jussitque ut intrà triginta dies Rothadum Sedi suæ restitueret, aut Romam cum eo ad causam dicendam veniret, vel Legatum mitteret pro se responsurum, sub pœna suspensionis à sacro ministerio, quam etiam cæteris Episcopis, qui Rothadi exauctorationem cum Hincmaro decreverant, districtè comminatus est. *Nicolao I.* Pontifici Maximo morem gessit *Rothadus*, Romam venit, & in Synodo, quam *Nicolaus I.* in pervigilio Natalis Christi Domini anno DCCCLXIV. convocavit, ad pristinum dignitatis gradum restitutus est, atque ut ea Rothadi restitutio executio-

ni

ni mandaretur, misit Nicolaus I. in Gallias *Arsenium* Episcopum Hortanensem, seù antiquæ in Etruria Civitatis *Hortanæ*, cujus Historiam & antiquitatem elegantèr descripsit Illustrissimus Abbas *Justus Fontaninus* in libro, quem edidit, *De antiquitate Hortanæ Coloniæ Etruscorum*. Scripsit etiam Nicolaus I. Papa ad *Hincmarum* Remensem Archiepiscopum Epistolam, quæ est ordine XLI. in qua ostendit, Rothadum legitimè fuisse restitutum, & Hincmaro exprobrat Sedis Apostolicæ contemptum, fraudulenta ejus in Rothadum machinamenta, ac mendacium & calumniam in simulando Rothadi consensu, quasi, neglectâ appellatione suâ ad Sedem Apostolicam, electos Judices implorasset. Denique, Nicolaus I. litteras dedit *ad universos* Galliæ Episcopos, ipsosque vehementèr hortatus est, ut Rothadum à se restitutum benignè susciperent; quam Supremi Pontificis voluntatem promptissimè executioni mandarunt Episcopi Gallicani. *Rothadus* siquidem suæ Sedi restitutus interfuit Conciliis Suessionensi III. anno DCCCLXVI. & Tricassino anno DCCCLXVII. in Galliis celebratis. Sed de causa *Rothadi* Suessionensis Episcopi plura legesis apud *Natalem Alexandrum* Dissertatione VI. in Historiam sæculorum IX. & X. ubi eam accuratè pertractat.

D. Nunquàm profectò credidissem, Hincmarum Remensem Archiepiscopum, quem omnibus ingenii & eruditionis dotibus abundè cumulatum fuisse nuperrimè audivi à Viris eruditis, in tantum superbiæ fastigium provehi potuisse, ut *Rothadum* Suessionensem Episcopum, nullâ ipsius innocentiæ, nullâ Regularum Ecclesiasticarum, & appellationis
ad

ad Sedem Apoſtolicam habitâ ratione, deponere, injuſtèque vexare auſus fuerit.

M. *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus tùm ob eximiam, quâ præditus erat, eruditionem, tùm ob gratiam & favorem, quo plurimùm valebat apud *Carolum* Regem cognomine *Calvum*, eo ſuperbiæ typho intumuit, ut in omnes, qui ejus voluntati obſiſtebant, quantâ pollebat auctoritate, imperiosè & crudelitèr ulciſceretur. Audiſti jàm quid egerit *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus in cauſa *Goteſchalci* Monachi Corbejenſis, & in cauſa *Rothadi* Epiſcopi Sueſſionenſis; diſce nunc quàm inhumanitèr ſeſe geſſerit in cauſa ſui nepotis, videlicèt *Hincmari* Laudunenſis Antiſtitis, & *Ebbonis*, quem in Sede Remenſi habuit deceſſorem. *Hincmarus* junior Laudunenſis Epiſcopus, cùm ægrè videret, avunculum ſuum Hincmarum Remenſem Archiepiſcopum jura ac privilegia Sedis Apoſtolicæ violare, penitùsque convellere modis omnibus tentare, ſcripta collegerat, quibus eadem roborare pro viribus nitebatur. Hinc gravitèr offenſus *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus, nihil non egit ut nepoti ſuo Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo infenſum redderet Galliarum Regem *Carolum Calvum*, apud quem multorum criminum illum inſimulavit, ſed præſertim, quòd *Nortmannum* comitem excommunicaſſet eo quod bona Eccleſiaſtica in beneficium à Carolo Calvo accepta Eccleſiæ reſtituere recuſaſſet; & eâ de causâ ad Summum Pontificem ſcripſiſſet *Hincmarus* Laudunenſis Epiſcopus, contrà juramentum Regi præſtitum, de crebra Eccleſiarum expoliatione ſub ſpecioſo Regię auctoritatis obtentu. Has & alias quàm plures, quas hìc recenſere nimis longum eſſet, accuſationes, & que-

querelas accusator simul & judex *Hincmarus* Remensis in nepotem suum *Hincmarum* Laudunensem struxit primùm in Concilio apud *Vermeriam* in agro Suessionensi habito anno DCCCLXIX. Huic repellendæ factioni, quam adversùm se vindicta Regis Caroli Calvi, & avunculi sui Hincmari Remensis Episcopi moliebatur, imparem sese videns *Hincmarus* Laudunensis Episcopus, Sedem Apostolicam appellavit, quam appellationem Hadrianus Papa hujus nominis Secundus ultrò suscepit, & vadimonium partibus indixit ut Romam venirent. Sed Pontifici neque obtemperavit *Hincmarus* Remensis, nec permisit ut Hincmarus Laudunensis Romam pergeret causam suam apud Summum Pontificem peroraturus, & ut nepotem suum omninò opprimeret, tùm proprio, tùm Regis nomine, accusationes adversùs eum in Synodo apud *Attiniacum* Diœcesis Remensis, pręsente *Carolo Calvo* Galliarum Rege, anno octingentesimo septuagesimo habitâ instauravit, fecitque ut Synodus, nihil jura, nihil justam dejecti Episcopi defensionem, nihil ad Sedem Apostolicam provocationem pensi habens, Hincmarum Laudunensem suo injustè privatum Episcopatu in tetrum carcerem conjici mandaverit ferreis onustum catenis. Necdùm tamen implacabili Hincmari Remensis vindictæ factum satis. Tertia namque Synodus contra Hincmarum Laudunensem Episcopum an. DCCCLXXI. apud *Duziacum* Campaniæ Gallicanæ vicum, vulgò *Douzi* dictum, convocata est, in qua, Hincmaro Remensi fortitèr accusante, & *Carolo Calvo* Galliarum Rege præsente atque urgente, Hincmarus Laudunensis Episcopus non solùm damnatus iterum & Episcopatus gradu dejectus est, sed, quòd sanè inauditam

ditam crudelitatem ſapit, in carcerem truſus, ferreâ catenâ vinctus, & citrà ullam prorsùs judicii formam excæcatus fuit, ſicque oculis orbus in exilium deportatus eſt. Acceſſit tandèm ad malorum Hincmari Laudunenſis cumulum mors Hadriani II. Summi Pontificis ergà ipſum benè affecti, cui ſucceſſit Joannes VIII. Hic præ timore diſplicere non auſus Carolo Calvo Imperatori & Galliarum Regi, qui Romanæ Eccleſiæ Saracenorum armis vexatæ & in extremum diſcrimen adductæ ſuppetias tulerat, confirmavit ad illius petitionem judicium Duziacenſis Concilii. Quò factum eſt, ut Hincmarus Remenſis nimiâ hujus Pontificis facilitate abuſus *Hedenulfum* in locum dejecti nepotis ſui abjectâ omni cunctatione Epiſcopum Laudunenſem conſecrari curaverit, ne qua dejecto nepoti ſuo reſtitutionis ſpes ſupereſſe poſſet. Ad hunc infelicem ſtatum redactus Hincmarus Laudunenſis, vivente Carolo Calvo, miſeram omni ex parte vitam traxit. At, mortuo Carolo Calvo, ſerenior tandem lux Hincmaro Laudunenſi ad imam dejectionem depreſſo arridere cæpit, multùmque imminuta fuit tyrannica illa Hincmari Remenſis dominatio. Quapropter Joannes VIII. Papa in Gallias profectus, & à Ludovico Balbo maximâ veneratione exceptus, Synodum Trecenſem anno DCCCLXXVIII. indixit, in qua Hincmarus Laudunenſis, poſtquàm ſuas ærumnas expoſuiſſet, conſenſit tandèm Pontifex ut Miſſam veſtibus amictus Pontificalibus, etiamſi cæcus eſſet, celebraret, & proventuum Epiſcopalium parte potiretur. Noluit tamen Summus Pontifex ei priſtinam Laudunenſem Sedem reſtituere, quia *Hedenulfus*, eo annuente & conſentiente Pontifice Maximo,
 in

in locum dejecti Hincmari jàm creatus fuerat Laudunensis Episcopus. Hic fuit exitus causæ Hincmari Laudunensis Episcopi, in quem tàm immanitèr sæviit Hicmarus Remensis Archiepiscopus, ut nullum in toto Historiæ Ecclesiasticæ decursu occurrat exemplum par crudelitati, quam Hincmarus Remensis erga proprium nepotem exercuit. Sed Hincmari Remensis Archiepiscopi versatile ingenium, fraudes ac violentiam apertè etiam probant ea quæ gessit in causa *Ebbonis*, quæ nono Ecclesiæ sæculo in Conciliis ventilata est.

D. Quis est iste *Ebbo*, cujus causa,ut dicis, nono Ecclesiæ sæculo fuit in Conciliis agitata?

M. *Ebbo* fuit Archiepiscopus Remensis, Hincmari decessor, qui, ut rebellantium in *Ludovicum Pium* Imperatorem trium filiorum gratiam iniret, Conciliabulo Episcoporum & Procerum Galliarum Regni apud Compendium anno octingentesimo trigesimo tertio præfuit, omnemque dedit operam ut *Ludovicus Pius* abdicaretur Imperio, & Monasterio conclusus reliquum vitę tempus in pœnitentia transigeret. Sed commotis postmodùm hujus sceleris admissi indignitate populis, *Ludovicus Pius* Imperio restitutus est, convocatoque ad *Theodonis Villam* numeroso Episcoporum & Optimatum Conventu anno DCCCXXXV. rescissum est injustum compendiensis Conventus Decretum, *Ludovicus Pius* Imperator reconciliatus, & *Ebbo* Remensis Archiepiscopus ob prædictam conjurationem damnatus ac depositus est. At post Ludovici Pii Imperatoris obitum, qui incidit in annum octingentesimum quadragesimum, *Lotharius* ejus filius Ebbonem sui causâ depositum in pristinam Sedem Remensem reduci

duci voluit, quod, nemine reclamante, factum est eo videlicèt tempore, quo *Carolus* postremus Ludovici Pii Imperatoris filius, à Lothario pulsus ultrà Sequanam profugerat. Ea tempestivâ occasione usus *Ebbo* Remos rediit, suam Sedem recuperavit, ibique multas fecit ordinationes, de quibus, ut mox dicemus, an validæ essent, necne? gravis exorta est Controversia. Sedem Remensem per annum tenuit *Ebbo*, sed cùm *Carolus* resumptis viribus in Gallias properaret, sibi metuens *Ebbo* Sedem, solumque vertere, & ad Lotharium remeare coactus est. *Carolus* itaque Galliarum Rex, cognomento *Calvus*, ut Regnum suum stabiliret, dedit operam ut Synodus Episcoporum Regni sui apud Bellovacum anno DCCCXLV. convocaretur, ubi, inter cætera Regni & Ecclesiæ proposita negotia, *Hincmarus* olim Cœnobii Sancti Dionysii propè Parisios Monachus, & Regi Carolo gratissimus præfectus est Ecclesiæ Remensi, quæ à tempore depositionis *Ebbonis*, hoc est, à decennio, erat legitimo viduata pastore. Sacris itaque Infulis inauguratus *Hincmarus* & Ecclesię Remensis Archiepiscopus consecratus *Wulfadum*, aliosque Clericos, quos *Ebbo* post depositionem suam ad sacros Ordines promoverat, à sacris Mysteriis suspendit. Hinc gravissima lis suborta est, ad quam dirimendam *Carolus Calvus* Rex Christianissimus Concilium Suessionense secundum anno DCCCLIII. congregari curavit. In eo præsertim actum est de Ordinationibus factis ab *Ebbone* Sede Archiepiscopali dejecto. Ejusdem Ebbonis depositio fuit confirmata. Hincmari electio & ordinatio legitima atque Canonica declarata. Clerici ab Ebbone deposito ordinati gradibus suis dejecti sunt,

ut videre eſt Canone I. illius Concilii, & in Actis Synodalibus. In eodem Concilio Canones XIII. conditi ſunt. Tentavi *Hincmarus* Remenſis Archiepiſcopus confirmationem hujusce Concilii Sueſſionenſis ſecundi obtinere à Leone IV. Summo Pontifice, quam tamen concedere renuit Summus ille Pontifex, præſertim cùm *Wulfadus*, ejusque ſocii ab Ebbone, poſt ipſius depoſitionem ordinati, & gradibus ſuis in iſto Concilio privati, per proprias literas ad Sedem Apoſtolicam appellaſſent. At, mortuo Leone IV. Summo Pontifice, *Hincmarus* à *Benedicto III.* & poſteà à Nicolao I. Synodi Sueſſionis ſecundæ confirmationem impetravit. Verùm, non diù obtinuit ea per ſubreptionem extorta confirmatio. Renovatâ ſiquidem per *Vulfadum*, ejusque ſocios ad Sedem Apoſtolicam appellatione, Nicolaus I. Acta illius Synodi Sueſſionenſis ſecundæ examinavit & reſcidit, juſſitque ut *Vulfadu s*, ejusque ſocii in priſtinos gradus reſtituerentur. Eam ob rem anno DCCCLXVI. indixit Summus ille Pontifex Synodum Sueſſione celebrandam, quæ eſt ordine tertia, in qua Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus, cùm cerneret Epiſcoporum plurimos in reſtitutionem *Vulfadi*, ejusque ſociorum inclinare eo potiſſimùm nomine, quòd bonâ fide, palàm & publicè ab *Ebbone* Archiepiſcopo jure vel injuriâ Sedi ſuę reſtitutò ſacros Ordines ſuſcepiſſent; nihilnon egit, inquam, Hincmarus, ut *Vulfadi*, ejuſque ſociorum reſtitutioni intercederet, obtulitque Synodo ad impediendam illorum reſtitutionem quatuor Schedulas, quæ à Patre *Sirmondo* publicatæ extant Tomo VIII. Conciliorum; nihil tamen promovere potuit calliditas Hincmari apud iſtius Synodi Sueſſionenſis tertiæ

tiæ Patres, qui juſſis Nicolai I. Pontificis Maximi obtemperantes, Vulfadum, ejusque ſocios in priſtinos gradus, quibus in Synodo Sueſſionenſi ſecunda, inſtigante Hincmaro Remenſi Archiepiſcopo, dejecti fuerant, reſtituerunt.

D. Sat ſuperque hactenùs diſſeruiſti non ſolùm de Conciliis, quibus nono Eccleſiæ ſæculo celebrandis occaſionem dederunt motæ Controverſiæ tàm de doctrina Goteſchalci Monachi Corbejenſis, quàm de ſchiſmate Photii, & de divortio *Lotharii* Regis cum *Teutberga* legitima ejus conjuge; ſed etiam de aliis Conciliis, quæ eodem ſæculo fuerunt convocata in cauſa *Rhotadi* Sueſſionenſis Epiſcopi, *Hincmari* Laudunenſis Antiſtitis, & *Ebbonis* Remenſis Archiepiſcopi. Quapropter, ne longiùs, quàm par ſit, noſtrum protrahatur Colloquium, abundè nunc ſufficiet breviter hìc indicare & ordine Chronologico alia recenſere Concilia, quæ nono ſæculo ad ſanciendam Eccleſiaſticam Diſciplinam variis in locis fuerunt celebrata.

M. Cùm benè multa Concilia Provincialia vel Nationalia nono ſæculo ad reſtaurandam Eccleſiæ diſciplinam fuerint congregata, nobis, qui, quantùm poſſumus, brevitati conſulere ſatagimus, ſat erit ea juxtà Ordinem Chronologicum recenſere Concilia, & quæ in eis geſta ſunt compendiosè narrare, quorum uberiorem, ſi velis, notitiam tibi ſuppeditabit noſter *Natalis Alexander* ſæculo IX. parte prima cap. IV. ubi lato calamo explicat omnes Synodos Provinciales & Nationales, & Canonum, qui ad ſanciendam Eccleſię diſciplinam in illis conditi ſunt, accuratam Synopſim exhibet.

Ordior itaque à Concilio *Altini* habito an-

no DCCCII. Porrò *Altinum* Urbs olim Episcopalis, ab Hunnis sæculo quinto excisa est, indèque Sedes Episcopalis ob Longobardorum metum translata *Torcellum* anno DCXXXV. atque abhinc dictus Episcopus Torcellanus sub Gradensi primùm Patriarcha, deindè sub Veneto, cui etiamnùm subditur. Huic Altinensi celebrando Concilio occasionem dedit mors, quam Joannes Venetorum Dux intulit *Joanni* Patriarchę Gradensi, eo quòd Christophorum hominem Græcum ab ipso Duce, necnon ab Orientis Imperatore *Nicephoro* commendatum Ulivolensem Episcopum consecrare non tantùm renuisset, verum etiam à Communione removisset. Eâ de causa *Joannes* Venetorum Dux adeò exarsit irâ, ut, *Mauritio* filio Duce assumpto, classem *Gradum* adduxerit, &, Civitate primo adventu captâ, *Joannem* Patriarcham ex celsissima turri præcipitarit, sicut narrat *Sigonius* lib. 4. *de Regno Italiæ* ad annum DCCCII. Hoc audito immani scelere, *Paulinus* Forojuliensis, seù Aquilejensis Patriarcha Concilium *Altini* mox celebravit, in quo Patres auxilium *Caroli Magni* Imperatoris in *Joannem* Venetorum Ducem, ob cædem Joannis Patriarchæ Gradensis factam implorarunt. Extat hujus Concilii Epistola Synodalis ad Carolum Magnum Imperatorem directa apud *Carolum Cointium* Tomo VI. *Annalium Ecclesiæ Francorum* pag. 808.

Anno DCCCIII. *Athelardus* magnę Britanniæ primas, seù Ecclesiæ Cantuariensis Archiepiscopus, *Closeshoviensem* Synodum ex Provincialibus Episcopis, his nimirùm, quos olim Gregorius Magnus ejus Sedi subjecerat, convocavit, in qua Romani Pontificis *Leonis III.* mandatum exposuit, & cavit in pri-

primis,ne ullus deinceps Metropolitanę ſuęSedis honorem,prærogativam, & privilegia minuere aut invadere prędumeret.HancClovefhovienſem Synodum refert *Spelmannus*,& ex eo *Labbeus* Tomo VIII. Conciliorum.

Anno DCCCXIII.Quinque Concilia ſuaſione Caroli Magni celebrata ſunt, videlicèt *Arelatenſe*, *Moguntinum*, *Remenſe*, *Turonenſe*, & *Cabilonenſe*. In Concilio Arelatenſi, quod habitum fuit in Baſilica Sancti Stephani Protomartyris, conditi ſunt ad reſtaurandam collapſam Eccleſiæ diſciplinam Canones XXVI. qui extant Tomo VII. *Annalium Eccleſiæ Francorum*. Eoſdem etiam Concilii Arelatenſis Canones recenſet & explicat noſter *Natalis Alexander* articulo tertio cap.IV. Hiſtoriæ ſæculorum.IX. & X. *In Concilio Moguntino*,quod in Clauſtro Baſilicæ Sancti Albini congregatum eſt, confecti ſunt Canones LVI. in quibus de Fide, Spe, & Charitate, de Vita Clericorum & Monachorum, de Litaniis & quatuor temporibus obſervandis, aliiſque Rebus Eccleſiaſticis plurima ſunt ſaluberrimè conſtituta. Extant illi LVI. Canones Tomo VII. Conciliorum, & apud *Carolum Cointium* Tomo VII. Annalium Eccleſiæ Francorum. Eoſdem etiam Concilii Moguntini Canones refert & exponit *Natalis Alexander* articulo IV. capitis IV. Hiſtoriæ ſæcul.IX. & X. *In Concilio Remenſi*, cui præfuit *Vvulfarius* Archiepiſcopus Remenſis conditi ſunt Canones quadraginta quinque, qui præcedentium Synodorum Arelatenſis, & Moguntinæ Canonibus gemini ſunt,extantque Tom.VII. Conciliorum, & apud *Carolum Cointium* Tomo VII. Annalium Eccleſiæ Francorum. *In Concilio Turonenſi* ſanciti ſunt Canones LI. qui mores, & Eccleſiæ diſci-

ſciplinam ſpectant, extantque locis mox à me laudatis. Eorumdem Concilii Turonenſis Canonum LI. Synopſim, & expoſitionem legeſis apud noſtrum *Natalem Alexandrum* Articulo VI. Hiſtoriæ ſæculorum IX. & X. *In Concilio Cabilonenſi* conſtituti ſunt ſexaginta ſex Canones, qui multa præſcribunt diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capita, extantque locis jàm memoratis. Brevem quoque eorumdem ſexaginta ſex Concilii Cabilonenſis Canonum notitiam atque explicationem tradit ſæpè citatus *Natalis Alexander* articulo VII. cap. IV. Hiſtoriæ ſæcul. IX. & X.

Anno DCCCXVI. Imperante *Ludovico Pio* congregatus eſt Conventus Aquiſgranenſis, in quo Epiſcopi ad petitionem Imperatoris, qui aliquam Inſtitutionis formam tàm pro Canonicis, quàm pro ſanctimonialibus ex ſacris Canonibus & SS. Patrum verbis excerptam peroptabat, geminam Regulam duobus libellis comprehenſam condiderunt. Libellus, qui Canonicorum continet Regulam, conſtat Cap. CXLIV. Libellus verò, qui ſanctimonialium Regulam exhibet, Capitula XXVIII. complectitur. Alium Conventum Aquisgranenſem anno ſequenti, ſeù DCCCXVII. Convocari curavit idem Imperator *Ludovicus Pius*, in quo de uniformi ratione vivendi ſecundùm Regulam Sancti Benedicti actum eſt, ob idque ſeptuaginta duo fuere conſtituta Capitula, ſicut teſtatur *Leo Oſtienſis* in Chronico Caſſinenſi lib. I. cap. 16. Duas illas Synodos Aquisgranenſes ſuaſione *Ludovici* Imperatoris convocatas *Baronius*, *Cointius*, & *Natalis Alexander*, ſecuti Auctorem Vitæ *Ludovici Pii* in unam Synodum confundunt. At duas illas Synodos Aquisgranenſes diſtinguendas eſſe; Auctoremque vitæ *Ludovici Pii* Imperatoris eas in unam

unam eamdemque Synodum malè confudisse, plurimis argumentis evincit Clarissimus *Pagius* in sua Critica Baronii ad annos DCCCXVI. & DCCCXVII.

Anno DCCCXXIX. Imperantibus *Ludovico Pio*, & Lothario, quatuor ad Ecclesiasticæ Disciplinæ restaurationem celebratæ sunt Synodi *Moguntina*, *Parisiensis*, *Lugdunensis*, ac *Tolosana*. Sed ex istis quatuor Synodis extat nunc tantùm Synodus Parisiensis, quę inter Parisienses est ordine sexta, distribuiturque in tres partes, sive in Capitula XCIV. quorum Synopsim & explicationem legesis apud Natalem Alexandrum art. IX. cap. V. Historiæ sæculorum IX. & X. I. partis.

An. DCCCXXXVI. *Ludovicus Pius* Imperator ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam Synodum Aquisgranensem convocari curavit, quæ duas in partes dividitur, quarum una tripartitos Canones complectitur circà tria Capitula, quæ, ut ab Episcopis illius Synodi tractarentur, à Ludovico Pio Imperatore suadente proposita sunt. Altera pars in tres libros distribuitur, quos Episcopi istius Synodi *Pippino* Aquitaniæ Regi direxerunt, ut res, quas ei anteà per Commonitorium suggesserant, Sacræ Scripturæ testimoniis, & exemplis illustrarent. Periit quidem istud Commonitorium, sed quid contineret abundè docent prædicti tres libri, qui editi sunt in Collectionibus Conciliorum, seù Tomo VII. cum Capitibus in hoc Concilio Aquisgranensi conditis.

Anno DCCCXLIII. Synodus apud *Lauriacum*, suadente *Carolo Calvo* Galliarum Rege, in pago Andegavensi coacta est, in qua statuta sunt quatuor Capitula adversus eos, qui auctoritatem, juraque Ecclesiastica & Regia contemnunt; quibus sanciendis occasionem dederunt *Lantbertus* comes, aliique, qui

qui contrà Carolum Calvum Regem eo tempore rebellarunt. Anno sequenti, seù DCCCXLIV. habita est Synodus ad *Theodonis Villam*, in qua *Lotharius* Imperator, & fratres ejus *Ludovicus*, & *Carolus*, depositis odiis, concordiam inter se inierunt. Quâ de re, & aliis negotiis Ecclesiasticis conditi sunt Canones sex, qui extant Tomo VII. Concil. eorumque Synopsim tradit *Natalis Alexander* art.XII. cap.IV. part. I. Historiæ sæculorum IX. & X. Habitum est est etiam eodem anno DCCCXLIV. Suasione Caroli Calvi Regis Concilium *Vernense* in Palatio Regio, præsidente *Ebroino* Pictavorum Episcopo Sacri Palatii Archicapellano, in quo XII. de Disciplina Ecclesiastica extant Canones Tomo VII. Concil. & apud *Natalem Alexandrum* articul.XIII. loci mox laudati.

Anno DCCCXLV. Sub eodem Carolo Calvo Rege indicta est Synodus Bellovacensis, in qua, vacante per depositionem *Ebbonis* Sede Remensi, *Hincmarus* in ejus locum fuit suffectus, & Remensis Archiepiscopus consecratus, octoque editi sunt Canones, qui Disciplinam Ecclesiasticam spectant, extantque Tomo VII. Concil. & apud *Natalem Alexandrum* artic.XIV. loci jàm indicati. Eodem anno, regnante in Galliis *Carolo Calvo*, habita est Meldensis Synodus, in qua, ut jura Ecclesiastica sarta tecta conservarentur, conscripti sunt Canones quinquaginta sex, extantque Tomo VII. Conciliorum, & apud *Natalem Alexandrum* art. XV. cap. IV. partis I. Hist. sæculorum IX. & X.

Anno DCCCXLVI. convocata est Synodus Parisiensis, in qua *Ebbo* antehàc Remensis Archiepiscopus Sedem, quâ dejectus fuerat, invadere prohibitus est,

est, & omnia Capitula, quæ constituta sunt in præcedentibus Conciliis *Lauriacensi*, apud *Theodonis Villam*, *Vernensi*, *Bellovacensi*, & *Meldensi*, fuerunt absoluta, seù terminata, sicut apertè declarat ejusdem Concilii Parisiensis Præfatio, quæ unà cum illius Actis extat Tomo VIII. Conciliorum.

Anno sequenti, seù DCCCXLVII. suasione *Ludovici* Germaniæ Regis congregata est Synodus *Moguntina* Præside *Rabano* hujus Urbis Archiepiscopo, cui etiam Chorepiscopi Abbates, Monachi, & omnium Ordinum Clerici adfuere. In ea conditi sunt Canones XXXI. de Disciplina Ecclesiastica, quæ non minùs in Regno *Ludovici*, quàm *Caroli* ejus fratris erat labefactata. Extant hi Canones XXXI. Tomo VIII. Conciliorum, & apud *Natalem Alexandrum* artic. XVII. cap. IV. partis I. Hist. sæculor. IX. & X. Aliud Concilium Moguntinum anno sequenti, seù DCCCXLVIII. celebravit Rabanus contrà Goteschalcum, de quo Concilio, sicut & de aliis Synodis *Carisiacensi prima* anno DCCCXLIX. *Carisiacensi secunda* anno DCCCLIII. *Valentina tertia* anno DCCCLV. *Lingonensi* & *Tullensi* an. DCCCLIX. quæ, fervente nono Ecclesię sęculo in Galliis causâ Gotheschalchiana, celebrata sunt, sat superque egimus superiùs. Consultò etiam hìc prætermitto Concilia, quæ nono Ecclesiæ sæculo in causa *Ebbonis* habita sunt, videlicèt Bellovacense anno DCCCXLV. Suessionense secundum anno DCCCLIII. & Suessionense tertium anno DCCCLXVI. Prætermitto similitèr Concilia, quæ convocata sunt in causa *Rothadi* Suessionensis Episcopi, & in causa *Hincmari* Laudunensis Episcopi, ac denique in causa divortii *Lotharii* Regis, & *Theutbergæ* ejus conjugis, quia

quia ejusmodi Concilia, & res in his gestas jàm compendiosè attigimus, nec in his diutiùs immorari finit nobis in tractandis rebus Ecclesiasticis præscripta brevitas.

D. Percensuistine omnia Concilia Provincialia, quæ nono sæculo fuerunt convocata?

M. Quædam alia Concilia Provincialia nono Ecclesię sæculo fuerunt convocata à quibus brevitèr nos expedire necesse est. Anno itaque DCCCL. habita est Synodus *Ticinensis*, in qua ad reformandos Ecclesiæ mores conditi sunt XXV. Canones, quorum Synopsim & expositionem exhibet *Natalis Alexander* art.XVIII. cap.IV. Historiæ sæculorum IX. & X. Ad Concilium *Tullense* secundum in Villa *Tusiaco* quatuordecim Provinciarum Episcopi an. DCCCLX. convenerunt, ac pro Ecclesiasticæ Disciplinæ restauratione quinque condiderunt Canones, qui extant unà cum *Epistola Synodali* adversùs rerum Ecclesiasticarum invasores, & Hincmari Epistolâ de nuptiis *Stephani*, & filiæ Regimundi comitis Synodi jussu scripta Tomo VIII. Conciliorum. *Vvormatiam* nobilem Germaniæ Civitatem Nationalis convenit Synodus suasione *Ludovici* Germaniæ Regis anno DCCCLXVIII. in qua conditi sunt Canones XLV. ex quibus singulari observatione dignus est Canon decimus quintus, quo statuitur, ut ad inquirendum furti auctorem in Monasteriis, Missa ab Abbate, vel alio Presbytero, ejus jussu celebretur,& singuli Monachi pro purgatione sua corpus & Sanguinem Christi percipiant,ut hoc pacto se innocentes ostendant. Sed hæc disciplina, quæ nono Ecclesiæ sæculo obtinebat, propter sacrilegii periculum postea jure merito fuit abrogata. Præter hos quadraginta quin-

quinque Canones Concilii Vvormatienfis, circumferuntur alii triginta quinque, qui tamen in vetusto MS. Codice desunt, nec ad istam Synodum Vvormatiensem pertinent, cùm interdùm in iis repetantur, quæ superioribus Canonibus sancita leguntur. Hinc est, quòd Viri eruditi triginta illos quinque Canones ex aliarum Synodorum Decretis conflatas esse opinentur. Extant Canones conditi in ista Synodo Vvormatiensi Tomo VIII. Conciliorum, eosque recenset & explicat *Natalis Alexander* articulo XXIII. cap. IV. partis primæ Historiæ sæculorum IX. & X.

Anno DCCCLXXVI. *Carolus Calvus* post mortem *Ludovici* patrui sui Imperator à *Joanne VIII.* Summo Pontifice coronatus Synodum secundam *Ticinensem* congregari curavit, ut sibi ab Episcopis, Abbatibus, & Optimatibus Regni Italici Imperium confirmaretur. Quapropter, hac in Synodo *Carolus Calvus* ab omnibus acclamatus atque susceptus fuit Imperator, conditaque sunt Capitula quindecim, in quorum primo decernitur, *ut Sancta Romana Ecclesia, sicut est Caput omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur, & veneretur*. Reliqua illius Synodi Capitula extant tomo IX. Conciliorum, & in Capitularibus Caroli Calvi. Eodem anno *Carolus Calvus*, qui in Synodo secunda Ticinensi à Proceribus & Episcopis, Regni Italici acclamatus fuerat Imperator, paritèr à Gallis in Synodo Pontigonensi susceptus est Imperator. In hac Synodo Pontigonensi Ticinensia Capitula fuerunt confirmata, *Formosi* Portuensis Episcopi, & aliorum excommunicatio, facta in Synodo Romana, à Patribus Gallicanis approbata. Primatus *Ansegisi* Archiepiscopi Senonensis,

sis, qui post mortem *Ludovici* Imp. à Carolo Calvo Romam missus fuerat, ipsique Imperium à *Joanne VIII.* Papa, & Italiæ Primoribus ut deferretur effecerat, unanimitèr agnitus est. Sed de hoc Primatu, quem per Gallias, & Germaniam Joannes VIII. Pontifex Maximus contulit *Ansegiso* Senonensi Archiepiscopo, legendi sunt *Natalis Alexander* art. I. parag. 3. cap. V. partis primæ sæculorum IX. & X. & *Gerardus Dubois* in Historia Ecclesiæ Parisiensis cap. I. Acta integra istius Synodi Pontigonensis recitat *Baronius* ex continuatore *Aimoni*, qui ea exscripsit ex Annalista Bertiniano. Extant tamen & alia ejusdem Synodi Acta, illa fortasse quæ cum Legatis Apostolicis dictasse, & in Synodo legisse dicitur *Odo* Episcopus Bellovacensis, quorum partem *Baronius* ad annum Christi DCCCLXXV. refert ex *Odoranno* in Chronico. Sed in his posterioribus Actis *Ansegisi* Primatus unanimitèr agnitus ac susceptus dicitur, cùm tamen in prioribus nihil apud Episcopos *Ansegisus* promovisse dicatur.

Anno DCCCLXXVII. *Joannes VIII.* Pontifex Maximus Concilium *Ravennatense* celebravit, cujus Decreta publicavit *Holstenius* in Collectione Romana. Supersunt illius Concilii tantùm Capitula XIX. ad disciplinam & immunitatem Ecclesiasticam restituendam spectantia, & prætereà Epistola, quâ possessio Flaviniaci Monasterii *Adalgario* Æduensi Episcopo confirmatur, ut constat ex Diplomate, quod ex Ecclesiæ Æduensis Tabulario desumptum edidit *Chiffletius* Societatis Jesu in probationibus Historiæ Tornutiensis Monasterii. Canones conditi in hoc Concilio Ravennatensi fuerunt confirmati in Synodo secunda Trecensi, quam *Joannes VIII.* Summus

mus Pontifex in Galliis exiſtens anno DCCCLXXVIII. convocavit. In hac Synodo Trecenſi actum eſt de cauſa *Hincmari* Laudunenſis Epiſcopi, ſicut ſuperiùs à nobis jàm obſervatum eſt.

Anno DCCCLXXXI. congregata eſt Synodus apud Sanctam *Macram* in Diœceſis Remenſis finibus, in qua non pauca ad Diſciplinam Eccleſiaſticam reſtaurandam ſancita ſunt, extantque Canones octo in ea conditi Tom. IX. Conciliorum. An. DCCCLXXXVIII. *Luitbertus* Archiepiſcopus Moguntinus Synodum Moguntiæ celebravit, in qua ad Diſciplinam Eccleſiaſticam propter incurſiones Normannorum reformandam viginti ſex conditi ſunt Canones, qui extant Tomo IX. Conciliorum. Eodem circitèr anno Synodus *Metenſis* celebrata eſt in Eccleſia Sancti Arnulphi, cui *Ratbodus* Trevirenſis Archiepiſcopus, & tres Epiſcopi, unus Abbas, & multi Sacerdotes adfuerunt. Tredecim in ea Synodo conditi ſunt Canones, qui extant tom. IX. Conciliorum. An. DCCCXCII. apud Viennam Galliæ Metropolim, præſentibus & præſidentibus *Formoſi* Papæ Legatis Concilium ab Epiſcopis Regni Arelatenſis in Baſilica Salvatoris celebratum eſt, in quo conditi ſunt quatuor Canones, qui extant Tom. IX. Conciliorum. An. DCCCXCV. apud *Triburiam* Villam Regiam ad Rhenum non longè à Moguntia, Synodus, quæ dicitur *Triburienſis* congregata eſt ad corrigenda Clericorum vitia, & ad Eccleſiaſticæ Diſciplinæ reſtaurationem. Ad eam Epiſcopi viginti duo convenerunt, qui Canones quinquaginta & octo ediderunt, quos refert & explicat *Natalis Alexander* art. XXX. cap. IV. partis I. ſæculorum IX. & X. Denique, ex tribus Conciliis, quæ *Flodoardus* in Fragmento *de Pontificibus Romanis*

nis à Joanne IX. Pontifice Maximo congregata fuisse affirmat, duo tantùm supersunt, nempè *Romanum*, & *Ravennense*, quæ anno DCCCXCVIII. fuere celebrata. In Concilio Romano Acta Pseudo-Synodi Romanæ à Stephano VII. habitæ Joannes IX. infirmavit, *Sergium* & socios damnatos restitui vetuit, violatores Sepulchri, cadaverisque *Formosi* Papæ damnavit, Episcopos à *Stephano VII.* exauguratos ad gradus pristinos reduxit, & *Lamberti* Imperatoris unctionem confirmavit. In Concilio Ravenensi, quod paulò post Concilium Romanum ab eodem *Joanne IX.* coactum est, & cui *Lambertus* Imperator, & LXXIV. interfuerunt Episcopi, Statuta in Capitularibus Regum Francorum de persolvendis decimis Episcopis confirmata sunt. Sed de utroque Concilio, *Romano* videlicèt & *Ravenensi* legendus est Clarissimus *Pagius* in sua Critica Baronii ad annum DCCCXCVIII. ubi etiam perdoctè observat, *Sigonium* lib. *6. de Regno Italiæ*, & nonnullos alios Scriptores fuisse hallucinatos, dùm Concilium Ravenense inscitè confuderunt cum Concilio Romano, & ex duobus unum perperàm fecerunt. Sed de Conciliis, quæ tàm ad dirimendas fidei Controversias, quàm ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam variis in locis nono Ecclesiæ sæculo fuerunt celebrata, plura non dicam, ne prætergrediar horam, quâ Colloquia nostra arenariâ Clepsydrâ vulgò metiri solemus.

COL-

COLLOQUIUM V.

De Viris Illustribus, qui nono Ecclesiæ sæculo doctrinæ & pietatis laude claruerunt.

D. UT Scriptorum Ecclesiasticorum, qui in variis Orbis partibus nonum Ecclesiæ sæculum doctrinâ & pietate illustrarunt, notitiam faciliùs assequi, eorumque genuina Opera accuratiùs à spuriis secernere possim, optarem ut in isto Colloquio illos distribueres in sex omninò classes, ita ut in prima essent omnes Scriptores Galli; in secunda Scriptores Itali; in tertia Scriptores Germani; in quarta Scriptores Hispani; in quinta Scriptores è Regno Angliæ oriundi, & in postrema infererentur Viri illustres, qui in Ecclesia Orientali floruerunt.

M. Quòd Gallos Scriptores in prima classe illustrium Virorum, qui nono Ecclesiæ sæculo doctrinâ & pietate præfulserunt, reposueris; justè ac sapientèr fecisti. Abundavit quippè nono sæculo præ cæteris aliis nationibus Gallia Viris eruditione & sanctimoniâ clarissimis, qui ad dilucidandas Controversias eo sæculo enatas de Sanctissimo Altaris Sacramento seù *Corporis & Sanguinis Domini*; de Prędestinatione & voluntate Dei salvandi homines, necnon de Cultu, qui Sanctorum Imaginibus deferri debet, præclara ediderunt Opera. Extiterunt etiam eodem sæculo in Galliis doctissimi Abbates & Monachi, qui ad fidei Catholicæ defensionem,

& Monasticæ Disciplinæ observationem indefesso studio suam omnem curam, industriam & eruditionem contulerunt.

D. Incipiamus, quæso, ab illis Gallis Scriptoribus, qui in Controversia, quæ de Eucharistia nono sæculo exorta est, libros de Sanctissimo Altaris Sacramento, seù *Corporis, & Sanguinis Domini* elucubrarunt.

M. *Paschasius Radbertus* Ord. Sancti Benedicti Abbas Monasterii Corbejensis librum edidit de Sanctissimo Altaris Sacramento, seù *Corporis & Sanguinis Domini* anno octingentesimo trigesimo primo, ut perdoctè evincit *Mabillonius* sæculo IV. Benedictino parte secunda in Præfatione capite primo. Hunc librum eo fine à se editum testatur Paschasius in Epistola, quam scripsit ad *Carolum Calvum* Francorum Regem, ut exponeret de Eucharistiæ Sacramento Catholicam doctrinam in gratiam Saxonum Puerorum recens ad Christianam Fidem conversorum. Quâ de causâ tria potissimùm hoc in Opere docet Paschasius, quæ statim ab initio libri exponit, nimirum verum Corpus & Sanguinem Christi existere in Eucharistia: Panis & vini substantiam non superesse factâ consecratione; ipsumque Christi Corpus in Eucharistia existens non aliud esse quàm quòd de Maria Virgine natum est. Tantâ perspicuitate primus inter veteres ejusmodi argumentum pertractat *Paschasius*, ut eum veluti Apostolicæ traditionis eximium hac in causa interpretem agnoscat Catholica Ecclesia. At Hæretici nostri temporis, qui præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento inficiantur, *Paschasium Radbertum* ceù novato-

vatorem lacessunt, asseruntque illum ab antiqua Ecclesiæ fide descivisse, ut novam realis præsentiæ & Transubstantiationis doctrinam inveheret in Ecclesiam. Verùm, hoc putidum Hæreticorum commentum ab omni veri specie prorsùs abhorret. *Paschasius* siquidem præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, necnon Transubstantiationis dogma in libro à se edito ità asserit, *ut*, si quis non credat, *impio deteriorem* esse pronunciet capite duodecimo, & in Epistola, quam scripsit ad *Frudegardum*, appellet *Sanctorum fidem*, secùs verò sentientes *contrà ipsum Dominum, & contrà omnem Ecclesiam agere* dicat. Quin, & ipsemet in Commentario in Matthæum testatur: neminem esse, qui in aperto hoc ità esse contradicat, quod totus Orbis credit & confitetur. Porrò, quis, nisi emotæ mentis homo, suum inducat in animum, eò impudentiæ prorupisse *Paschasium*, ut fingeret, non unum terræ angulum, non singulares Ecclesiæ populos, sed totum Orbem Christianum, nemine in aperto contradicente, sentire & confiteri, quod ipse sentiebat, scribebatque? Quis, inquam, credat, Paschasium, si reverà novator fuisset, ut obstrepunt Hæretici, potuisse obtinere ab Episcopis Gallicanis in Synodo Parisiensi congregatis privilegium pro suo Monasterio Corbejensi cum eximio elogio ejusdem Cœnobii Monachorum, qui omni procùl dubio Paschasii Abbatis ac Magistri sui doctrinâ erant imbuti? Denique, *Paschasium* novatorem non fuisse ex eo maximè liquet, quòd ei nullus noni sęculi Scriptor erroris dicam scripserit, sed potiùs omnes Episcopi, Abbates, & Monachi sanctitate & doctrinâ conspicui illum ceù avitæ fidei, vitæ-

que integerrimæ virum complexi, & maximâ amicitiâ prosecuti sint, qui profectò, ut erant antiquæ fidei retinendæ tenaces, novatorem non tulissent, sed, ut par erat, eum admonuissent, arguissent, coercuissent, confutassent. Sed de doctrina noni Ecclesiæ sæculi circà Sacro-Sanctam Eucharistiam plura in sequenti Colloquio dicemus. Hæc autem in præsentia sufficere possunt ad refellendum istud tàm insulsum Hęreticorum commentum. Quę enim opponit *Claudius* CarentonensisPseudo-Minister levissima argumenta, ut suspectam reddat Paschasii fidem, probetque eum cum sui temporis Ecclesia non concordare, nullo negotio exsufflat doctissimus *Maillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini in Præfatione. Præter hunc librum *de Sanctissimo Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, alia Opera edidit *Paschasius Radbertus*, quæ *Sirmondus* publicavit unà cum ejus Vita, in qua ait, Paschasium Sanctitate illustrem ex hac vita ad Deum migrasse anno DCCCLI. *Mabillonius* tamen parte II. sæculi IV. Benedictini in Elogio, quod texit, Paschasii Radberti, probat, Paschasium ad annũ circitèr DCCCLXV. superstitem fuisse, ibidemque differit de ejus scriptis, virtutibus & meritis. In Præfatione etiam ad partem secundam sæculi IV. Benedictini manifestò ostendit, perspicuâ Paschasii de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia & de Transubstantiatione doctrinâ oppressos Lutheranos & Calvinistas ad varias artes confugisse, ut veritati tenebras offunderent, & se ab ejus authoritate expedirent. Solidè etiam ibidem Mabillonius demonstrat, Paschasium Radbertum contrà antiquitùs receptam de Eucharistia fidem nihil in medium pro-

protulisse, sed potiùs universalis Ecclesiæ doctrinam sedato, simplicique modo exposuisse. De Paschasii Radberti doctrina circà Eucharistiam legi etiam potest *Natalis Alexander* Dissertatione v. in Historiam sæculorum ix. & x. ubi quæcumque Hæreticorum in Paschasium argumenta diluit, & invictis momentis fidem Catholicam adstruit. In Editione Operum *Paschasii*, quam adornavit Sirmondus, deest Vita Sancti *Walæ* Abbatis Corbejensis à Paschasio Radberto edita, quam *Mabillonius* parte 1. sæculi iv. Benedictini publicavit. Desunt quoque duo Tomi *De partu Virginis* ab eodem *Paschasio* conscripti, quos *Lucas Dacherius* Benedictinus parte 1. tomi xii. Spicilegii inseruit.

D. Observasti, ut benè memini, in Colloquio tertio in Historiam hujusce sæculi noni, occasione istius libri de Sanctissimo Altaris Sacramento, seù *Corporis & Sanguinis Domini*, à Paschasio Radberto editi, quosdam noni sæculi Scriptores Ecclesiasticos, videlicèt *Rabanum Maurum, Amalarium,* & *Ratramnum* quamdam de Eucharistiæ Sacramento excitasse controversiam, quæ tamen, ut ibidem exposuisti, non versabatur, sicut ineptissimè asserunt Hæretici, circà fidei dogma de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, & de Transubstantiatione (in hoc enim asserendo fidei dogmate, quod semper, ubique, & ab omnibus in Ecclesia creditum est, tam *Paschasius*, quàm *Rabanus*, *Amalarius*, & *Ratramnus* consentiebant, sicut ex disertis illorum Scriptorum testimoniis, quæ ibidem laudasti, certissimè liquet) sed solùm prædicta Controversia versabatur circà modum, quo Corpus Christi Domini existit in Augustissimo Eu-

charistiæ Sacramento. Quapropter, cùm istius Controversiæ circà Eucharistiam nono Ecclesiæ sæculo obortæ statum jam à te expositum probè noverim, necessum non est, ut in eo explicando diutiùs hìc immoremur, sed sufficiet paucis in præsentia perstringere vitam & Opera *Rabani*, *Amalarii*, & *Ratramni*, quos in hac enatâ de Eucharistia disceptatione Paschasius Radbertus adversarios nactus est.

M. *Rabanus Maurus* Moguntiæ natus Ordini Sancti Benedicti, dùm adhùc juvenis esset, nomen dedit, posteà Abbatiæ Fuldensi Præpositus, & ex Abbate Fuldensi Archiepiscopus Moguntinus consecratus emicuit, teste Baronio ad annum Christi octingentesimum quinquagesimum sextum, *ut fulgentissimum sydus*, cujus quæ extant scripta, tanquàm lucis radii excellentiam demonstrant Auctoris, ut ex iisdem illustrata Germania glorietur suum haud adeò imparem magnis habuisse Doctorem. De eodem Rabano *Trithemius* tradit, ipsum, præter Opuscula tam carmine, quàm solutâ oratione conscripta, Scripturam Sacram à principio usque ad finem feliciter explanasse, virumque fuisse planè omni litterarum genere apprimè excultum, ac trium linguarum Hebraicæ, Græcæ, atque Latinæ peritum. Mortuus est Rabanus Maurus Archiepiscopus Moguntinus anno DCCCLVI. ut tradit Annalista Fuldensis à Baronio citatus. De ejus Operibus tam editis, quàm ineditis, ac de legitimis & spuriis, quæ ei attribuuntur, doctissimus Mabillonius in illius Elogio, quod texit parte II. sæculi IV. Benedictini, accuratè disserit, quemadmodùm & de ipsius zelo pro fide & integritate morum, de eius præ-

præceptoribus, & de fama, quam sibi comparavit in Academia Fuldensi, ubi summâ cum laude docuit, multosque discipulos habuit, & in his *Walafridum Strabum*, *Servatum Lupum*, *Otfridum* Monachum Wissemburgensem, & *Rudolfum*, qui ejus Vitam descripsit. De præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, necnon de transubstantiatione rectè & catholicè sensisse *Rabanum*, eumque à fæda Stercoranistarum hæresi, quam ei perperàm nonnulli affingunt, penitùs fuisse alienum, breviter, juxtà nobis in pertractandis de fide controversiis præscriptos limites, ostendimus in Colloquio tertio in Historiam hujusce sæculi. Sed si plura super hac re scire aveas, consule *Mabillonium* loco mox laudato, & nostrum *Natalem Alexandrum* parag.II. Dissertationis XI. in Historiam sæculorum IX. & X. ubi doctrinam Rabani Mauri Archiepiscopi Moguntini circà Eucharistiæ Sacramentum egregiè vindicat ab hæreticorum calumniis.

Amalarius (quem in doctrina de præsentia reali Corporis & Sanguinis Domini & de Transubstantiatione unà cum Paschasio Radberto consensisse, & ab eo dumtaxàt quantùm ad certum quemdam loquendi modum discrepasse jam ostendimus in Colloquio tertio in Historiam istius sæculi) fuit Ecclesiæ Metensis Diaconus, sed non Episcopus illius Ecclesiæ, ut malè quibusdam visum est. Mabillonius in Commentario prævio ad Ordinem Romanum pag. 3. Amalarium Lugdunensem Chorepiscopum fuisse probat ex Epistola inedità *Flori* Lugdunensis Ecclesię Diaconi adversùs Amalarium scriptâ, in qua illum his verbis duriùs carpit:

Contrà falsiloquas, inquit Florus, *adinventiones Amalarii quondam Lugdunensis Chorepiscopi de Corpore Domini tripartito*. Scripsit iste *Amalarius* Metensis Diaconus libros quatuor *De Divinis sivè Ecclesiasticis Officiis*, & librum de *Ordine Antiphonarii*. Baluzius in appendice ad Tomum secundum Capitularium pag. 1352. & seqq. eruit ex vetustissimo Codice MS. Monasterii S. *Galli* in Helvetia Opusculum Amalarii Abbatis cui Titulus: *Eclogæ de Ordine Romano, & de quatuor Orationibus Episcoporum, sivè populi in Missa*, quod quatuor librorum ejusdem Amalarii Metensis *De Divinis Officiis* supplementum quoddam censeri potest. Scripsit etiam idem Amalarius aliquot Epistolas ad Episcopos à Luca Dacherio vulgatas Tomo VII. *Spicilegii*, & *Regulam*, seù *Institutionem Canonicorum*, quæ in Concilio Aquisgranensi anno DCCCXVII. habito lecta, approbata, & synodicâ auctoritate confirmata est. Liber *de Præscientia & Prædestinatione*, quem Amalarius Metensis suasu Hincmari Archiepiscopi Remensis composuit adversùs Gothescalcum Monachum Corbejensem, non amplius extat. Constat tamen, hunc Amalarii librum non fuisse probatum Ecclesiæ Lugdunensi, quippè quæ illum in libro *De tribus* Epistolis acri Censura perstringit. *Agobardus* etiam Lugdunensis Archiepiscopus quatuor libros *De Divinis Officiis* ab Amalario Metensi editos singulari Opere impugnavit, in iisque multas propositiones inutiles, absurdas & noxias reprehendit. De quibus Amalarii propositionibus, sicut & de ejus doctrina circà Eucharistiam legendus est *Natalis Alexander* sæculo IX. art. II. Dissertationis XII. hìc tantùm velim obitèr observes, multos Scripto-

res

res post Trithemium confundere hunc Amalarium Metensem cum altero *Amalario Fortunato* Trevirensi Archiepiscopo. Sed ejusmodi Scriptores hallucinari, ac reverà duos distinguendos esse *Amalarios*, quorum unus fuit Archiepiscopus Trevirensis, alter verò Ecclesiæ Metensis Diaconus, evidentèr ostendit *Sirmondus* in Epistola quadam à *Labbeo* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis* in addendis & corrigendis recitata. *Amalarius* Metensis auctor est librorum, quos mox percensui. De *Amalario* Trevirensi Archiepiscopo multa Commentitia circumferuntur, sed de illo hæc quatuor certò affirmari possunt. Primò, quòd auctor sit libelli *Alcuino* Caroli Magni præceptori suppositi *De Cæremoniis Baptismi*, ut ex Codice Petaviano solidè probat idem *Sirmondus* in Notis ad Theodulphum Aurelianensem Episcopum. Secundò, quòd Transalbianam Saxoniam erudierit, & ad fidem Christianam converterit. Tertiò, quòd Legatus in Orientem à *Carolo* Augusto pro pace confirmanda directus fuerit. Denique, quòd mortuus sit anno DCCCXIV. sicut testantur Annales Francorum. Ex quo palàm sequitur, falsò quosdam asserere, *Amalarium Fortunatum* Trevirensem Archiepiscopum esse auctorem quatuor librorum *De Divinis seù Ecclesiasticis Officiis*, necnon libri *de Ordine Antiphonarii*, cùm ipse mortuus sit anno DCCCXIV. & isti libri juxtà accuratum Virorum eruditorum judicium, scripti non fuerint ante annum DCCCXXVII.

Inter adversarios Paschasii Radberti in Controversia *de Corpore & Sanguine Domini*, *Ratramnum*, seù, ut alii dicunt, *Bertramum* Cœnobii Corbejensis Ordinis S. Benedicti Monachum connumerant Hæ-

Hæretici, pertenduntque, illum in libro, quem ipsi attribuunt *de Corpore & Sanguine Domini*, apertè negasse præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, necnon Transubstantiationis dogma. Verùm, an ille liber *De Corpore & Sanguine Domini* jussu Caroli Calvi Francorum Regis editus auctorem habeat *Ratramnum*, seù *Bertramum*, an verò *Joannem Scotum Erigenam* eodem sæculo nono viventem, ità ut *Joannes Scotus Erigena*, qui de Eucharistia pessimè sensit, sub adscititio nomine latere voluerit, magna nostris temporibus Doctores etiam inter Catholicos emersit disceptatio. Illustrissimus Dominus Petrus *De Marca* Archipræsul Parisiensis in Epistola ad *Lucam Dacherium* Monachum Benedictinum Tomo secundo ejus *Spicilegii* præfixâ libellum *Bertrami* nomine ab Hæreticis protestantibus excusum, & *Ratramno* Corbejensi Monacho à *Sigeberto*, & Trithemio tributum, illi abjudicat, eumque Joanni Scoto Erigenæ vindicat; quam sententiam *Joannes Harduinus* Societatis Jesu in libro *De Sacramento Altaris*, & eruditus Canonicorum Regularium Congregationis Sanctæ *Genovefæ* Theologus in Dissertatione editâ ad calcem Tomi primi *De perpetua Ecclesiæ Fide circà Eucharistiam*, novis constabilierunt conjecturis & documentis. *Mabillonius* tamen in Præfatione ad partem II. sæculi IV. Benedictini, & *Natalis Alexander* Dissertatione XIII. in Historiam sæcul. IX. & X. aliique plures hujus temporis Viri eruditi asserunt, librum illum *de Corpore & Sanguine Domini* verè Ratramni esse, ac nullum errorem continere, sed quasdam dumtaxàt duriores & obscuriores sententias, quæ expositione

ne aliquâ facilè molliri, & in Catholicum sensum adduci possunt. Utrâq; horumce Catholicorum Doctorum sententiâ, circà auctorem istius libri *De Corpore & Sanguine Domini*, quamvis refelli solidè possit calumnia Hæreticorum asserentium, *Ratramnum*, seù *Bertramum*, in doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, necnon de Transubstantiatione à Paschasio Radberto nono Ecclesiæ sæculo recessisse; nihilo seciùs, ut candidè fatear, mihi magis probatur opinio illorum, qui docent, hunc librum *De Corpore & Sanguine Domini* tribuendum non esse Ratramno, seù Bertramo, sed potiùs adjudicandum esse *Joanni Scoto Erigenæ*, qui, ut mox dicemus inter referendum Scriptores Anglos noni sæculi, pessimè sensit de Sacro-Sancta Eucharistia, & Sacramentariorum hæresim præformavit. Huic itaque *Joanni Scoto Erigenæ* asserendum esse illum librum *De Corpore & Sanguine Domini* probant periti Critici multis momentis. Primò, quia hic liber in *Indice* Concilii Tridentini inter damnatos libros relatus est, & à Clemente VIII. Pontifice Maximo omninò repudiatus, quippè qui nullâ potest juvari interpretatione, & apertam Hæresim docet, ut rectè monent *Sixtus Senensis*, *Sanctesius*, *Possevinus*, *Petrus De Marca*, *Cardinalis Perronius*, plerique alii. Secundò, quia stylus istius libri suum indicat auctorem *Joannem Scotum Erigenam*. Ovum siquidem non est ovo similius, quàm stylus hujusce libri similis est stylo libri *De Prædestinatione*, quem à *Joanne Scoto Erigena* procusum fuisse certissimè constat. Denique, *Ascelinus* Monachus in Epistola ad Berengarium, & Berengarius ipse Hæreticus in Epistola ad Richardum,

dum, quæ extat apud *Dacherium* Tomo II. *Spicilegii*, apertè innuunt, hunc librum *De Corpore & Sanguine Domini* à Joanne Scoto Erigena fuisse lucubratum. Hæc sunt momenta, quibus hic liber Ratramno abjudicatur, & Joanni Scoto Erigenæ asseritur. Si tamen cum *Mabillonio*, & *Natali Alexandro* prædictum librum Ratramno vindicare velis, non intercedam, dummodò cum doctissimis illis viris dicas, Ratramnum in hocce libro à Paschasii Radberti doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Domini in Eucharistia non recessisse, sed solùm cum ipso pugnasse quantùm ad certum quemdam loquendi modum, sicut breviter exposuimus in Colloquio tertio in Historiam hujus sæculi noni, & uberiorem veri sensus Ratramni expositionem invenies apud Mabillonium, & Natalem Alexandrum, qui difficiliores, & obscuriores quasdam propositiones, quæ reperiuntur in isto libro, & Lectori aliquid negotii facessere possunt, liquidò explanant, & in sensum Catholicum benignis adhibitis interpretationibus adducunt. Sed missâ illa Controversiâ de auctore hujus libri *De Corpore & Sanguine Domini*, fatentur omnes ad unum Critici, Ratramnum Monachum Corbejensem, qui *Ludovico Pio*, & *Carolo Calvo* regnantibus nono sæculo floruit, scripsisse libellum *De Nativitate Christi*, qui Tomo I. Dacheriani Spicilegii editus est. Quatuor libros etiam composuit Ratramnus *Responsionum ad Obiecta Græcorum*, qui Tomo secundo ejusdem *Spicilegii* extant. Libros insuper duos *De Prædestinatione & Gratia* edidit contrà Gothescalcum; librum unum *De Trina Deitate*, & librum *De Anima*. Sed hactenùs satis de Scriptoribus Gallis, qui in Contro-

troversia nono Ecclesiæ sæculo de Eucharistia in Galliis excitata magnam suis lucubrationibus eruditionis laudem promeriti sunt.

D. Quinam sunt celebriores Scriptores Galli, qui in altera Controversia, quæ nono Ecclesiæ sæculo occasione doctrinæ Gothescalci *de prædestinatione*, *de libero arbitrio*, & *de voluntate Dei salvandi homines* in Galliis suborta est, libros conscripserunt?

M. Plures haud ignobiles Scriptores huic ventilandæ Controversiæ calamo manum admoverunt, quos inter adnumerantur *Gotescalcus* Auctor istius Controversiæ, *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus Gothescalci adversarius infensissimus, *Amolo*, & *Remigius* Lugdunenses Archiepiscopi, *Florus* Ecclesiæ Lugdunensis Diaconus, *Lupus servatus* Abbas Ferrariensis, & *Prudentius* Trecensis Episcopus, quorum Auctorum noni sæculi Opera *de Prædestinatione & Gratia* Vir Clarissimus *Gilbertus Mauguinus* Tomo secundo libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratiæ* in lucem edidit, nosque eorumdem Scriptorum Opera, aliaque ab ipsis edita breviter hic indicabimus.

In primis *Gothescalcus*, de cujus doctrina, vita & morte in præcedentibus Colloquiis multa diximus, scripsit duas *Confessiones*, sivè doctrinæ suæ expositiones, quarum una brevior, altera multò prolixior est. Scripsit etiam Epistolam ad *Ratramnum*, obtulit *Rabano Mauro* Archiepiscopo Moguntino libellum *de Prædestinatione*, & contrà *Hincmarum* Remensem Archiepiscopum composuit librum *de Trina Deitate*. Doctrinam *Gothescalci de prædestinatione*, *de libero arbitrio*, & *de voluntate Dei sal-*

salvandi homines datâ operâ impugnavit *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus ex nobili ortus Francorum familia, & Monachum primò professus in Monasterio Sancti *Dionysii* propè Parisios. Edidit contrà Gothescalcum tres libros de *Prædestinatione & libero arbitrio*, & alterum Volumen *de Prædestinatione*. Scripsit etiam contrà eumdem, librum *de non Trina Deitate*. Insuper occasione divortii *Lotharii & Theutbergę* Reginę librum composuit *Hincmarus*, complures etiam Epistolas, & aliquot Opuscula, quæ omnia duos in Tomos distributa *Jacobus Sirmondus* Parisiis anno MDCXLV. publicâ luce donavit, nullumque in iis esse ait, quod utilitate sua careat, & in quo præstans Authoris judicium cum scientiæ copia non eluceat. Quinque alia ejusdem Hincmari Remensis Archiepiscopi Opuscula adhùc inedita, & *Hincmarum* Laudunensem Episcopum ipsius nepotem spectantia unà cum Concilio Duziacensi Parisiis anno MDCXLVIII. edidit, suisque Notis illustravit *Ludovicus Cellotius*. Hincmari Vitam scripsit *Flodoardus* libro tertio Remensium Episcoporum, à quo, ob Canonum peritiam & Theologiæ scientiam plurimùm commendatur. At multa, quæ *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus non solùm adversùs Gothescalcum Monachum, sed etiam contrà nepotem suum *Hincmarum* Laudunensem Episcopum, & *Rothadum* Suessionensem Antistitem parùm humanitèr gessit, apertè probant, eum in plerisque haud rectè incessisse, & ambitionis ęstu abreptum sæpiùs quæ sua erant quæsiisse, non quæ Jesu Christi.

Amolo primùm Ecclesię Lugdunensis Diaconus, posteà Agobardo ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopo suc-

successit. A' partibus Hincmari Remensis Archiepiscopi adversùs Gothescalcum stetit, & gravissimam ad illum Monachum dedit Epistolam, quâ eum vehementèr adhortatur ut ad saniorem mentem redeat. Hanc *Amolonis* Lugdunensis Archiepiscopi ad Gothescalcum Epistolam, quam primus in lucem extulit *Sirmondus*, exhibet unà cum aliis ejusdem Archiepiscopi scriptis *de Gratia & Prædestinatione* Vir Clarissimus *Mauguinus* Tomo secunlibri *Vindiciarum Prædestinationis & gratiæ*. Scripsit idem *Amolo* eruditam Epistolam ad *Theobaldum* Episcopum Lingonensem, qui eum consuluerat de *Reliquiis incertis*, nec probatis, quas quidam Monachi vagi quasi ex Urbe Româ allatas Divione in Basilica *Sancti Benigni* deposuerant. Respondit *Amolo*, ejusmodi Ossa, quæ illi Monachi (*quos viles & nequam homunculos* appellat) asportaverant; & quæ nullâ auctoritate nescio cujus Sancti esse dicebantur, omninò de loco celebri & de Ecclesia esse tollenda, atque in secreto loco apto & mundo sub paucorum conscientia esse sepelienda, ne rudibus populis occasio erroris & superstitionis existerent. Addit insupèr, se aliquotiès vidisse, homunculos & mulierculas, quæ coram *Agobardo* decessore suo dæmoniacas se esse simulabant, sed cum plurimis verberibus distringerentur, confestim de miserrima simulatione confessas & necessitates atque egestates suas, quibus supplendis talia ostentaverant, publicè exponentes; ab omni invasione dæmoniaca liberas, ut reverà erat, apparuisse. Certè si hoc non minùs salutari, quàm efficaci verberum remedio, in præsentia uterentur hi, quibus hos abusus de medio tollere ex officio incumbit, non

tot

tot profectò viderentur etiamnùm mulierculæ,quę, ut faciliùs pecuniam à simplicibus obtinere possint, sese in Ecclesiis horrendis clamoribus, & insolitâ corporis,omniumq; membrorum agitatione dęmoniacas mentiuntur. Liber *contrà Judæos*,quem Pater *Chiffletius* sub *Rabani Mauri* Archiepiscopi Moguntini nomine publicavit, est genuinus *Amolonis* Archiepiscopi Lugdunensis fœtus, tùm quia hunc librum *Trithemius* disertè ei tribuit; tùm etiam quia in quibusdam MSS. Codicibus extat hic liber Amolonis nomine inscriptus.

Remigius Sacri Palatii *Lotharii* Imperatoris primùm Archicapellanus, dein *Amolonis* in Sede Lugdunensi successor, doctrinæ Sancti Augustini *de Gratia & Prædestinatione* fuit egregius assertor ac defensor, ad quam tuendam scripsit nomine Ecclesiæ Lugdunensis librum *de tribus Epistolis*, cui alterum adjunxit instàr Appendicis sub hoc titulo: *Absolutio cujusdam Quæstionis de generali per Adam damnatione, & speciali per Christum ex eadem ereptione Electorum*. Edidit etiam Sanctus *Remigius* librum *de tenenda Scripturæ veritate, & SS. Orthodoxorum Patrum auctoritate fidelitèr sectanda.* Habentur tria Opuscula pro defensione doctrinæ Sancti Augustini à Sancto *Remigio* elaborata apud Clarissimum *Gilbertum Mauguinum* part.2. Tomo 1. libri *Vindiciarum Prædestinationis & Gratiæ*.

Florus Ecclesiæ Lugdunensis Diaconus, vulgò *Magister* appellatus, doctrinæ itidem Sancti Augustini de Gratia & Prædestinatione fuit acerrimus propugnator. Eam ob rem multas propositiones ex libro à *Joanne Scoto Erigena* contrà *Gothescalcum* scripto excerptas atque virulentamPelagii & Juliani

ni redolentes doctrinam, nomine Ecclesiæ Lugdunensis edito libro confutavit, ibidemque Prædestinatianam hæresim, quam nonnulli discipulis Sancti Augustini perperàm affingebant, fictitiam esse disertè asserit. Hunc *Flori* librum adversùs *Joannem Scotum Erigenam* de præscientia, Prædestinatione, & libero arbitrio scriptum Clarissimus Præses *Gilbertus Mauguinus* ex MS. Codice Corbejensi edidit cum aliis Operibus Auctorum, qui nono Ecclesiæ sæculo de Gratia & Prædestinatione scripserunt. Composuit etiam *Florus* Martyrologium, quod sub nomine Venerabilis *Bedæ* inter ejus Opera legebatur, antequàm *Bollandus* initio Tomi secundi Sanctorum mensis Martii ea, quæ *Flori* sunt, minori charactere distinxisset ab his, quæ ad *Bedæ* Martyrologium pertinent. Dubitarunt nonnulli, an Collectaneum *in omnes Sancti Pauli Epistolas* Floro Ecclesiæ Lugdunensis Diacono esset tribuendum? At doctissimus *Mabillonius* in Disquisitione singulari Tomo 1. Veterum Analectorum omnem prorsùs removet dubitationem, pluribusque probat, *Collectaneum* sub nomine *Bedæ* hactenùs vulgatum *Floro* Ecclesiæ Lugdunensis Diacono esse adjudicandum. Plura de *Floro* legesis apud eruditum *Baluzium*, qui initio Operum Agobardi, quæ evulgavit, Elogia *Flori* ex variis auctoribus collegit; & apud *Casimirum Oudinum* in supplemento *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, ubi de *Flori* Operibus accuratè disserit.

Lupus Servatus Ordinis Sancti Benedicti Monachus, & posteà Abbas Ferrariensis doctrinam Sancti Augustini de Gratia & Prędestinatione pro aris ac focis tutatus est. Ille quippè à Carolo Calvo

Francorum Rege requisitus, quid de tribus istis Quæstionibus, videlicèt de *Prædestinatione*, *de libero arbitrio*, ac *de Redemptione Sanguinis Christi* sentiret? Quidquid in divinis litteris didicerat & in Sanctorum Patrum Operibus invenerat, ejus Majestati strictim, ut ipsemet testatur in Epistola ad eumdem Regem, aperuit; librumque eâ de causâ composuit, cui titulus est: *de tribus Quæstionibus*. Eodem tempore idem *Lupus* alium librum de iisdem tribus Quæstionibus ad *Carolum Calvum* scripsit atque *Collectaneum* edidit, quo Sanctorum Patrum testimonia *de gemina Prædestinatione*, *de libero arbitrio* & *de Sanguine Christi*, quo pacto scilicèt pro omnibus sit effusus, sedulò complexus est. Negat quidem in istis Opusculis *Lupus Servatus*, Christum mortuum esse pro omnibus omninò hominibus, sed id negavit in sensu Catholico, voluitque dumtaxàt Christum non esse mortuum pro omnibus hominibus, ità ut beneficium mortis ejus atque fructus in omnes æquè derivetur. Nunquam tamen negat, sed potiùs docet, Christum pro totius Mundi peccatis Sanguinem suum, qui in se habet ut omnibus prosit, obtulisse, atque quantùm ad illam pretii & voluntatis erga omnium salutem sincerè affectæ sufficientiam tàm esse mortuum Christum pro omnibus, quàm omnes in Adamo mortui sunt. Hanc esse veram & genuinam *Lupi Servati* Abbatis Ferrariensis mentem disertè ostendit *Natalis Alexander* Dissertatione v. in Historiam sæculorum IX. & decimi.

Lupi Servati Abbatis Ferrariensis pro defensione doctrinæ Sancti Augustini de Gratia & Prædestinatione vestigia pressit *Prudentius* Episcopus Trecen-

censis. Is siquidem librum scripsit contrà venenatam *Joannis Scoti Erigenæ* doctrinam ex *Pelagio* & *Juliano* haustam, Antidotumque confecit è Sanctorum Patrum sententiis, *Hieronymi* præcipuè, *Augustini, Fulgentii*, & *Gregorii*. Negat etiam *Prudentius* in hocce libro in Deo voluntatem salvandi omnes homines, sed de voluntate absolutâ, & consequente, ut Theologi vocant, non de conditionata & antecedente in sensu Thomistico acceptâ intelligendus est. Demùm, totius Operis sui recapitulationem subjicit *Prudentius* continentem LXXVII. *Joannis Scoti Erigenæ* propositiones cum brevissimis Responsionibus ad utilitatem eorum, qui totum librum non legerant, & ad eorum, qui legerant, juvandam memoriam. Hi sunt in summa celebriores Scriptores, qui in Controversia nono Ecclesiæ sæculo occasione doctrinæ Gothescalci de gemina Prædestinatione, de libero arbitrio, & de voluntate Dei salvandi homines excitatâ Ecclesiam variis editis Scriptionibus illustrarunt.

D. Gallorum sententiam in Controversia de Cultu Imaginum nono Ecclesiæ sæculo apud ipsos excitatâ sat dilucidè in præcedenti Colloquio exposuisti, sed de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui ad hanc explanandam Controversiam, Cultumque Sanctarum Imaginum vindicandum libros ediderunt, nihil hactenùs dixisti.

M. Tres insignes Scriptores Galli contrà *Claudium* Taurinensem Episcopum, qui nono Ecclesiæ sæculo Imaginum cultum impugnavit, libros conscripserunt, videlicèt *Agobardus* Archiepiscopus Lugdunensis, *Jonas* Aurelianensis Antistes, & *Dungalus* Monachus, de quibus pauca hìc dicere necesse

 est.

est. In primis, *Agobardus*, qui multa ingenii & eruditionis suæ monumenta reliquit, librum edidit, in quo damnat quidem superstitionem quorumdam, qui picturis & Imaginibus Sanctorum adorationis obsequium deferendum esse putabant, adstruit tamen contrà *Claudium* Taurinensem Episcopum Sanctorum Imaginibus cultum aliquem congruum & religiosum esse exhibendum, sicut apertè evincit noster *Natalis Alexander* Dissertatione VI. in Historiam sæculi VIII. parag. XIII. contrà Dallæum, aliosque recentiores Iconomachos, qui *Agobardi* auctoritate contrà cultum Sanctarum Imaginum perperàm abutuntur. Opera *Agobardi* cùm adhùc inedita, & in quadam taberna alicujus Lugdunensis Bibliopolæ delitescentia offendisset *Papyrius Massonus*, ea in lucem emisit Parisiis anno MDCV. Sed, cùm in his edendis nimiâ libertate usus esset, eadem *Agobardi* Opera ex eodem Codice MS. castigatiùs recensita publicâ luce donavit eruditus *Stephanus Baluzius* Notisque illustravit Parisiis anno MDCLXVI. quæ Editio pulcherrima est & accuratissima.

Jonas Aurelianensis Episcopus jussu *Ludovici Pii* Imperatoris tres libros Apologeticos scripsit adversùs *Claudium* Taurinensem Episcopum pro defensione venerationis Imaginum & cultus S. Crucis, qui in Bibliothecis Patrum editi sunt. *Dallæus* sectæ Calvinianæ Pseudo-Minister, aliique Heterodoxi *Jonam* contrà cultum Imaginum in suas partes obtorto, ut ajunt, collo trahere moliuntur, sed quàm falsò illius patrocinio glorientur, liquidò ostendit noster *Natalis Alexander* loco mox à me laudato, veramque *Jonæ* Aurelianensis Episcopi mentem faci-

facilè perſpectam habebis, ſi ſemel in memoriam tuam revoces ea, quæ in ſuperiori Colloquio diximus ad explanandam doctrinam, quæ circà cultum Imaginum nono Eccleſiæ ſæculo apud Gallos obtinebat.

Cum *Jona* Aurelianenſi Epiſcopo conſentit *Dungalus* recluſus Monaſterii Sandionyſiani in agro Pariſienſi, cujus liber pro defenſione cultus Imaginum contrà *Claudium* Taurinenſem Epiſcopum Hæreticum Iconoclaſtam à *Papyrio Maſſono* primùm editus eſt. In hoc libro *Dungalus* Crucem Domini, & ejus, Sanctorumque Imagines, ac ſacras Reliquias *congruo, fideli & religioſo cultu laudare, diligere, ac venerari* debere Chriſtianos probat, & hæreticum illum Antiſtitem luculentiſſimis Sanctorum Patrum teſtimoniis oppugnat. Qua in re valdè mirari ſubit, quâ fronte *Dallæus*, aliique Heterodoxi authoritate *Dungali* contrà Imaginum cultum abuti audeant, cùm potiùs illorum errorem apertè confodiat, ſicut datâ operâ evincit *Natalis Alexander* Diſſertatione VI. in Hiſtoriam ſæcul. VIII. parag. XIV.

Præter memoratos hactenùs Scriptores, quos in dirimendis Controverſiis in Galliis nono Eccleſiæ ſæculo excitatis floruiſſe diximus, nonnulli alii extiterunt Scriptores Eccleſiaſtici, qui doctrinâ & pietate Gallias eodem ſæculo illuſtrarunt. *Theodulfus*, quem alii Italum, alii Hiſpanum fuiſſe putant, à Carolo Magno in Gallias accitus & Aurelianenſi Epiſcopatu donatus ſcripſit librum de *Ordine Baptiſmi* ad *Magnum* Senonenſem Archiepiſcopum; librum *Teſtimoniorum de Spiritu Sancto* ad *Carolum Magnum*, in quo Sanctorum Patrum teſtimo-

niis probat, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere. Scripsit insupèr *Capitula* ad Presbyteros suæ Diœceseos, quibus ipsos docet, quo pacto creditam sibi plebem instituere, & ejus in vita Christiana profectum curare ac promovere debeant. Varia etiam composuit carmina, quorum nonnulla antehàc inedita vulgavit *Mabillonius* Tomo I. Veterum Analectorum. *Herardus* Turonensis Episcopus ad restaurandam collapsam Ecclesiæ disciplinam Presbyteris suis anno DCCCLVIII. in Synodo congregatis Capitula CXL. ex corpore Sanctorum Canonum excerpta tradidit, quę extant inter *Baluzii* Capitularia Tomo II. *Walterius* Aurelianensis Episcopus Capitula quædam suæ Diœceseos Presbyteris in Synodo apud Bullensem fundum habitâ præscripsit, quæ extant tomo VIII. Conciliorum Editionis Labbeanæ cum Notis *Cellotii* Societatis Jesu, eaque cum Caroli Magni Imperatoris Capitularibus, & cum Capitulis *Theodulfi* Aurelianensis, & *Herardi* Turonensis magna ex parte conveniunt. *Æneas* sacri Palatii Notarius & posteà Parisiensis Episcopus librum scripsit *adversùs objectiones Græcorum*, quem *Lucas Dacherius* edidit tomo VII. Spicilegii. *Theganus* Amalarii, & Hettii Episcoporum Trevirensium Chorepiscopus & suffraganeus scripsit, teste *Walafrido Strabone*, Annales de gestis Ludovici Imperatoris, quos unà cum Vvalafridi Præfatione primùm *Petrus Pithæus*, deindè *Andreas Duchesnius* inter Scriptores Francicos ediderunt. Thegano Suppares fuerunt *Eginhardus*, & *Nithardus*, quorum primus in Regia aula *Caroli Magni* versatus, mortua, quam duxerat, uxore *Imma* genere & virtute illustri, Regulam Sancti Benedicti pro-

fessus in multis Monasteriis Abbas fuit, scripsitque Vitam Caroli Magni Imperatoris. Circumferuntur etiam sub ejusdem *Eginhardi* nomine *Annales Francorum* ab anno Christi DCCXLI. usque ad annum DCCCXXVIII. quos tamen ab Eginhardo editos fuisse certò affirmare non audeo, cùm hac de re peritos inter Criticos necdùm conveniat. *Andreas* siquidem *Duschenius* tomo II. *Collectionis Historiæ Francorum* hos Annales *Eginhardo* ut vero & legitimo parenti vindicat, aitque stylum illius Annalistæ tàm genuinè cum Vita *Caroli Magni* Imperatoris, cujus Auctor est *Eginhardus*, convenire, *ut utrumque librum ab uno & eodem auctore scilicèt Eginhardo fuisse conscriptum quivis possit agnoscere*. Sententiam suam *Duchesnius* Lambecio, Natali Alexandro, aliisque viris eruditis persuasit. At *Carolus Cointius* in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annum DCCLXXIV. contendit, horum Annalium auctorem non esse *Eginhardum*, sed Monachum Laureshamensem, & hac de causa prædictos Francorum Annales nunquàm sub Eginhardi nomine laudat, sed eos semper appellat *Laureshamenses*. In re igitur tàm dubia, cùm ipse ariolari nolim, ejusmodi Annales ab incerto auctore prodiisse probabilius judico. Alia Opera, quæ edidit *Eginhardus*, accuratè percenset *Labbeus* in Dissertatione *de Scriptoribus Ecclesiasticis*. Nithardus Ordinis Sancti Benedicti Monasterii Centulensis Abbas, teste *Harinlfo* in Chronico Centulensi, scripsit quatuor libros de Dissensione filiorum Ludovici Pii Imperatoris ad annum usque DCCCXLIII. jubente *Carolo Calvo* Francorum Rege, cui & illud Opus nuncupavit. Editi sunt quatuor isti libri ab *Andrea Duchesnio* tom. II.

Scriptorum Histor. Francorum. His clarissimis Scriptoribus, qui nono sæculo in Galliis floruerunt, jure ac merito adjungere debemus *Halitgerum* Episcopum Cameracensem & Atrebatensem, *Adonem* Viennensem Archiepiscopum, *Isaacum* Lingonensem Antistitem, & *Freculphum* Luxoviensem in Provincia Rotomagensi Episcopum. Scripsit *Halitgerus* Opus *de vitiis & virtutibus, Remediis peccatorum, & ordine vel judiciis pœnitentiæ sex libris absolutum*. Horum sex librorum priores quinque jàm ediderat *Henricus Canisius* tomo I. antiq. lect. ex MS. Codice Bibliothecæ Monasterii Sancti *Galli*; sextum verò librum, qui nihil aliud est, quàm Ecclesiæ Romanæ *Liber Pœnitentialis*, edidit *Hugo Menardus* Benedictinus Congregationis Sancti Mauri in Notis ad Sancti Gregorii Magni Sacramentarium. *Ado* Ordinis Sancti Benedicti in Cœnobio Ferrariensi Monachus, sicut demonstrat *Mabillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini, & posteà Viennensis in Galliis Episcopus, Martyrologium condidit, quod unà cum veteri Martyrologio Romano publici juris fecit *Rosweidus* Societatis Jesu. Edidit etiam idem *Ado* Chronicon ab exordio Mundi ad annum usque Christi DCCCLXXIV. quod posteà ab alio auctore fuit continuatum. Scripsit quoque Vitam Sancti *Desiderii* Viennensis Episcopi, quæ ab *Henrico Canisio* tomo VI. antiq. lect. edita est, & Vitam Sancti *Theuderii* Abbatis Viennensis, quæ in Appendice sæculi I. Benedictini inserta est. *Isaac* Lingonensis Episcopus *Collectionem Canonum* adornavit ex Decretis Synodorum, quæ à Sancto *Bonifacio* Moguntino Episcopo Sedis Apostolicæ per Germaniam & Gallias Legato fuerunt congregatæ,

tæ,& ex Capitularibus Regum Francorum. Hanc Canonum Collectionem primus in lucem edidit *Sirmondus* tomo III. Concil. Galliæ. Ejusdem etiam *Isaaci* Lingonensis Epistolam *de Canone Missæ* edidit *Lucas Dacherius* tomo I. *Spicilegii*. Denique *Freculphus* Monachus primùm Fuldensis Ordinis Sancti Benedicti, & posteà Luxoviensis in Provincia Rotomagensi Episcopus scripsit Chronicon à mundi exordio usque ad annum DC.in duas partes distributum. Primam partem, quæ septem libris constat, ad Christum usque produxit, & *Elizachari* Abbati dicavit. Alteram partem, quæ à Christo usque ad annum circitèr sexcentesimum protenditur, in quinque libros partitus est, eosque *Judithæ* Augustæ Ludovici Pii Imperatoris conjugi & *Caroli Calvi* Matri nuncupavit.

D. Hi sunt igitur omnes Scriptores, qui nono Ecclesiæ sæculo in Galliis floruerunt?

M. Sunt & nonnulli alii doctrinâ & pietate illustres, qui Monasticam vitam professi eruditis suis Operibus de Ecclesia & de Monastica disciplina in Galliis nono sæculo optimè meriti sunt. Primas inter illos tenet Sanctus *Benedictus* in Septimania natus, & Abbas Monasterii *Anianensis* ità denominati à rivo *Aniana*, ubi Sanctus Benedictus cellam primùm erexit, ac post aliquot annos Monasterium Anianense ab eodem rivo sic appellatum, & Sancto Salvatori dicatum ædificavit. Disciplinam Monasticam, quam in suo Monasterio Anianensi instituit, in varia Gallię ac Germanię Cęnobia posteà felicitèr propagavit, ut in *Gellonense* à S.*Vvillelmo* comite excitatum; in *Mosciacense* in Biturigibus ab *Egone* Comite conditum; in *Indense*, aliaque non pauca.

Ad

Ad restaurandam collapsam vitæ Monasticæ disciplinam Sanctus ille Abbas aliquos edidit libros, quorum unus inscribitur: *Codex Regularum*, quem *Lucas Holstenius* Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus ex veteri MS. Codice Coloniensi à *Fabio Chigio* tùm temporis in Germania Nuncio Apostolico, & posteà Romano Pontifice Alexandro VII. dicto descriptum publicavit anno MDCLXI. Alter liber hunc habet titulum: *Concordia Regularum*, in quo libro extant Regulæ omninò sex ac viginti, quæ cum Regula Benedictina conferuntur ac conciliantur. Hanc *Regularum Concordiam* cum Regula Benedictina *Hugo Menardus* è Bibliotheca Floriacensi erutam evulgavit Parisiis anno MDCXXXVIII. Præter hosce duos libros, composuit etiam *Benedictus* Anianensis Abbas librum, qui continet Homilias & sermones Pareneticos Sanctorum Patrum ad instructionem Monachorum scriptos vel habitos, quem librum mox citatus *Lucas Holstenius* edidit instàr Appendicis ad *Codicem Regularum*. Auctor quoque censetur Sanctus *Benedictus* Anianensis Abbas *Capitulorum*, quæ pro Monasteriorum bono regimine in Concilio Aquisgranensi anno DCCCXVII. constituta sunt, idque *Ardo* cognomento *Smaragdus* in Vita, quam descripsit, Sancti Benedicti Anianensis Abbatis manifestè insinuat. Denique, postquam Sanctus ille Abbas non tantùm Regularem disciplinam, sed etiam litterarum studia in ordine suo redintegrasset, obiit, teste jam citato *Ardone Smaragdo*, tertiò Idus Februarii anni DCCCXXI. in Monasterio Indensi, quod ipsi *Ludovicus Pius* Imperator propè Aquisgranum construxerat, ut ejus consiliis ad disciplinam Ordinis Benedictini restaurandam faciliùs ute-

uteretur. Colitur Sanctus *Benedictus* Anianensis Abbas die XI. Februarii, ut videre est apud *Mabillonium* parte I. sæculi IV. Benedictini, & apud *Bollandum* ad diem XII. mensis Februarii, ubi uterque ejus Vitam ab *Ardone Smaragdo* tanti viri discipulo Indensium Monachorum efflagitatu lucubratam exhibet, Notisque illustrat. Sancto Benedicto Abbate Anianensi doctrinâ ac pietate haud inferior fuit *Hilduinus* Abbas Monasterii S. Dionysii propè Parisios, qui, jussu *Ludovici Pii* Imperatoris, Vitam S. Dionysii Areopagitæ composuit cùm prosâ, tùm carmine; quæ lucubrationes vulgò *Areopagitica* appellantur. Sed quæ de Dionysio Parisiorum Episcopo scripsit *Hilduinus*, graves nostro sæculo inter Viros eruditos controversias excitarunt, quorum benè multi existimant, in hoc peccasse Hilduinum, quòd componens Vitam S. Dionysii Episcopi Parisiensis, eum cum Sancto Dionysio Areopagita Atheniensi Episcopo malè confuderit. Hinc non multis abhinc annis varii libri de opinionibus *Hilduini* circà S. Dionysium Areopagitam ejusque scripta à Viris doctissimis hac de controversia inter se discordibus in lucem emissi sunt, quorum hinc indè argumenta si scire aveas, legesis Dissertationem doctissimi Patris *Nicolai le Nourry* Benedictini Congregationis S. Mauri Tomo I. *Apparatus ad Bibliothecam Maximam Patrum*.

Hilduino addi meritò debent tres alii Abbates, qui doctrinâ & pietate illustres nono Ecclesiæ sæculo in Galliis claruerunt, nimirùm *Smaragdus* Abbas Sancti Michaelis in Episcopatu Virdunensi; *Ansegisus* Abbas Luxoviensis & Fontanellensis, & *Regino* Abbas Monasterii Prumiensis. *Smaragdus* præclaris

claris virtutibus & libris in lucem editis Clarissimus fuit. Tria ab eo edita Opuscula memorat *Honorius* Augustodunensis Presbyter lib.4. *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, scilicèt *Commentarium in Euangelia & Epistolas* in Divinis Officijs per anni circulum legenda ex Sanctis Patribus collectum. *Diadema Monachorum* ex Sanctis Patribus contextum: & *Grammaticam Majorem*, seù Commentariorum in *Donatum* libros XIV. Adhæc, *Lucas Dacherius* Tomo V. Spicilegii aliud Smaragdi Opus edidit Capitibus XXII. distinctum, cui Titulus: *Via Regia*. De aliis *Smaragdi* Operibus legendus est *Mabillonius* Tomo II. Analect. ubi etiam accuratè observat, malè à *Labbeo* in Dissertatione *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, & à nonnullis aliis Scriptoribus hunc *Smaragdum* confundi cum *Ardone* cognomento *Smaragdo*, qui, ut superiùs diximus, Vitam S.Benedicti Abbatis Anianensis descripsit.

Ansegisus quatuor edidit libros Capitularium tam Caroli Magni, quàm *Ludovici Pii* Imperatorum, quos tres sequuntur Appendices, de quibus fusè disserit *Carolus Cointius* in Annalibus Ecclesiæ Francorum ad annum DCCCXXVII. Sed quoniàm Ansegisus in hac Capitularium Collectione plurima *Caroli Magni* ac *Ludovici Pii* Capitularia prætermiserat, & à Constitutionibus Pippini, & Carlomanni, quarum usus frequens erat, referendis abstinuerat, *Benedictus Levita* Moguntinus hanc in se curam suscepit, & omnia Capitularia in unum collegit, atque in tres libros distribuit.

Regino Monasterii Prumiensis anno octingentesimo nonagesimo secundo Abbas electus, composuit duos Chronicorum libros ad annum Christi non-

nongentesimum octavum productos, quos quidam Anonymus Scriptor continuavit usque ad Othonem II. qui imperare cœpit anno nongentesimo septuagesimo tertio. Duos alios libros edidit *Regino* De Ecclesiasticis Disciplinis & Religione Christiana, quos eruditus *Baluzius* publici juris fecit & Notis illustravit.

Ab his illustribus Ordinis Sancti Benedicti Abbatibus sejungi non debent aliqui ejusdem Ordinis Monachi, qui doctrinâ & pietate in Galliis nono Ecclesiæ sæculo floruerunt, quosque hìc brevitèr indicare non pigebit. In Cœnobio Sancti *Germani* Parisiensis tres insignes extiterunt Monachi, scilicèt *Usuardus*, *Aimonius*, & *Abbo*, quorum primus, seù *Usuardus* imperante *Carolo Calvo* suum scripsit *Martyrologium*, cujus antiquissimum exemplar Parisiis in Bibliotheca San-Germanensi etiamnùm asservari testatur Mabillonius in Præfatione partis II. sæculi IV. Benedictini. Martyrologio Usuardi aucto Romana Ecclesia usa est ante recentius Romanum, teste *Joanne Molano* in Præfatione ad Martyrologium Usuardi. Quin, & in variis Galliarum Ecclesiis adhùc Martyrologium Usuardi legitur. *Aimonius* scripsit duos libros *De Inventione & Translatione Corporis Beati Vincentii Levitæ ac Martyris* ex Hispania ad Monasterium *Castri* in Diœcesi Albigensi factâ. Libros insuper duos composuit *De Miraculis Sancti Germani Episcopi Parisiensis*: Librum *De Translatione Sanctorum Martyrum Georgii Monachi, Aurelii & Nataliæ*, & libros duos *De eorum Miraculis*, quos Mabillonius inseruit sæculo IV. Benedictino. Hallucinantur nonnulli, qui hunc *Aimonium* confundunt cum altero Aimonio Floriacensi

censi Monacho, qui sæculo XI. vixit, ac libros quinque *De Gestis Francorum* scripsit. Qua de re legendus est *Labbeus* in Dissertatione De Scriptoribus Ecclesiasticis. *Abbo* edidit duos libros *De Obsidione Urbis Parisiensis* à Normannis anno octingentesimo octogesimo sexto factâ. Extant etiam sub ejusdem *Abbonis* nomine *Sermones V.* à Luca Dacherio primùm editi Tomo IX. Spicilegii. Confundi non debet iste *Abbo*, sicut Auberto Miræo & aliis nonnullis per errorem obrepsit, cum altero *Abbone* Floriacensi Abbate & Martyre, qui obiit initio undecimi sæculi seù anno millesimo quarto, ut ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam undecimi Ecclesiæ sæculi. Denique, in Monasterio Corbejensi celebres fuerunt *Adhelardus*, & *Christianus Drutmarus*. Scripsit *Adhelardus* librum *De Ordine Palatii*. Præscripsit etiam Monachis Corbejensibus quædam statuta, quorum fragmenta *Lucas Dacherius* edidit Tomo IV. Spicilegii. Ejusdem *Adhelardi* quinquaginta duo Capita *De Admonitionibus in Congregatione*, idest summaria rerum, quas Monachis inter concionandum inculcare solebat, edidit Mabillonius ad calcem part. I. sæculi IV. Benedictini. *Christianus Drutmarus*, græcè ac latinè peritus, sacrisque litteris eruditus, scripsit Commentarios in Euangelia *Matthæi*, *Joannis*, & *Lucæ*, sed Commentarii in Euangelium Matthæi adhùc integri perstant, Commentariorum verò in Euangelia *Joannis*, & *Lucæ* supersunt dumtaxàt fragmenta, quæ unà cum *Christiani Drutmari* Commentariis in Euangelium Matthæi extant Tomo XV. Editionis Bibliothecæ Patrum Lugdunensis. Denique in Monasterio Luxoviensi in Burgundia claruit *Angelomus*, qui

qui *Stromata*, seù Commentarios in IV. *libros Regum*, & in librum *Cantici Canticorum* ex veterum Patrum scriptis contexuit. Extant Angelomi Opera Tomo XV. Bibliothecæ Patrum.

D. Certè nunc video, Galliam nono Ecclesiæ sæculo, sicut in exordio hujusce Colloquii me sapientèr præmonuisti, præ cæteris aliis Nationibus Viris illustribus abundasse. Percurramus modò, si placet, alios insignes Scriptores, qui in Italia, Germania, Hispania, & Anglia nono Ecclesiæ sæculo doctrinâ & pietate floruerunt.

M. Tres potissimùm in Italia nono Ecclesiæ sæculo celebres fuerunt Scriptores, nimirùm *Anastasius*, *Guillelmus*, & *Joannes* Diaconus. Primus, seù *Anastasius* fuit Abbas Romanus, S.R.E. Bibliothecarius, in divinis Scripturis eruditus, in sæcularibus litteris nobilitèr doctus, græco & latino multùm peritus eloquio. Historiam de Gestis Romanorum Pontificum composuit, quam in *Nicolao I.* Pontifice Maximo terminavit, ut testatur *Onuphrius* in Notis in Platinam ad Nicolaum I. ubi hæc habet: *ad hunc usque Nicolaum Romanorum Pontificum Vitas, quæ adhùc apud me sunt, scripsit Anastasius Monachus S.R.E. Bibliothecarius. Quæ sequuntur consignavit Guillelmus quidam alter Bibliothecarius, quæ in libro, qui sub Damasi nomine circumfertur, extant.* Multa insuper Græcorum Volumina latinè reddidit Anastasius. Historiam Ecclesiasticam ex Chronologia Tripartita Sancti *Nicephori* Constantinopolitani, *Georgii Syncelli*, & *Theophanis* latinè interpretatus est. *Collectanea* etiam contexuit, seù varias Epistolas & Relationes Historiam Monothelitarum spectantes collegit, quas

Sir-

Sirmondus in lucem emisit Parisiis anno MDCXX. Vitam quoque Sancti *Demetrii* Martyris ab eodem Anastasio è Græco latinè redditam inseruit *Mabillonius* Tomo 1. Analect. pag. 65. Fatentur nunc omnes periti Critici, errasse *Vossium*, virum alioqui doctissimum, dùm lib. 2. de Script. Lat. cap. XXXV. hunc Anastasium Bibliothecarium confudit cum *Anastasio* Presbytero Cardinali Sancti Marcelli, & Gregorii IV. Papæ Bibliothecario, qui à Leone IV. in Synodo Romana exauctoratus est, eo quòd, contrà Sacros Canones, Ecclesiam suam quinquennio deseruisset.

Guillelmus S. R. E. itidem Bibliothecarius scripsit Vitas Romanorum Pontificum à Nicolao I. Papa, in quo, ut mox diximus, desiit Anastasius, usque ad *Stephanum VI.* quem alii appellant *V.* Descripsit itaque Vitas *Hadriani II. Joannis VIII. Marini*, & *Hadriani III.* Extant hæ Pontificum Romanorum Vitæ à *Guillelmo* exaratæ unà cum aliis præcedentium Romanorum Pontificum Vitis ab *Anastasio* descriptis simul collectæ & editæ Parisiis anno MDCXLIX atque in Conciliorum Editione insertæ. Asserit quidem *Baronius*, has Romanorum Pontificum Vitas, quæ Nicolai primi Papæ vitam sequuntur, non *Guillelmo*, sed *Anastasio* esse adscribendas. Verùm, hæc Baronii opinio falsi convincitur ex citato testimonio *Onuphrii* has Vitas *Guillelmo* asserentis, & cui Viri docti fidem adhibendam esse affirmant, eò quòd verosimile non sit, *Onuphrium* hoc litteris prodidisse, nisi ex fide alicujus manuscripti Códicis, quem penès se habuit.

Joannes S. R. E. Diaconus & Anastasii Bibliothecarii familiaris scripsit Vitam Sancti Gregorii Ma-

Magni Pontificis Romani quatuor libris comprehensam, quam Joanni VIII. Papæ nuncupavit. Extat hæc Vita apud *Surium* ad diem XII. mensis Martii, & in fronte Veterum Operum S.Gregorii Magni Editionum, sed in postrema & castigatissima Editione Operum Sanctissimi illius Pontificis à PP. Benedictinis Congreg. S.Mauri adornatâ, hæc Vita S. Gregorii Magni à Joanne Diacono concinnata legitur in prima parte Tomi quarti.

Inter Scriptores Germanos, qui nonum Ecclesiæ sæculum eruditione & pietate nobilitarunt, quatuor præcipuè numerantur, videlicèt *Anscharius*, *Walafridus Strabo*, *Haymo*, & *Hatto*. Primus, seù *Anscharius* Monachus & posteà Hammaburgensis & Bremensis Episcopus, de quo sub finem Colloquii primi in Historiam hujus sęculi noni Sermonem habuimus, scripsit Vitam Sancti *Willibadi* Bremensis Episcopi libris duobus comprehensam, quæ extat apud Mabillonium parte II. sæculi IV. Benedictini. Scripsit etiam Epistolas plures, quæ perierunt, saltèm publicam necdùm lucem adspexerunt.

Walafridus Strabo è Monacho S.Galli factus Augiæ Divitis Abbas librum edidit *De Rebus Ecclesiasticis*, ubi apertè capite octavo contrà Iconomachos probat, cultum religiosum, honestum ac moderatum Sanctorum Imaginibus esse exhibendum, sicut disertè contrà *Dallæum* evincit noster *Natalis Alexander* Dissertatione VI. in Hist. sæcul.VIII. Præter hunc *De Rebus Ecclesiasticis* librum, alia Opera edidit *Vvalafridus Strabo*, de quibus legendus est *Labbeus* in Dissertatione *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, & *Casimirus Oudinus* in Supplemento Script.Eccles. Auctor etiam est Vvalafridus Strabo *Glossæ*

Ordinariæ in Scripturam Sacram, quam ex aliorum Interpretum, ac præsertim *Rabani* præceptoris sui Commentariis studiosè collegit. Hinc malè *Trithemius*, & qui eum secuti sunt, *Vvalafridum Strabonem* Augiæ Abbatem distinxerunt à *Strabone* Monacho Fuldensi, quem *Glossæ Ordinariæ* Scriptorem existimant, cùm tamen *Vvalafridus* Augiæ Abbas, & *Strabo* Fuldensis Monachus idem omninò Scriptor sit. Qui error indè fortassis natus videtur, quòd *Vvalafridus* Augiæ Abbas in Monasterio Fuldensi sub Rabano Mauro sacris litteris operam navaverit.

Haymo primùm Monachus Fuldensis, Dein Episcopus Halberstadiensis Commentarios in multos Scripturæ Sacræ libros edidit, *Epitomen* quoque Historiæ Sacræ, & libros sex *De amore Cœlestis Patriæ*; Tractatum de Corpore & Sanguine Domini ab eodem *Haymone* compositum *Lucas Dacherius* inseruit Tomo XII. Spicilegii.

Hatto, vel *Hayto* Monasterii Augiæ Majoris Abbas & tandem Episcopus Basileensis scripsit *Capitulare* complectens Canones XXV. quibus Presbyteris suæ Diœceseos præscribit modum piè & justè regendi plebem ipsis commissam. Extat istud *Hattonis*, seù *Haytonis* Capitulare apud *Dacherium* Tomo VI. Spicilegii.

Hispania nono Ecclesiæ sæculo tres protulit Scriptores, quorum duo, scilicèt Sanctus *Eulogius* Cordubensis Presbyter & Martyr, & *Alvarus* Ecclesiam pietate & eruditione illustrarunt; tertius verò, seù *Claudius*, qui fuit posteà Taurinensis Episcopus, Iconoclastarum Hæresim postliminiò revocavit. Sanctus *Eulogius*, quem studio, non professio-

fessione Monachum fuisse contrà nonnullos ostendit *Mabillonius*, cùm grassante in Hispania Saracenorum procellâ, magna Christianorum & præcipuè Monachorum strages edita fuisset, composuit *Documentum Martyriale* uno libro comprehensum cum Epistola ad *Vvillesindum* Episcopum Pampilonensem, in qua Serasiensium, & Legeriensium Monachorum mores egregiè commendat. Tandem ipse pro Christo Martyrium passus est anno DCCCLIX. Ejus Vitam descripsit *Alvarus* Cordubensis, quem alii Sancti *Eulogii* fratrem, alii ejus dumtaxàt amicum intimum & gestorum conscium fuisse affirmant. Hanc Vitam Sancti Eulogii ab *Alvaro* descriptam refert *Bollandus* ad diem XI. mensis Martii, quâ Martyrii palmam adeptus ad Cœlestem patriam evolavit S. *Eulogius*.

Claudius Natione non Hibernus, ut malè visum est *Usserio*, sed Hispanus, scripsit Commentarios in Genesim & in Exodum. Commentatus est etiam Euangelium Matthæi, cujus expositionem doctissimus *Mabillonius* Tomo I. Analect. asserit se reperisse in Bibliotheca Cathedralis Ecclesiæ Laudunensis. Disserit ibidem Mabillonius de aliis ejusdem *Claudii* Taurinensis Operibus, ex quibus sola Expositio in Epistolam ad Galatas typis vulgata est in Bibliotheca Patrum. Scripsit etiam idem *Claudius* Taurinensis Episcopus contrà cultum qui exhibetur Sanctis Imaginibus, extinctamque Iconomachorum Hæresim denuò excitavit. Quam ob rem *Jonas* Aurelianensis Episcopus, & *Dungalus* Cœnobii San-Dionysiani Monachus jussu *Ludovici Pii* Imperatoris, ut jam observavimus, eruditos libros contrà illum conscripserunt, & errorem ab eo re-

coctum penitùs profligarunt. De Operibus *Claudii* Taurinensis Episcopi Hæretici legendi sunt, præter *Mabillonium* jam citatum, *Labbeus* in Dissertatione De Scriptoribus Ecclesiasticis, & *Casimirus Oudinus* in Supplemento Script. Ecclesf.

Anglia nono Ecclesię sæculo tres Scriptores dedit *Alfredum*, *Asserum*, & *Joannem Scotum Erigenam*. Alfredus Angliæ Rex in maximis occupationum fluctibus non solùm liberalium disciplinarum studia non intermisit, sed omnes conatus ad litteras in Anglia restituendas convertit. Plures libros è lingua Latina in Saxonicam vertit, inter quos reperitur Historia Venerabilis *Bedæ* De Gente Anglorum, quæ Cantabrigiæ non parvo Historicæ Anglicæ bono fuit sæculo proximè elapso edita. *Asserus* in Aula *Alfredi* Angliæ Regis aliquandiù versatus, & ab eo Episcopatu Schireburgensi donatus scripsit Historiam *De Rebus gestis Alfredi Regis*, quæ unà cum aliis Angliæ Historicis prodiit Francofurti anno MDCII. Annales etiam Britannię, Homilias, aliaque plura Opera edidisse *Asserum* testatur *Joannes Balæus* in suis Centuriis *De Scriptoribus Britannicis*. Postremò, *Joannes Scotus Erigena* scripsit libros quinque *De Naturis* multis novellis opinionibus infartos, qui Oxonii non multos abhinc annos typis excusi sunt; composuit etiam librum *De Corpore & Sanguine Domini*, in quo *Berengarii*, & Sacramentariorum nostri temporis Hæresim præformavit, aliosque edidit libros, quos *Casimirus Oudinus* in Supplemento *De Scriptoribus Ecclesiasticis* accuratè percenset. Nonnulli post Baronium confundunt hunc Joannem Scotum Erigenam cum *Joanne* Æthelingiæ in Anglia Abbate. Sed in hoc oppi-

oppidò falluntur. At enim *Joannes* Æthelingiæ Abbas non erat genere Scotus, sed Germano-Saxo, sicut luculentèr demonstrat *Mabillonius* parte II. sæculi IV. Benedictini in Venerabilis *Joannis* Abbatis Æthelingiæ Historico Elogio; è contrà verò Joannes Scotus Erigena è Scotia, seù ex Hibernia erat oriundus. Qua de causa *Hincmarus* Remensis Arch. cap.31. lib. *De Prædestinatione*, & *Anastasius* Bibliothecarius in Epistola ad *Carolum Calvum* De Areopagiticis, eorumque versione, eum appellant *Scottigenam*, idest, Scotum genere, & è Scotia seù Hibernia ortum. Præter quam quòd, Joannes Æthelingiæ Abbas ab *Assero* Scriptore coævo in libro *De Rebus gestis Alfredi* Angliæ Regis appellatur *Presbyter* ac *Monachus*, & ipsi *Alfredo* Regi à Sacris; at *Joannes Scotus Erigena* à nemine auctorum noni sæculi *Presbyter* aut *Monachus* dicitur. Hæretici nostri temporis, ut Joanni Scoto Erigenæ, cujus patrocinio gloriantur, utcumque gratificari possint, illum ceù Martyrem Fastis suis adscripserunt, tanquam sui dogmatis defensorem. Sed istud Joannis Scoti Erigenæ Martyrium planè commentitium esse constat, non solùm quia nec Ecclesia Romana cæterarum omnium mater, cujus est vindicare Martyres & proclamare Sanctos, nec ulla alia Ecclesia *Joannem Scotum Erigenam* Sanctorum Martyrum numero accensuit, sed etiam quia *Berengarii* Hæretici discipuli, quorum maximè intererat, Joannem Scotum Erigenam, cujus errorem sectabantur, laudibus extollere, nunquam tamen prætensum illius Martyrium iactarunt, ut optimè observat *Parisius* Canonicus Regularis Ord. S. Augustini Congregationis Gallicanæ in suo *De Joanne*

Scoto libello. Jure itaque optimo iſtud *Joannis Scoti Erigenæ* Martyrium inter aniles fabulas reponi debet.

D. Percenſuiſtine omnes Scriptores, qui nono ſæculo in Eccleſia Latina floruerunt?

M. Duos noni ſæculi Scriptores Latinos de induſtria prætermiſi, ſcilicèt *Iſidorum Mercatorem*, qui à quibuſdam appellatur *Peccator*; & *Auxilium*, eo quòd eorum patria ignoretur. *Iſidorus Mercator* Epiſtolas Decretales ſub Pontificum Romanorum nomine conſarcinavit à *Clemente I.* Romano Pontifice uſque ad *Deusdedit*, qui Pontificatum Romanum tenuit anno DCXV. Has tamen Romanorum Pontificum Decretales Epiſtolas ab Iſidoro Mercatore compilatas fatentur omnes ad unum periti Critici genuinas non eſſe, ſed ſpurias & adulterinas, noſque ex imis Antiquitatis, Chronologiæ, Criticeſque Sacræ fundamentis idem breviter oſtendimus in Colloquio ſecundo in Hiſtoriam Trium Priorum Eccleſiæ ſæculorum.

Auxilius, qui ſub finem ſæculi noni claruit, duos ſcripſit libros *De Ordinationibus Formoſi Papæ*, quos primus in lucem edidit doctiſſimus *Joannes Morinus* Congregationis Oratorii Presbyter ad calcem Operis ſui *De Sacris Ordinationibus*. Alium ejuſdem *Auxilii* librum, ſeù *Dialogum* ſuper cauſa & negotio *Formoſi* Papæ exhibet *Mabillonius* Tomo IV. Analectorum.

D. Cùm de Scriptoribus, qui nono ſæculo in Eccleſia Latina floruerunt nihil ampliùs tibi dicendum ſuppetat, quidquid nobis ſupereſt temporis in percurrendis Scriptoribus, qui eodem ſæculo in Eccleſia Græca celebriores fuerunt, impendere debemus.

M. Sex

M. Sex potissimùm Scriptores in Ecclesia Græca nono sæculo celebres extiterunt, nimirùm *Theodorus Studita*, *Nicephorus*, *Methodius*, *Photius*, *Theodorus Abucara*, & *Leo* cognomento *Sapiens* Imperator, *Basilii* filius. In primis, *Theodorus* sanctitate illustris, Abbas fuit Monasterii, quod *Studium* à *Studio* ejus conditore appellabatur, indeque ipse dictus est *Studita*. Sub Iconomachis Imperatoribus *Leone Armeno*, & *Michaële Balbo*, Ecclesiæ fidem de Sanctarum Imaginum cultu constanter propugnavit, & pro illius causa tormenta, carcerem & exilium infracto animo passus est. Quinque Epistolarum libros scripsit Sanctus *Theodorus Studita*, ex quibus aliquas in Tomum IX. Annal. Ecclesiasticorum inseruit Baronius. Edidit etiam *Theodorus Studita* librum inscriptum, *Parvam Catechesim*, sermones, quos Monachis suis pronunciarat, complectentem; & alterum librum inscriptum, *Magnam Catechesim*, in quo Cœnobii sui instituta exponit, aliaque quædam Opuscula, ex quibus paucissima lucem viderunt.

Nicephorus fuit Patriarcha Constantinopolitanus, tamque eximius Sanctarum Imaginum cultus contrà Iconomachos defensor, ut post mortem non solùm à Græcis, sed etiam à Latinis Sanctorum Fastis fuerit adscriptus. Varia Opera composuit, *Breviarium* scilicèt *Historicum* de rebus gestis à Mauricii Imperatoris cæde ad Constantini Copronymi annum XXIX. qui Christi fuit DCCLXIX. Edidit insuper *Antirrheticos* tres adversùs Iconomachos, quorum aliqua tantùm fragmenta hactenùs in lucem prodierunt, non levi damno Reipublicæ tam Christianæ, quàm litterariæ, ut ait no-

ster *Combefisius* in Apparatu ad Bibliothecam Concionatoriam pag.51. Digessit quoque idem Nicephorus Chronographiam ab Adamo usque ad Michaëlis Balbi, & Theophili ejus filii tempora perductam, cui à posteriori quodam Scriptore adiecti sunt Patriarchæ, qui post Nicephorum ad Photium usque Ecclesiam Constantinopolitanam gubernarunt. Hanc Nicephori Chronographiam græcè & latinè typis Regiis vulgavit unà cum *Georgii Syncelli* Chronico anno MDCLII. doctissimus noster *Jacobus Goarus* recensitam ad varia exemplaria & eruditis Notis illustratam.

Methodius Patriarcha Constantinopolitanus sanctitate celebris multa pro cultu Sanctarum Imaginum, quem acritèr tuebatur, sub Imperatoribus Iconomachis invictâ animi constantiâ passus est, Auctor est Orationis *De Simeone & Anna, quo die Domino in Templo occurrerunt*, ac *de Sanctissima Deipara*, necnon & Orationis *in Ramos Palmarum*, quæ proindè à quibusdam malè attribuuntur alteri Methodio Patarensi Episcopo, Seniori vulgò nuncupato. Composuit etiam S. Methodius Patriarcha Constantinopolitanus *Encomium Sancti Dionysii Areopagitæ & Martyris*, & *Encomium S. Agathæ Virginis & Martyris*. De utroque *Methodio* legendi sunt *Leo Allatius* in Symphosio decem Virginum, *Combefisius* in Apparatu ad Bibliothecam Concionatoriam, & *Oudinus* in Supplemento Script. Ecclef. Aliud genuinum Sancti *Methodii* Patriarchæ Constantinopolitani Opus, quod inscribitur: *Canon de iis, qui abnegarunt, secundùm diversas personas & ætates, & ad Orthodoxam veramque fidem revertuntur*, edidit noster *Jacobus Goarus* in Euchologio Græcorum pag.876. *Pho-*

Photius, qui, ut ſæpiùs in præcedentibus Colloquiis diximus, dejecto S. Ignatio legitimo Patriarcha, Sedem Conſtantinopolitanam invaſit, & ſchiſmatis Eccleſiam Græcam inter & Latinam nequiſſimus auctor fuit, doctrinâ claruit non vulgari, & exactiſſimi judicii Criticus fuit eo præſertim in Opere, quod *Bibliothecam* de libris à ſe lectis nominavit, in quo tam accuratè, tam perſpicaci ingenio, tam doctè, tam liberè de omnibus Scriptoribus Chriſtianis ſimul prophaniſque auctoribus, *Theologis*, *Philoſophis*, *Hiſtoricis*, *Poëtis*, *Grammaticis* & *Oratoribus* judicat, ut nemo hanc ejus *Bibliothecam* vel ſemel inſpexerit, qui eum Hiſtoricum ſummum, Philoſophum abſolutiſſimum, Criticum acerrimum, Oratorem diſertiſſimum, & Theologiã adamuſſim tenuiſſe ſtatim non fateatur. Hanc Photii *Bibliothecam* eò pluris faciunt Viri eruditi, quòd in ea multorum librorum fragmenta & excerpta leguntur, quæ alioquin periiſſent. Edidit etiam Photius *Nomocanonem* Titulis XIV. comprehenſum, quod Canones Apoſtolorum, Conciliorumque veterum cum legibus Imperatorum Romanorum collatos & in unum digeſtos Volumen complectitur. VII. Conciliorum Œcumenicorum ſcripſit Epitomen. Item Tractatum *De Voluntatibus in Chriſto*: Diſſertationes *De Divinitate & Incarnatione Chriſti*, ab *Henrico Caniſio* Tomo V. Antiq. Lect. editas. Item *Commentarium in Epiſtolas S. Pauli*, & Epiſtolas CCXLVIII. quas variis de argumentis ſcriptas è MS. Codice Bodlejano unà cum Auctario quinque aliarum ejuſdem Photii de rebus in jure Orientalium dubiis publicavit *Richardus Montacutius* è ſecta proteſtantium Pſeudo-Epiſcopus

pus Norvicensis. Inter Epistolas Photii eminet ea præsertim, quæ ad *Michaëlem* Bulgarorum Regem *de Officio Principis* directa est, in qua præclara ad rectam Principis institutionem continentur documenta. Sermonem Photii *in Nativitatem B. Mariæ Virginis* edidit noster *Combefisius* Tomo 1. *Auctarii Bibliothecæ Patrum Græcorum*. Sed de Photii Operibus si plura scire desideres, consule *Casimirum Oudinum* in Supplemento Script. Ecclesf. & nostrum *Natalem Alexandrum* Articulo xxv. Capitis tertii *de Scriptoribus Ecclesiasticis noni & decimi sæculi*.

Theodorus Abucara Cariæ Archiepiscopus partibus Photii contrà S. Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum aliquandiù adhæsit, sed, propalatis Photii fraudibus, ab eo descivit, & in Concilio VIII. OEcumenico ad unitatem rediit, suique delicti veniam impetravit. Tanta fuit eruditione præditus, ut Mahometanos, Judæos, & quosvis sui temporis Hæreticos confutarit. *Disputationes* in modum Dialogorum luculentissimas composuit, quæ ex *Turriani* & *Gretseri* Societatis Jesu Theologorum Versione extant in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunensis.

Denique, *Leo* Imperator, cognomento *Sapiens*, idest, *Philosophus*, Præceptorem habuit *Photium*, sub quo immensam bonarum literarum, Artium atque disciplinarum scientiam hausit, pluresque Orationes sacras composuit, quarum indicem ex Codice Vaticano exhibet *Baronius* in Annalibus Ecclesf. ad annum nongentesimum undecimum. Novem ejus Orationes edidit *Gretserus* Societatis Jesu Ingolstadii anno MDC. Noster verò *Combefisius* Tom. 1. Auctarii Bibliothecæ Patrum decem *Leonis* pu-

publicavit Orationes cum eruditis Notis. Eidem *Leoni* Imperatori alia tribuuntur Opera, & in primis, ut jàm observavimus in Colloqnio primo in Historiam hujus sæculi noni, *Opus Βασιλικῶν*, idest Regiarum Constitutionum in LX. libros divisum, quod VII. Tomis comprehensum *Fabrotus* Jurisconsultus doctissimus ex MS. Codice Bibliothecæ Regiæ Græcè & Latinè vulgavit. Sed de Viris illustribus, qui nono sæculo in Ecclesia tàm Græca, quàm Latina pietate & doctrinâ floruerunt, hæc dicta sufficiant.

D. Nunc, si placet, paululùm requiescamus, dùm se maximus æstatis calor frangat, & nos ipsi, quoniam id temporis est, valetudini demus operam. Quamobrem, proximum nostrum Colloquium differamus usque ad exordium sequentis Autumni, quo Ethesiarum flatu nimii temperabuntur calores.

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina, de Disciplina tàm Ecclesiastica, quàm Monastica, necnon de Morali Christiana noni Ecclesiæ sæculi.

M. Attigimus tandèm aliquandò Autumnum, anni tempus percipiendis, demetendisque frugibus aptum, & ad resumenda, ob nimium calorem per integrum mensem interrupta nostra in Historiam Ecclesiasticam Colloquia, tēpestivum magis atque idoneum. Age ergò, eâ, quâ par est, diligentiâ in præsenti Colloquio discutiamus omnia,

nia, quæ ſpectant Doctrinam fidei, Diſciplinam tàm Eccleſiaſticam, quàm Monaſticam, necnon Doctrinam Moralem noni Eccleſiæ ſæculi.

D. Incidi nuperrimè in librum cujusdam Hæretici Calviniſtæ, quem non pudet aſſerere, Chriſtianos noni Eccleſiæ ſæculi credidiſſe, Corpus & Sanguinem Chriſti Domini reipsâ eſſe dumtaxàt in Cœlo, non in Euchariſtia, illamque eſſe meram figuram Corporis & Sanguinis Chriſti. Fingit etiam, hanc fidem, quæ de Euchariſtia nono Eccleſiæ ſæculo apud fideles obtinebat, fuiſſe ſub finem ejusdem ſæculi immutatam à *Paſchaſio Radberto* Monacho Corbejenſi, qui invexit novam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento doctrinam, quæ ab exitu noni ſæculi ad exordium uſque undecimi omnium hominum mentes, faventibus præſertim decimi ſæculi ignorantiæ tenebris, toto terrarum orbe ità pervaſit, ut Chriſtiani in ſequentibus deinceps ſæculis hac recenti Paſchaſii doctrinâ unà cum lacte imbuti, illam ceù veram confidentèr obtruſerint, mordicùsque retinuerint. Certè, dùm legi hoc tàm malè conſarcinatum iſtius Hæretici figmentum, omnique veritatis ſpecie deſtitutum, quo mutationem circà fidem Euchariſtiæ poſt nonum ſæculum in omnium Chriſtianorum animis factam ineptè fabulatur, à riſu temperare haud potui, certiſſimè ſciens, doctrinam fidei eſſe prorsùs invariabilem, nullique temporum viciſſitudini obnoxiam, ſubindèque doctrinam, quam de præſentia reali Corporis & Sanguinis Chriſti in Euchariſtia nunc firmitèr credit & conſtantèr profitetur Catholica Eccleſia, non à *Radberto Paſchaſio* Monacho, qui nono ſæculo

lo florebat, prodiisse, sed à Christo Domino profectam ad nos usque perpetuâ sibique semper constanti Patrum traditione fuisse propagatam. Huic Catholicæ Fidei, ceù sacræ Anchoræ immobilitèr adhæreo, nec dubito, quin tàm insulsum Hæreticorum commentum à Catholicis Scriptoribus fuerit jàm confutatum multis argumentis, quorum nonnulla, quæ erunt ad meum captum magis accommodata, à te nunc audire cupio.

M. Hoc figmentum, de innovatione fidei circà Eucharistiam nono Ecclesiæ sæculo à Paschasio Radberto factâ, in solo cerebro *Albertini*, *Claudii*, & *La-Roque* sectæ Calvinianæ Pseudo-Ministrorum natum, adeò absurdum est, & ab omni veri specie alienum, ut stipitem esse oporteat eum, qui illud sibi, aut aliis persuadere posse arbitretur. Enim verò, præterquam quòd *Paschasius Radbertus* nihil omninò in fide & doctrina de Eucharistia nonò Ecclesiæ sæculo immutavit, sed solùm avitam fidem, & doctrinam Scripturæ Sacræ & SS. Patrum de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento clariori uberiorique stylo exposuit, ut jàm in præcedentibus Colloquiis sat superque ostendimus, certum est etiam, hanc innovationem in fide & doctrina de Eucharistia, quam ab exeunte nono sæculo ad initium usque undecimi sæculi factam comminiscuntur Hæretici, puram putamque fabulam esse, quam Catholici Viri doctissimi omni argumentorum genere exploserunt. Ecquis, amabo, tàm bonus ut credat, Orbem totum, si (ut dictitant isti Calviniani Pseudo-Ministri) sæculo nono credidisset, Corpus & Sanguinem Christi non realitèr existere in Eucharistiæ Sacramento,

ad

ad eam posteà doctrinam sensim sine sensu traduci potuisse, quæ alteri è diametro opposita Corpus & Sanguinem Christi esse realitèr in Eucharistia profitetur, omnesque noni & decimi Ecclesiæ sæculi Antistites, Presbyteros, Clericos & Monachos, Principes, & Laicos tàm stupendam novitatem, tàm novam & insolentem doctrinam tàm imperviam rationi, tàm sensibus adversam, quâ Religionis & fidei fundamenta convelli Calvinistæ plenis buccis inclamant, obviis, ut ajunt, ulnis, tàm facilè excepisse, pristinamque fidem absque ullo vel minimo scrupulo abjecisse, nemine reclamante, immò nec advertente, nullis expugnantibus Ecclesiæ Pastoribus, nec obsistētibus Principibus religiosissimis, & in utramvis aurem dormientibus Viris Sanctissimis, quibus IX. sęculū abundasse vidimus in superiori Colloquio, multosque in sæculo decimo floruisse ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam decimi Ecclesiæ sæculi. Profectò, incredibile prorsùs est, tot Episcopos, Abbates, Presbyteros, Clericos, Monachos & Principes in diversis Orbis partibus dispersos, doctrinâ ac pietate conspicuos, fidei ac Christianæ doctrinæ tuendæ ac promovendę studiosos, ultrò passos fuisse ut prisca fides, quâ nihil antiquiùs solent habere homines, impunè adulteraretur, &, tanquàm canes non valentes latrare, siluisse, obmutuisse, dissimulasse, nefandaque socordiâ permisisse ut nova introduceretur Hæresis. Præterea, legimus in Historia Ecclesiastica, quòd statim ac aliqua Hæresis pullulare ac disseminari cæpit, gravissimi semper in Ecclesia tumultus exciti sunt, idque ne ab antiquis Hæresibus, quæ pacem Ecclesiæ haud parùm perturbarunt, exempla altiùs repeta-

ta-

tamus, manifestò liquet in sectis Lutherana & Calviniana. Cogita enim, quæso, quos turbines, & quas tragædias Lutherana Hæresis in Germania, & Calviniana secta in Galliis concitarint, ubi primùm sacrilegum caput extulerunt. Quot inter Theologos disputationes excanduerint, quot libri à variis partibus magno animorum æstu editi in vulgus sparsi fuerint, quot Ecclesiæ fulmina adversùs enatas illas Hæreses intonuerint, quot Concilia ad illas gliscentes profligandas variis in locis congregata fuerint, quot postremò funesta & intestina bella obstinatæ illæ circà fidei dogmata dissensiones in Imperio, in Galliis, & in Rebuspublicis inflammaverint. Et pòst hæc, si superis placet, jàm citati Pseudo-Ministri Calviniani persuadere poterunt Viris eruditis, immutationem in fide & avitâ doctrinâ Ecclesiæ circà Eucharistiam ab exeunte nono sæculo ad exordia usque undecimi factam fuisse absque tumultu, sine contentione, nullum ad illam novam doctrinam excindendam, antequàm latiùs serperet, coactum esse Concilium, omnesque in re tanti momenti dissentientes simul communicasse, habitasse, aut pacificè, nullis simultatibus, nullis odiis exacerbatos convixisse. Denique, nemo nescit, Christianam Religionem persecutionibus, prædicationibus, disputationibus, scriptis, miraculis, martyriis fundatam & confirmatam fuisse, hisque opus fuisse ad vincendam sensuum, rationis, & Philosophiæ oppugnationem, ad domandam Judæorum pervicaciam, ad tollendam renitentium Ethnicorum cæcitatem, ad evertenda superborum ingeniorum præjudicia. Et erit aliquis tàm credulus, ut suum in animum inducat, immutationem

in

in fide & in doctrina circà Eucharistiam fieri potuisse,pace Ecclesiæ,Regnorumque haud minimùm turbatâ, eamque sine strepitu, sine altercationibus, absque scriptis & prodigiis,altùmque circà res fidei indormientibus singulis Ecclesiæ Pastoribus, omnium animos occupasse? itane à fide Patrum discedere proclive est? itane dogmata summam Religionis spectantia, quibus semel sunt imbuti animi,tàm facilè abjiciuntur? nullus planè dubito, quin judicio, sensuique communi nuncium ille omninò remiserit, qui tàm putido commento præbuerit assensum. Apage ergò tàm insulsè procusam fabulam, quam Clarissimus *Antonius Arnaldus* Doctor Sorbonicus toto libro IX. Voluminis primi gallicè scripti *de perpetua fide Ecclesiæ circà Eucharistiam* adversùs Pseudo-Ministrum *Claudium* apertè falsi convincit, & de qua nos in Colloquiis in Historiam undecimi seculi agendo de *Berengarii* Hæresi plura, auxiliante Deo, dicemus.

D. Invictum sanè & palmare protulisti argumentum, quod Hæreticorum jugulum petit, & fabulam ab ipsis excogitatam de innovatione in fide & doctrina circà Eucharistiam à nono præcipitante sæculo ad primordia usque sæculi XI. introductâ solidè refellit. Perge ergò nunc, si placet, aliorum, quæ in Ecclesia Catholica credenda proponuntur, fidei dogmatum consensionem cum doctrina noni sæculi demonstrare, ut indè constet,quàm falsò Hæretici, qui postremis hisce temporibus Reformatorum nomen immeritò ambiunt, in suis tutandis erroribus antiquitate glorientur.

M. Nono Ecclesiæ sæculo omnes ad unum Christiani Deum unum esse in natura, & trinum in Per-

fonis juxtà omnium fæculorum fidem conftantèr profitebantur. Baptismi neceffitatem ad delendum peccatum Originale ad omnes omninò Adami pofteros propagatum admittebant. Gratiam medicinalem Chrifti Servatotis noftri ad fingulos pietatis actus prorsùs neceffariam effe credebant, multique inter Latinos hujus fæculi infignes Scriptores, potiffimùm in Galliis, ftrenuè pro tuenda doctrina Sancti Auguftini de gratuita Prædeftinatione, & de Gratia fe ipsâ efficaci decertarunt, doctiffimosque libros ediderunt, ficut jàm oftendimus. Proceffionem Spiritus Sancti à Patre, Filioque contrà Photium, & Græcos Schifmaticos Latini acritèr propugnarunt. Cultum Sanctis Imaginibus effe exhibendum afferebant tàm Græci, quàm Latini, & quamvis Græcos inter & Latinos, quantùm ad modum colendi Sanctorum Imagines, aliqua nono fæculo exarferit contentio, attamèn quantùm ad fubftantiam cultus, videlicèt quod aliquis cultus religiofus Sanctorum Imaginibus deferendus effet, concors erat omnium cùm Græcorum, tùm Latinorum fententia, ficut in præcedentibus Colloquiis contrà Hæreticos noftri temporis Iconomachos commonftravimus. Reliquias Sanctorum maximâ veneratione profequebantur Chriftiani noni Ecclefiæ fæculi, uti facilè colligitur ex eo, quo erant affecti, ftudio transferendi Corpora Sanctorum, eaque, ob incurfionem Barbarorum follicitè occultandi. *Eginhardus* in Hiftoria, quam fcripfit, *de Translatione Sanctorum Martyrum Marcellini* & *Petri* factâ anno DCCCXXVIII. refert in libris tertio & quarto varia miracula patrata diverfis in locis Germaniæ, quibus Reliquiæ illorum Sanctorum conceffæ funt,

& sub finem libri quarti adjecit idem *Eginhardus* Translationem Sanctorum *Proti* & *Hyacinthi* Martyrum, in qua itidèm translatione complura edita sunt miracula. *Bollandus* ad diem III. Januarii Vitam Sanctæ *Genovefæ* Virginis, cujus Corpus Parisiis in Monasterio eidem Sanctæ dicato, quod hodiè est Canonicorum Regularium Sancti Augustini, asservatur, ab antiquo Authore scriptam refert, cui subjunguntur miracula hujus Sanctæ ab Auctore Anonymo descripta, ibidemque, relatis miraculis, quæ edidit Corpus Sanctæ Genovefæ, dùm ob Normannorum in Urbem Parisiensem irruptionem aliò translatum est anno DCCCXLV. narrantur posteà alia miracula, quæ facta sunt, quandò, Parisiensibus curâ bellorum solutis, Corpus Sanctæ illius Virginis ad Urbem Parisiensem, exultantibus & occurrentibus populorum turbis, reductum est. Translatum est etiam anno octingentesimo sexagesimo quarto ob metum incursionis Normannorum in Galliis Corpus Sanctæ *Faustæ* Virginis & Martyris in *Cellam*, seù, ut hodiè loquimur, in Prioratum Arnensem, *ubi immensa beneficia sanitatum, Domino in Sanctis suis operante, mirabilitèr fiunt usque in hodiernum diem*, inquit Auctor Anonymus *Historiæ Translationis Reliquiarum Sanctæ Faustæ Virginis & Martyris ex Vasconia in Cellam Arnensem*, quæ historia exhibetur à Mabillonio part. II. sæculi IV. Benedictini. In Galliis eodem anno DCCCLXIV. ob metum Normannorum Gallias infestantium translatum est Corpus Sanctæ *Reginæ Virginis & Martyris de Alesia Civitate apud Flaviniacum Castrum*, seù Cœnobium, sicut legitur in Chronico Virdunensi Tomo I. Bibliothecæ Labbeanæ relato. Hæc Sancta colitur in Mar-

Martyrologio Romano die VII. mensis Septembris. Denique, multas Sanctorum Reliquias in Galliis nono Ecclesiæ sæculo ob grassationes Normannorum, qui ferro flammâque in Monasteria, sacras Ædes, & Corpora Sanctorum atrocitèr sæviebant, fuisse aliò transportatas, atque magnâ curâ & Religione reconditas, testatur ad annum DCCCXLVI. Auctor Chronici *de Gestis Normannorum in Francia*, quod à *Duchesnio* Tomo II. publicatum est.

D. Video planè doctrinam, quam nunc profitetur Sancta Ecclesia Catholica, summam cum doctrina, quâ Christiani noni Ecclesiæ sæculi erant imbuti, consensionem habere, ac subindè diris devovendos esse nostri temporis Hæreticos, qui vetera Religionis dogmata, tot jàm fixa & fundata sæculorum consensu, in privatis, in publicis congressibus, in tenebris & in luce, verbo & scripto subruere, suæque doctrinæ ex omni errorum colluvie conflatę & omnibus Ecclesię fulminibus inustæ virus spargere, ac longè latèque totis viribus diffundere adnituntur. Verùm, ne quid dissimulem, duas hìc brevitèr subjiciam difficultates, quas circà duo Capita doctrinam noni Ecclesiæ sæculi spectantia mihi nuperrimè proposuit vir quidam eruditus, quibus diluendis cùm impar sim, tua certè operâ indigeo ut me ab illis extricare possim. Prima difficultas est circà Confessionem Sacramentalem, seù Auricularem, quam nunc ad obtinendam remissionem peccatorum Sacerdoti necessariò fieri debere constans est omnium Catholicorum doctrina. At nono Ecclesiæ sæculo, ut dicebat vir ille eruditus, aliqui extiterunt Catholici, qui asserebant, soli Deo Confessionem esse faciendam, idque confirmabat auctoritate Con-

cilii Cabilonensis secundi nono sæculo celebrati, seù anno DCCCXIII. quod Canone XXXIII. hæc habet: *Quidam Deo solummodò confiteri debere peccata dicunt, quidam verò Sacerdotibus confitenda esse percensent, quod utrumque non sine magno fructu intrà Sanctam fit Ecclesiam*. Præterea, ex Canone XXXII. ejusdem Concilii observabat vir ille eruditus, inter eos, qui nono sæculo docebant, Confessionem Peccatorum Sacerdoti esse faciendam, extitisse quosdam, qui negabant, omnia peccata Sacerdoti esse declaranda. Quæ doctrina, ut nemo non videt, diversa planè est ab ea, quæ nunc de Confessionis Sacramentalis integritate obtinet in Ecclesia Romana. Altera difficultas versatur circa formam Baptismi, quam in his verbis Euangelicis: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* Ecclesia nunc docet esse sitam, ita ut si quis in Ecclesia Latina inter baptizandum aliâ formâ uteretur, Baptismus censeretur omninò invalidus. Porrò, hæc præsentis Ecclesiæ doctrina, ut ajebat vir ille eruditus, nono sæculo necdùm erat recepta tanquàm ad fidem spectans, quandoquidèm *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, juxtà ac doctissimus, in suis Responsis ad Consulta Bulgarorum asserit, baptizatos à quodam, de quo nesciebatur, an Christianus, an Paganus esset? *Non esse denuò baptizandos, si in nomine Sanctæ Trinitatis, vel etiam in nomine Christi baptizati sunt. Unum quippè idemque est, ut Sanctus exponit Ambrosius*. Hæc sunt ipsissima Summi illius Pontificis verba, quæ, ne è memoria exciderent, in istis Codicillis exscribere curavi. Tuum nunc est, utrique nodo dissolvendo aptissimum adhibere cuneum.

M. Utraque difficultas, quam tibi proposuit vir

vir ille eruditus circa duo Capita ad doctrinam noni Ecclesiæ sæculi pertinentia, facili negotio dilui potest. Et primò, quòd spectat Confessionis sacramentalis usum, apertè colligitur ex laudato Concilio Cabilonensi secundo, eum fuisse nono sæculo in Ecclesia receptum. Canone siquidem trigesimo secundo Patres illius Concilii gravitèr perstringunt eos, qui, *dùm peccata sua Sacerdotibus confitentur, non plenè id faciunt*. Declarant insuper ibidem, confitenda esse singillatim peccata tum *ea, quæ per corpus gesta sunt, tùm ea, quibus in sola cogitatione delinquitur*, & ideò sanciunt, instruendum esse Pœnitentem, *ut de octo principalibus vitiis, sine quibus in hac vita difficilè vivitur, confessionem faciat*. Quid, quæso, clarius, & ad stabiliendum Confessionis sacramentalis, seu Auricularis usum atque integritatem efficacius dici possit, certè non video. Sed, inquis, extiterunt aliqui nono Ecclesiæ sæculo, qui asserebant, soli Deo peccatorum confessionem esse faciendam. Id non inficias eo, sed eos, qui ità sentiebant, errasse contendo, quorum tamen error Ecclesiæ non est adscribendus, quia longè plures Catholici Scriptores doctrinâ & pietate celeberrimi hunc errorem, qui paucorum fuit, datâ operâ nono sæculo impugnarunt. Quamobrem, sicut error vel Millenariorum, vel Rebaptizantium, quem olim non nulli in Ecclesia, his quæstionibus necdùm plenè eliquatis, & ante solemne Ecclesiæ judicium propugnarunt, non tribuitur Ecclesiæ, quia major & nobilior Ecclesiæ pars utrumque errorem omni ævo improbavit, ita etiam error eorum, qui nono sæculo existimabant, sufficere ad remissionem Peccatorum Confessionem soli Deo factam, Ecclesiæ

attribui minimè debet, quia hic error paucos nactus est patronos, à pluribus fuit confutatus, ac tandem in Conciliis Generalibus Lateranensi IV. & Tridentino confixus est decretorio Ecclesiæ judicio. Cæterùm, quamvis fatear, errasse eos, qui nono Ecclesiæ sæculo usque ad Concilium Generale Lateranense IV. sub Innocentio III. anno MCCXV. celebratum, Confessionem Sacerdoti factam non esse necessariam ad obtinendam remissionem peccatorum senserunt, quos inter etiam post sæculum nonum numerantur *Petrus Lombardus* Magister Sententiarum, & *Gratianus*, illos tamen hæreticos fuisse pronuntiare non ausim, quia id temporis licèt eorum sententia falsa & erronea esset, nondùm tamen solemni Ecclesiæ judicio erat condemnata. Sic censet S. Thomas, qui Textum Magistri Sententiarum exponens lib. IV. Distinct. XVII. hæc habet: *in talibus antequam determinetur per Ecclesiam, quod ex iis sequatur aliquid contrarium fidei, non judicatur hæresis esse: & sic Magister, & Gratianus hoc pro opinione ponunt, sed nunc post determinationem Ecclesiæ sub Innocentio III. factam, hæresis reputanda est.*

Ad alteram quod spectat difficultatem, quæ tibi circà formam Baptismi proposita est, respondet Bellarminus lib. IV. de Romano Pontifice cap. XII. Nicolaum I. Summum Pontificem *non definiendo quæstionem de fide illud dixisse, sed solùm ut Doctorem particularem exposuisse obiter opinionem suam. Nam quod ille intendebat docere in illo Canone, non erat de forma baptismi, sed tantùm de Ministro, de quo interrogatus fuerat. Itaque postquam responderat & definierat, Baptismum esse ratum, etiamsi à Judeo vel Pagano detur, quæ erat præcipua quæstio, addidit obiter:*
Bapti-

Baptismum esse ratum, sive in nomine trium Personarum, sive in nomine solius Christi detur. Quæ sententia falsa quidem est, meo judicio, non tamen hæretica.

Verùm, ut cordatè fatear, nunquàm ipse adduci potero ut credam, Nicolaum I. doctissimum Pontificem circà formam Baptismi tam clarè in sacris litteris, & in perpetua SS. Patrum traditione expressam potuisse, etiam ut Doctorem particularem, errare. Existimo itaque ipse, Nicolaum I. qui opinioni S. Ambrosii se inhærere disertè profitetur, tantummodò voluisse Baptismum collatum in nomine Christi non excludere alias Sanctissimæ Triadis Personas, adeòque intelligendum esse datum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quia, ut inquit S. Ambrosius lib. 1. *De Spiritu Sancto* cap.3. *Sicut qui benedicitur in Christo, benedicitur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; quia nomen unum est, potestas una: ita etiam ubi aliqua operatio Divina aut Patris, aut Filii, aut Spiritus Sancti designatur, non solùm ad Spiritum Sanctum, sed etiam ad Patrem refertur & Filium, nec solùm ad Patrem, sed etiam ad Filium refertur, & Spiritum Sanctum.* Non posse autem in Collatione Baptismi aliquam Sanctissimæ Trinitatis Personam excludi, apertè declarat idem S. Doctor in libro *De iis, qui Mysteriis initiantur* cap. 4. ubi hæc habet: *Credit Cathecumenus in Crucem Domini Jesu, quia & ipsa signatur; sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, remissionem non potest accipere Peccatorum, nec spiritalis gratiæ munus haurire.* Addo etiam, S. Ambrosium, in cujus sententiam abiit *Nicolaus I.* Pontifex Maximus, ita Baptismum in nomine Jesu Christi Collatum interpretari, ut iis verbis Baptismum

ſmum ſignificari doceat, non qui à Joanne Baptiſta, ſed qui à Chriſto Domino inſtitutus eſt ſub hac præſcripta forma: *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ita S.Ambroſium explicat Concilii Tridentini Catechiſmus his verbis: *Quamquàm dubium fortaſſe videri poteſt, an hujuſmodi forma* (ſcilicèt in ſolo nomine Chriſti) *Apoſtoli aliquem baptizaverint? Si Ambroſii, Baſilii graviſſimorum Patrum auctoritatem ſequi volumus, qui ita Baptiſmum in nomine Chriſti interpretati ſunt, ut dixerint, iis verbis ſignificari Baptiſmum, non qui à Joanne, ſed qui à Chriſto traditus eſt, tametſi à communi, & uſitata forma, quæ trium Perſonarum nomina continet, Apoſtoli non diſcederent*. Itaque, quemadmodum S.Ambroſius ab errore de Baptiſmo in ſolo Chriſti nomine collato vindicatur, ità eumdem errorem amoliri debemus à *Nicolao I.* ſanctiſſimo, & eruditiſſimo Pontifice, qui dumtaxat à nobis jam explicatam S. Ambroſii ſententiam ſuo calculo approbare videtur. Sed de Doctrina Chriſtianorum noni Eccleſiæ ſæculi ſatis hactenùs dictum ſit.

D. Tuis perdoctis Reſponſis, dubia, quæ circà quædam Capita doctrinam noni ſæculi ſpectantia, mihi ingeſſerat vir ille eruditus, tam luculentèr enucleaſti, ut nemo me in præſentia impunè laceſſere poſſit, plenèque intelligam, doctrinam, quam altis defixam radicibus nunc tenet S. Mater Eccleſia, omninò conſentire cum doctrina noni ſæculi, nihilque in his, quæ credenda proponit, fidei dogmatibus immutatum aut innovatum fuiſſe. Expedit modò, ut Diſciplinæ tàm Eccleſiaſticæ, quàm Monaſticæ, quæ nono ſæculo viguit, compendioſam tradas notitiam, hoc eſt, ea ſummatim perſtrin-

ſtringas, quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem, ad Primates, Metropolitanos, Epiſcopos & Clericos, necnon Monachos & Sanctimoniales ſpectant, quorum omnium explicatione ſpeciem & formam Diſciplinæ noni Eccleſiæ ſæculi haud levitèr adumbrabis.

M. In adminiſtratione Sacramentorum eadem nono Eccleſiæ ſæculo viguit Diſciplina, quæ in præcedentibus Eccleſiæ ſæculis frequentari ſolebat. Baptiſmus in trina immerſione conferebatur, duoque Baptiſmi ſolemnis tempora, Paſcha videlicèt & Pentecoſtes, obſervabantur. Sub utraque ſpecie ſacra Communio Laicis concedebatur, quam diſciplinam poſteà ob varia emergentia pericula prudentèr antiquavit Eccleſia. Hoſtiæ conſecratæ in Columbis ſuſpenſis in Eccleſiis aſſervabantur, quæ ad ægrotos deferebantur, ut, juxtà antiquum Eccleſiæ morem, ſacro Viatico ante mortem reficerentur. Mos erat, ut infirmitate depreſſi, ideſt, graviter ægrotantes, primùm Confeſſione ſacramentali peccata expiarent, dein, Sacramento Extremæ Unctionis munirentur, antequam deſperata valetudo eſſet; demùm, ubi imminere prævidebatur obitus, fieret animæ commendatio, & ſacra Communio, ſeu Viaticum, Chriſtiano propedièm morituro porrigeretur. Quod autem poſteà ſacra Communio in infirmis præmiſſa ſit Extremæ Unctioni, jamque à pluribus ſæculis mos ille in Eccleſia Latina invaluerit, ut Viatico Corporis & Sanguinis Chriſti reficiantur infirmi, & poſteà ſacro Extremæ-Unctionis oleo inungantur ubi imminet obitus, mera diſciplinæ mutatio fuit, ex qua contra Extremæ Unctionis Sacramentum nihil omni-

omninò extundere possunt Hæretici nostri temporis.

Primates, post Romanum Pontificem, qui est Vicarius Christi, Caput, & rector universæ, quà latè patet, Ecclesiæ, Principem locum in Occidente nono sæculo obtinebant. Duos Primates in Galliis nono sæculo Summi Pontifices instituerunt, quorum primus fuit *Drogo* filius Caroli Magni Imp. & Episcopus Metensis, qui anno DCCCXLIV. à Sergio II. Romano Pontifice Primatum in Gallias & Germaniam obtinuit. Hæc nova *Drogonis* dignitas cùm in Concilio Vernensi II. eodem anno celebrato proposita fuisset, responderunt Patres Canone XI. *De Prælatione Reverendissimi Drogonis definire aliud non audemus, nisi expectandum, quàm maximus cogi potest, Galliæ, Germaniæque Conventum, & in eo Metropolitanorum, reliquorumque Antistitum requirendum esse consensum, cui resistere nec volumus, nec valemus, nobis tamen, si quid committi potest, & non alia, quàm quæ prætenditur, latet causa, illi potissimùm convenire videtur, qui & communione Sacerdotii nobis, & Excellentiæ vestræ* (Carolum Calvum Regem alloquuntur) *propinquitatis privilegio sociatur*. Hic Primatus personale Privilegium fuit Drogoni concessum à Sergio II. quod tamen suum effectum sortiri non potuit, intercedentibus Galliarum & Germaniarum Episcopis, & ipsomet *Drogone* modestè cedente, ut testatur *Hincmarus* Episcopus Remensis in Epistola XLIV. cap. 30. ubi hæc habet: *Quod affectu ambiit*, seu Drogonus, *effectum non habuit, & quod efficaciæ usu, non consentientibus, quibus intererat, obtinere non potuit, patientissimè, ut eum decuit, toleravit, ne scandalum fratribus Consacerdotibus*

tibus generans, schisma in Sanctam Ecclesiam introduceret. Quem tantæ generositatis ac dignitatis virum quisque nostrum imitari debuerat, ne indebitè appeteret quod non habebat, qui sine contentione exequi non pertulit, quod adeptus fuerat.

Drogone felicior fuit *Ansegisus* Senonensis Archiepiscopus, qui post mortem *Lotharii* Imp. missus à *Carolo Calvo* Romam, induxit Joannem VIII. Romanum Pontificem, & Italiæ Primores, ut Imperium Carolo Calvo deferrent. Quò factum est, ut Carolus Calvus ejus ministerio Imperium adeptus, eique gratias rependere volens, ab eodem Summo Pontifice litteras obtinuerit, quibus Primatus in Galliam, & Germaniam cis Rhenum *Ansegiso* Archiepiscopo Senonensi, ejusque successoribus confertur. Has Joannis VIII. Pontificis Maximi litteras, quæ in Concilio Pontigonensi anno DCCCLXI. recitatę fuerunt, exhibet *Sirmondus* tomo III. Concil. Galliæ. Archiepiscopi Senonenses gaudent adhuc in Galliis Primatis titulo. Sed hic titulus est magni dumtaxat nominis umbra, & inane quoddam dirutæ antiquæ dignitatis monumentum. De hoc Senonensi Primatu legendi sunt noster *Natalis Alexander* cap. V. art. I. §. III. in Hist. IX. & X. Ecclesiæ sæculi, & *Gerardus Du Bois* in Historia Ecclesiæ Parisiensis, lib. 8. cap. I.

A Primatibus progrediamur ad Metropolitanos, quorum privilegia à Sedis Apostolicę auctoritate derivari, & ab eadem confirmari docet *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus in Opusculo LV. Capitum adversùs Nepotem suum *Hincmarum* Laudunensem Episcopum cap. XXXV. & in Epistola XXXVI. ad eumdem. Quamobrem, nono Ecclesiæ sæculo novarum

Metro-

Metropolitanarum Sedium erectiones fiebant auctoritate Romanorum Pontificum, ut testatur Auctor Vitæ *S. Remberti* Bremensis Episcopi apud *Surium*, die IV. Februarii cap. IX. Metropolitanorum auctoritas in hoc sita erat, quòd ad ipsos de jure spectaret Episcoporum sibi subditorum supplere negligentiam in Collatione Beneficiorum, eorum vitam & famam observare, illos confirmare, examinare & consecrare, ipsos, non expectatâ Synodi Provincialis, vel Nationalis sententiâ, corrigere, si quid contrà Canones & Apostolicæ Sedis Decreta committerent; causas illorum judicare in Synodo, vel per Episcopos Judices; Concilia Provincialia convocare & his præesse; suas Provincias visitare, & prauas in eis inolitas consuetudines, opportunis adhibitis remediis, extirpare. Defuncto Episcopo, Metropolitanus *Visitatorem* Ecclesiæ viduatę Pastore præficiebat, Electionem alterius Episcopi juxta Canones fieri jubebat, & si in partes distraherentur eligentium vota, eum eligebat & consecrabat Episcopum, qui majoribus ad ordinationem suscipiendam studiis juvabatur & meritis, eumque, an dignè Episcopali onêri ferendo par esset, sedulò examinabat. Metropolitanis ita subditi erant Episcopi suffraganei, ut ad Synodum, vel ordinationem celebrandam ab ipsis vocati adire deberent, nec ex sua Provincia exire, Officium in Aula Principis, aut Beneficium quodvis citrà Metropolitanorum licentiam obtinere possent. Tenebantur etiam Episcopi suffraganei in causis dubiis & obscuris Metropolitanum consulere, in Diœcesibus tamen Comprovincialium Episcoporum nihil Metropolitanus agere poterat, nisi ex præscripto Canonum; undè Nicolaus

laus I. Pontifex Maximus in Epistola ad *Rodulphum* Bituricensem Episcopum admonet ipsum, quod *Primates, vel Patriarchæ nihil privilegii habeant præ cæteris Episcopis, nisi quantùm sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis contulit; ita ut secundùm Nicænas regulas sua privilegia serventur Ecclesiis.* Metropolitanæ dignitatis insigne erat *Pallium*, quod ad Regum commendationem Summi Pontifices ad Metropolitanos, & nonnunquàm ad simplices Episcopos in præmium meritorum mittere solebant. Falsò itaque asserit *Petrus de Marca*, Romanos Pontifices summam in mittendis *Palliis* ad Episcopos Gallicanos adhibuisse curam, ut jus Metropoliticum, quod ad illos juxtà vigorem Canonum pertinebat, oriri videretur à Vicariatu Sedis Apostolicæ, & ut eis novum jugum, novamque servitutem imponerent, necessitatem nimirùm promittendi obedientiam Sedi Apostolicæ. Sic enim loquitur prædictus Auctor libro VI. de Concordia *Sacerdotii & Imperii* capite sexto: *Optabant sanè olim Summi Pontifices, ut omnes Metropolitani, qui ad eorum Patriarchatum pertinebant, aliquod confirmationis genus à Sede Apostolica acciperent. Verùm, quia ubique receptum erat, consecrationes fieri posse extra Italiam absque eorum consensu, vim ei legi palam adferre noluerunt; sed Metropolitanos rei cujusdam novæ miraculo velùt obstupefecerunt, quæ in initio magnifica, paulatim tamen antiquam eorum libertatem per cuniculos fregit, & Synodorum Provincialium auctoritatem pessumdedit. De Pallii usu loquor.* Id, inquam, à *Petro de Marca* falsò asseri ex eo maximè liquet, quod tantùm abest, ut Summi Pontifices curam in mittendis ad Gallicanos Præsules Palliis adhi-

adhibuerint, ut potiùs ferventibus Regum precibus & ardentibus Episcoporum votis inducerentur ad usum Pallii Episcopis concedendum. Quod si Romani Pontifices per usum Pallii novam servitutem Episcopis imponere intendissent, omni procul dubiò nec Reges in gratiam Metropolitanorum suorum unquam istud Pallium à Romanis Pontificibus postulassent, nec Metropolitani novam & insolitam hanc servitutem sibi imponi passi fuissent, nedùm ambiissent. Promittebant quidem Metropolitani & Episcopi, qui Pallium obtinebant, obedientiam Romano Pontifici, utpotè Christi Vicario, sed nemo dixerit, hanc omni ævo præstitam obedientiam appellari debere servitutem, cùm potius necessarium sit officium, quo Metropolitani & Episcopi sese juxtà sacros Canones exolvere debent, obediendo Romano Pontifici, ad quem ratione sui Primatus, quem habet ex jure divino, spectat Canonum per universum Orbem executioni mandare, eos, dùm exigit Ecclesiæ necessitas, vel utilitas, moderari, ab iis dispensare, eorumque infractores ac perduelles coercere, punire & in ordinem redigere. Jure merito explodi itaque debet hæc nova *Petri de Marca* Archipræsulis Parisiensis opinio, quę veritati contraria est, & Romanis Pontificibus injuriosa.

Circà Episcopos hæc Disciplina nono Ecclesiæ sæculo observari solebat. In primis, Episcoporum Electiones in Germania, Gallia, & Anglia juxtà sacros Canones liberæ erant, & à Metropolitanis, prę-vio examine, confirmabantur, sicut sancitum est Canone septimo Concilii Valentini III. in Galliis celebrati anno DCCCLV. Aliquandò tamen Episcoporum, aut

aut Archiepiſcoporum Electiones confirmabantur, vel reſcindebantur à Romanis Pontificibus, idque in his caſibus contingebat. Primò, cùm Metropolitani jure ſuo abutebantur, confirmando ſcilicèt contra Canones. Secundò, cùm diſpenſatione opus erat, ſic *Vulfandi* Bituricenſis Archiepiſcopi electionem *Nicolaus I.* ut confirmaret, à Rege *Carolo Calvo* rogatus eſt. Tertiò, cùm Metropolitanus officio ſuo non fungebatur; ſic Joannes VIII. Pontifex Maximus *Optandum* confirmavit, conſecravitque Epiſcopum Genevenſem, quia *Otramnus* Viennenſis Metropolitanus *Boſoni* Regi Arelatenſi addictus ejus confirmationem & ordinationem ſtudio partium abreptus datâ operâ procraſtinabat. Epiſcopi in ſuis Ordinationibus obſervantiam Canonum & obedientiam Metropolitano ſuo pollicebantur, Metropolitani verò eam Summo Pontifici exhibendam profitebantur. Epiſcopatu cedere, niſi graviſſimas ob cauſas, Epiſcopis non licebat. Amor tamen ſolitariæ Vitæ nonnullos noni ſæculi Epiſcopos ad ſuas relinquendas Eccleſias pellexit, ut conſtat exemplo *Leidradi* Lugdunenſis Archiepiſcopi, qui anno DCCCXV. Sueſſione in Monaſterio *S. Medardi* Vitam Monaſticam profiteri cœpit, & in ejus locum *Agobardus* ejuſdem Eccleſiæ Chorepiſcopus ſuffectus eſt, teſte *Adone* in Chronico. Reſignationem Epiſcopatuum in favorem aut aſſumptionem Coadiutoris, niſi evidenti neceſſitate aut utilitate Eccleſiæ, non permittebat Eccleſiaſtica noni ſæculi diſciplina, ſicut nec translationem Epiſcoporum ab una Sede ad aliam. Quam in rem, præter multa alia exempla, quæ afferri poſſent, in promptu eſt exemplum *Formoſi* Papæ, cui ejus hoſtes vitio verterunt,

terunt, quòd à Portuensi Ecclesia ad Romanam Sedem migrasset, eidemque emortuo, ut jam observavimus, exprobravit Stephanus VII. Papa his verbis: *Cùm Portuensis esses Episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem Sedem usurpasti?* Pluralitatem Beneficiorum in Episcopis vetabat noni sæculi disciplina, negari tamen non potest, aliquot fuisse noni sæculi Episcopos, qui plures Abbatias possederunt, qua in re, cùm se contra sacros Canones gesserint, laudari minimè debent, nisi fortè illas Abbatias acceperint, ut eas à sæcularium hominum invasionibus, quæ id ætatis satis frequentes erant, vindicarent, ac tuerentur. Episcopis in propriis suis Ecclesiis residendi necessitas nono sæculo imposita erat, à qua tres dumtaxat rationes eos legitimè dispensare poterant. Prima erat, profectio Romam devotionis ergò, aut Summi Pontificis jussione. Altera ratio erat obsequium Principis non spontè quæsitum, sed impositum. Tertia ratio Episcopos à Residentia legitimè dispensans erat legatio à Romanis Pontificibus, aut à Regibus demandata. Maxima erat sæculo nono Episcoporum jurisdictio. Nam præterquamquòd Carolus Magnus Imperator sub gravissimis pœnis edixit, ut in causis Canonicis, videlicèt in vitiorum emendatione, Pœnitentiæ inflictione, promotione divini cultus, & executione Disciplinæ Ecclesiasticæ omnes Episcopis obtemperarent, causæ etiam civiles & criminales Clericorum erant examini ac judicio Episcoporum reservatæ. Jus Nominationis ad Beneficia, præcipuè ad Regimen Parrochiarum, etsi nono sæculo esset penès Patronos, seu Ecclesiasticos, seu Laicos, Collatio tamen

erat

erat in potestate Episcopi, ità ut si indignum Patronus præsentaret, vel intrà certum tempus Ecclesiæ vacanti non provideret, jus devolutum esset ad Episcopum, qui digniorem instituere debebat. Prima Episcopalium causarum cognitio ad Provinciales, seù Nationales Synodos pertinebat, suprema tamen non erat Provincialium, seù Nationalium Synodorum auctoritas, sed ab earum judicio ad Romanum Pontificem Episcopi poterant appellare, ut constat exemplis Episcoporum Gallicanorum *Ebbonis* Remensis, *Hincmari* Laudunensis, & *Rothadi* Suessionensis, quos à Synodis Provincialibus depositos ad Sedem Apostolicam appellasse, jàm à nobis in præcedentibus Colloquiis observatum est. De jurisdictione in Bulgarorum Diœcesim, quæ præcipuas quinque complectebatur Provincias, Daciam scilicèt Mediterraneam, Daciam Ripensem, Prævalem, Dardaniam, ac Mysiam superiorem, gravis nono sæculo extitit contentio Pontifices Romanos inter & Patriarchas Constantinopolitanos. S. *Ignatius* Patriarcha Constantinopolitanus hanc Bulgarorum Diœcesim jure Patriarchico regendam suscepit, Romanisque Presbyteris ejectis, Græcos illùc Presbyteros misit, gentique *Theophylactum* consecravit Episcopum, quamvis, ne id faceret, admonitus fuisset ab *Hadriano II.* Summo Pontifice per Epistolam sibi à Legatis Apostolicis oblatam. Quâ de re idem Pontifex gravitèr expostulavit cum *Basilio* Imperatore in Epistola ad ipsum datâ. *Joannes VIII.* Qui Hadriano II. Successit, restitutionem Diœceseos Bulgarorum Ecclesiæ Romanæ vehementèr ursit, &, defuncto Sancto Ignatio, Photium Sedi Constantinopolitanæ restituit, eâ lege, ut à

Bulgaricæ Diœceseos administratione abstineret, eamque Romanæ Sedi restitueret. Votis tandem potitus est Joannes VIII. & Romanæ Sedi Bulgarorum Diœcesim vindicavit. Sed brevis fuit Pontificis lætitia. *Photius* quippè, annuente Imperatore *Basilio*, Bulgaricam Diœcesim denuò invasit, quæ Constantinopolitanæ Sedi addicta mansit usque ad Pontificatum Innocentii III. qui, ut testatur *Franciscus Bosquettus* Ecclesiæ Gallicanæ Præsul in illius Summi Pontificis Vita, hanc Bulgarorum Diœcesim Sedis Apostolicæ dominio & jurisdictioni iterùm subjecit. Sed de exordio, progressu, atque exitu illius contentionis occasione Bulgarorum Diœcesis enatæ nono sæculo Pontifices Romanos inter & Patriarchas Constantinopolitanos, legesis *Anastasium Bibliothecarium* in Vita Hadriani Secundi, ubi omnia, quæ ad illam spectant, accuratè descripsit.

Ergà Clericos hæc nono Ecclesiæ sæculo vigebat Disciplina. In primis, juniores Clerici, antequàm ad sacros Ordines promoverentur, instituebantur in Seminariis, quæ vel in Episcoporum Ædibus, vel in Monasteriis erant ad id destinata. Inter Canonicos alii erant, qui in Ecclesiis Cathedralibus cum Episcopis, & sub immediatâ eorum curâ; & alii, qui in Monasteriis sub Abbatum regimine communem vitam ducebant. Hos tamen Canonicos voto paupertatis non fuisse obstrictos, ac subindè diversos fuisse ab iis, quos nunc *Canonicos Regulares* appellare solemus, facilè colligitur ex Concilio Aquisgranensi sub *Ludovico Pio* Imperatore Canone cxv. in quo statuitur, *Monachos, quia nihil sibi proprium reliquerunt, copiosioribus Ecclesiæ sumptibus, quàm Cano-*

Canonicos, qui suis & Ecclesiæ licitè utuntur rebus, indigere. Idemque sancitur Canone CXXII. Regulæ Canonicorum in Concilio Aquisgranensi habito anno DCCCXVI. jubente *Ludovico Pio* Imperatore, conditæ omnes Clerici subditi erant, & Episcopis, à quibus ordinati, certisque Ecclesiis ità erant addicti, ut in illis semper residere deberent, nisi ad Scholas celebriores discendi gratiâ mitterentur. Hinc non poterant Episcopi Clericos à suis Beneficiis pro suo nutu amovere, sed illos dumtaxàt propter crimina è Beneficio & gradu canonicè dejiciebant. Personæ Clericorum ab omni servitute publica erant immunes, in Galliis tamen nono sæculo lugenda Servitus Episcopis & nonnullis Abbatibus imposita est, quâ non solùm militiam Regibus Christianissimis suppeditare, sed & milites suos ad bellum ducere tenebantur, nisi infirmitate essent præpediti, aut Regis dispensatione ab expeditione absoluti. In hanc pravam consuetudinem jure merito invehitur *Nicolaus I.* Pontifex Maximus in Epistola XXVII. ad *Ludovicum* Germaniæ, & *Carolum Calvum* Galliarum Reges. De hac etiam gravi & importunâ consuetudine in damnum Ecclesię Gallicanæ illatâ legendus est *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus in Epistola XXVI. ad *Nicolaum I.* item in Epistola XLI. ad Hadrianum I. & in Opusculo XLVI. cui titulus est: *Quæ exequi debet Episcopus*. Clerici bonorum Ecclesiasticorum non Domini, sed tantùm Oeconomi, & dispensatores, juxtà sacros Conciliorum Canones, habebantur; & ideò possessiones ex redditibus Ecclesiæ acquisitas, aut residuas pecunias non poterant ad hæredes transmittere: Canonici verò, qui Beneficia Ecclesiastica habebant ad

victum & vestitum sufficientia, nulla stipendia à communi Congregationis ærario percipiebant. Ecclesiæ cujusvis bona quatuor in partes distribuebantur secundùm disciplinam antiquis Canonibus consonam, quarum una Clericis, altera pauperibus, tertia restaurationi templorum, quarta Episcopo cedebat.

Chorepiscopi nono Ecclesiæ sæculo in Concilio Ratisponensi anno DCCCIII. & in Concilio Metensi anno DCCCLXXXVIII. extincti sunt, eò quòd ambitione elati, jura Episcoporum sibi perperàm arrogarent. De Chorepiscopis sic Patres Concilii Metensis Canone II. loquuntur: *Ut Basilicæ à Chorepiscopis consecratæ ab Episcopis consecrentur, roboratum est, quia juxtà Decreta Damasi Papæ, Innocentii, & Leonis, vacuum est atque inane quidquid in Summi Sacerdotis Episcopi egerunt ministerio, & quod ipsi iidem sint, qui & Presbyteri, sufficientèr invenitur.* Ad cujus secundi Canonis Concilii Metensis intelligentiam, breviter observare debes, olim Chorepiscoporum duo fuisse genera, quorum alii verè erant Episcopi, alii verò Presbyteri ampliori tamen jurisdictione donati. Primi generis extiterunt *Adalmarus*, & *Agobardus* ambo eodem tempore Chorepiscopi, ille scilicèt *Amalarii* Archiepiscopi Trevirensis, hic *Leidradi* Archiepiscopi Lugdunensis. Duo illi Chorepiscopi erant veri Episcopi, utpotè secundùm Canones ordinati à tribus Episcopis. Chorepiscopi verò secundi generis non erant Episcopi, quia ab uno dumtaxàt Episcopo erant ordinati. Undè, quamvis *Episcopi Villani* dicti interdùm reperiantur, non erant tamen Episcopi, sed Episcoporum dumtaxàt Vicarii Presbyteratus honore insi-

insigniti. De his secundi generis Chorepiscopis, qui Presbyteris aliquâ tantùm jurisdictione præeminebant, loquuntur Patres Concilii Metensis, dùm dicunt, illos fuisse tantummodò Presbyteros, de quibus aut in Officio continendis, aut penitùs abolendis diutissimè laborarunt Episcopi, eò quòd isti Chorepiscopi res haud paucas, quæ solis competebant Episcopis, ausu temerario agendas susciperent, eorumque jura ac Privilegia præposterè usurparent. Susceptum consilium ad optatum tandèm exitum perduxerunt Episcopi; nàm sub finem noni sæculi & initium decimi, nulli ampliùs in Ecclesia tàm primi, quàm secundi generis Chorepiscopi extiterunt, sed Chorepiscopis primi generis, qui erant veri Episcopi, successerunt Episcopi illi, qui *pro partibus Infidelium* ordinantur, & Germanicorum Episcoporum vicibus ætate nostra funguntur, cum hoc tamen discrimine, quòd antiqui primi generis Chorepiscopi, qui erant veri Episcopi, dicebantur ipsarummet Ecclesiarum, quibus serviebant, Chorepiscopi, sicut diximus de *Adalmaro* & *Agobardo*; at verò Episcopi, qui in Germania pro partibus Infidelium ordinantur, & Germanicorum Episcoporum munia obeunt, titulum gerunt Ecclesiarum, quæ in partibus Infidelium constitutæ sunt. Secundi generis Chorepiscopis, qui non erant veri Episcopi, sed tantùm Presbyteri, majori tamen præditi jurisdictione, successerunt in Occidente Archipresbyteri, sivè Archidiaconi, & Decani rurales, qui modo eadem in Ecclesia exercent officia, quæ olim à secundi generis Chorepiscopis obiri solebant. Sed si de antiquis tàm primi, quàm secundi generis Chorepiscopis, quorum dignitas nono Ec-

clesiæ sæculo abrogata fuit, plura scire aveas, legesis *Joannem Morinum* Congregationis Oratorii eruditum Presbyterum Exercitatione IV. partis tertiæ *de sacris Ecclesiæ Ordinationibus*, & doctissimum *Carolum Cointium* ejusdem Congregationis ad annum DCCCXIII. num.CCCXLV. ubi hoc de argumento praeclarè ac copiosè edisserunt.

D. Præcipua noni sæculi Disciplinæ Ecclesiasticæ Capita exposuisti, quibus subnectas velim Synopsim Monasticæ Disciplinæ, quæ eodem sæculo in Monasteriis erat in usu.

M. Floruit quàm maximè nono Ecclesiæ sæculo Monastica Disciplina, & Regula Sancti Benedicti sub *Caroli Magni* & *Ludovici Pii* Imperio ità in Galliis, Germania, & Italia recepta erat, ut in Monachorum Cœnobiis hæc sola dominaretur. Hanc Sancti Benedicti Regulam, sicut & sui ordinis in Galliis reformationem potissimùm propagavit nono Ecclesiæ sæculo Sanctus *Benedictus* Anianensis Abbas, sicut testatur *Ardo* in ejus Vita. De Puerorum Oblatione Monasteriis à parentibus factâ ex præscripto Regulæ Sancti Benedicti nata est eodem sæculo controversia, an videlicèt in posterum irrevocabilis omninò esset, vel an illis pueris, ubi ad ætatem adultam pervenissent, integrum esset ad sæculum redire? Nonnullis hanc puerorum oblationem Monasteriis à parentibus factam irrevocabilem non esse asserentibus strenuè obstitit *Rabanus* edito libro *contrà eos, qui oblationem contrà Regulam Sancti Benedicti destruere volebant*, sicut testatur *Rodulfus* in Vita Rabani, cujus opinio, quæ antiquitate Summorum Pontificum & Conciliorum Decretis nitebatur, prævaluit, fuitque confirmata in Concilio

lio Aquisgranensi anno DCCCXVI. Canonibus XXXVI. & XXXVII. & in Concilio Wormatiensi habito anno DCCCLXVII. Canonibus XXII. & XXIII. ubi sic statuitur: *Monachum ergò aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proindè huic ad mundum reverti intercludimus aditum, & omnes ad sæculum interdicimus regressus*. Ætas Monasticæ professionis in viris erat annus decimus quintus, aut eo major. At Virgines velum consecrationis antè annum vigesimum quintum non recipiebant. Monachi jure quidem communi Episcopis subditi erant nono Ecclesiæ sæculo, immunitates tamen & privilegia Monasteriis quibusdam à Romanis Pontificibus & Episcopis concessa sunt. Sic *Nicolaus I.* Pontifex Maximus Privilegium amplissimum libertatis, seù exemptionis à jurisdictione Episcopi Cenomanensis concessit, sed potiùs confirmavit, Monasterio Sancti *Karilefi*, Gallicè *Sainct Calais* Ordinis Sancti Benedicti. Concilium Parisiense celebratum anno DCCCXLVI. Monasterio Corbejensi, rogante *Paschasio Radberto*, ejusdem Monasterii Abbate, electionis & libertatis Privilegium, quo à fundationis suæ initio potitum fuerat, ratum habuit, suaque authoritate confirmavit. Idem Privilegium *Benedictus III.* Summus Pontifex denuò approbavit & auxit, atque prædictam Abbatiam Corbejensem ab Episcoporum jurisdictione prorsùs immunem declaravit. Simile Privilegium in jure eligendi Abbatem, & in libertate ab Episcopali dominatione positum obtinuerunt nono Ecclesiæ sæculo alia nonnulla Monasteria, videlicèt Monasterium Floriacense in Synodo Tullensi apud Saponarias habitâ anno DCCCLIX. Monasterium San-

cti Dionysii propè Luteriam in Concilio Pistensi anno DCCCLXII. Monasterium Solemniacense Diœcesis Lemovicensis in Synodo Suessionensi III. coactâ anno DCCCLXVI. *Carolus Magnus* & *Ludovicus Pius* religiosissimi Imperatores non solùm Laïcos, verùm etiam Clericos, Sæculares, & Canonicos à regendis Abbatiis excluserunt, sæpiùsque Summi Pontifices Abbatum institutionem alitèr factam, pronuntiarunt, contrariam esse authenticæ & regulari institutioni. Benè multi ex Ordine Monastico Sancti Benedicti, qui penè solus nono Ecclesiæ sæculo in Occidente vigebat, ad Regimen Ecclesiarum provecti sunt, quorum duo fuere Summi Pontifices, *Paschalis I.* & *Leo IV.* alii complures Episcopi doctrinâ & pietate eximii, quorum Vitas, atque præclara in Ecclesiam merita legesis apud doctissimum *Mabillonium* sæculo IV. Benedictino, quod est Ecclesiæ nonum. Monachi, qui ad dignitates Ecclesiasticas erant promoti, Monasticum habitum, eamdemque vitæ regularis normam in Pontificatu servare obstringebantur. Pecuniam pro Monasterii ingressu recipere districtè erat prohibitum, eaque lex summâ Religione fuit observata nono Ecclesiæ sæculo, quo Regulam Sancti Benedicti tàm Monachi, quàm Sanctimoniales adamussim adimplere satagebant. Statis horis in opere manuum occupabantur Monachi, studio tamen gravitèr incumbebant, & in multis Cœnobiis celebres erant institutæ scholæ, sicut in Anianensi, in Fuldensi, in Sandionysiano, in Turonensi, in Corbejensi, in Centulensi &c. Ex quo cùm sacrarum, & Ecclesiasticarum, tùm humanarum litterarum cultu feliciorem promanasse noni sæculi statum, contrà verò nefandam sæculi decimi

cor-

corruptelam ex earumdem neglectu fuisse profectam meritò existimat *Mabillonius*. Sublatâ quippè, inquit vir ille undecùmque doctissimus, scientiâ,non est, qui erudiat, non est qui exhortetur, non est qui peccantes arguat. Hæc ubi defecerint,impunè peccatur, impunè violatur Religio, desidiæ, ac cœteris, quæ indè scaturiunt, lascivientis naturæ vitiis dedunt se Ecclesiæ Ministri. O utinam laudabilem illam antiquorum Monachorum vivendi, studendique normam pro viribus æmulari possent omnes hujus temporis religiosæ vitæ cultores, quò majori animarum fructu prædicandi, docendi, Sacramenta administrandi, aliisque id genus sibi demandatis Ecclesiasticis muniis persungi possent. Denique, ut me expediam ab his, quæ ad Monasticam noni sæculi disciplinam spectant, idem *Mabillonius* in Præfatione partis secundæ sæculi IV. Benedictini revocat ad nonum Ecclesiæ sæculum divisionem bonorum Monasterialium inter Abbatem & Conventum, qualis in Monasterio Sancti Dionysii propè Parisios anno DCCCLXII. facta est, ut legitur apud *Dubletum* in Antiquitatibus Dionysianis, & qualis etiam in Monasterio Sancti Germani apud Parisios ab *Hilduino* Abbate Regulari peracta est anno DCCCLXXII. Huic bonorum Monasterialium partitioni occasionem dedit rapacitas quorumdam sæcularium Abbatum, qui omnia Monasterii sibi commendati bona in usus suos vendicabant. Quod ne in Monasteriis sibi subjectis aliquandò fieret, *Hilduinus* Abbas San-Germanensis hac partitione consuluit, sicut testantur litteræ ea de re ab eo scriptæ. Ejusdem argumenti est Epistola tertia *Frotarii* Tullensis Episcopi ad *Ludovicum Pium* Imperatorem pro Monasterio Medio-

lacensi Diœcesis Trevirensis, ubi tempore *Fortunati* Abbatis, jussu *Ludovici Pii* Imperatoris *Smaragdus ipsius Monasterii Monachis portionem de Abbatia dederat, ut regularitèr viverent*; sed *Hismundo* Abbate hanc portionem suos in usus convertente, querelis ad Imperatorem delatis, *Frotario* promisit *Hismundus* Abbas, *se per omnia emendare velle quidquid hactenùs negligentèr ex sua parte fuerat actum*. Monachis eo pacto, nec aliter assentientibus, *nisi illis portio sua redderetur*, eoque pernegante, à *Frotario* Monachi postularunt, ut *illis licentiam daret ad Imperatoris præsentiam recurrendi, eiusque misericordiam implorandi: dicentes, se magis velle de eodem Monasterio expelli, & in peregrinatione & mendicitate vivere, quàm falsis promissionibus ulteriùs credere, & sub falso Monachorum nomine militare*. Eorum postulatis annuit *Frotarius* præmissis ad *Ludovicum Pium* Imperatorem litteris, ex quibus hæc refert *Mabillonius*, quem, si plura scire desideres, consulere poteris.

D. Cùm Ecclesiæ Catholicæ multùm splendoris conciliet doctrinæ Moralis integritas, præstat, ut sub finem nostri Colloquii paululùm differamus de doctrina Morali, quæ nono Ecclesiæ sæculo obtinebat, necnon de legibus, quæ ad illius puritatem conseruandam conditæ sunt.

M. Infinitus profectò essem, si omnes leges Ecclesiasticas, seù Sacros Canones, qui in Conciliis nono Ecclesiæ sæculo celebratis ad castimoniam Moralis Christianæ retinendam editi sunt, vellem in præsentia proferre in medium. Sat erit aliquas hìc subjicere observationes, ex quibus nullo negotio percipies, quàm illibata, incorrupta, & integra

gra fuerit noni Ecclesiæ sæculi Ethices Christianæ doctrina.

Primùm quidem generatim observare debes; omnes antiquos Canones, qui de vita & moribus Clericorum, necnon de pœnis eisdem infligendis, quandò se aliquo crimine, maximè luxuriæ, commaculassent, aureis primævæ Ecclesiæ sæculis conditi sunt, fuisse nono sæculo adamussim observatos. At enim *Hincmarus* Remensis Archiepiscopus, qui nono Ecclesiæ sæculo florebat, in Capitulis ad Presbyteros datis anno DCCCLII. acritèr eos perstringit, qui dicebant, non debere *Presbyterum*, vel *Diaconum de crimine confessum, siuè conuictum deponi, sed tantùm suspendi, quia*, inquiebant, *sic possunt confessionem & pœnitentiam sicut & alii homines facere: sed viderint*, prosequitur Hincmarus, *qualitèr se à laqueo liberent, quo se innectunt, ponentes in cælum os suum, & loquentes adversùs Sacros Canones, vt Leo dicit, spiritu Dei conditos, & totius Mundi veneratione consecratos; qui* (Canones) *sequentes Apostolicam doctrinam dicunt, in crimine detectos non oportere ad Ecclesiasticum gradum accedere, vel in Clericatu manere, vel ad Clericatum redire*. Quod etiam ibidem probat *Hincmarus* luculentissimis Romanorum Pontificum Leonis, Hilarii, Gelasii, Gregorii, & Sancti Augustini Episcopi testimoniis. De hac pœnitentia, cui nono sæculo, sicut & in aliis præcedentibus Ecclesiæ sæculis Sacerdotes & Clerici lapsi addicebantur, legendus est doctissimus *Joannes Morinus* in libro, quem edidit, *De pœnitentia*. Hunc rigorem antiquorum Canonum ad Sacerdotes pertinentium, quos Concilium etiam Tridentinum renovavit, præ oculis habere de-

debent Presbyteri, ut vitæ, morumque probitate, tanti sacrificii, quod peragunt, etiam castis, etiam innocentibus, etiam Angelis tremendam sanctitatem magis ac magis venerari discant, atque sollicitè caveant, ne unquam ad illud illotis manibus, polluto animo, & libidinum suarum æstu flagrantes accedere præsumant, & cœlestem illum panem indignè manducando sibi æternam damnationem accersant. Eam ob rem Patres Concilii Parisiensis sexti, quod sæculo nono, hoc est anno DCCCXXIX. habitum est, capite duodecimo primæ partis hanc auream S. Gregorii Magni Papæ sententiam Sacerdotibus ponit ob oculos: *cùm rerum necessitas exposcit, pensandum valdè est ad culmen quisque regiminis veniat, atque ad hoc ritè perveniens qualitèr vivat, & benè vivens qualitèr doceat, & rectè docens, infirmitatem suam quotidiè, quanta valeat consideratione cognoscat.*

In castigandis Laïcorum criminibus tàm publicis, quàm occultis non minùs severa erat noni Ecclesiæ sæculi disciplina. Publici siquidem criminis rei pœnitentiâ publica, juxtà antiquos Canones mulctabantur, & qui pœnitentiam publicam agere detrectabant, excommunicatione feriebantur, iisque nec in exitu dabatur communio, nec post mortem eorum commemoratio inter defunctos fideles fieri solebat. Quo pacto autem Sacerdotes in imponenda pro peccatis occultis salutari pœnitentia se se in foro pœnitentiali gerere deberent, multa Concilia sæculo nono convocata certas, quas sequerentur Regulas, eis præscripserunt, præsertim Concilium Cabilonense secundum indictum anno DCCCXIII. quod Canone trigesimo octavo jubet,

mo-

modum pœnitentiæ peccata sua confitentibus, aut per Sanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per Ecclesiasticam consuetudinem imponi debere, repudiatis ac eliminatis libellis, quos pœnitentiales vocant, quorum sunt certi errores, incerti Auctores, de quibus dictum est (Ezechielis cap.13.) Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas, quæ non vivebant. *Qui dùm pro peccatis gravibus leves quosdam & inusitatos imponunt pœnitentiæ modos, consuunt pulvillos, secundùm Propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas.* Adverte, quæso, tres ab hac Synodo præscribi Regulas, quas in foro pœnitentiæ Sacerdotes, seù Confessarii, sequi debent, & juxtà eas judicare, ut pro modo criminum condignum imponant pœnitentiæ modum. Prima Regula, est *Scriptura Sacra*; Altera, *antiquorum Canonum institutio*; Tertia est *Ecclesiæ consuetudo*. Jubet etiam eadem Synodus, ut repudientur omninò libelli quidam pœnitentiales vulgati id ætatis ab incertis quibusdam Auctoribus, qui leves pro gravibus peccatis imponentes pœnitentiæ modos, *faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas*. Vide ergo nunc, quantum à sanctissimis illis Regulis descìscant benigniores quidam Confessarii, qui de peccatis, & de pœnitentiis reis imponendis non judicant secundùm Sacras Scripturas, secundùm Canones, & consuetudinem Ecclesiæ, sed potiùs secundum quasdam, ut vacant, *Conscientiæ Summas*, quas multis corruptelis & erroribus scatentes consarcinarunt nonnulli moderni laxi casuistæ, qui nova morum præcepta condere, legem Christi mille ingeniosis distinctiunculis emol-

emollire, totamque, proh dolor! Christianæ Moralis puritatem corrumpere tentarunt novellis & inauditis opinionibus de intentionis directione, de restrictionibus mentalibus, de palliandis usuris, simoniis &c. Quæ opiniones peccandi licentiam omnigenis hominibus permittunt, Sacerdotibus, Religiosis, Beneficiariis, Nobilibus, Famulis, Negotiatoribus, Judicibus, divitibus, egenis, homicidis, fæneratoribus, iisque iter salutis variis suavitatibus lævigatum, & cum vitæ deliciis copulatum mirâ arte ostendunt. Verùm, quemadmodùm Patres Concilii Cabilonensis secundi, ne Christianæ Moralis integritas aliquid damni nono Ecclesiæ sæculo pateretur, quosdam libellos pœnitentiales, *quorum erant certi errores, incerti Auctores*, proscripserunt, ità nostris temporibus Summi Pontifices prophana hæc dogmata, quæ latissimum ad omnia flagitiorum genera ostium referabant, Vaticanis fulminibus protriverunt, gliscentem luem reciderunt, illumque novarum in doctrina Morali opinionum torrentem abegerunt.

Denique, tot inter sanctissimas leges, quæ à Conciliis nono Ecclesiæ sæculo celebratis pro conservanda Moralis Christianæ Doctrinæ integritate institutæ sunt, hanc referre haud pigebit, quæ ad sacram Communionem cum fructu percipiendam summè necessaria est. Et ne discedamus à Concilio Cabilonensi secundo jam à nobis laudato, Patres illius Concilii Canone quadragesimo sexto sanciunt, discretionem *in Corporis & Sanguinis Dominici perceptione* esse servandam, *ne, si nimiùm in longum differatur, in perniciem animæ vergat*, si verò *indiscretè* accipiatur, *homo sibi judicium manducet & bi-*

& bibat. Priùs ergò, *probare se debere, & sic de pane illo manducare & de calice bibere*, sicut ait Apostolus, *ut videlicèt abstinens aliquot diebus ab operibus carnis, & purificans Corpus animamque suam, præparet se ad percipiendum tantum Sacramentum, exemplo David, qui, nisi se fassus fuisset abstinuisse ab opere conjugali ab heri & nudiustertiùs, panes propositionis nequaquàm à Sacerdote accepisset.* Ad hanc sapientissimam Regulam à Patribus Concilii Cabilonensis II. statutam si animum tantispèr adverterent animarum Rectores, nulli deinceps, meâ quidem sententiâ, reperirentur Confessarii, qui Peccatores à nefandis adhùc abominationibus recentes, interpositâ solius Peccatorum confessionis morâ, præproperâque datâ absolutione, ad sacratissima Mysteria ipsis Angelis tremenda statim propellerent, sed illos potiùs, ut par est, à sacra Communione Corporis & Sanguinis Domini arcerent, donec sinceram ac sceleribus condignam satisfactionem peregissent.

D. Paulò durior ac rigidior mihi videtur hæc Moralis doctrina. Numquid enim, ut mihi nuperrimè dicebat quidam Casuista non indoctus, numquid, inquam, confessio eluit omnia peccata? numquid quivis, etiam sceleratissimus, ab impietate ad pietatem puncto temporis traduci potest? quorsùm ergo non poterit peccator delicta sua brevissimo licet interiecto temporis intervallo confiteri, & post acceptum à Sacerdote absolutionis beneficium, ad sacram Communionem abjectâ omni cunctatione accedere?

M. Bona verba quæso: hæc Doctrina Moralis, quæ constanti Patrum traditione, & perpetuâ Ecclesiæ

clesiæ Catholicæ praxi nititur, nec durior, nec rigidior tibi videri debet. Fateor quidem, ut elegantissimis verbis utar cujusdam Anonymi Scriptoris, fateor, inquam, quemvis sceleratissimum ab impietate ad pietatem puncto temporis traduci posse, omissisque tot moris & conditionibus, repentè reconciliationi idoneum fieri; assentior etiam id aliquandò contigisse. Verùm ad illa exempla cum S. Bernardo respondeo, non tam exempla esse, quàm miracula in ipso gratiæ statu, qui totus per se miraculis constat. Mutationes illæ sunt dexteræ excelsi; inusitata misericordiæ divinæ nullis subjectæ legibus opera, quibus solemnes leges non sunt perturbandæ. Has enim ad maximè vulgarem ordinem expendi convenit: quemadmodùm medicinæ institutiones familiari naturæ cursu diriguntur. Conversiones autem & motus in hominum animis ità celeres gratia efficere non solet. Divinus quidam dies est, ut præclarè ait Magnus Gregorius, hic itidem, ut ille naturæ, habet diluculum, habet progressum; sensim ac pedentim augescit, ac crebrescente luce mentium noctem tenebrasque depellit. Novus homo sicut & vetus non repentè fingitur, rudiores habet progressus, nec nisi longo post tempore nascitur. Est igitur cur prudens animarum Rector vehementius pertimescat, ne abortiones tantùm præproperâ illâ festinatione procuret: est cur vereatur, ne quandòque à Deo arguatur, quòd in spirituali animarum generatione eo modo se gesserit ac corporis mater, quæ, vt primùm prægnantem se sentiat, fœtum excutere conatur, quò citiùs vitæ ac lucis particeps fiat, naturalique custodia liberetur. Sic prorsùs nonnulli

Sa-

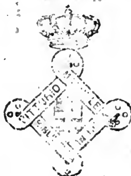
Sacerdotes sibi adversùs peccatores benigni videntur, si eis præcipiti absolutione vincula relaxent, eosque per Sacramenta quasi in lucem edere properarint: nec attendunt, inconsultæ illius matris instar, primam se in ipsis exorientis vitæ scintillam obruere; qui si gratiæ solitum cursum tenuissent, eosque viâ ac ratione ab Euangelio præscriptâ, hoc est, precibus, jejuniis, eleemosynis, aliisque piis operibus ad perfectiora pœnitentiæ studia paulatim evexissent, procedente tempore ad veram eos ac solidam conversionem perducere potuissent. Sed præstat ut auscultemus S. Thomam, qui dispositiones ad gratiam sanctificantem, seù veram cordis conversionem juxtà usitatum seù ordinarium cursum nonnisi per tempus in animum à Deo immiti disertè asserit, & subitas illas conversiones miraculis accenset. *Contingit*, inquit Angelicus ille Doctor 1.2. quæst. 112. art. 2. ad 2. *quandòque quod Deus movet hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum, & talis præparatio præcedit gratiam. Sed quandòque statim perfectè movet ipsum ad bonum, & subitò gratiam homo accipit, secundùm illud Joannis cap. 6. Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me. Et ità contigit Paulo, qui subitò cùm esset in progressu peccati, perfectè motum est cor ejus à Deo audiendo, addiscendo, & veniendo, & ideò subitò est gratiam consecutus*. Et ibidem quæst. 113. art. 10. in quo quærit, *utrùm justificatio impii sit miraculosa?* inquit: *Est communis & consuetus cursus justificationis, ut Deo movente interius animam, homo convertatur ad Deum: primò quidem conversione imperfecta, ut postmodùm ad perfectam deveniat: quia charitas inchoata meretur augeri ut aucta mereatur perfici, sicut Au-*

Augustinus dicit. Quandòque verò tam vehementèr Deus animum movet, ut statim quamdam perfectionem justitiæ assequatur, (sicut fuit in conversione Pauli) adhibita etiam exteriùs miraculosa prostratione: & ideò conversio Pauli tanquàm miraculosa in Ecclesia commemoratur celebritèr. Hanc eximiam S.Thomæ doctrinam si tantispèr expendere haud graveris, facilè intelligès, quid sentiendum sit de præfestinatis illis gravissimorum Peccatorum conversionibus, & quàm necessariò in dispensandis Christi Mysteriis hæc adhibenda sit cautio, iis nimirùm absolutionem procrastinare, & sacram Communionem denegare, qui iteratis lapsibus firmum sibi vitæ in melius commutandæ propositum non adesse fidem faciunt, falsòque putant, se brevi aliquot horarum spatio à flagitiosa vita ad veram & sinceram cordis conversionem pervenire posse. Non eò tamen hæc dico, quasi totam pristinæ Ecclesiæ severitatem censeam revocandam. Hoc unum tantùm affirmo, severam, nimiumque rigidam dici non debere hanc praxim, quæ per duodecim Ecclesiæ sæcula viguit, quæque etiamnùm, teste S. Carolo *Borromæo* Act. part.4. Instruct. Conf. pag.767. securam inveteratis peccatoribus indicat viam, quâ ad cognitionem, dolorem & sinceram Peccatorum detestationem perduci possint. Sæpè ipse audivi egregios Concionatores gravitèr & meritò conquerentes, quòd deploratis Peccatoribus scatet & premitur Orbis Christianus, quòd omnes sub Paschatis tempus peccata confitentur, sed Festo peracto ad vomitum redeunt, nullaque prorsùs in ipsis mutatæ in melius vitæ vestigia comparent. Hoc unum huic gliscenti malo remedium, hæc una omnis emen-

dandæ Christianorum vitæ certissima via est, firmitas Sacerdotum ad ejusmodi peccatores à sacris Mysteriis, quibus se indignos præbent, removendos, donec resipuerint, & sedulam ad vitæ correctionem operam contulerint.

D. Lubentissimè nunc Palinodiam decanto, & Moralem doctrinam, quæ antehàc durior, ac rigidior mihi videbatur, de removendis scilicèt à sacris Mysteriis peccatoribus, qui per multos annos in eadem scelera prolapsi existimant, se post unam aut alteram horam ad percipiendam absolutionem & sacram Communionem esse satis superque præparatos, obviis, ut aiunt, ulnis excipio, eique utroque pollice subscribo, maximè cùm utilissimum suppeditet remedium adversùs iteratos lapsus, quod ni adhibeatur, peccatores, ut optimè observasti, statim redeunt ad vomitum, sicque eorum emendandæ vitæ omnis via eripitur.

Finis Tomi tertii.

MEN-

MENDA,

Quæ irrepſerunt in Editionem hujuſce Tomi tertii.

Pag.	lin.	*Errata.*	*Corrige.*
4.	3.	DCCII.	DCII.
18.	29.	DCXXII.	DCXII.
24.	17.	DXXI.	DCXXI.
25.	16.	DLXXII.	DCLXXII.
25.	17.	quingenteſimo	ſexcenteſimo
26.	11.	annis	annos
27.	4.	diviſa	diviſam
71.	32.	Stephano II.	Stephano III.
81.	10.	Vitam	Vita
163.	25.	DCLXXXV.	DCCLXXXV.
164.	29.	DCLXXXVI.	DCCLXXXVI.
165.	9. & 20.	DCLXXXVII.	DCCLXXXVII.
253.	25. & 26.	anno DCXII. vel DCXIII.	anno DCXCI. vel DCXCII.
257.	25.	eosque	eisque
280.	30.	Carolus Balbus	Ludovicus Balbus
307.	29.	Dallæus	Blondellus
380.	26. & 381. 5.	ſæculorum	annorum
387.	23.	DCCLIII.	DCCCLIII.
427.	25.	celebrata	celebratæ

Aliud mendum occurrit pag. 13. *lin.* 15. *ubi loco* Mecchæ *legendum eſt* Medinæ, *ubi eſt* Mahometi *Sepulchrum, quod Muſulmani non inviſunt, niſi priùs Mecchæ peregrinationem egerint. Alia, quæ hîc notata non ſunt, Errata, facili negotio inter legendum emendabit, atque condonabit benevolus Lector.*

